

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTERNE
bag
CHRISTIAN
MERETE
og
CLAUS
OLDENBURG

Ottende
~~Anden del~~ A
GASMANN

Marie Oldenburg

S L Æ G T E R N E
b a g
C H R I S T I A N
M E R E T E
o g
C L A U S
O L D E N B U R G

MARIE OLDENBURG

Indholdsfortegnelse, personnavneregister med liste over præster i Næstelsø-Mogenstrup pastorat, samt kildeangivelser findes sidst i bogen.

O T T E N D E D E L

Afsnit XV

DEN MØDRENE SLÆGT

A

GASMANN

Oslo 1984

T I L
E F T E R S L Æ G T E N

FORORD

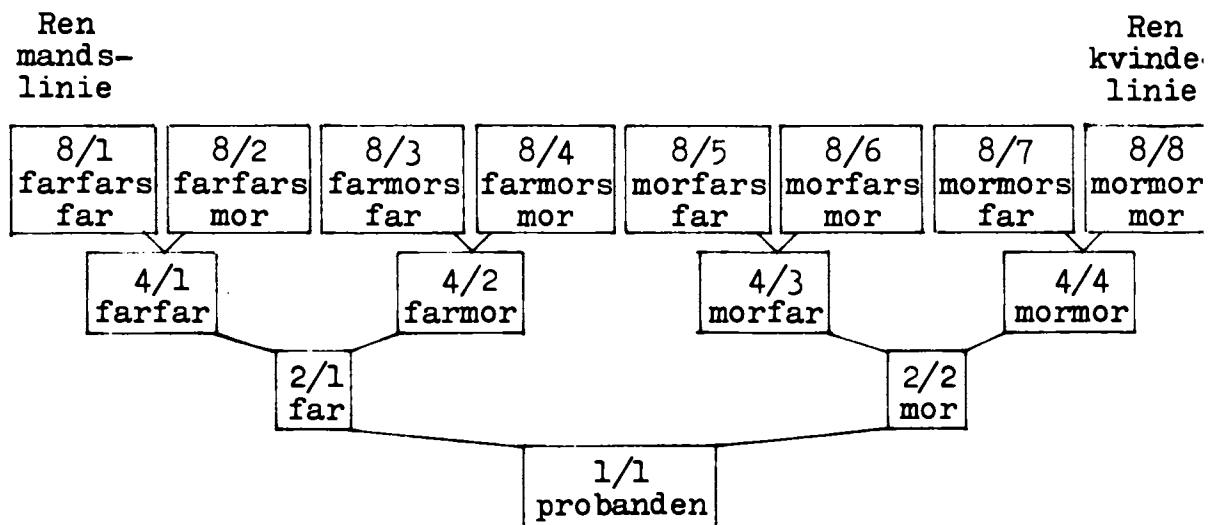
Sammenhængen mellem Slægterne i et kulturbaaret Land, den sande Tradition, bestaar i at vide, hvorfra man kommer, fordi man aner og haaber og tror paa, at der findes noget, hvortil man skal hen.

(Emil Frederiksen om Martin A.Hansen)

I glæde over vore tre børn, Christian, Merete og Claus Oldenburg begyndte jeg at samle hele deres slægts historie så vidt og bredt og så langt tilbage i tiden som muligt, som et eksempel på et søskendekulds ophav og baggrund.

Søskendekuldet er udgangspunkt, probanden, og i fremstillingens nummersystem er det den første generation. Deres to forældre er anden generation, de fire bedsteforældre er tredje, de otte oldeforældre er fjerde generation, o.s.v.

Den samlede anetavle er nummereret efter genealogen Ottokar Lorenz' system:

Numrene, de såkaldte anebrøker, vil i min fortælling følge personerne.

I en anetavle står hvert par (ægtepar) i et bestemt genealogisk forhold til probanden, men derudover behøver parrene i hver generation ikke at have noget med hinanden at gøre.

Derfor har jeg valgt at skildre vore børns aner som led af deres egen slægt, fordi jeg mener, at man derved bedre forstår deres baggrund, vilkår og skæbne. Fremstillingen vil følge i 'mand-af-mand'-stamrækker, slægt for slægt, fra den rene mandslinies ældst kendte forfader over mod den rene kvindelinies ældst kendte formoder, - omtrent som en vifte, der foldes ud.

I pagt med vor tids kvindeånd kunne man lige så logisk begynde med den rene kvindelinie og følge 'kvinde-af-kvinde'-stamrækker over mod den rene mandslinie, men - med de efternavne, som man oftest har givet børn i vort og andre samfund, ville det være som at 'danse avet om'.

- o -

I slutningen af 1973 udsendte jeg værkets første del, afsnit I, OLDENBURG, der handler om probandens rene mandslinie: '15 generationer af slægten Oldenburg i Mecklenburg, Norge og Danmark'.

Ud fra denne stamrække var det min hensigt derefter at udsende anden del, der skulle handle om slægterne bag stamrækkens syv mecklenburgske fruer Oldenburg (afsnit II-VIII), derpå tredje del om slægterne bag de følgende to norske Oldenburg (afsnit IX og X), og senere beretningerne om slægterne bag stamrækkens derpå følgende fem danske fruer Oldenburg, der - på grund af megen viden om disse slægter - måtte udsendes i hver sin del: Fjerde, femte, sjette, syvende og ottende (afsnit XI-XV).

Stoffets mængde har, efterhånden som jeg arbejdede med det, udvidet sig i overvældende grad for mig. I en anelse om, at jeg tilsyneladende havde indladt mig på mere, end jeg kunne overkomme, har min familie tilskyndet mig til -

først af alle - at udsende ottende del, afsnit XV, der naturligt interesserer dem mest, fordi den handler om slægterne også bag dem selv og deres efterkommere.

I henseende til værkets proband udgør ottende del, afsnit XV, anetavlens 2.halvdel, slægterne bag Christian, Merete og Claus Oldenburgs mor, Marie Fanny Egeberg Gasmann (2.gen.2/2). Anebrøkerne, der følger hver enkelt person i fremstillingen, står i forhold til anetavlens proband. Ottende del, afsnit XV, vil slutte med den rene kvindeliniens ældst kendte formoder.

For at en forfader eller formoder kan siges at være 'kendt', må man kende både for- og efternavn eller vide noget om personens herkomst, stilling, data eller bopæl.

Den metode, som er angivet i forordet til første del, afsnit I, OLDENBURG, vil stadig blive fulgt.

I det fortællende stof vil hver af anetavlens kvinder, hvis slægt er kendt, blive omtalt to gange. Først som hustru og moder i sin mands stamrække, senere som datter af sin egen slægt, et kvindeligt (her afsluttende) led i sin faders stamrække. Eller sagt med andre ord: Anetavlens kvinder peger - i kraft af deres ægteskab (eller biologiske parforhold!) og det i denne sammenhæng væsentlige moderskab - på den slægt, de selv er kommet af.

I min fremstilling har jeg således anvendt et dobbelt-system, idet nummereringen følger et anetavlesystem, mens fortællingen følger et stamrækkesystem, dog med anetavlen som baggrund.

I teksterne er brugt en række citater fra originale manuskripter og samtidige kilder med disses ortografi og tegnsætning. Ved citater fra andre materialer, som ikke er originale eller samtidige, anvender jeg min egen skrivemåde.

I tidligere tider var retskrivningen ikke lagt i så faste rammer som nu, man stavede ordene, også person- og stednavne, som det faldt én ind, undertiden forskelligt endog i samme skrivelse. Jeg har bestræbt mig på at være

mere konsekvent ved i min egen tekst at stave person- og stednavne på én og samme måde, nemlig den, som jeg fandt hyppigst forekommende i de originale tekster og samtidige kilder, men dette siger ikke, at disse navne absolut bør staves, som jeg gør det.

På grund af min glæde ved at fortælle om mennesker, tider og steder har det vist sig praktisk nødvendigt at opdele Ottende Del, Afsnit XV - om vore tre børns mødrene slægt - i flere enkeltbind, der til slut skal danne en helhed. Afsnit XV A indeholder, foruden dette fælles forord, beretningen om min fars slægt i ren mandslinje, slægten Gasmann. Afsnit XV B, C og D handler om slægterne bag de tre ældst kendte fruer Gasmann. Derpå skal følge enkeltbind om slægterne bag min farmor og bag min mor og til slut aneliste, mv. (se side).

Min fremstilling er kun et brudstykke af et mønster. Enhver skal være velkommen til at forbedre mønstret, fuldkomment bliver det nok aldrig.

Tak til alle, der har rakt mig en venlig og hjælpende hånd under dette mangeårige arbejde. Tak til min familie for opmuntring og støtte. Tak til Troels for tålmod og samvirke. Vore nu voksne børn, vore svigerbørn og alle vore kære børnebørn har jeg bestandig haft i tankerne. Jeg føler mig som en stafet, der har fået forrige slægtleds fakkell stukkert i hånden og løber med den for at give faklen videre til kommende slægtled.

Det morer mig at tilføje, at hvis "Folkets Historie" er "sand historie", som det hævdes i nutiden, da yder slægtshistorien sit bidrag til den!

Oversigt over ottende del, afsnit XV

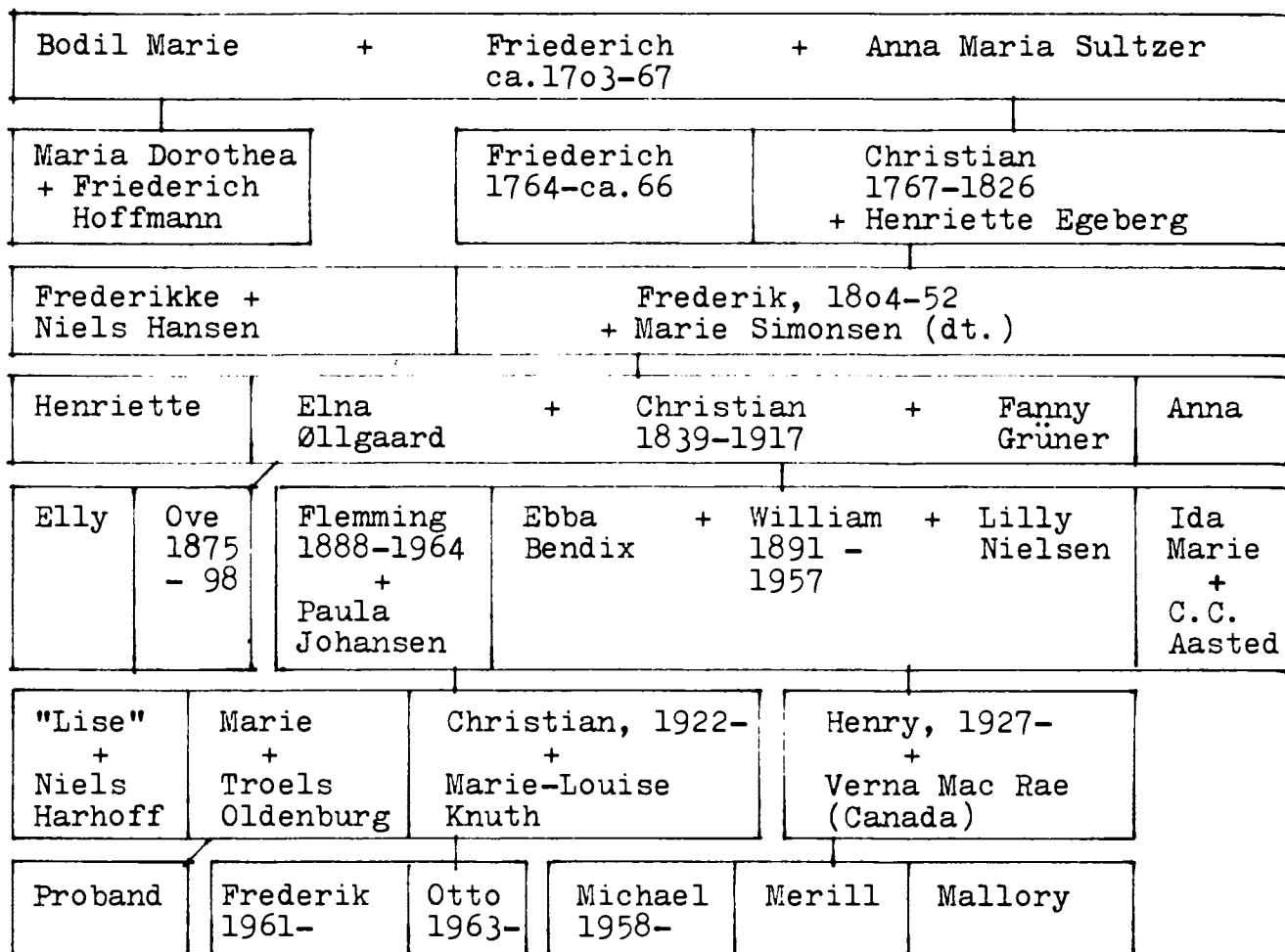
<u>GASMANN</u>	A		
SULTZER	B		
EGEBERG	C		
<u>Ester Westidatter</u>	C	litra a	
<u>Aarbye</u>	C	-	b
Præsteslægter i Nordvestsjælland	C	-	b,1,2,3
<u>Hahnefeldt</u>	C	-	c
Patricierslægter i Tøner	C	-	c,1-7
MARIE SIMONSDATTER	D		
GRÜNER	E		
<u>Aabye</u>	E	litra a	
Hvas og nonnen Anne Pedersdatter	E	-	b
Nørrejysk kleresi	E	-	b---
<u>Vinding</u>	E	-	c
Frueerne Vindings ophav	E	-	c---
<u>Holm i Helsingør</u>	E	-	d
<u>Rosted</u>	E	-	e
Midtsjællandske slægter	E	-	e---
To norske slægter	E	-	ee
Holmens faste stok	E	-	ee--
Birch i Hillerød	E	-	eee
<u>Arnesen</u>	E	-	f
Schönberg og Just	E	-	f---
<u>JOHANSEN</u>	F		
DYSSEL	G		
<u>Spormann</u>	G	litra a	
Biskop Morten Madsen og hans hustru	G	-	b
Skotter og andre ved Øresund ..	G	-	b---
<u>Gerade</u>	G	-	c
Præsteslægter ved Limfjorden ..	G	-	c---
Hillerslevpræstens svigerfar ..	G	-	cc
<u>Thestrup</u>	G	-	d
Drabsmanden i Krekær og hans slægt	G	-	d---
Moth	G	-	dd
Flensborgslægter	G	-	dd--
Oluf Baggers slægt	G	-	ddd
Riegelsen og Holm i Nakskov ...	G	-	ddd-
INGER ANDERSDATTER	H		
BECH	I		
<u>Helsing</u>	I	litra a	
<u>Laura Iversen</u> , kvindelinje-stam- moder	I	-	b
ANELISTE, mv.			

Frederik og Otto tilegnet

Afsnit XV A

GASMANN

Forenklet stamtavle over slægten Gasmann

INDLEDNING

Navnet Gasmann er ret almindeligt i Mellemeuropa. I vor tid er det truffet i Bayern og flere steder i Svejts, og Vittorio Gassmann er navnet på en kendt italiensk filmskuespiller. Fra Thüringen kom navnet til Norge i eller efter 1623, og fra Thüringen kom det også til Danmark, men i begyndelsen af 1700-tallet.

Betydningen af navnet Gas(s)man(n) er uvis. Jeg selv er tilbøjelig til at tro, at navnet er af tysk oprindelse, at -mann står for Mann (=mand), og at Gas- muligvis kan komme af Gasse (=gyde, stræde, snæver gang eller passage, også den hvor modvillige soldater måtte løbe spidsrod, oprindeligt en dødsstraf blandt landsknægte).

Det tekniske ord 'gas', der egentlig dækker alle luftarter, blev indført af den flamske videnskabsmand J.B.van Helmont (1577-1644), medens Flandern endnu hørte til det spanske rige og dets kulturkreds. Ordet 'gas' blev dannet bl.a. af 'chaos', som de spanske alkymister allerede brugte om luftarter. Man kan ikke udelukke, at navnet Gasmann kan have forbindelse dermed, og at -mann i så fald bør staves med ét n lig det spanske -man, der kommer af manía, mani, således at navnet betyder én der ivrigt beskæftiger sig med luftarter, en alkymist.

Der er således rige muligheder for tydning af navnet, som måske også kan sættes i forbindelse med bjergværksdrift?

Slægten Gasmann i Norge

Da Kongsberg-sølvgruben blev fundet i 1623, hidkaldte kong Christian IV en sagkyndig bjergværksmand fra Thüringen ved navn Gasmann til at være leder af værket, der blev sat igang i 1624.

Petter Gasmann (1675-1754) - der ifølge den norske familietradition var hans søn - blev betroet ledelsen af sølvfragten ned fra Kongsberg. Det tunge sølv blev 'kløvet' i passende byrder og pakket på 'kløvheste', der bar sølvet ned til Oslofjorden under eksorte af bevæbnede ryttere. Petter Gasmann blev ejer af godset Foss i Gjerpen. Slægten har siden levet i Norge, dels ved landbrug dels ved forskellige andre erhverv.

Fru Jenny Gasmann, enke efter marinekaptajn Hans Møller Gasmann, skænkede i 1916 to rigt graverede glaspokaler med låg (fra før 1756) til Kunstindustrimuseet i Oslo (nr.O.K.9228 og A.9228).

Der lever i dag tre mandlige efterkommere efter Petter Gasmann, alle i Oslo: Niels E.Gasmann, født 1935, ugift, hans fætter Niels Aall Gasmann og dennes voksne søn Hans J.Aall Gasmann. Derimod tilhører konfektionsgrosserer Sam Gasmann og hans familie ikke denne slægt; Sam Gasmanns farfar lod sin søn få sin foresattes efternavn, hvilket en overgang ikke var ualmindeligt.

(Oplysningerne har jeg fra brevveksling med enkefru Martha Gasmann i Oslo og fra min faster Ida Marie Aasted, f.Gasmann. Se også Else Moltke 'Gennem vinduet', erindringer, Hernovs Forlag, København 1969, pg.67 og 69-71, angående glaspokalerne).

Slægten Gasmann i Canada

Min farbror og gudfar, William Christian Egeberg Gasmann (femte slægtled), født på Fladså 27/9 1891, død 18/12 1957 i Fort Coulonge ved Montreal, rejste fra Danmark 5/6 1926 sammen med sin 2.hustru, Lilly Nielsen (f.5/4 1897, død ca. 6/12 1969) og blev tinsmed.

Deres eneste barn (sjette slægtled), Henry Christian Egeberg Gasmann, blev født i Canada 2/12 1927. Han blev læge i 1956 og gift 29/6 1957 med Verna Marina Mac Rae (f.23/2 1934).

Deres børn (syvende slægtled) er:

Michael Christian Egeberg Gasmann, f.13/8 1958
 Merrill Kirsten Mac Rae Gasmann, f.13/8 1961 og
 Mallory Nielsen Smith Gasmann, f.22/10 1962.

Navnet Gasmann i Danmark

Så vidt jeg ved, er der i dag i Danmark kun én familie Gasmann, nemlig den der skal omtales i det følgende.

I 1700-tallet var der flere i Danmark ved navn Gasmann, men nogen form for slægtskab har jeg ikke kunnet påvise. Jeg er stødt på tre kvinder og én mand af navnet:

1) Marie Elisabeth Gasmann, der må være født ca. 1680-90 og som i februar 1710 blev gift med handelsmand i København, justits- og kammerråd Andreas Weyse, der var født 1664 i Sachsen. Hun døde i barselseng 1711, mens datteren Friederike Louise levede. De tilhørte den tyske menighed i Sct.Petri Kirke i København.

2) Elisabeth Augusta von Gasmann, der må være født ca. 1690-1700 og måske var datter af en officer med 'officers-von'. Hun var gift med magister Conrad Wechmann, stiftprovst og sognepræst ved Århus Domkirke; i dette ægteskab fødtes i Århus 1720 Otto Chr.Wechmann, der endte som sognepræst i Elmelunde på Møn, hvor der i kirken hænger et epitafium over ham med også forældrenes navne.

3) Karen Helen Gasmann, der var født 1784-85 og blev gift med Ole Chr.Friis (1772-1822). Hun døde i Bogense den 23.februar 1809, 24 år gammel.

4) I Hirsch' fortegnelse over danske og norske officerer nævnes Christian Frederich Gasmann, der var feltskærer i fynske nationale infanteri regiment fra 1720-33, da han fik sin afsked.

Navneligheden med den her omtalte slægt er påfaldende, og man kan ikke udelukke, at han muligvis kan være far til vor families stamfader, Friederich Gasmann (første slægtled

7.gen.64/33), der var knyttet til den tyske menighed i Garnisonskirke i København, hvor han også blev bisat. Denne menighed bestod især af tyskfødte, tysktalende officerer i den danske hær og deres familier.

Friederich Gasmanns bomærke var en
skråtstillet flyvefisk.

No 95

ORDEN,

Hvøretter

i Christian
den Syvende, af
Guds Raade,
Konge til Danmark
og Norge, de Benders

og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten,
Stormarn og Dytmerffen, Greve udi Olden-
borg og Delmenhorst, Allernaadigst ville, at de
Sager, som til Vores almindelige Høveste Ret her udi
Vores Kongelige Residentz-Stad Kiøbenhavn i nærværen-
de Aar 1769 indstevnte ere, saavel som og de Sager, som
fra forrige Aars Høveste Ret ere overblevne, skal fore-
tages, og dermed den 2den Martii begyndes.

Remlig:

SAGERNES
Nummer.

STEVNINGERNES
Nummer.

Efter KONGELIG Allernaadigst Be-
villing udfatte og overblevne Sager.

Fra Aar 1768.

1 Fayance, Fabriquet Peter Hofnagel, contra Christian
i Bierlos.

Herimod er Contra-Stevning.

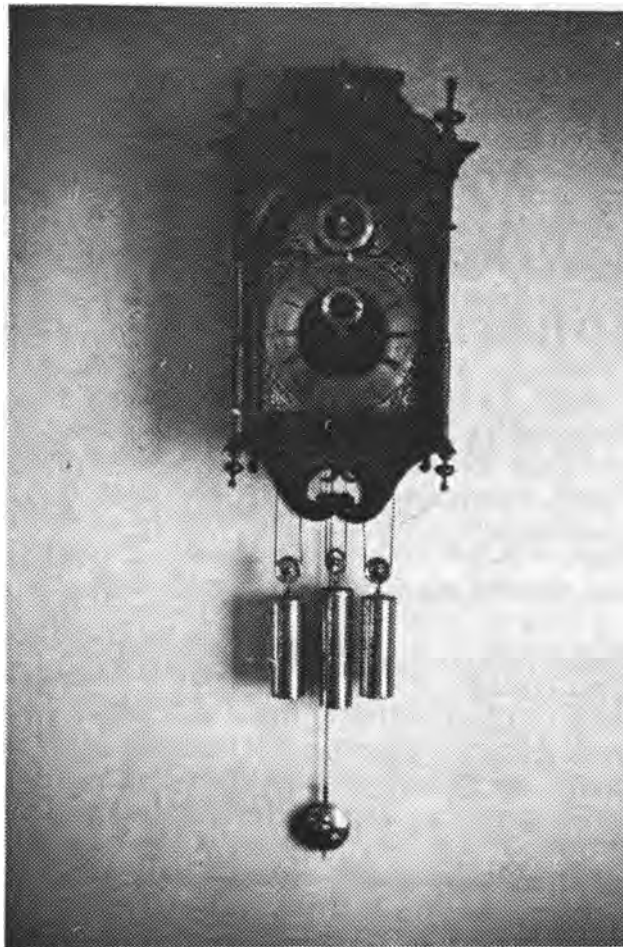
82

2 Soge

Højesterets sagsorden for 1769
opbevaret i familien Gasmann

Politie og Commerciens.

- 10 Sommermester Sijner, contra Kjøbenhavn's Sommerhandlere. 15
- 11 Skibs-Capitain Hans Meyer, contra Waadsmand Poul Holgersen. 60
- 12 Procurator Peter Severin Balling efter Kongel. Befaling, contra Lars Løsgaard og Jens Pedersen. 102
- 13 Anders Christian Lund, contra Drager Niels Graab. 106
- Ober-Præsident, Borgemeistere og Raads.
- 14 Niels Mortensen Qvist, contra Johan Adolph Schmyrdi. 20
- 15 Jesper Jacobsen, contra Niels Hansen. 22
- 16 Hans Michael Grubner, contra Niels Ebbesen. 31
- 17 Anders Grønlund, contra Johan Povel Ratte, Nicolai Frydensberg og Jacob Torkelsen. 35
- 18 Nicolai Frydensberg, paa egne og Claus Hansens Begne, contra Anders Grønlund og Jofak Poul Ratte, og Jacob Torkelsen. 44
- 19 Christoph Frankel, contra afg. Friderich Gasmans Enke og Arvinger. 58
- 20 Joden Bernt Nothenburg, contra Claus Hengrich Biehl med Børge Jens Kemert. 59
- 21 Michael Niise, contra Johan Albredt Stender med Guldmægtig Christopher Holders og Uhrmager Ephraim Linde. 67
- 22 Allegaard Heersfordt afg. Jensens Esterleveriske, contra Cancellie-Raad Bechmand og Hans Peter Marchman med flere. 91
- 23 Schoutbynacht Jacob Nicolai Holt, contra Procurator Niels Windelev, paa Johan Wilhelm Schopen's Begne. 98
- 24 Abled Christline Sophie Lewer med Fader og Forsvar, contra Cancellie-Raad Friderich Raumann. 104
- 25 David Nathans Enke og Sønnen i Altona, contra Procurator Egidius Ludvig Jacobsen og Hans Henrik Møller. 110

Det vægur med trende lodder, som er nævnt 1767, har fulgt slægten Gasmann fra købmandsgården i København til Frederikseg, Næstelsøgård og til Fladså. - Marie-Louise Gasmann, fot.

Slægten Gasmann i Danmark kan opstilles i følgende stamrække:

Første slægtled

- 7.gen.64/33 Friederich Gasmann (1703 eller 04 - 1767)
 gift med
 7.gen.64/34 Anna Maria Sultzer (1734-1769)

Andet slægtled

- 6.gen.32/17 Christian Friederich Gasmann (1767-1826)
 gift med
 6.gen.32/18 Henriette Susanne Egeberg (1766-1828)

Tredje slægtled

- 5.gen.16/9 Frederik Christian Egeberg Gasmann (1804-1852)
 gift med
 5.gen.16/10 Marie Elisabeth Simonsen(Simonsdatter)
 (1806-1888)

Fjerde slægtled

- 4.gen.8/5 Christian Frederik Gasmann (1839-1917)
 gift med
 4.gen.8/6 Fanny Ida Mathilde Grüner (1861-1918)

Femte slægtled

- 3.gen.4/3 Flemming Christian Egeberg Gasmann (1888-1964)
 gift med
 Poula Charlotte Johansen (1890-1968)

Sjette (kvindelige) slægtled

- 2.gen.2/2b Marie Fanny Egeberg Gasmann (1919-)
 gift med
 2.gen.2/1 Troels Valdemar Andreas Oldenburg (1915-)

Proband

- 1.gen.1/1 a) Christian
 b) Merete og
 c) Claus Oldenburg.

Slægten Gasmann i Danmark føres videre i:

Sjette slægtled af min bror:

- Christian Frederik Egeberg Gasmann (1922-)
 gift med
 Marie-Louise Minna komtesse Knuth (1932-)

og i

Syvende slægtled af deres sønner:

- a) Frederik Christian Otto Gasmann (1961-)
 b) Otto Flemming Christian Gasmann (1963-).

SEKS GENERATIONER AF SLÆGTEN GASMANN I DANMARK

Du skønne livets orden,
 at der på forår følger høst,
 at der er mer end vorden
 og mer end ungdomslydt:
 Bring korn i lo og lade!
 bring frugt bag dunkle blade!
 bring hjertet fred og trøst!

(Chr. Richardt, af En stille, høstlig brusen)

Første slægtled

7.gen.64/33

FRIEDERICH GASMANN (1703 eller 04 - 30/4 1767)

og hans hustru

7.gen.63/34

ANNA MARIA SULTZER (døbt 1/10 1734-14/10 1769)

Friederich Gasmann (hans navn er blevet stavet på mange måder) er født 1703 eller 1704 og kom til Danmark fra Thüringen, som ligger syd for Harzen; hovedstaden er Weimar, og det sydlige bjergland Thüringerwald er berømt for sin skønhed. Thüringen var dengang delt op i flere små fyrstendømmer, kom senere under Prøjsen og nu under Den tyske demokratiske Republik (DDR).

Den 23.april 1736 fik Friederich Gasmann borgerskab i København som grosserer. Det var i 'den florissante handelsperiode', og han handlede med oversøiske varer: Sukker, kaffe, the, chokolade og krydderier, lak, spansk-rør, bomuld, etc., som han - i hvert fald delvist - hjemførte på egne skibe. Hans bomærke var en skråtstillet flyvefisk med udbredte finner. Da jeg i sommeren 1965 sejlede over Perleflodens munding syd for Canton, så jeg store sværme eller stimer af flyvefisk, der kastede sig skråt op fra vandet og styrtede skråt ned igen. Jeg tænkte da på min tiptipoldefar og hans bomærke, som jeg selv som ung pige bar i en signetring.

Den 8.december 1749 fik han privilegium på en lakfabrik og den 17. i samme måned borgerskab som Lak Fabriqueur. Men

den foretagsomme mand lod det ikke blive ved det; han begyndte ogsaa at lave 'stærkvand', der er et gammelt ord for salpetersyre, evt. svovlsyre, gerne fortyndet.

Privilegiet på denne fabrikation er det ældste egentlige dokument, som jeg har fundet angående Friederich Gasmann, og det bør derfor citeres. Sprogstilen genkender vi, fordi Holberg havde et godt øre for den og har gengivet den i flere af sine muntre komedier. Det lyder som så:

F 5te

Giøre vitterligt at for os allerunderdanigst haver anholdt Friderich Gasman Borger og Handelsmand her i Staden, hvorledes hand med omkostning har tilbragt sig den videnskab at preparere Steerkvand eller det saa kaldede aqua fortis, ligesaa got og til ligesaa billige priser som det fremmede, til hvilken hand er sindt at giøre dertil her i Staden den fornødne indretning, og i saamaade allerunderdanigst anholdet at vi hannem derpaa et privilegium allernaadigst ville forunde.

Altsaa have vi efter saadan hans allerunderdanigste ansøgning og os Elskelig Magistraten udi voris Kongl: Residentz Stad Kiøbenhafn deris derover til voris General Land Oeconomie og Commerce-Collegie givne Erklæring allernaadigst bevilget og tilladt, saasom vi og hermed bevilge og tillade at forn^{te} Friderich Gasman maae preparere og tillave Steerkvand og samme i store og smaae partier til alle og enhver som det maatte forlange sælge og falholde.

Hvorefter alle og enhver vedkommende sig allerunderdanigst have at rette, ej giørendes herimod eftersom forskrevet staar nogen hinder eller fortræd under vor Hyldest og Naade.

Givet paa vort Slot Christiansborg udi voris kongl. Residentzstad Kiøbenhavn de. 11 Martii 1754.

Under Vor Kongelige Haand og Segl
Frederich R

.....

Berkentin, Dehn, Bernstorff, Darm, Thott / Walter.

Friederich Gasmann giftede sig med Bodil Marie, der - med det udpræget danske navn Bodil - må antages at være dansk. De fik (omkring 1740-44?) en lille pige, Marie Dorothea; hun var deres eneste barn. Moderen døde, før Marie Dorothea blev voksen.

Friederich Gasmann havde held med sine mange virksomheder og blev meget velhavende. Familietraditionen vil vide, at han stod som liebhaver til herregården Næsbyholm, der var til salg i 1756, men blev tilskødet grev Johan Ludvig Holstein og indlemmet i Ledreborg gods.

Den 5.april 1758 blev Friederich Gasmann - med Christian Wulf som forlover - viet til jomfru Anna Maria Sultzer (7.gen. 64/34) i brudens hjem på hjørnet af Hyskenstræde og Kompagni-stræde i København. Vielsen blev foretaget af den tyske præst ved Sct.Petri. Brudgommen var da 54-55 år og bruden kun 23. Hun var datter af den velhavende snedkermester og importør Julius David Sultzer (8.gen.128/67) og hans hustru Anna Margretha (8.gen.128/68) (se SULTZER).

Brudens forældre var ikke meget ældre end deres svigersøn. Og Friederich Gasmanns datter, Marie Dorothea, var en halv-voksen pige, ikke så forfærdelig meget yngre end sin stedmoder.

Anna Maria flyttede ind i Friederich Gasmanns købmandsgård på hjørnet af Gl.Mønt og (St.)Regnegade. I stueetagen var der lager og en bod, hvorfra der vist blev solgt såvel 'en gros' som 'en detail', og på loftet var der lager - med en kvist, luge og hejsekran. Flere lejligheder oppe i huset og nogle værelser i kælderen var lejet ud; selv havde de en lejlighed, der bestod af en 4-fags-'sal' og et 4-fags-sovoværelse, et køkken, et pigekammer og et karlekammer.

Deres indbo var smukt og rigt. Takket være skifteretsprotokollen kan vi se ind i lejligheden, og det vil vi gøre allerede nu, inden ulykkerne begynder at ramle ind over hjemmet.

I 'salen' optages det meste af væggen ud mod gaden af fire vinduer med blommede cattuns-gardiner omkring. På klappen til det høje, indlagte chatol står to sølvlysestager, og oven på den lille, indlagte dragkiste står et morsomt skibskompas. Klappbordet er opfyldt af fine små nipsting,

snustobaksdåser, små emailleerede dåser, hovedvandsæg og en tumling af sølv. På væggen er der et højt spejl og flere store og små skilderier, bl.a. et portræt af den tyske præst ved Sct. Petri Kirke, dr. Hauber.

Der er en stor 'ryslæders' lænestol og flere højryggede stole betrukket med 'ryslæder'. Det firkantede spisebord er dækket med damaskdug, blankskurede tintallerkner og tinfade, sølvskeer og en stor sølvpotageske.

På det blåmalede thebord står sølvthepotten på sit sølvfad; der er to sølvthedåser med forskellig the i, hjembragt på egne skibe fra Ostindien. Det kogende vand er i en stor, blankskuret tinkande. Sukkeret, hjembragt på egne skibe fra Vestindien, er kommet i en høj sølvskål på fod; udenom hænger 12 sølvtheskeer i krans.

Over det blåmalede thebord hænger et stort vægur i sit blåmalede og fórgyldte 'Fouteral'; det ur går i 8 dage i træk; pendulet med sin messingskive går frem og tilbage i langsomt tik-tak bag 'trende' tunge, blankpuksede messinglodder; slagværket snerrer lidt, før det indlader sig på sine klangfaste kvarter- og timeslag.

Det ur har fulgt familien Gasmann fra sted til sted og har ladet sit tik-tak og sine klokkeslag lyde i ørerne på foreløbig syv generationer af slægten.

Sådan var 'salen' indrettet; resten af huset med indbo og andre ejendele kommer jeg tilbage til senere.

.....

Friederich Gasmanns forretninger var - som allerede nævnt - mangeartede. Blandt andet leverede han råvarer til en mand ved navn Christopher Frentzel, der havde en klædefabrik på Christianshavn.

I 1761 skyldte Frentzel penge til både Gasmann og andre, og disse andre truede Frentzel med gældsfangsel. Frentzel var en dygtig håndværker (dugmager, tøjmager); Gasmann var interesseret i at holde fabrikken igang og kautionerede pr. 16. juli 1761

for 500 rigsdaler, som Frentzel lånte af Commerce-Fonden - uden rente i 10 år - dels til afbetaling på sin gæld, dels til fabrikkens drift. Men da det stadig gik skidt med fabrikken, gav Gasmann ham kredit på sit tilgodehavende. Det hjalp ikke, Frentzel var, omend en dygtig håndværker, så ingen dygtig fabriksleder eller forretningsmand; han var faktisk på falittens rand og måtte til at afhænde fabrikken, da der - ved Gasmanns mellemkomst - ved Kgl. Resolution af 6. december 1762 blev bevilget Frentzel 300 rd. om året i 6 år (5% af 6000 rd.) til fabrikkens fortsættelse.

Imidlertid skyldte Frentzel stadig Gasmann over 700 rd. for materialer - og Gasmann ville gerne have hånd i hanke med fabrikken og se at få de udestående penge hjem.

Ved påskeflyttedag 1763 blev fabrikken flyttet til en ejendom i Adelgade, som Gasmann havde købt til formålet. Gasmann købte også for egen regning en del nye væve som supplement til Frentzels gamle. Frentzel blev ansat som mester i den nye fabrik, hvor han og hans familie fik bolig. I løn fik Frentzel 8 rd. om ugen, og aftalen var, at Frentzel skulle afbetale på sin gæld til Gasmann med det tøj, der blev fabrikeret. Gasmann lod også Hendrik Helm, sin fuldmægtig eller forvalter, bo i Adelgade. Men Frentzel var ikke tilfreds, han ville have del i fortjenesten, og han mente, at Hendrik Helm forsøgte at lure ham fabrikationshemmelighederne af, så han skulle blive gjort overflødig.

Hendrik Helm lurede imidlertid Frentzel noget ganske andet af. Han opdagede, at Frentzel farvede andre folks varer i de farvestoffer, som Gasmann havde indkøbt til eget brug, og at Frentzel desuden skar stykker af vævet stof af vævene for at få penge for stofferne - ikke ret meget af hver tøjrolle, for det skulle jo ikke gerne være for iøjnefaldende, men alligevel!

En skæbnesvanger sommermorgen overfusede fuldmægtig Helm Frentzel, der gav ham råt for usødet, og der udviklede sig - omend vist ikke et håndgemæng så dog - et rigtig godt gammeldags skændsmål, hvor beskyldninger og onde ord fløj om ørerne. Derpå ilede Helm fra Adelgade over til Gasmanns hus og under-

rettede sin principal. Gasmann blev ikke mindre vred: Nu havde han prøvet at holde Frentzel og hans fabrik igang på den ene og den anden måde, og så optrådte han alligevel så formasteligt! Friederich Gasmann satte sig ved sit chatol og dyppede pennefjeren i blækhuset; dato 21. juni 1763; med spruttende arrigskab og spruttende pen opsagde han Frentzel lejligheden i fabriksgården til førstkommande Mikkelsdag og sendte sin karl afsted med brevet.

Frentzel skrev omgående tilbage, at det kunne ikke falde ham ind at forlade sine væve og redskaber: Hvor de var, ville også han være!

Gasmann satte sig påny hen og skrev et nyt brev; heri opsagde han Frentzel tjenesten som mester ved fabrikken fra Mikkelsdag, den 29. september.

Nu blev Frentzel forskrækket og skrev tilbage, at han ville forsøge at overdrage fabrikken til en anden til den tid, så Gasmann kunne komme skadesløs fra det. Dette sidste brev fortrød Frentzel imidlertid, sagde, at Helm havde overtalt ham til at skrive sådan, nej, Gasmann kunne ikke tvinge ham ud af hans egen fabrik!

Commercie-Collegiet mente, at Gasmann var i sin fulde ret til at overtage hele fabrikken, dels fordi Frentzel stadig skyldte ham over 700 rd., dels fordi han småbedrog ham i det daglige.

Gasmann forelagde ham dette og foreslog ham at fortsætte, ikke alene som mester med en løn på 8 rd. om ugen, men tilmed som interessent, således at fortjenesten blev delt med halvdelen til Gasmann, en fjerdedel til Frentzel og en fjerdedel til Helm.

Dette tilbud afslog Frentzel den 3. september 1763 og lod samtidig Gasmann vide, at hans søn inden Mikkelsdag kunne rejse de 700 rd., så de blev kvit - og Frentzel ubestridt medejner af fabrikken!

Den mulighed kunne Gasmann ikke overse, han tabte besindelsen, styrtede hen til Hovedvagten ved Kongens Nytorv, fik

nogle mand med sig til Adelgade, hvor han lod Frentzel og hans søn arrestere med gældsfængsel for øje, beslaglagde Frentzels inventar og smed familien ud!

Det blev Gasmann en dyr dag!

To dage derefter, den 5. september 1763, anlagde Frentzel sag ved Raadstue-Retten imod Friederich Gasmann. Der skulle komme til at gå år og dag, før sagen blev afsluttet.

Disse fortrædeligheder har sikkert kastet deres skygger over livet i hjemmet på hjørnet af Gl.Mønt og (St.)Regnegade, skønt den driftige Friederich Gasmann ellers tjente penge nok på sine andre forretninger og kunne forkæle sin unge kone med smukke klæder, smykker og fine småting.

Hans datter, Marie Dorothea, blev voksen og giftede sig med sin fars kompagnon, Fabriqueur Friederich Hoffmann. Det unge par fik en lille pige, som de kaldte Frederica. Men hos Gasmanns var der ingen børn.

Først efter 6 1/2 års ægteskab fødte Anna Maria i begyndelsen af oktober 1764 en lille søn, som fik navn efter sin far: Friederich! Storesøster, den unge Madam Hoffmann, bar sin lille halvbror over dåben i den tyske menigheds kirke, Sct.Petri i Nørregade. Men glæden over den lille dreng var kort. Lille Friederich døde, og Anna Maria var barnløs igen, og tiden gik.

Men i begyndelsen af det nye år 1767 kunne Anna Maria betro sin aldrende ægtemand, at hun igen var i lykkelige omstændigheder, og glæden var utvivlsomt stor. Atter skulle der komme et barn til verden i det smukke hjem.

Man kan tænke sig en vintereftermiddag i begyndelsen af det nye år 1767. Anna Maria ved thebordet; over det røde skørt af ulddamask har hun en overkjole af sort kipret 'graditour' med indsat smæk i den dybe udskæring; om begge håndled har hun sorte fløjlsbånd med guldspænder. Friederich Gasmann er kommet hjem fra Børsen og har lagt sin trekantede, opkrammede hat og sin sorte kappe fra sig; han er sortklædt fra top til tå, skødekjole, vest, den er af fløjel med gråværks-

foer; et ciceleret guldur tikker i lommen; han har knæbukser, knæstrømper og hornspænder på skoene. Det er stadsfolk.

Fire måneder senere, den 30. april 1767, falder Friederich Gasmann pludselig død om. Anna Maria stod som forstenet, men fosteret sparkede livligt.

Karlen Bertel blev sendt afsted for at hente madammens svoger, brygger Lars Møller, mens den trofaste pige Bente tog affære og fik liget gjort istand.

Den gode, stabile Lars Møller kom - og den øvrige familie vel også? Trods chock og sorg er livets realiteter uomgængelige: Lars Møller måtte afsted for omgående at anmelde dødsfaldet til magistraten, og endnu samme dag kom Københavns skiftekommission for at notere og forsegle alt i dødsboet, som var ægteparrets fællesbo.

Da justitssekretæren og fogedkammereren kom blev de modtaget i 'salen' af enken, hendes svoger og 'laugværge' Lars Møller og svigersønnen Friederich Hoffmann, der var til stede på sin hustrus vegne; i baggrunden stod Bente og Bertel i al beskedenhed.

Skiftekommissionen begyndte i 'salen' og noterede alt op. Derpå gik de alle ind i soveværelset med den store himmelseng med grønt omhæng og - inden for rækkevidde - guld-repeter-uret i et kostbart etui, alt blev noteret: Lænestolen henne ved de fire vinduer med lette Svejtsergardiner, udtræksbordet, det grønmalede skrin med Anna Marias smykker, parfumeflasken med guldbund og guldprop. Spejlet, de små stole, skabet med alle gangklæderne og endelig husets tyve bøger: En stor tysk bibel, en mindre tysk bibel, Luthers kirkepostil, Rembachs 'evangeliske betragtninger', Møllers 'himliche Liebes Küss' i fire bind, diverse prædikener, et 'Chymistes' lexicon i to bind, Haubers 'Biblioteque Magico' i to bind, bøger om medicin og chirugie - og endelig Holbergs værker!

Derpå gik de ud i køkkenet, hvor alt tintøjet blev talt op, derpå kobbertøjet: Kedler, spande, potter og kasseroller; messingtøjet: Spølkummer, dørslag, lysestager, m.m.; jerntøj: Stivejern, jerngryder, riste, bøtter og trefødder; tre malm-mortere og én lygte!

'I det samme indfandt sig Enkens Fader S.Julius David Schultze (=Sultzer!) og foreviste den salig Mands Obligationer af Dato 11te Dec 1764, stoer Capital 1000 rd, og nok et beviis dat. 1ode Janv. 1766, hvorefter hand har forstrakt den afdøde 1000 rd, endvidere et Beviis dat. 12te Julii 1766 lydende paa at han haver laant den afdøde et Asiatisk Aktiebrev, for derpaa i den Kongel. Banque at laane 1000 rd'.

Endvidere meddelte Sultzer, at han havde lånt sin nu afdøde svigersøn forskellige noget mindre beløb, som han ikke havde bevis på, men som måtte være opført i den afdødes regnskabsbog, - hvilket enken og hendes lavværge siden erklærede, havde sin rigtighed.

Efter dette lille mellemspil gik forseglingen videre i det beskedent møblerede pigekammer. Derpå dykkede de ned i vasketøjskurven, hvor 8 duge, 5 par hørlærreds og 4 par blårs lagener samt 7 pudevær lå til vask. Enken blev gjort ansvarlig for dette og andre løse ejendele, bl.a. 6 pund kaffebønner!

Derefter gik de alle op på loftet, hvor sukker og andre oversøiske varer stod opmagasineret i kamrene; den store loftsluge blev forseglet indvendig fra og alle kammerdørene udvendig.

Turen gik nu ned igen. Først til karlekammeret hvis eneste inventar synes at have været en fast seng med dyner, hovedpude og blålrærreds lagner. Derpå ind i boden der var fyldt med blikdåser med ostindisk the og med kaffebønner, og dertil en stor kaffemølle og vægte, både skibpunds og lispunds og mindre. Store fade med stødt sukker, grov chokolade og fin chokolade, groft kanel, sort lak og rød lak, i hundredevis af spanskrør, foruden en masse forskelligt blå, regnskabsbøger, potter og fade. Øjensynligt en blanding af en en gros- og detailhandel, som det har været kendt hos store provinskøbmænd indtil vore dage.

Enken fik lov til at fortsætte salget af varerne for at have sit daglige levebrød, og pengene skulle indgå i boet. Hun vidste ikke yderligere at anmelde til boets bedste udover, at huset var beboet af syv lejere: En kongelig kok, en mønterskriver, tre enker og - i kælderen - to marskandisere. Huslejerne lå fra 5 til 30 rd. om halvåret.

Derpå gik de alle hen til gården i Adelgade, hvor fuldmægtig David Nitzner sluttede sig til. (Hendrik Helm var ude af denne saga.)

På kontoret noterede skifteretten to store udtræksborde, et skrivebord, en bogreol og syv stive stole foruden store holdere med oprullet stof af "bay" og "bummecotten"; derfra til magasinet, hvor dørene blev forseglede. Der var to værelser med opredte senge, formentlig til fabriksarbejdere, - diverse kamre og endelig selve vævestuen med ialt 17 væve. De ni har nok tilhørt Frenzel, én svigersønnen Hoffmann; der var arbejde igang på otte væve, mest "bummecotten" men også damask og plyds. - I fuldmægtigens kasse befandt sig 45 rd. kontant samt en pansat guldring og en aflang sølvskål, som pastor Krebs havde sat i pant for 36 alen grønt stof. Fuldmægtigen lovede at opgive arbejdernes navne og løn foruden at stille memorialbog, udleveringsbog, spindebog, etc. til rådighed. - Af huslejere var der i gården - foroven i huset to majorer - og i kælderen en mand ved navn Christen Jensen.

Udover dette ejede afdøde galeasen "Marie Dorothea", opkaldt efter hans datter - og dén var i søen; iberegnes skulle også forsikringssummen for det større skib "Galathe", som var forlist.

Så var de færdige. En streng dag for den unge, gravide enke.

.....

Bisættelsen fandt sted den 5.maj 1767. Friederich Gasmann tilhørte den tyske menighed i Garnisons Kirke, muligvis fordi hans far var officer? Anna Marie og hendes familie tilhørte den tyske menighed i Sct. Petri.

Der blev lejet en fin og dyr ligvogn, men fra Garnisons Kirke forlangte man 1 rd. 2 sk. for ikke at benytte kirkens egen ligvogn. Friederich Gasmann blev gravsat i kirkens krypt under orgelværket. Det kostede 20 rd. og skoledrengenes sang kostede 3 rd.

Krypten strækker sig i hele kirkens længde og var dengang tæt pakket med kister. I den klamme luft fra den skumle krypt har Anna Maria stået, sandsynligvis i sin gråværksforede sorte fløjls kåbe med guldhægter, med kyse og muffe.

.....

Den 20.maj kom skifteretten for at åbne, registrere og vurdere dødsboet; ved den lejlighed tilkendegav Anna Maria straks, at hun var frugtsommelig, hvad nok enhver kunne se, men siges skulle det af hensyn til arven. Til stede var Friederich Hoffmann med prokurator Thomas Flindt, samt Lars Møller og gamle Sultzer.

Det blev en sendrægtig tur rundt for at vurdere det højst sammensatte bo, men da skifteretten var gået, kunne Anna Maria igen komme til deres ting.

Hun kunne begynde den vemodige sammenpakning af hans gangklæder: Den nye violette klædeskjole med sort vest og sorte knæbukser - smukt med sølvkården ved siden! Den grønne fløjls kjole og den røde, begge med vest. Den "brunagtige" gamle kjole og vest havde han brugt på fabrikken. Her var den lange "Cassequin", en gennemknappet frakke, der gik ned over knæene. Men det smukkeste var dog hans sorte tøj, med kappen og den gråværksforede fløjlsvest. Hun sukkede.

Nu blev der alt for megen plads i skabet til hendes eget tøj: Den fine hvide brokades "Adriene" med Watteau-læg, der gik fra skulderen og ned i et kort sløb over det hvide brokades skørt; dertil havde hun halssmykke, nål, ørenringe og flere armbånd, alle med "Erts-Steene udi", facetslebne sten. Dér var den røde brokades og den gule overkjole med smæk; den gule var af "Graditour", et svært, kipret silkestof. Også den sorte overkjole af graditour med sort skørt til; det røde skørt af ulddamask brugte hun tit til den sorte overkjole. Et blåt, stukket Nankingsskørt - Nanking var et yndigt, let uldstof! - og dertil havde hun en blå, stukken silkeoverkjole. En

smuk, grå silkeforet dragt med vest og hvid indsats. Morgenkjolen i det lette bomuldsstof, som kaldtes "shirts", og den yndige sommerdragt af hvidt og violet cattun med tilsvarende hætte. Og den sorte fløjlskåbe med gråværk - ak ja!

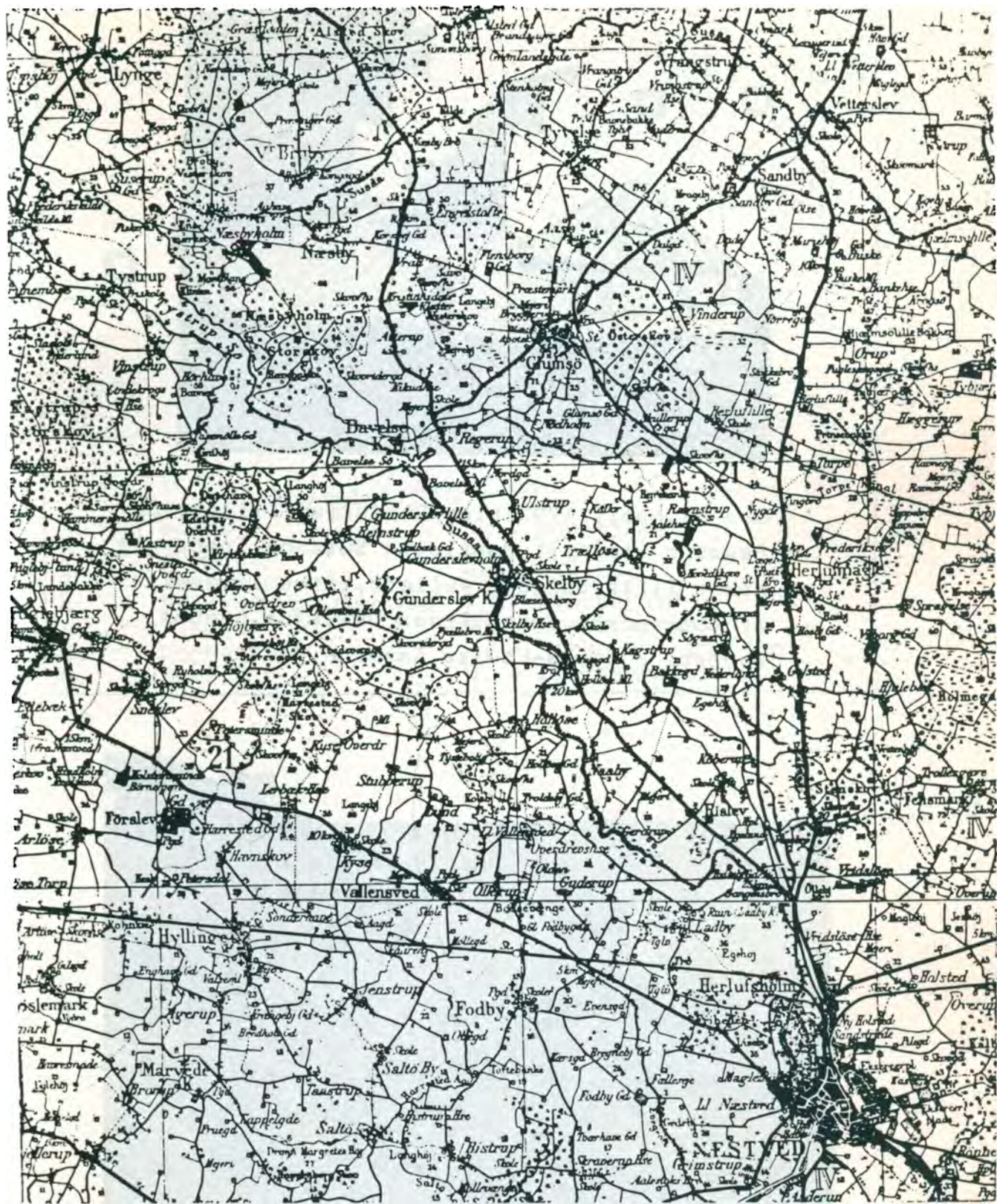
Den 16. juni 1767 begyndte skiftekommissionens behandling af Friederich Gasmanns bo. Der var talrige breve og dokumenter. Gasmann selv skrev på tysk, men der var masser af breve på andre sprog; kun de vigtigste blev oversat, resten blev udeladt af sagens akter. Det hele blev en langvarig historie, hvor også Raadstuerettens dom i Frentzels anlagte sag ville spille ind.

Uge for uge i det kommende halvår mødtes man i skifteretten. Lars Møller var en flittig og påpasselig "laugværge" for sin svigerinde. Marie Dorothea Hoffmann lod sig mest repræsentere af prokurator Flindt. Frentzel mødte personligt angående fabriksinventaret, der endnu stod beslaglagt i Adelgade, men som han fik udleveret i september, fire år efter den fatale dag i 1763.

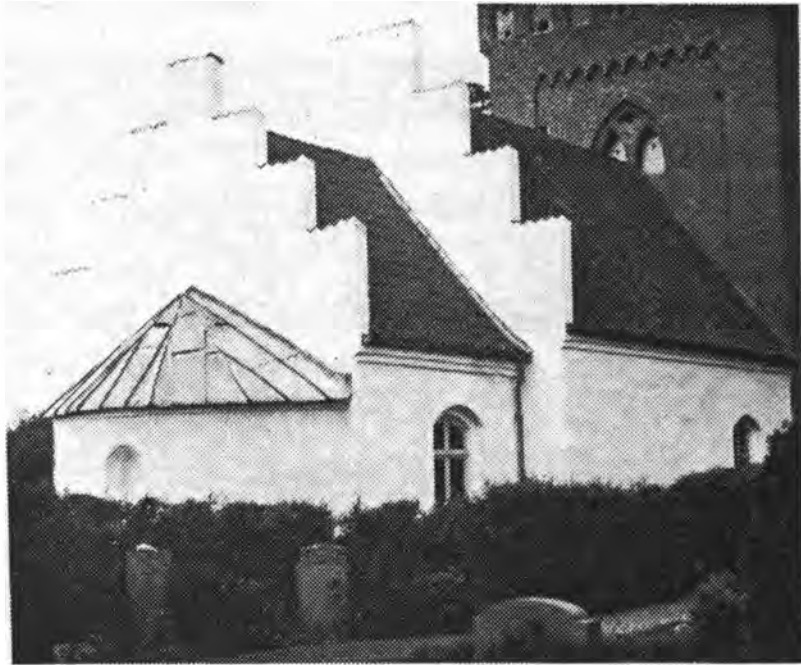
.

Anna Maria gik og ventede på den forestående fødsel. Men hun var ikke forknyt. En parykmager, Johan Jacob Rodt havde lejet værelser hos Mad. Gasmann, men hun fortrød det og sendte ham fæstepengene, 3 mark tilbage. 3. august 1767 anlagde han sag imod hende.

Den 28. august fik Anna Maria veer, lagde sig i den store himmelseng, hvor hun fødte en dreng. Christian Friederich skulle være hans navn. Friederich var klart nok, den afdøde fars navn, men hvorfor skulle han hedde Christian? Opkaldte hun ham måske efter feltlægen (se indledningen)? eller efter den nye konge, Christian VII?

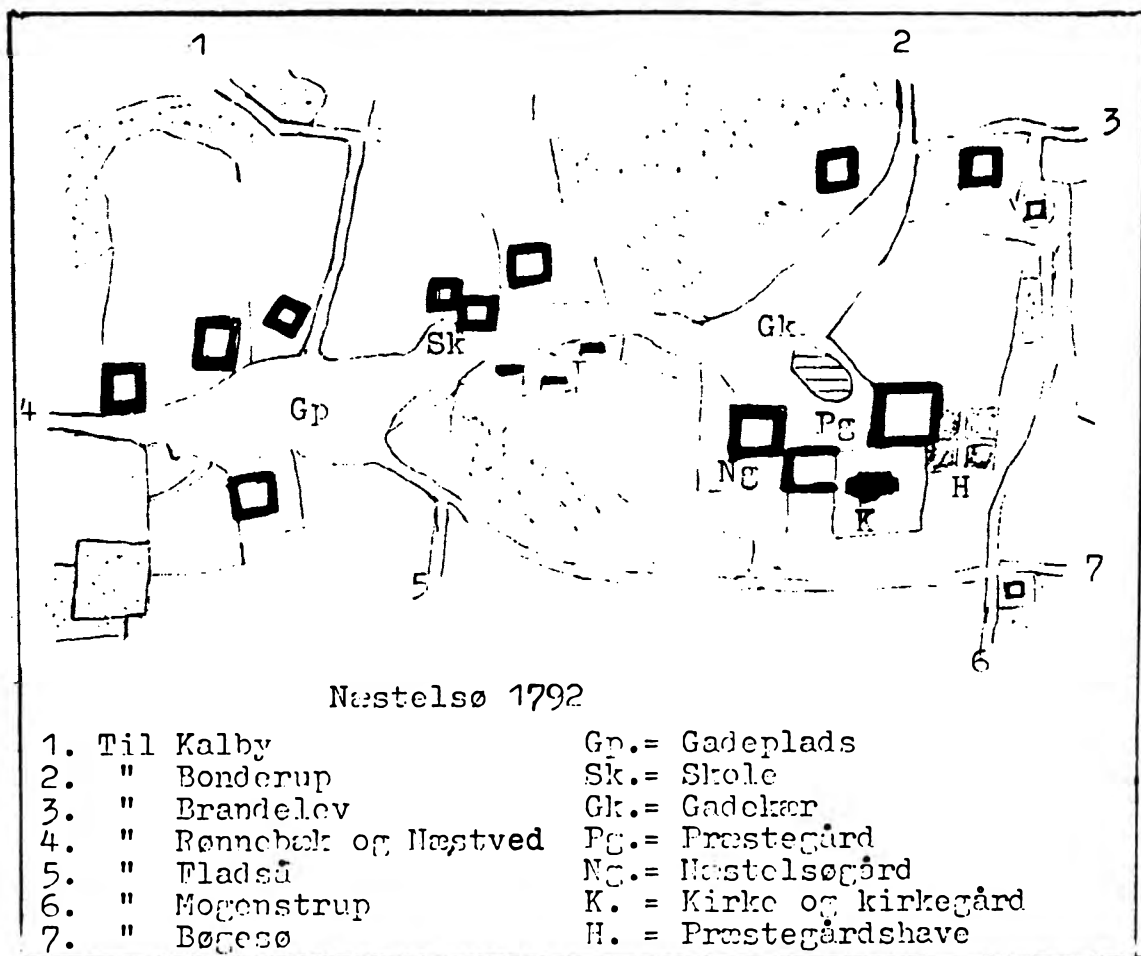
Efter generalstabskort 1:100.000, 1948 - Frederikseg ses th. midt på kortet, n.f. Herlufmagle. Desuden Næsby og Tyvelse, Glumsø og Bavelse, Frederikskilde, Skullerupgård, Fensmark, Trøllægsgave, Hyllinge og Marvede, Saltø m.v.

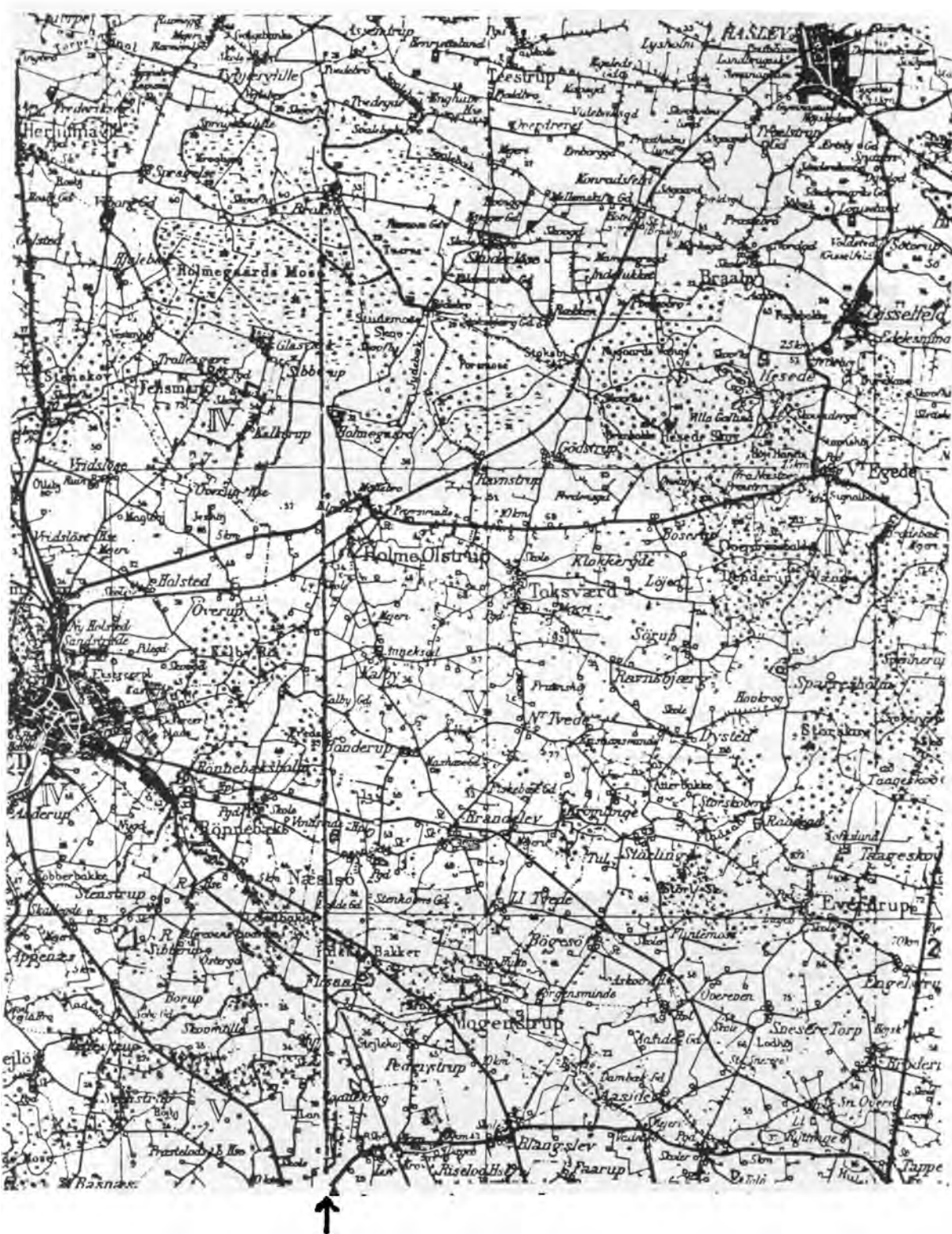
Den 27.april 1792 blev Christian Friederich Gasmann viet til Henriette Susanne Egeberg i denne lille, dengang kullede, kirke i Tyvelse af sognepræst Bernh.Preen Wellejus, hendes svoger. - Marie-Louise Gasmann, fot.

Kirken i Næstelsø. Familiegravsted midt på kirkegården syd for koret. - Troels Oldenborg, fot.

Stuehuset på Næstelsøgård. Troels Oldenburg, fot.

Næstelsø og Fladså ligger lige i kortfolden over pilen. Desuden ses Frederikseg, Herlufmagle, Holmegård, Gisselfeldt, Øverup, Brandelev, Størtinge, Vejle, Grevensvænge og Mogenstrup. - Efter generalstabskort 1:100.000 1948.

Næstelsøgård med de store lindetræer set fra syd.
Bemærk det tilplantede stengærde til højre.
Troels Oldenburg, fot.

Til Lieutenant Gasmann for Fliid
i Jordbrug.
Fra Det Kongelige Danske Landhuus-
holdnings Selskab 1810, 4de Bæger.
Marie-Louise Gasmann, fot.

Fredericka Lovise Gasmann, 1793-1870, gift
1817, med arvefæstehusmand Niels Hansen,
Næstelsø, 1789-1842.

Davenport-terrinen fra 1848. Arvestykke fra Borupgård.
Niels Harhoff, fot.

Allerede den 2. september 1767 blev Christian Friedrich båret til dåben i Sct. Petri Kirke af sin voksne Halvsøster, Marie Dorothea Hoffmann; hendes mand og deres datter, Frederica, var faddere foruden brygger Lars Møller og en ven ved navn Lars Peter Sadelmantel.

.....

Onsdag den 20. januar blev der i Raadstueretten afsagt dom i Frentzels sag. Frentzel blev idømt at betale Gasmanns enke og arvinger godt 700 rd. (med 5% rente fra 5. sept. 1763), som han skyldte for uld og andre spindevarer. Gasmanns enke og arvinger idømtes at betale de 500 rd. tilbage til Commerciefonden, som der var kautioneret for den 16. juli 1761 og, på grundlag af Gasmanns egne beregninger, 6% rente deraf i 6 år. Desuden idømtes de at betale Frentzel 250 rd. for inventarets forringelse i de sidste 4 år og endelig 600 rd. for "Tort, Nærings, Velfærds og Credits Spilde", eftersom arrestationen den 3. september 1763 var ulovlig. Gasmann kunne med føje have sagsøgt Frentzel, også for de lån hvis præmisser ikke var overholdt. Men denne selvtægt ved arrestationen var ulovlig.

Gasmanns enke og arvinger blev frifundet for at godtgøre Frentzel 300 rd. i rente om året i 6 år, altså 1800 rd., af et lån på 6000 rd., som Gasmann i 1762 havde skaffet Frentzel til fabrikkens fortsættelse. Men hvor intet er, har selv kejseren tabt sin ret! og Frentzel havde intet. - Ved "beneficium paupertatis" (fattigdoms godgørenhed) blev han fritaget for at betale de stemplede papirer.

Summa summarum: Frentzel skulle betale ca 917 rd. til Gasmanns enke og arvinger, men de skulle betale ham 850 rd. dvs. at Frentzel skyldte dem ca 67 rd., som de nok kunne kigge i vejviseren efter.

Til gengæld skyldte Gasmanns enke og arvinger 725 rd. til Commerciefonden i anledning af hele affæren. Ialt havde de således tabt op mod 800 rd. - og dét udelukkende,

fordi Friederich Gasman den 3.september 1763 ikke havde kunnet styre sin vrede!

Men Frentzel var ikke tilfreds. Han appellerede sagen til Højesteret, som onsdag den 5.april 1769 stadfæstede Raadstuerettens dom.

Gasmanns prokurator i sagen var Andreas Nørager, der også varetog den lille Christians interesser i skifteretten. Hér var sessionerne genoptaget med flid fra november 1768 og foregik med ugers mellemrum i de følgende år for at komme til bunds i aktiver, forretningsbreve, gældsbeviser, regninger for modtagne varer, domme i gældsager, etc.

.....

Hvor gæv Anna Maria end var, så formåede hun slet ikke at føre sin mands forretning videre. Hendes far, der foruden at være snedkermester også var importør, lod efter svigersønnens død en del af sine egne varer få oplagsplads på lofter og gange i huset på Gl.Mønt, hvad Anna Maria har tjent noget ved. Det var især olie og kamfer i glas og foustager! Gamle Sultzer har sikkert gjort, hvad han kunne for at hjælpe sin datter. Men han havde også sit! Hans hustru, Anna Margrethe, led af vattersot og døde den 16.juni 1769.

Anna Marias livskraft var brudt. Hun blev træt og mager og sygnede hen. Hun måtte gå til sengs med varmedunk, passet af den trofaste Bente. Hun døde af "svindsot" den 14.oktober 1769, kun 35 år gammel. Hendes lille Christian var da lige fyldt to år. Anna Maria blev begravet den 18.oktober på "Stadskirkegården" udenfor Sct. Petri, hvor den tyske præst dr. Münzer kastede jord på.

Den 1.september 1772 kunne boet foreløbigt opgøres. Formuen bestod især af de to ejendomme, de to skibe - dvs. forsikringssummen for det største, der var forlist, - købmandsvarer, fabriksvarer samt inventar, desuden

husets værdier af f.eks. guld, sølv, pelsværk og bøger. Alt iberegnet 21.911 rd. Men gælden var på ca. 17.000 rd. Til arvingerne, den lille Christian, der i august 1772 var blevet 5 år, og til hans voksne halvsøster, Marie Dorothea Hoffmann, var der således knapt 5.000 rd. tilbage at dele, hvor stor 'broderparten' var, véd jeg ikke. Men i de penge, og hvad den lille dreng iøvrigt arvede fra sine morforældre, lå hans - og hans efterkommeres - fremtid.

OVERSIGT OVER FAMILIEN

Første slægtled

- 7.gen.64/33 Friederich Gasmann (1703 eller 04-30/4 1767)
Grosserer, fabrikant, København
gift 1) med Bodil Marie
gift 2) 5/4 1758 med
- 7.gen.64/34 Anna Maria Sultzer (døbt 1/10 1734 - 14/10 1769)
København
- Børn:

Andet slægtled

- I 1.ægteskab:
a) Marie Dorothea Gasmann (ca.1740-44 -)
gift med
Friederich Hoffmann, fabrikant, København.
- I 2.ægteskab:
b) Friederich Gasmann (døbt 9/10 1764 - før 1767)
- 6.gen.32/17 c) Christian Friederich Gasmann (se nedenfor).
-

Andet slægtled

6.gen.32/17

CHRISTIAN FRIEDERICH GASMANN (28/8 1767 - 22/12 1826)

og hans hustru

6.gen.32/18

HENRIETTE SUSANNE EGEBERG (døbt 9/4 1766 - 9/2 1828)

Christian Friederich (Frederik) Gasmann blev født posthumt den 28. august 1767 i ejendommen på hjørnet af Gl.Mønt og (St.) Regnegade - i det store, lyse sovekammer med grønt forhæng omkring himmelsengen.

Hans far, grosserer Friederich Gasmann, var pludseligt død fire måneder før sønnens fødsel. Christian havde ingen andre levende søskende end en voksen halvsøster, Marie Dorothea, gift med deres afdøde fars kompagnon, 'Fabriqueur' Friederich Hoffmann.

Marie Dorøthea bar sin lille halvbroder over dåben den 2.september i den tyske menighed i Sct.Petri Kirke, hendes mand var blandt fadderne, og deres lille datter Frederica var huemor. Således knyttede enkefru Gasmann hele familien Hoffmann med fadderskabets bånd til den lille faderløse dreng, der - som nyankommen arving til broderparten af faderens formue - ikke kan have været alt for velkommen i den familie!

Den lille Christian i vuggen var lykkeligt uvidende om alle de vanskeligheder, hans mor stod i (se GASMANN, første slægtled), og det er måske knapt nok trængt ind i hans lille barnehovede, at hans mor sygnede hen og døde af 'svindsot' den 14.oktober 1769, kort efter at Christian var fyldt to år.

Den forældrelose purk kom til at bo hos sin morfar, snedkermester Julius David Sultzer (8.gen.128/67), der omgående påtog sig at være formynder og 'fødeværge' for drengen. Morfar havde et hus på hjørnet af Hyskenstræde og Kompagnistræde. Han var enkemand, men havde en pige ved navn Anna, der sikkert for en stor del tog sig af lille Christian; det ser ud til, at de to sov i samme værelse, Christian i en slagbænk. Som Christian voksede til, kunne han gå med sin morfar ned i snedkerværkstedet, hvor to svende arbejdede, og hvor der var meget spændende at se på for en lille dreng. Da Christian

var 3 1/2 år gammel, døde hans morfar af 'alderdom', den 5.april 1771 (se afsnit XV B, SULTZER, første slægtled).

Nu kom Christian i huset hos sin halvsøster, hvis mand blev hans formynder og værge. I Københavns Overformynderi blev følgende skrevet:

Anno 1771 den 23^d.Maij

For afge. Fridrich Gasmann forrige Grosserer paa Gl.Myndt og afdøde Hustrue Anne Maria Sultzer, deres Søn navnlig

Christian Fridrich gl. i 4de Aar

indtegner jeg underskrevne Fridrich Hoffmann Fabriqueur boende ved Kvæsthuset mig at være Formynder Saavel for hvad ham efter sine egne Forældre, som hvad ham efter sine Moerforældre afge: Snedker Julius David Sultzer, samt Hustrue - og hans Moerbroder afge: Studiosus Medicinæ Jacob Sultzer i Arv kan tilfalde og forpligter jeg under min Haand at forestaae Værgemaalet som endbørligt

Datum ut supra
F: Hoffmann

Kvæsthuset var oprindeligt bygget på Bremerholm, men flyttede til Kvæsthusgade på hjørnet af Sct. Annæ Plads, så her i nærheden var det hjem, som Christian flyttede ind i. Hoffmanns klædefabrik med væveri og farveri lå vist nok et andet sted.

Frederica, Christians huemor og niece, var nu en stor pige; måske var hun enebarn? Men i huset var der allerede en anden myndling, en pige, født 1768, Karen Sophia Rossau, datter af bagermester Rossau, i hvis bo Hoffmann var kurator. Hun og Christian har været nogenlunde jævnaldrende, og de to forældrelose børn har nok holdt sig til hinanden. Måske er de blevet undervist sammen i hjemmet, men det er også muligt, at Christian har gået i den tyske skole ved Sct. Petri Kirke.

Den 8. juni 1778, da Christian endnu ikke var fyldt 11 år, anmodede Hoffmann en bogholder i Overformynderiet, Chr. Hee Wadum, om i hans sted at blive formynder for drengen, hvilket skete den 16. i samme måned.

Grunden til dette - man synes hjerteløse - skridt kan have været, at Hoffmann ikke har ment at kunne varetage både sin hustrus og Christians økonomiske interesser, som

jo var modsatte. Den lille dreng, der gik fra hånd til hånd, har været ensom i denne verden.

.....

Den forældreløse dreng, Christian Gasmann, var nok formuende, men ikke så rig, som det først så ud til. Både hans fars og hans morfars pengetransaktioner havde været indviklede, og værdierne i huse, fabrikker, lagre og skibe indbragte ikke de takserede beløb, efterhånden som de blev realiseret, også fordi der i mellemtiden var løbet en del udgifter på. Mange mennesker har taget sig betalt af boet, og hvert år blev der tæret på det. Christian Gasmanns samlede arv, der stod i Overformynderiet, blev den 3. september 1775 opført til ca. 11.900 rd.

Den 7. september 1785 fornyede magistraten Chr. Hee Wadums formynderskab.

.....

Vi genfinder Christian Gasmann i 1787, da han, 19-20 år gammel, blev student fra Roskilde Katedralskole. Examen artium foregik dengang på Københavns Universitet; han fik karakteren 'non contemnendus', en 3. karakter, 'som ikke bør foragtes'.

Jeg forestiller mig, at den nye formynder og værge Chr. Hee Wadum, i 1778, da han overtog ansvaret for drengen, har fundet en familie i Roskilde, hvor Christian kunne bo og begynde sin skolegang i Katedralskolen. Dermed er han tidligt kommet ud af det halvtyske miljø i København og ind i et rent dansk.

Christian Gasmann blev indskrevet som studiosus ved Københavns Universitet, men der er ingen oplysninger om studiets art.

Den 12. januar 1789 bestilte magistraten en ny kurator (formynder) for den unge mand, generalauditor, professor Lauritz Nørregaard. Omkring denne tid må Christian Gasmann have fået sine penge ud af Overformynderiet, for i 1790 købte han en gård i Herlufmagle Sogn i Midtsjælland, øst for landevejen mellem Ringsted og Næstved.

Som følge af den store landboreform af 1788 og den udskiftning, som 'Kirken og Kronen' måtte foretage, tilskødede sognepræsten i Herlufmagle, hr. Poul Thomsen Wellejus, efter kgl. konf. af 8. april 1789, en anneksgård til Jacob Giörtzen i Herlufmagle. Året efter solgte Giörtzen gården til Christian Frederik Gasmann, som kaldte den 'Fridrichs-Eeg' efter sin far.

Gården var på ca. 100 tdr. land, og bygningerne var brandforsikret for 300 rd.; 10 tdr. 6. skp. hartkorn; købesummen er ukendt.

Christian Gasmann, der sandsynligvis var ret ukendt med landbrug og måske faktisk har fortsat sine studier i København, fik en hjælper i en fæster ved gården, Christen Lange. Mod fritagelse for leje af sit seks fags hus med 3 tdr. land pløjjord skulle Christen Lange dels have opsyn med gårdens marker og besætning, dels årlig vedligeholde 320 favne jordgrøfter, der ledte skadeligt vand fra omkringliggende moser og engdrag væk fra markerne.

Christian Gasmann må dog have opholdt sig noget på Frederikseg, for han gjorde bekendtskaber på egnen. Han gik i kirke og hilste på pastor Wellejus og fru Louise, der var født Bech. Præsteparrets søn, Bernhard Preen Wellejus, var i 1788 blevet sognepræst i Næsby (og Tyvelse), ca. 10-11 km nordvest for Herlufmagle. Den unge præstekone hed Johanne (Hanne) og var født Egeberg.

Christian Gasmann er nok ret hurtigt blevet bekendt med de unge præstefolk i Næsby og fruens yngre søster Henriette Susanne Egeberg. Den nydelige jomfru Egeberg var præstedatter fra Als og forældreløs som han selv (se EGEBERG, fjerde slægtled). Henriette (Jette,) var næsten halvandet år ældre end han, men det gjorde ingenting, de passede godt sammen og de forlovede sig. Man kan forestille sig Christian Gasmann som en hyppig gæst i Næsby, ridende, eller kørende i en lille vogn, fra Frederikseg, og de nyforlovede på spadseretur ned til Susåen eller gennem skoven til fiskerhuset ved den skønne Tystrup Sø og hjem forbi herregården Næsbyholm

med det smukke renaissanceslot. (Hvis der er hold i familiekrøniken, at hans far i sine velmagtsdage havde stået som 'Liebhaver' til Næsbyholm, må Christian have fået det fortalt af sin ældre halvsøster).

Svogerens Bernhard Preen Wellejus viede dem foran den rigt udskårne altertavle i den lille, kullede annekskirke i Tyvelse og skrev i kirkebogen under rubrikken 'Vielse':

Gasman, Christian Frederik, studiosus,
27.4.1792 Tyvelse, Vordingborg A(mt?)
Henriette Susanne Eegberg.

Kirken i Næsby blev i løbet af 1800-tallet næsten helt genopbygget og var måske derfor ude af brug, men i den store, firlængede præstegård, lige sydøst herfor, er brudeparret sandsynligvis blevet fejret på bedste vis.

I det lave, stråttækte stuehus på Frederikseg fødte Henriette i efteråret 1793 en lille pige, som de kaldte Fredericka Lovise (Frederikke!). Hun blev døbt i Herlufmagle Kirke den 21. november. 'Moster Hanne' bar hende over dåben, og huemor var en Madam From fra Næsby. De mandlige faddere var Cancellieraad Wulff fra Næstved, Velærværdige Hr. Winther i Fensmark (digteren Chr. Winthers far!), godsinspektør Fogh fra Næsbyholm, Studiosus Hoff fra Trollesgave ved Fensmark og Hr. Giörtzen af Herlufmagle - en stor mængde faddere, allesammen venner fra den egn, hvor de havde slået sig ned, og som var med til at fejre det første barn på Frederikseg, hvor Henriette havde dækket bord med sine smukke Fabritius - sølvskeer.

.....

I 1794 udskilte Gasman fem husmandssteder med tilsammen 16,5 tdr. land jord i livsvarigt fæste til fem husmænd.

Christian Gasman var også arvefæster hos pastor Poul Wellejus i Herlufmagle på hans 'mensalgård', en gård til brug for præstens husholdning, hans 'bord' (af latin: mensa = bord). Men hvilken? Præstens tidligere anneksgård, nu Frederikseg, kan der vist ikke være tale om?

Pastor Poul Wellejus og hans kone, født Louise Bech, blev i 1795 kaldet til sognene Besser og Onsbjerg på Samsø, men jeg har på fornemmelsen, at det er dem, som - forinden da - har ført den unge familie Gasmann sammen med pastor Rudolf Mariager i landsbyen Næstelsø og hans kone, der også var født Bech, sikkert en nær slægtning til fru Louise Wellejus. Næstelsø ligger sydøst for Næstved, en 10-15 km fra Herlufmagle. Pastor Rudolf Mariager var sognepræst dér (og i Mogenstrup) i årene 1786 til 1808. Pastor Mariager havde i 1789 købt Næstelsø bys største gård, Næstelsøgården, en gammel høvdingegård, som kom i Valdemar Atterdags besiddelse, da han drev holstenerne ud af Sjælland. Gården har altid været i selveje. Da Mariager i 1789 købte Næstelsøgården, stod den til 18 tdr. 2 skp. hartkorn, og han gav 673 rd. 89 skl. for den.

Den 11.december 1795 tilskødede pastor Mariager Næstelsøgården med hus og en tørvemose til C.F.Gasmann for 4000 rd., men allerede tidligere på året var familien Gasmann flyttet ind. Til dette køb lånte Gasmann penge af sognepræsten i Vejle, magister Hans Chr.Hersom.

I 1796 (dato ukendt) overdrog Gasmann ved et arvefæsteskøde Frederikseg til forvalter J.H.Saabye for 6000 rd., men fra ham er der allerede i 1797 købekontrakt til kancelliråd Bing på 7000 rd. - og dermed, antager jeg, må Gasmanns saga på Frederikseg være endeligt ude.

(Bing solgte i øvrigt i 1798 Frederikseg til kaptajn Th.T.von Post på Broksø for 8100 rd. - nu en stigning på over 1000 rd. på et år! Det blev Post, som i 1801 ved køb af to bøndergårde under Tybjerggård samlede Frederikseg til nogenlunde den nuværende størrelse, og det er vel også ham, der har bygget den stilrene hvide hovedbygning med bred frontispice, som man i dag kan se mellem havens træer øst for landevejen fra Herlufmagle til Ringsted. - Ofte, når vi som børn kørte forbi Frederikseg, fortalte vores mor en gribende historie om vores tipoldefar, der havde ejet denne store og gode gård, men som havde kautioneret for en ven og aldrig set pengene igen, hvorfor han måtte gå fra Frederikseg

og i stedet købe den mindre Næstelsøgård. Også vores farmor skrev - i en lille beretning om familien - at Frederikseg var meget større end Næstelsøgården. Begrebet om størrelsen er en efterrationalisering: Dét Frederikseg, som vores tipoldefar ejede, var hverken større eller bedre end Næstelsøgården. Historien om kautionen kan måske føres tilbage til Friederich Gasmanns mellemværende med Christopher Frentzel (se første slægtled) - eller kan måske hentyde til en af de transaktioner, som skal omtales i det følgende, og som jeg ikke forstår).

.....

Præstefruen i Næstelsø, fru Mariager, var, som nævnt, født Bech. Degnen og skoleholderen i Næstelsø hed Peder Bech, og desuden var der en dame, der hed Anne Margrethe Bech, enke efter Gert Bech. Det er muligt, at de alle var i familie med hinanden. Men nu kommer det mærkelige!

I tinglysningsbogen for Vordingborg Rytterdistrikt står: Udstedt 27 - 8, tinglyst 13 - 12 - 1798. Kjøbecontract mellem G. Bechs Enke og Gasman paa Gaarden Nestelsøgaard kaldet. Anmærkning: Paaberaabt Skjøde fra Gasmann til Bech af 19 - 6 - 1798.

Og derefter:

Udstedt 10 - 12, tinglyst 13 - 12 - 1798. Skjøde fra Gert Bechs Enke til Gasman paa Gaarden med 6 Huuse og en Tørvemose. 7000 Rd.

Og i Vordingborg Rytterdistrikts Panteregister (om skøder) står der:

Torsdagen den 13. Dec. 1798
Anne Magrethe Bech har solgt
til S.P. Hr. Christian Friderich Gasmand fra
Skullerupgaarden ved Raunstrup
den mig i Nestelsø Sogn og Bye tilhørende Gaard
hvis Bygninger var assureden (?) i Danmarks Lands
Brandforsikring for 2170 rd.

Hvorfor solgte og genkøbte Christian Gasmann Næstelsøgården inden for samme år? Og hvad gjorde han på Skullerupgården for så kort tid? Skullerupgård ligger ved vejen mellem Herlufmagle og Glumsø og tilhørte dengang grev Danneskiold-Samsøe til Gisselfeldt og Holmegård. Den kan måske være den omtalte 'mensalgård', der hørte til præsteembedet i Herlufmagle?

Men det forklarer ikke Gasmanns hurtige salg og genkøb af Næstelsøgården, hvor familien straks er bosat igen. Den meget høje brandforsikring på 2170 rd. i 1798 (sammenlignet med brandforsikringen på 300 rd. på Frederikseg i 1790) kunne måske tyde på, at Christian Gasmann allerede i årene 1795-98 har genopbygget Næstelsøgården, hvis nuværende bygninger siges at være hans værk.

Af folketællingen i 1801 fremgår det, at der på gården var to karle og tre piger, og at en plejesøn, Jacob Bentzen fra Opfostringshuset i København, var optaget i familien, hvor Frederikke stadig var eneste barn.

.....

Den 10. februar 1802 er tinglyst et arvefæsteskøde fra grev Danneskiold til Gisselfeldt og Holmegård til C.F. Gasmann på to huse med vænge og 'Gade Plads' i Næstelsø by.

Men så kommer en ny mærkelig transaktion! I panteregisteret kan tydes følgende:

Nestved, den 19. Juni 1802
 Underskrevne C.F. Gasmann for tiden boende i Nestved, vitterliggiør at have solgt og afhændet' ...
 fra mig og mine Arvinger ...
 sælger og afhænder til S.T. Hr. Lieutenant Schack von Thestrup og Arvinger, min Jord og tilhørende Gaard i Nestelsø Bye, Nestelsøegaarden kaldet.
 C.F. Gasmann

Dette følges op i tinglysningsbogen af:

Udstedt 18 - 10, tingl. 25 - 11 - 1802. Kiøbecontact Lieutenant Thestrup til Gasman paa Nestelsøegaarden. 8000 Rdl. Anmærkning: Paaberaabt Skjøde fra Gasman af 18 - 10 - 1802

og derpå:

Udstedt 12 - 11, tingl. 25 - 11 - 1802. Skjøde fra Lieutenant Thestrup til Gasman paa Nestelsøegaarden. 8000 Rdl.

Schack von Thestrup var premierløjtnant ved rytteriet i Næstved. Og Christian Gasmann flyttede til Næstved i de måneder, da han ikke var ejer af Næstelsøgården. Eller var det pro forma? Også måske den forrige handel med Gert Bechs enke? Hvad var årsagen? Og hvad var hensigten?

Men fra nu af er der ikke flere overraskelser af den art!

Ved indgåelsen af sit ægteskab i 1792 var Christian Gasmann 'studiosus', men det er vist givet, at han på et eller andet tidspunkt opgav studierne uden at fuldende dem.

Men da han både kunne læse og skrive, blev han udnævnt til sognefoged i Næstelsø Sogn.

Skærtorsdag den 2.april 1801 drønedes kanonerne i slaget på Københavns Red, og efter den forskrækkelse blev der oprettet et landeværn af bønder, der skulle stå til rådighed, når landet var i fare, men kun på deres egen hjemegn, lovede man dem. Christian Gasmann blev fra 16.marts 1804 sekondløjtnant i Sønderjællandske Landeværns Regiment; han var da 37 år gammel.

Om efteråret samme år, 1804, var der glæde i Næstelsøgården, da Henriette Gasmann 11 år efter den forrige fødsel lykkeligt nedkom med en søn. Frederik Christian Egeberg Gasmann (5.gen.16/9) blev døbt i Næstelsø Kirke den 4.november 1804. Den lykkelige moder bar sin søn over dåben, og den stolte fader ville selv være med i faddernes kreds; den bestod af degnen hr.Bech, præstens søn og datter S.H. og M.K. Mariager samt husmand Jacob Jørgensen og hustru, alle boende i Næstelsø.

På Næstelsøgården var der nu to søskende Frederikke og Frederik! Hun formodentlig opkald efter sin mormor Frederikke f.Hahnefeldt (7.gen.64/36) og han efter sin farfar Friederich Gasmann (7.gen.64/33), men med navnet stavet på dansk!

.....

Lad os se lidt på Næstelsø by og omegn. Som en følge af landboreformen af 1788 var bøndergodset i Næstelsø blevet udskiftet og flere af gårdene flyttet ud på de nye samlede marker. Tilbage omkring gadekæret var der kun fire gårde og nogle huse. Den firlængede præstegård ligger mellem gadekæret og kirkegården, hvor den ret store kirke rager op, hvidkaldet, med trappegavle og rødt tegltag. Kirken tilhørte Holmegårds ejer, fra 1801 grev Danneskiold til Gissel-feldt, som lod den sætte i stand. Ligeledes ved gadekæret,

lidt vest for præstegården og kirken, ligger den gamle Næstelsøgård. Som nævnt er det vist nok Christian Gasmann, der byggede den nuværende gård, dengang regelmæssigt opført i fire længer omkring gårdspladsen, hvor fem lindetræer står foran stuehuset, af bindingsværk med god rejsning på stråtaget. Fra havedøren på husets sydside er der udsigt over markerne til Mogenstrup Ås, den del, der kaldes Fladså Bakker, en lang grågrøn bakkekam, som rager op over det øvrige landskab!

Inden døre er der meget hyggeligt. Henriette har fra sit barndomshjem på Als medbragt tre egetræskister med typisk sønderjyske beslag. Løjtnant Gasmann sidder ved et lavt chatol af poleret egetræ; af poleret elm er derimod et kønt klapbord og en lang stiv sofa med hynder, hvor fru'en sidder med børnene. På væggen hænger det smukke ur med tre store messinglodder, som Christian Gasmann har arvet efter sine forlængst afdøde forældre.

Blandt familiens venner er især degnen Peder Bech, hvis skolehus med legeplads dengang lå ved den langstrakte gadeplads, der mundede ud i vejen mod Næstved. Og præstefamilien! Deres hus kender jeg faktisk ud og ind: Hoveddøren ind til de hyggelige, lave stuer; døren til bryggers og køkken, hvor der skramles med fade og spande; og den højtidelige dør ind til præstens studerekammer. Øst for præstegården er der anlagt en meget stor have med lindetræer, buskadser, køkkenhave, frugthave og lange nøddegange langs stendiget. Fra udsigtshøjen mod sydøst ser man bag mark og mose Mogenstrup Ås rase op, for størstedelen gold, mens længst mod øst kronet af bøgeskov, Stenskov og Kirkeskov, og bag ved gemmer sig præstens annekskirke i Mogenstrup.

.

Da Frederikke blev døbt i Herlufmagle Kirke den 21. november 1793, var en af hendes faddere, som nævnt, Velærværdige Hr. Winther i Fensmark, gift med Hanne Borshsenius. Dette åndfulde og begavede præstepar fik i 1796 sønnen Christian, der i de første 11 år af sit liv indsugede den sydsjællandske natur, som prægede hans digterkunst resten af livet.

Fra 'Hjortens Flugt' ved vi med al tydelighed, at Chr. Winther som dreng har været til kildemarked i Mogenstrup; efter 1808 kom han aldrig tilbage til Sydsjælland.

Kildemarkedet blev holdt hvert år ved midsommertide, og man strømmede til langvejs fra, til en folkeforlystelse, som alle stænder deltog i. I vid omkreds af Mogenstrup var alle gårde fyldt med vogne og opstaldede heste. De tilrejsende tog naturligvis helst ind til slægt og venner, der i forvejen havde haft travlt med at slagte og bage for at kunne bespise de mange gæster.

Meget sandsynligt holdt familien Winther fra Fensmark ind i Næstelsø, enten hos Mariagers eller hos Gasmanns. Derfra kunne de alle til fods begive sig til Mogenstrup, og kortest har det nok dengang været at slå ind på Gl. Brandelevvej, der førte gennem åsen i en dal mellem bakkerne, lige til Kirkeskoven.

Åsens særprægede landskab gjorde indtryk på den lille Christian Winther, som beskrev det i 'Hjortens Flugt' (1855):

Ei langt fra Nestved strækker sig
 En Høiryg stor;
 Der Faaret gaaer og søger
 Sit tarvelige Foer;
 Forneden krummer Veien
 Sig gjennem dybe Sand;
 I Grøften, uden Rislen,
 Siver Kildens Okkervand.

De golde bakker har fyldt drengen med en vis gru, og han valgte dem mange år senere som stedet for den trolddomskyndige venderpige Rhitras uhyggelige død:

Lidt inde fra Veien
 I Sandgravens Læ ...

-

Det hvisled gjennem Græsset
 Og Pilen, som der stoed ...

-

'Jag bort de grimme Snoge!
 Hvad vil den store der?
 Jeg vil slet ikke taale,
 Den kommer mig saa nær'!

Snoge var - og er! - der mange af ved åsen. De ligger undertiden og snor sig i hele bundter i solskinnet, og de har fyldt mange andre end Chr.Winther med afsky og onde drømme!

Musik og larm fra kildemarkedet kunne høres allerede på lang afstand. Nu gik man ind i tummelen i Kirkeskoven, som Chr.Winther beskriver i 'Forspill' til 'Hjortens Flugt':

Paa denne Kildemarkedsplads,
Her mellem Boder, Skuur og Telte,
Med gammelt Kram og Modestads ...

-

Hvor ret en udsøgt Assemblée
Af Hunde og af Aber svandser,
Hvor Papegøier snakke, lee,
Og Bamsen gravitetisk danser ...

-

Til Lire, Hakkebræt og Harper;
Mens Himlen hvælver klar og blaa
Sig over Skovens grønne Kupler ...

-

Hvor der er baade Vand og Viin
Og andre drikkelige Vare ...

-

Her Sølv og Guld, hist Jern og Staal,
Her Kniplingsslør, hist uldne Hoser ...

-

Med sligt Mirakel og Spektakel ...

-

Det lider jævnt mod Aftenstund ...

-

Før Alle vandre - Hver til Sit -.

Den hellige kilde i Mogenstrup er sikkert af ældgammel hedensk oprindelse, med undergørende kraft i den korte mid-sommernat, som i vikingetiden blev Balders fest.

Med kristendommens indførelse måtte folketroen ledes i andre baner og kildens kraft knyttet til en helgen. Det var naturligt at vælge en, hvis helgendag var ved midsummer, dog ikke Sct. Hans (Johannes), men Sct. Jacob, hvis helgendag er

25.juni. Det var i natten mellem Sct. Hansdag og Sct. Jacobsdag, det skete ved kilden. I folkemunde blev den kaldt "Jeppe's Kilde" (Jacob = Jeppe = Ib). Pilgrimme, der nåede "Sct.Jacobs Grav" i Santiago de Compostela i Spanien, fik en "Ib-skal" i deres hat!

Man har talt om en Sct. Mogens, formodentlig fordi stedet hedder Mogenstrup. Mogens er den danske form for Magnus. Endelsen "trup" (=torp) betegner en udflytning i sen vikingetid eller tidlig middelalder. En Hr.Magnus (Mogens) flyttede ud, byggede måske Borupgården, der er meget gammel.

De ældste dele af kirken er bygget omkring 1135; da havde navnet Magnus været anvendt i Norden siden Magnus den Gode (1024-47). Jeg har ikke kunnet opklare, hvilken helgen kirken er viet til, om det skulle være en Sct. Magnus, hvoraf der er to? Landsbykirker bærer dog sjældent helgennavn, men stednavn.

.....

Syge og værkbrudne, fattige stakler strømmede til Mogenstrup for håbefuldt at bade sig i eller drikke af det undergørende kildevand; næste dag lagde de skærv i 'kildeblokken', der er indmuret i kirkens våbenhus med et armtøkt hul i muren over den jernbeslåede bloks pengespalter.

Fra 1685 meddeles det i Kaldsbogen, at præsten måtte aflægge regnskab over for Stiftsøvrigheden for anvendelsen af 'blokkepengene'. Præsten skriver, at hver kildegæst i det højeste gav 3-5 skl., at den samlede sum kunne komme op på 60-70 Slettedaler, at hans forgænger havde anvendt en del af pengene til kirkens fornødenheder eller til at rense kilden og anskaffe nyt brøndværk, men at en del af pengene på 'anden-dagen' atter blev uddelt til de fattige, som kunne være en 5-600 i antal.

Markedet var en naturlig følge af tilstrømningen og tilstrømningen igen af markedet. I forrige århundrede var det blevet skik, at også sunde og raske markedsgæster

drak af kildevandet. Foran klokkerens hus solgtes nye lerpotter, som man brugte til at hente vand i; nu stod der en 'kildekone', som fik een skilling, hver gang hun med et syltetøjsglas bundet til en lang stang øste vand op i en lerpotte. Efter at have drukket af vandet, ofrede man sin lerpotte til 'kildens ånd' og gik pligt-skyldigst op til kirken for at lægge nogle skillinger i blokken til de fattige.

Når det var gjort, kunne man slå sig løs, køre i karussel, danse på estraden, drikke øl og brændevin og gå på indkøb i boderne, hvor der blev solgt træsko, lertøj, 'mejerær' (redskaber), tobakspiber, tørklæder, værktøj - og honningkager i hjerteform eller S-form; det sorte, der var smurt oven på kagerne, var lavet af skovsnegle, fortalte vittige folk. Der var lotterier og tombolaer; og der var mærkelige dyr at se for penge, gennem en årrække en ulykkelig sælhund i en balje, 'en vækelig én'!

Denne lokale skildring, samlet af pastor Ph. Borries i Hammer, er mindre poetisk end Christian Winthers, men det sete afhænger, som bekendt, af øjnene der ser. Sikkert er det: Det var hér, man mødtes: 'Ses vi ikke før, så ses vi til kildemarkedet'!

.....

Ikke alt var dog liv og glade dage i disse år. Den 16. august 1807 kom englænderne for at tiltvinge sig den dansk-norske flåde, som de frygtede kunne falde i hænderne på Napoleon. Størsteparten af den danske hær stod ved landets sydgrænse parat til at værne vores neutralitet imod Napoleon! Englænderne gik uantastet og uden krigserklæring i land i Vedbæk og nord for Køge - og lagde sig i en ring uden om hovedstaden og flådens leje.

I hast blev landeværnet fra Midt- og Sydsjælland opbudt for at undsætte København. Som militær enhed eksisterede det nærmest kun på papiret: Ingen træning, ingen udrustning, ingen mundering! Da Tøjhuset jo lå inden for fjendens belejring, opfordrede kronprins Frederik myndighederne på

Sjælland til at sende landeværnets chef, general Joachim Castenschiold: 'Våben af alle slags, som måtte findes i købstæderne som og i kirkerne, hvor hellebarder, spyd, sværd, osv. findes, der af vore forfædre var brugt med hæder imod fjender og voldsmand, og som af deres sønner ville blive brugt ved denne lejlighed med samme held'.

Trods disse kongelige ord kom der ikke mange egnede våben frem. 'Folk kommer der nok af', skrev Castenschiold, 'men en sabel eller kårde er en sjældenhed'. Herregårdenes små salutkanoner var ikke meget bevendt til formålet. Almindelige jagtgeværer kunne dog bruges.

Sognepræsten i Spjellerup, den senere biskop J.P.Münster, skrev: 'Min avlskarl, som var landeværnsmand, satte sig den morgen, han skulle afsted, på en sten i gården og hylede'!

Sekondløjtnant C.F.Gasmann drog afsted fra Næstelsøgården sammen med bønder i træsko og vadmelstrøje, med høtyve og leer på nakken.

Landeværnets souchef, general P.L.Oxholm, havde ledelsen af mændene fra Sydsjælland og dem fra Lolland-Falster, som - imod givne løfter - var blevet indkaldt til kamp uden for deres hjemegn. 'De få befalingsmænd var svage i legeme og konfuse i hovedet', skrev Oxholm. Landeværnet havde eksisteret i over tre år, men hvem havde ansvaret for dets håbløse tilstand?

Fra vest og fra syd kom bønderne og mødtes nord for Køge, ialt 5700 mand med et par små trepundige kanoner. Det var den 28.august, og det var løjtnant Gasmanns 40-års fødselsdag.

Næste morgen, den 29., gik landeværnet løs på de 3500 britiske veltrænede, veludrustede linjesoldater, under ledelse af general Wellesley, den senere hertug af Wellington.

Bønderne bed tænderne sammen og i tre timer brugte de deres høtyve og leer imod den overlegne fjende. General Castenschiold kapitulerede med sine vestsjællandske styrker, da 100 var faldet, 150 såret og 1150 taget til fange.

Briterne gad ikke tage sig af resten, og Castenschiold lod dem 'gå hjem i fred, hver til sit'.

Men et britisk infanteriregiment og to husareskadroner forfulgte general Oxholm og 150 mand af 2. bataljon af dem fra syd. De forskansede sig på kirkegården i Herfølge og udholdt længe beskydningen fra oberst V. Allens kanonstilling på Møllebakken, mens nærkamp rasede på og omkring kirkegården. Kl. 4 om eftermiddagen indså Oxholm, at situationen var håbløs og - med bataljonsfanen i hånden - overgav han sig med sine sidste tapre mænd. På selve kirkegården lå to døde og tretten sårede; hvor mange der lå udenfor, er ikke angivet. Under provstinde Tønnesens ledelse fik de sårede - såvel danske som engelske - en omhyggelig og god pleje i præstegården. Resten af Oxholms styrker var formodentlig forlængst splittet og på vej hjemad.

Det var 'træskoslaget'!

'En sørgelig dag, en grufuld dag, - en dag, der ikke er uden vidnesbyrd om både officerers og meniges mod og tapperhed', skrev Zaharias Nielsen i bogen 'Provsten fra Højelse'. Løjtnant Gasman kom hjem, vist nok uskadt.

Fra 2. til 5. september blev København bombarderet, måtte kapitulere, og den 20. oktober bortførte briterne den dansk-norske flåde. Blokaden bragte knaphed og svære tider.

.....

For at afbøde den store knaphed forsøgte Det kgl. danske Landhusholdnings Selskab ved prisopgaver at tilskynde landmænd til forbedringer på deres jord. Christian Gasman tog idéen op, og i løbet af tre år udførte han og hans folk lidt af en bedrift for - efter anvisning - at skabe læ og bedre pløjejord, og han ansøgte om en præmie. Men en sådan fik man ikke uden videre, hvad der fremgår af det følgende:

Vi underskrevne Christian Suhr Selveier i Nestelsöe Bye og Peder Bech Sognedegn ibidem, samt Jørgen Rasmussen og Lars Pedersen Selveiere i Brandelöv Bye Nestelsöe Sogn, have på Forlangende synet og opmaalt de Steengierder, som og efterseet de Jord=Forbedringer som Hr. Lieutenant Gasman i Nestelsöe Bye og Sogn, Hammer Herred, Præstøe Amt har opført og foretaget i Aarene 1807, 1808 og 1809 som for det meste altsaa er foretaget i Krigens Tid:

- (1: En Linie Steengierde paa 360 Favne lang, 11 Quar-
teer höy, forsynet med 3 Alen Jordvold og Dække-
törv paalagt samt beplantet med Piile.-
- (2: En Linie do Gierde paa 270 Favne lang og i övrigt
af samme Beskaffenhed som forrige.-
- (3: En Linie paa 420 Favne lang, 10 Quarteer höy og
i övrigt af samme Beskaffenhed som de forrige.-
Ialt 1050 siger Eet Tusinde og Halvtredsinstyve
Favne enkelte Steengierder som alle ere forsynede
med 3 Alen Jordvold, Dækketörv paalagt og beplantede
Piile. Gierdene ere alle til Erd(?)hegn om Hr.
Lieutenantens Lod, og opførte, deels af brudt-
sprængte og deels af naturlige Steen som alle ere
opbrækkede og bortførte af Hans egen Jordlod.-
- (4: Hr. Lieutenanten har i samme Aaringer forbedret 2^{de}
Moser paa Hans egen Lod omtrent paa 6 a 7 Tdr.
Land, som tilforn vare ubrugbare, da de for det mee-
ste til alle Tider stode under Vand, men deels
ved at udgrave Vandet og deels ved at paaføre god
Jord, har Han nu höstet god Hvede paa den ene og
den anden ligger nu i Brak for neste Aar at bære
Hvede.-
- (5: Yderst paa Lodden, hvor den maadeligste Jord var,
har Hr. Lieutenanten ladet opbygge 6 Huuse og
tillagt hvert Huus 3 Tdr. Land hvoraf nu 6 Familier
faa deres Ophold.

Hvilken vores Opmaaling og Besigtelse vi har forrettet
saaledes at vi den med Eed tør bekræfte naar forlanges.
Nestelsøe og Brandelöv d: 26^d Februari 1810

C. Suhr Ped: Bech
Jordbruger Sognedegn

Jørgen Rasmussen
Selveier

L:P:S: Pedersen
med paaholden Pen
Selveier

At jeg kiender Reqvirenten, saavel som disse 4 Mænd, der
have underskrevet dette Syn i min Nærværelse som gode
vederhæftige Mænd, paa hvis Udsagn man sikkert kan for-
lade sig, som og, at jeg veed ovenstaaende forholder
sig saaledes i Virkeligheden, det skulle jeg hermed
bevidne.

Ab. Hesselberg
Sognepræst til Næstelsøe
i Hammer Herred, Præstø Amt.

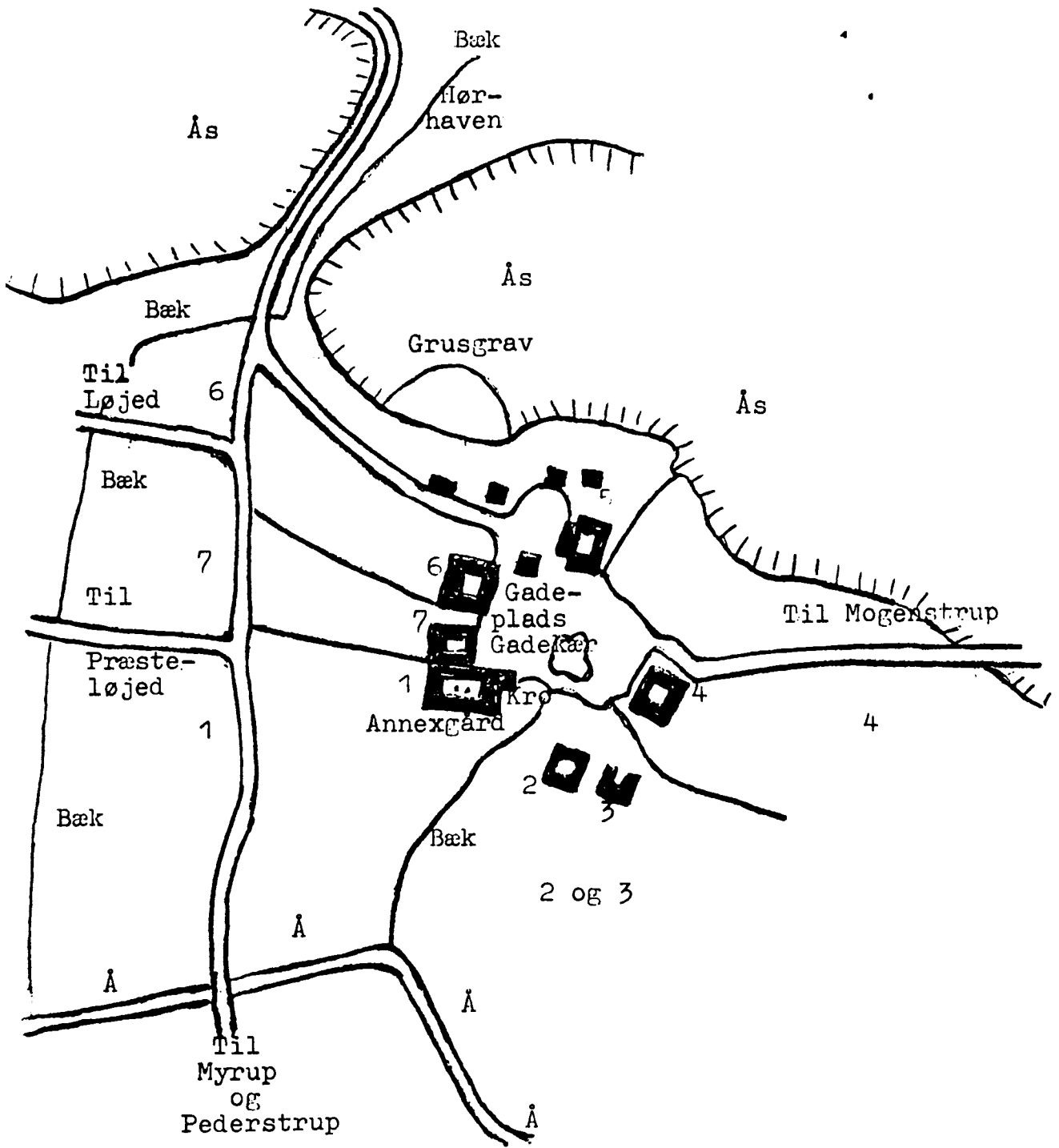
Alle fem underskrifter er forsynet med laksegl med
skjolde- eller bomærke.

Abraham Hesselberg havde i 1808 afløst pastor Mariager
i embedet. Efter et halvt års forløb kommer dette

Pro Memoria

Ved herhos at tilbagesende de os tilstillede Ansøgninger,
som til det kongelige danske Landhuusholdnings Selskab

Til Næstved og Næstelsø

FLADSÅ BY 1831

Kongelig ene

privilegerede

Adresse- og politiske Avis

samt Avertissementstidende.

Forkendes med Brevposten
Trykkes og udgives i Odense

overalt i de danske Stater.
af Soren Hempel, Cancellieraad.

Torsdagen

2 Martz 1843.

Auction

over
Fladsaaegaard, Mogenstrup Kroe, Mølle
og Brændeviinsbrænderie
samt 2 Gaarde i Pederstrup.

Med een eneste offentlig Auction, som, efter Overenskomst med Auctionsdirecteuren, afholdes paa Fladsaaegaarden Torsdagen den 26 Martz 1843, Kl. 11 Formiddag, efter detkomende Eier at bortsalge Eiendommene: Fladsaaegaard, Mogenstrup Mølle, Mogenstrup Kroe og Brænderie samt 2 Gaarde i Pederstrup, Alt under Moaenstrup Sogn i Præstøe Amt. Disse gode og indbringende Eiendomme ere beliggende tæt ved Landebrien fra Næstved til Præstøe, i en Afstand af 1 Mil fra førnævnte Kjøbstad og 2 Mile fra Præstøe.

Fladsaaegaarden staaer for Hartkorn Ager og Eng 30 Tdr. 3 Ekr. 2 Fdr. 2 Alb. og Skovtold 6 Eker. 3 Akr., med et Areal af henved 500 Tdr. Land. Til Gaarden hører et fortrinligt Schæferie af hinulbede spanske Saar, og til samme er henlagt 19 Huse, deels med, deels uten Jort, som jøre Pligtbøge og Jortebogsaafæiter.

Til Mogenstrup Kroe og Brænderie henheder tillige Bryggerie, Maltstjernerie, Bedestald og Reineskald, og Brænderiet er et fortrinligt Dampbrændeviinsværk, Alt nyt og i complet Stand.

Mogenstrup Mølle bestaaer af en Vand- og Hestemølle, og til samme hører en god Jordlod, af Hartkorn Ager og Eng 4 Tdr. 3 Eker. 3 Akr. og Skov- og Møllestald 9 Tdr. 2 Eker. 2 Fdr. 2 Alb.

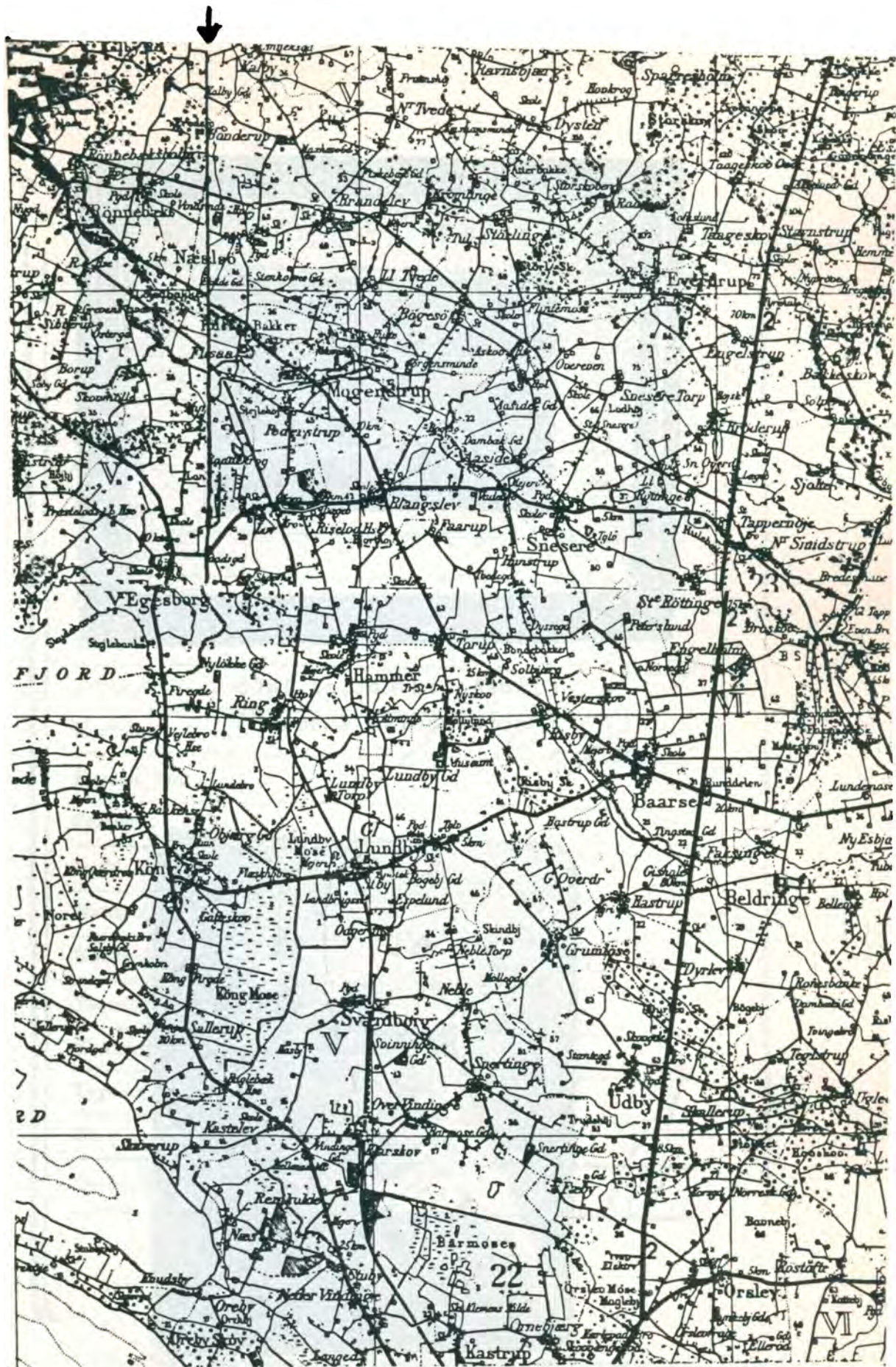
De 2 Gaarde i Pederstrup ere skelstattede for Hartkorn Ager og Eng 19 Tdr. 1 Ekr. 2 Fdr. og Skovtold 2 Eker.

Med Eiendommene følge de til samme hørende Inventarier og Besætninger m. v. Pengevillaaene ville blive favorabile for Kjøberne. Eiendommene paavises af Forvalter Engberg paa Fladsaaegaard, og de kunne strax efter Solget tiltrædes. Conditionerne ere fra den 1 Martz d. A. til Efterføn hos Forvalter Engberg og hos Cancellieraad og Birkedommer Laurstrup i Westergade nr. Kenede Kroe.

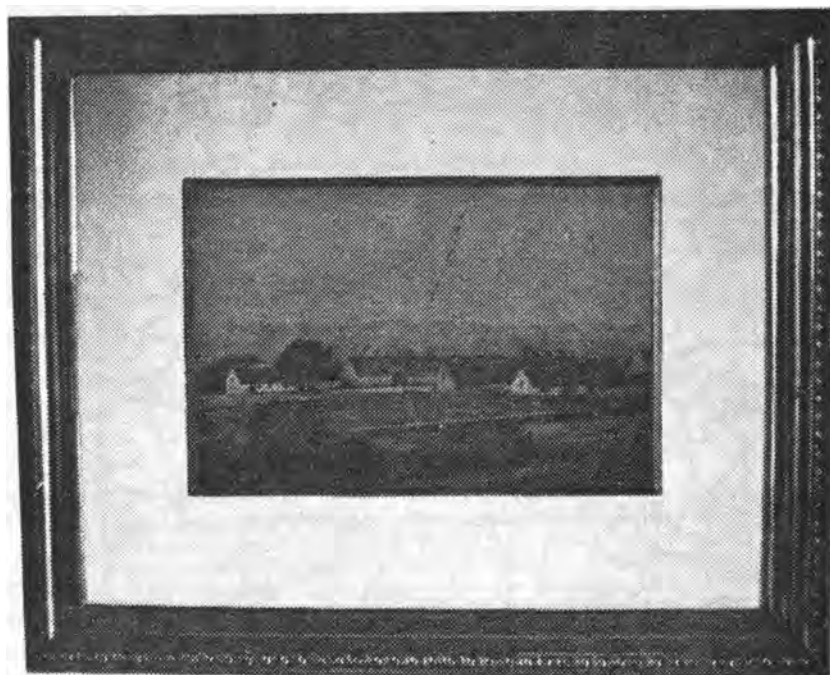

Gavlén på hestestaldslängen, Fladså.

Marie-Louise Gasmann, fot.

Fladså og Næstelsø ligger i kortfolden foroven! Desuden ses fx. n.ø. Sparresholm, Sofuslund, Bakkeskov og Engelholm, m.v. Rønnebæksholm, Grevensvænge, Sallerupgård, n.s. Skovvænge.

Fladsågård. Fot. ca. 1863
(Marie-Louise Gasmann)

Marie Elisabeth Gasmann f.
Simonsen(dt.), 1806-88.
Fot. ca. 1876 (M-L.G.)

11 a. u. 22

til d. 29. Febr.

Dansk	
Dansk Vers	<i>Fugl</i>
Retskrivning	<i>7</i>
Religion	<i>mytologi og</i>
Historie	<i>mytologi</i>
Geografi	<i>mytologi og</i>
Naturhistorie	<i>mytologi og</i>
Mytologi	<i>mytologi</i>
Tydk	<i>1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9</i>
Tydk Stil	
Engelsk	<i>10, 11, 12, 13, 14, 15, 16</i>
Engelsk Stil	
Fransk	
Fysik	
Matematik	
Hovedregning	<i>mytologi</i>
Tavleregning	<i>1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100</i>
Skönskrivning	<i>mytologi</i>
Tegning	<i>1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100</i>
Sang	<i>1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100</i>
Opførelse	<i>1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100</i>

Forevist

Christian Frederik Gasmann

Christian Frederik Gasmanns karakterbog fra Den højere Borgerskole i Næstved 1852. Faderens sidste underskrift.

Fra d. 28. januar til d. 4. april

Dansk	3
Dansk Vers	1/2
Retskrivning	1/2
Religion	1/2
Historie	1/2
Geografi	1/2
Naturhistorie	1/2
Mytologi	
Tydsck	1/2
Tydsck Stül	1/2
Engelsk	1/2
Engelsk Stül	1/2
Fransk	
Fysik	
Matematik	
Hovedregning	1/2
Tavleregning	1/2
Skönskrivning	1/2
Tegning	1/2
Sang	1/2
Opførsel	1/2

Forevist af Gasmann

Christian Frederik Gasmanns karakterbog fra Den højere Borgerskole i Næstved 1852
Moderens første underskrift.

ere indkomne om Præmier for Steengierders Sætning, i anledning af Priis materien (?) No.10 for 1807, giøre vi os den Frihed at indstille ...

Herpå følger navne på to landmænd, der hver får 20 rd., én, som får 12 rd.; én som ingenting får, da han har været for længe om arbejdet og endelig:

I Anledning af Lieutenant Gasmanns Ansøgning om at tilstaaes Præmie for i 3 Aar at have opsadt 1050 Favne Steengierder og udtørret 2de Moser paa 6 til 7 Tdr. Land paa den ham tilhørende Gaards Grund i Nestelsøe Bye, da formeene vi, at han derfor kunne være at tilstaae et Sølv=bæger til 20 Rdlers Værdi med Indskrift "for Fliid i Jordbrug". - I Henseende af det anmeldte Etablissement af 6 Huusmands=Familier paa bemeldte Gaards Grund maae vi yttre den Formening, at det ikke kan bedømmes hvorviidt et saadant Etablissement af Huusmænd kan være nyttigt for det Almindelige eller ikke, saalænge det ikke er oplyst under hvilke Vilkaar fornævnte Huusmænd der ere etablerede.

Kiøbenhavn den 24de Junii 1810

R Aagaard Voigt P Petersen W Schlegel F.Scavenius

Man kunne selv vælge, om man ville have en pengepræmie eller et sølvbæger til samme værdi. Der kunne uddeles seks forskellige præmier på mellem 50 og 10 rd.

Det smukke sølvbæger, som løjtnant Gasmann fik, er stadig i familiens eje og betragtes som et klenodie, der ved festlige lejligheder altid står på spisebordet ved husherrens plads.

På den ene side er indgraveret:

Til Lieutenant Gasmann
for Fliid i Jordbrug

og på den anden side:

Fra det Kongelige Danske Landhussholdnings
Selskab 1810

i bunden står: 4de Bæger.

.....

Familien Gasmann kom til stadighed meget sammen med Henriettes søster og svoger, Hanne og Bernhard Wellejus, der i 1798 var flyttet fra præstegården i Næsby til det noget bedre embede i nabosognene Glumsø og Bavelse. Embedet i Næsby-Tyvelse overtog Andreas Bryndum, der var ugift.

Familierne Gasmann og Wellejus kom ofte hos 'Familien Nyegaard paa Frederikskilde', hvad Sofus Nygård beretter om i sin bog med denne titel. Frederikskilde ligger smukt ved Tystrupsøens vestligste bred. Her var især Andreas Bryndum en hyppig gæst; efter Bernhard Wellejus' død, blev han gift med Hanne (se EGEBERG, fjerde slægtled).

I 1812 var Henriette Gasmann alene på besøg på Frederikskilde, hvad der dog kan have været hende til god adspredelse og trøst, efter at hendes 8-årige søn Frederik var sendt til København for at gå i den ansete og moderne Borgerdydsskole på Christianshavn, hvor han kom i huset hos en kommandør Tuxen.

Med statsbankerotten i 1813 og afståelsen af Norge i 1814 efterfulgtes krigens og blokadens knaphed af en langvarig og drøj landbrugskrise, som hæmmede livsudfoldelsen og mulighederne i mange hjem.

Frederikke var blevet en ganske køn ung pige. Der findes et morsomt portræt af hende, en fin lille tegning, hvor hun er klædt i baltøj, en let empirekjole med stor, firkantet'udskæring, små pufærmer og livbånd under den ret fyldige barm; hun har vågne øjne, kort næse og et lille smil om munden; det mørke hår er omhyggeligt opsat med en vilter pandelok, slangekrølle ved den ene kind og en koket 'spytkrølle' på den anden; hun har dråbeformede perler i ørene og ganske yndige, fint forarbejdede, ret korte halskæder, den ene mørk med påsatte små guirlander, den anden tredobbelt med en dråbeformet perle nederst.

Der var ikke glæde i hjemmet den forsommerdag, da den 23-årige Frederikke over for sine forældre måtte ud med, at hun var temmelig langt henne i et svangerskab, og at faderen til det ventede barn var deres forkarl, Niels Hansen, 28 år gammel, søn af gårdmand Hans Andersen i Øverup, Herlufsholm Sogn.

Niels Hansen fik kongebrev med tilladelse til at lade sig ægtevie i brudens hjem, og dér foretog pastor Hesselberg vielsen i al stilfærdighed den 13. juli 1817.

Det unge par kom til at bo i et af Næstelsøgårdens huse, mellem denne og præstegården, ved stien til kirken. Tre måneder efter brylluppet, den 14. oktober 1817, fødte Frederikke en lille pige, som blev hjemmedøbt fem dage efter fødslen og opkaldt efter sine morforældre: Christiane Henriette Nielsdatter. Fadderne var familiens trofaste ven, degnen Peder Bech, samt købmand Sünkenborg og hustru fra Næstved; dette ægtepar må have stået Frederikke meget nær - var måske hendes plejeforældre fra skoletiden? Dåben blev stadfæstet i Næstelsø Kirke den 19. april 1818, og da blev barnet frembåret af Madam Hesselberg.

Frederikke og Niels Hansens andet barn var Maria Fredericka Nielsdatter, som blev født den 29. november 1825.

Omkring den tid byggede løjtnant Gasmann et nyt hus til sin datter og svigersøn, i stedet for det første som Niels Hansen i 1822 havde fået arvefæsteskode på. (Her døde Niels Hansen den 20. juni 1842, kun 53 år gammel).

.....

Om denne familie kan der yderligere fortælles, at den ældste datter, Christiane, blev gift med fæster Rasmus Frandsen på Borupgården i Mogenstrup; (han havde tidligere været gårdbestyrer hos Hans Olsen, der er omtalt nogle gange i afsnit XV D, MARIE ELISABETH SIMONSDATTER). De fik tre børn: Niels, Ellen og Hans Rasmussen. Den sidste kan jeg svagt huske, jeg har været med min mor på besøg hos 'Hans Borupgård', som vi kaldte den venlige gamle mand.

Disse tre søskende var alle ugifte og blev boende sammen, nogle mærkelige særlinge, der stak sabler op gennem loftet og skød bøsser af ud gennem stråtaget (!) på Borupgården.

Det må være, da Niels eller Ellen døde - omkring 1914? - at mine forældre var blandt følget. Det gjorde dybt indtryk på min mor, at den døde lå på 'lighalm', korslagte halmstrå, i den åbne kiste midt i stuen, hvor forsamlingen uanfægtet drak kaffe og spiste småkager omkring liget, inden låget blev lagt på kisten, og følget drog op til Mogenstrup Kirke til begravelsen.

Da Hans Borupgård døde - ca.1922 - arvede min søster Lise, der var den ældste, en meget smuk Davenport-terrinen fra 1848. Det vides, at Frederikke, f.Gasmann, omkring 1850 boede en kort tid hos sin datter og svigersøn på Borupgården; måske har hun i den anledning købt terrinen og foræret den til dem? Min mor arvede en mørkeblå porcelæns-lugteflaske med den norske løve på; den er nu i mit eje. På Borupgården var der også en stor sølvmonet med den norske løve. Tre søstre og én bror til Henriette Gasmann, f.Egeberg, havde slået sig ned i Norge, så det er naturligt at tænke sig, at de norske ting stammer fra dem (se EGEBERG, indledningen og fjerde slægtled).

Frederikke og Niels Hansens anden datter, Marie Frederikke Nielsdatter, blev den 15.juli 1846 viet i Næstelsø Kirke til Jens Rasmussen, en gårdmandssøn fra Brandelev. Brudens forlover var hendes morbror, Frederik Gasmann.

Marie Frederikkens oldebarn, Ole Krogh Jensen, har en gård mellem Brandelev og Størtinge. Han er interesseret i slægtsforskning og meget kyndig i Næstelsø Sogns historie, og jeg har fået mange værdifulde oplysninger af ham. I hans hjem står en sønderjysk kiste, som er en arv efter Henriette Gasmann; kisten menes at stamme fra Lysabild på Als. De sønderjyske gennembrudte beslag er underlagt med rødt, og låget er foret indvendigt med sider af Berlingske Tidende af 1787 og med bogblade på latin og engelsk. Henriette Gasmann havde ialt tre sønderjyske kister; de to gik til Frederikke og Niels Hansens to døtre, men jeg er ikke helt sikker på, hvor den fra Borupgården er endt; den tredje kiste arvede Henriettes søn Frederik og den er stadig i familien Gasmanns eje.

Frederikke, enke efter Niels Hansen, boede resten af sit liv i det lille hus i Næstelsø og havde på sine gamle dage et yngre ægtepar fra Mogenstrup boende hos sig; hun fik jævnligt besøg af familien Gasmann, hvem hun fortalte mangt og meget om gamle dage. Hun døde den 19.november 1870, 77 år gammel.

I Næstelsøgården levede Christian og Henriette Gasmann deres landmandsliv, mens sønnen Frederik - efter endt skolegang i Borgerdydsskolen på Christianshavn - formodentlig kom ud at lære landvæsen. Vi genfinder ham som fuldmægtig på godskontoret på Saltø; da hans far døde kort før jul 1826, 59 år gammel, indsendte han følgende til 'Danske Statstidende':

At min uforglemmelige Fader C.F.Gasmann
i Naade afskediget Lieutenant boende i Nestelsø
endte sit jordiske Levnet den 22. dennes om Morgenen,
bekjendtgjøres af hans dybtsørgende Søn
for fraværende Slægt og Venner
paa min Moders og Søsters Vegne.
Saltø den 24 December 1826
F.C.Gasmann

Dødsannoncen kom i Statstidendes nr.104, fredag den 29.december, samme dag som Christian Gasmann blev begravet på kirkegården i Næstelsø i det gasmannske familiegravsted, som stadig findes der.

.....

Henriette Gasmann søgte om og fik lov til at hensesidde i uskiftet bo. Svigersønnen Niels Hansen kaldes i 1828 avlsbestyrer, så det er sandsynligt, at han bestyrede Næstelsøgården i det daglige efter sin svigerfars død.

Men det er nok sønnen Frederik, der stod bag, da 'Gasmans Enke' i 1828 købte to ejendomme, ny matrikel 6a og 6b, i Bonderup.

Henriette Gasmann døde den 9.februar 1828, lige fyldt 62 år, og blev begravet den 15.februar i familiegravstedet.

OVERSIGT OVER FAMILIEN

Andet slægtled

- 6.gen.32/17 Christian Frederich Gasmann
(28/8 1767 - 22/12 1826)
Ejer af Frederikseg, Næstelsøgård
Sekondløjtnant i Landeværnet
gift 27/4 1792 med
- 6.gen.32/18 Henriette Susanne Egeberg
(døbt 9/3 1766 - 9/2 1828)

Børn:

Tredje slægtled

- a) Fredericka Lovise Gasmann
(døbt 21/11 1793 - 19/11 1870)
gift 13/7 1817 med
Niels Hansen (1789 - 20/6 1842)
Arvefæstehusmand i Næstelsø.
- 5.gen.16/9 b) Frederik Christian Egeberg Gasmann
(Se nedenfor).

Tredje slægtled

5.gen.16/9

FREDERIK CHRISTIAN EGEBERG GASMANN (28/9 1804 - 5/3 1852)

og hans hustru

5.gen.16/10

MARIE ELISABETH SIMONSEN(SIMONSDATTER)(20/10 1806-8/1 1888)

Frederik Christian Egeberg Gasmann blev født på Næstelsøgården den 28. september 1804, og glæden var stor. Hans forældre (se andet slægtled) havde da været gift i 12 1/2 år, hans mor var 38 år, og hans søster Frederikke (døbt Fredericka), som netop da fyldte 11 år, havde været enebarn indtil nu.

Han blev døbt i Næstelsø Kirke den 4. november 1804 af pastor Rudolf Mariager. Hans mor bar ham over dåben, hans far var blandt fadderne, ligesom degnen Peder Beck, der alligevel skulle være til stede; desuden præstens søn og datter, S.H. og M.K. Mariager, samt husmand Jacob Jørgensen og hustru, alle boende i Næstelsø. En stilfærdig dåb i sammenligning med hans søsters; måske en hastigt sammenkaldt kreds i anledning af sygdom?

Frederik voksede op som en rigtig landmandsdreng, fortrolig med dyrene og med alt arbejde på en gård året igennem. Til hans tidligste barndomserindringer - fra knapt 3-års alderen - kan høre, at hans far som sekondløjtnant i Landeværnet deltog i krigen mod englænderne, i 'træskoslaget' nord for Køge den 29. august 1807; i hvert fald har han nok senere hørt en del om den fortvivlet ulige kamp.

Klarere har han oplevet, at hans far og gårdens folk i årene 1807-09 forbedrede jorden på Næstelsøgården, gravede grøfter i mosen og kørte muldjord på; og satte lange stengærder; hvorledes de gravede marksten op og slæbte dem sammen; drengen er nok blevet holdt på lang afstand, når mændene sprængte de største sten - et øredøvende brag, blå røg og en regn af stensplinter, - og dér lå kampestenen i flere skarptkantede stykker, hvor granittens farvekorn spillede i al deres glans. Der blev kørt jord på stengærderne; der blev skåret græstørv og lagt på, og der blev plantet pil på gærderne. Alt sammen vidunderligt for en rask dreng.

.

Så kom skolealderen. I 1812, det år, da drengen fyldte 8 år, besluttede forældrene at sende ham til København, hvor han blev meldt ind i den moderne Borgerdydsskole på Christianshavn. De kørte den lange tur i hestevogn og afleverede Frederik i huset hos en kommandør Tuxen, hvor han vist nok boede i hele sin skoletid.

For drengens opdragelses skyld bragte forældrene et stort offer, og hvad den lille Frederik har følt ved at komme hjemmefra så tidligt, skal der ikke megen fantasi til at forestille sig. Der er nok blevet grædt en del tårer i ny og næ.

Borgerdydsskolen var oprettet i 1787 og havde først til huse på Østergade, men var netop i 1811 flyttet til Dronningensgade, og allerede i 1813 blev den flyttet til Overgaden oven Vandet på hjørnet af Sophiegade; her blev den indtil 1826.

Skolen var en realskole, beregnet for det praktiske liv, måske især for vordende handelsmænd, sønner af de velhavende grossererfamilier, der netop for en stor del boede på Christianshavn.

Skolen var ikke stor, i 1810 havde den 44 elever, senere steg antallet til 63 - og til 82! Hver klasse havde kun 12-16 drenge. Ferie var der kun til jul, påske og pinse samt 14 dage om sommeren i 'Hundredagene'.

Disse moderne skoler (også Efterslægtens) var helt anderledes end de gamle latinskoler. Der blev dog undervist i latin, men måske mest for omdømmets skyld? Derimod blev der lagt vægt på dansk og levende fremmedsprog, regning og matematik foruden al slags naturvidenskab, geografi, historie, filosofi, handelskundskab og bogføring, religion, tegning og musik, gymnastik og sundhedslære, mm.

Borte var ris og ferle, kujonering og indterpning! Man lagde vægt på et tillidsforhold mellem lærere og elever. Med optimisme mente man, at børn ved venlig og munter pædagogik kunne lære det hele, derved blive dygtigere og bedre mennesker, hvorved hele verden kunne forbedres!

Frederik Gasmann fik del i denne fortræffelige undervisning, indtil han som ganske ungt menneske vendte tilbage til landet for at dygtiggøre sig i landvæsen.

I 1826 er Frederik fuldmægtig på godskontoret på Saltø, en idyllisk beliggende, rigtig middelalderlig herregård, eller rettere borg, ca. 3 km nord for Karrebæk Fjord. Siden 1725 har Saltø tilhørt familien von Plessen; i Frederik Gasmanns tid hed fideikommisbesidderen Mogens Joachim greve Scheel-Plessen.

I præstegården i Marvede, ca. 3 km vest for Saltø boede Frederiks moster Hanne, der nu var gift med provst Andreas Bryndum (se afsnit XV C, EGEBERG, fjerde slægtled). Meget troligt har den 22-årige Frederik haft sit tilhold hos dem. Lige før jul 1826 fik Frederik bud om, at hans far var død den 22. december om morgenen på Næstelsøgården, og juleaftensdag indsendte Frederik, fra Saltø, en dødsannonce til Danske Statstidende.

Hans mor fik lov at sidde i uskiftet bo på Næstelsøgården. Det ser ud til, at søsteren Frederikkens mand, Niels Hansen, blev avlsbestyrer for sin svigermor. Han havde som ung været forkarl dér, han kendte gårdens daglige drift ud og ind, og han og Frederikke med deres to små piger boede, så at sige, dør om dør med enkefru Gasmann.

Det ser ud til, at Frederik beholdt sin stilling på Saltø, men han har naturligvis hyppigt været på besøg hos sin mor. Han har utvivlsomt haft en finger med i spillet, da hans mor i 1828 købte to ejendomme i Bonderup, nord for Næstelsø, ny matr. 6a og 6b. Det er "Gasmanns Enke", der står for købet, som må være foretaget lige i begyndelsen af året.

Henriette Gasmann døde allerede den 9. februar 1828, 62 år gammel. Hun blev begravet ved siden af sin mand i familiegravstedet på kirkegården i Næstelsø og pastor Hesselberg kastede jord på, den 15. februar 1828.

Fra samme år foreligger der et skifte mellem arvingerne med adkomstskøde til Fr.Chr.Gasman for 500 rd.

Først næste år, den 21.januar 1829, er boet blevet endeligt afsluttet mellem Frederik og Frederikke og hendes mand med følgende:

Skiftebrev til Fuldmægtig Frederik Christian Gasman paa Gaarden No.7 i Nestelsøe med de paa Gaardens Lodder værende 10 Huuse og en Smedie. 4000 Rdl. Reserveret Aftægt for Niels Hansens Levetid.

Som en del af deres arv fik Frederikkes to døtre hver en sønderjysk egetræskiste fra deres mormor. Frederik Gasman arvede den tredje af disse kister og det bohove, som er omtalt under andet slægtled, og som stadigvæk tilhører familien Gasman: Det gamle ur og elmetræsmøblerne, ligesom sølvbageret fra Landhusholdningsselskabet og de sidste af Henriettes spiseskeer af Fabritius-sølv. Et lille skrivebord, som Frederik Gasman brugte er også i familiens eje den dag i dag. Det er af mørktbejdet egetræ, let og yndefuldt på høje ben, med fem skuffer og med et lavt gitter omkring bordpladen.

.....

Nu flyttede Frederik Gasman ind på sin fædrene gård, hvor han sad som ugift i 2 1/2 år. Frederik har formodentlig længe kendt Marie Elisabeth Simonsen, som var født og opvokset i annekssognet, i vandmøllen i Mogenstrup. Hun var to år yngre end han, en høj, køn, lyshåret pige med en holdning og med et blik i de lyseblå øjne, som han ikke kunne glemme (se afsnit XV D, MARIE ELISABETH SIMONSDATTER).

Vandmøllen i Mogenstrup tilhørte i årene 1801-29 greverne Danneskiold-Samsøe til Gisselfeldt og Holmegård, den gik fra far til søn, og fra 1829 til 1847 tilhørte møllen enkegrevindens slægtning, frøken Christiane Kaas.

Maries far, Simon Pedersen (6.gen.32/19), havde forpagtet møllen fra 1801 til sin død i 1823, derpå hendes eneste bror Frederik Christian Simonsen, der døde ugift i

1829, og nu havde hendes mor, Ane Simonsen (før navneforordningen af 1826 Ane Olsdatter, 6.gen.32/20) overtaget forpagtningen.

Enkegrevinden på Gisselfeldt havde taget Marie i sin tjeneste og derfra kom den unge pige til majdag 1830 hjem til sin mor i vandmøllen for at lægge sidste hånd på sit brudeudstyr. (Jeg har fået nogle dejlige - uopslidelige(!) - hjemmevævede håndklæder, som har været hendes).

Maries bryllup med Frederik Gasmann stod i Mogenstrup Kirke den 6.august 1830. Hun var 23 og han 25 år. Maries forlover var hendes søsters svigerfar, møller Lund af Askov vandmølle; Frederiks forlover var hans svoger, husmand Niels Hansen i Næstelsø. Pastor Hesselberg viede dem.

Næste sommer, den 10.juni 1831, fødte Marie en lille pige, som fik navn efter sin farmor: Henriette Susanne Gasmann.

Så gik der 8 år på Næstelsøgården, hvor livet tilsyneladende gik sin vante gang, bortset fra at Frederik Gasmann i 1836 købte endnu en ejendom i Bonderup, matr.nr.4b, men solgte den igen i 1839.

Det år, den 28.juni 1839, kom en søn til verden, Christian Frederik Gasmann (4.gen.8/5), min bedstefar, som jeg desværre aldrig har kendt.

Så gik der 5 år. Den 22.maj 1844 blev Anna Marie Elisabeth født. Hende har jeg kendt og holdt meget af. Hun blev 93 år gammel og blev begravet i Næstelsø den 28.august 1937.

.....

Pastor Hesselberg var præst i Næstelsø og Mogenstrup i 28 år. Han blev i 1837 efterfulgt af pastor Peter William van Wylich. Mellem familien van Wylich i præstegården og familien Gasmann i Næstelsøgården udviklede der sig et usædvanlig godt og varmt venskab; forældre og børn var nogenlunde jævnaldrene, og der var et hyggeligt og muntert samkvem mellem de to nabofamilier i de ti år, van Wylich var præstefolk der, og venskabet fortsatte i mange år fremover.

Lille Henriette Susanne Gasmann var knapt 6 år, da van Wylich's kom og 16 år, da de rejste fra Næstelsø. De forærede hende engang en pragtfuld puncheske af Fabritius-sølv, som jeg nu har; på skaftets overside står med kantede bogstaver: van Wylich, på undersiden står med fine prikker initialerne: H.S.G.

Fra Næstelsø flyttede familien van Wylich til præstegården i Greve mellem Køge og København, og det er fra deres tid dér, at familien er blevet 'udødeliggjort' i den charmerende bog 'Ved Nytaarstid i Nødebo Præstegaard' af Henrik Scharling. Bogen blev til i Ægypten, da Scharling havde hjemvé efter det danske vintervejr og efter den landlige præstegårdskultur med dens familiehygge. Bogens sceneri er dog hverken Greve, Næstelsø eller Nødebo ved Fredensborg, men Sæby i Hornsherred med den islagte Roskilde Fjord.

Også med skolelærerfamilien Nielsen, der efterfulgte Peder Bech i Næstelsø, knyttede familien Gasmann et venskab, der holdt i over 100 år. Den nye skoledegn's datter blev gift med en landmand ved navn Schmidt på Eskemosegård ved Sjælsø. Jeg vil her blot nævne navne som Helge og Mary Schmidt, Viggo og Lolly Schmidt, og søskendeparret Mogens og Pussy Rotwitt Schmidt; de navne vækker mange minder.

.....

Nede bag Mogenstrup Ås var der i 1826 blevet oprettet en 'Schäferigård', en fåreavlsgård, på den nedlagte landsby Fladås jorder; men bortset fra en flok på op mod 500 Merino-får, var der næsten ingenting andet end gammelt bras, et forsømt 'ingen-mands-land'. Men der var smukt! Stor natur på åsen og kønt nede ved åen, Fladsåen.

I 1847 blev det hele, seks nedlagte bøndergårde og præstens anneksgård, stillet til auktion af Ludvig Severin Engberg. Han havde samme år købt både Fladså og Grevensvænge af sin principal, frøken Kaas. Grevensvænge ville han beholde, men Fladså ville han af med.

Frederik og Marie Gasmann så på hinanden og tog en dristig beslutning. Den 22.april 1847 købte Frederik Gasmann Fladsågård for 40.000 rdl.; Næstelsøgården med alt hvad dertil hørte solgte han til Georg Frederik Keil for 20.000 rdl., desuden matr.nr. 6a i Bonderup. Allerede i 1844 havde Frederik Gasmann solgt tre ejendomme i Næstelsø, matr.nr. 10, 23 og 28, samt matr.nr. 6b i Bonderup til samme Keil.

'Hvad vil I dog ned på det skidt for?' spurgte en fornuftig kone i Næstelsø. Men ikke alle i denne verden lader sig lede af fornuften! De kønne får på åsen lokkede, det herlige jagtrevier lokkede, nybyggertrangen, opgaven, fremtiden lokkede. Fladså fortjener en nærmere beskrivelse!

.....

Fladsaa med de høje Elle,
Som ej længer fælde Blad!
Ved du noget at fortælle
Om din Aa, før den blev flad,
Eller om dit Bakkestrøg,
Mens deraf gik Bjærgmands-Røg?
Kom til mig i Morgen!

(Grundtvig: Sydsjælland, 1851)

Snesere å løber igennem 'Bøgesø', inden den forenes med Fladsåen. Nu er søen et engdrag, dog sådan var det ikke altid.

Her boede en trolde. Stor var han, og store ører havde han også. Ud til ham lød idelig klokkeklang fra alle kirkerne i Næstved, det bimlede og bamlede, det rungede og kimedede fra tidlig morgen til sen aften hver eneste dag. Det var en ny og ukendt lyd, og den forstyrrede hans troldelev. Han var vred, og han besluttede at begrave hele Næstved i sten, grus og sand. Han gravede da et mægtigt, langstrakt hul, der blev til 'Bøgesø'. Alt det, han gravede op, fyldte han i en kæmpemæssig skindsæk, tog den på nakken og gik mod Næstved.

Troldekonen ynkedes mærkværdigvis over de stakkels folk i Næstved - eller også var hun bare ude på at drille sin mand. Med en saks i hånden listede hun efter ham og klippede hul i sækken.

Trolden mærkede ikke, at sten, grus og sand løb ud af sækken og lagde sig efter ham som en bakkekam, mens han traskede forbi Mogenstrup, Fladså, Grevensvænge og Rønnebæksholm. Først da han nåede den befæstede byvold, opdagede han, at han havde spildt det meste. Arrig og gal tømte han resten af sækken ud over Næstved i en sandbanke (Munkebakken). Ved dens fod står trolden i dag i sten, afmægtig i sin vrede. Sådan omtrent hørte jeg som barn folkesagnet om, hvorledes Mogenstrup Ås blev til.

Siden har mange gjort sig forestillinger om åsens tilblivelse. I digtet Sjælland skriver Grundtvig:

Ved Fladsaa de lærde
Om Højderygsgærde
Tør sige, de ved,
Den Ryg kom til Leje
Paa Bølgernes Veje
Fra Vestenvinds-Led.

Hvad Grundtvig her prøver at udtrykke, er måske den engang herskende teori, at åsen var en vældig havstok med gamle klitter. Andre har ment, at åsen var en morænebakke, klemt op mellem to bræer. I min ungdom har jeg lært, at den var dannet af en smeltevandsflod, som under isens tryk også kunne løbe opad og samtidigt aflejre sit materiale.

Den sidste nye teori er denne: Åsen er blevet til under den sidste istids afsmeltning, der varede i århundreder. På et vist tidspunkt var der på og ved Sjælland flere istunger: Af interesse i denne forbindelse, én, der fra Fakse- og Præstø Bugt havde retning mod nordvest til Åmosen i Midtsjælland, og en anden med mere nordlig retning op gennem Storebælt.

På næste stadium var Midtsjællands-bræen smeltet stærkt af i sammenligning med Storebælts-bræen, og i dødisbæltet imellem dem dannedes smeltevandsfloder og stillestående smeltevandssøer; de sidste aflejrede smeltevandsmaterialet, og da isen var tæt helt bort, stod materialet tilbage som lagdelte bakker i landskabet; således blev Rettestrup, Myrup og Lov Bakker til.

Midtsjællandsbræen smeltede af i en flod, som løb under isen og gravede sig ned som en tunneldal i det allerede forhåndenværende materiale, i en flodseng fra Præstø Bugt, forbi Beldringe, op over Bondebakkerne, hvor smeltevandet under isens tryk blev presset op, og videre ned gennem Bøgesø, hvorefter floden fulgte terrænskrænten mellem det sjællandske massiv og Storebælt-bækkenets lavt skrånende sider, op til Åmosen.

Selve Mogenstrup Ås er dannet i den gamle tunneldal, men i følge sidste teori i to perioder, i aflange smeltevands-søer i dødisens sprækker og hulrum. Under den første periode må det antages, at den 'levende' bræs smeltevandsport stod mellem 'Fruens Plantage' og 'Løjed Bakker', ved vejen ned til Grevensvænge.

'Fruens Plantage', som er flad på toppen, menes aflejret i en åben sprække, mens der længere fremme ved Næstved har været en forholdsvis tynd, men morænefyldt iskappe over søen.

Ved næste større afsmeltning stod den endnu 'levende' isbræs smeltevandsport øst for Mogenstrup Stenskov, hvor smeltevandet aflejrede de største sten og længere fremme, ved Fladså - og Løjed Bakker, det lettere materiale - i aflange, nogle stedvis sideløbende hulrum med stillestående vand - under en kappe af morænefyldt dødis.

I åsens slugter, som f.eks. ved Hørhaven, menes der at have ligget en sej dødisklump.

Ved et stort tøbrud blev Mogenstrup Ås stående som en lagdelt bakkekam, de fleste steder med morænejord ovenpå.

På det sjællandske massiv blev dødisen liggende længere end på det lavere liggende Storebælt-bækkens sider. Da det helt store tøbrud endelig kom, og isen tøde på det sjællandske massiv, brød dette smeltevand igennem åsen, hvor der havde ligget dødisklumper, som ved Hørhaven, og aflejrede en flad kegle af jord foran slugten.

Ud af dette ubegribelige pløre tog landskabet form, men det lå lavere end i dag. Det sydsjællandske massivs vestlige kystlinie gik nord-syd ved Lov, Hammer, Lundby og Sværdborg Bakker. Ved Sværdborg slog meget tidlige jægerfolk sig ned (pитеc antropus errectus!). Fra Mogenstrup til Næstved lå massivets kystlinie ved åsen. Køng og Lundby Mose var et hav, Fladså en sø. Men næs og øer stak op af vandet og danner den nuværende kystlinie med Abbed-næs, Næs-tved, Vejl-ø, Bas-næs, Svin-ø, Ø-bjerg, Avn-ø og Næs. Kort, fint 'istidsgræs' og anden vegetation havde bredt sig over landskabet.

Stenalderfolk bosatte sig ved den brede Fladsø, hvor de efterlod sig groft tilbugne og fint glatslebne økse-hoveder, spydspidser, hamre og hvæssesten, som senere er blevet pløjet op og samlet op. Bronzealderfolk fulgte i deres fodspor.

Gravhøje findes på bakkestrøgene omkring Myrup og Lov: Svalehøj, Knoldhøj og Stenhøj; en stenkegle er fundet i bunden af de to sidste; 'Stejlehøj' har formodentlig været kronet af et par gravhøje; nu er der nogle ret dybe huller på toppen; smykker samt våben af sten og bronze skal være fundet der. Om der senere har stået stejle og hjul deroppe er uvist, men det spøjte, og julenat stod 'Stejlehøj' på gloende pæle!

På Mogenstrup Ås er der mærkeligt nok ingen gravhøje, hvad der måske har noget med åsens kultiske betydning at gøre, kildeguder og anden kult. Åsen hed 'Lusbanker' (=lysbanker), og det er ikke usandsynligt, at man har tilbedt lyset og solen her, hvad måske det berømte Grevensvænge-fund kunne tyde på: Små figurer af bronze, økse-guder med pragtfuldt hornede hjelme og smidige, slanke tempeldanserinder, der går bagover i bro af bar henrykkelse. De er fundet ikke langt fra Løjed Bakker.

På åsen gik der aldrig plov. Bortset fra lidt grusgravning her og der stod den urørt indtil slutningen af forrige århundrede. Jeg tror, at så længe der har været får i Danmark og frem til vor tid, har de gået der og nippet

til det fine græs og trådt deres fårestier på bakkernes stejle sider.

Langsomt hævede landet sig, Fladsø blev til Fladså, men den var sejlbar, i hvert fald i vikingetiden og måske helt frem til Valdemarernes tid. Nedenfor Stenskovene var der en sørøverborg, hvor senere Borupgården kom til at ligge; Botorp hed den, og i 1287 skænkede magister Rane, kannik i Roskilde, gården til Skovkloster, det senere Herlufsholm, hvorfra den blev solgt til selveje så sent som i 1874.

Fladså bys oprindelse er uvis. Navnet har den fra åen, men det giver ingen tidsbestemmelse. På et eller andet tidspunkt har nogle bønder anlagt en landsby på solsiden af åsen, hvor der var tørt, dér hvor ikke kilderne vældede op af jorden; kilderne gav frisk vand og de frøs sjældent til. Det lette græs på åsen gav fårene fin uld, og i engene langs åen var der god græsning til køerne. Men ellers var jorden meget stenet og blev sur af de mange kildevæld langs åsen.

Der har været et vadested over Fladsåen lige ved bondebyen; den første bro hed 'Vaadbroen', men siden er man nok kommet over åen på mølledæmningen ved 'Flasse Mylle'.

Den 26. september 1343 lød der våbengny og skrål, og mange måtte bide i græsset ved 'Flasse Mylle', da Valdemar Atterdag og hans mænd kæmpede for efterhånden at befri Sjælland for det holstenske fremmedherredømme; det tog ialt syv år, og særligt omkring Næstved rasede hårde kampe. Desværre slog holstenerne de danske den dag ved Fladså.

Stednavnets bogstavering var nærmest skriverens private lydskrift, i 1346 'Flasso', i 1400 'Flassow møllæ', i 1493 'Flatso'.

Dronning Margrethe I havde styrelsen i Danmark fra Valdemar Atterdags død i 1375 til sin egen død i 1412. I hendes tid blev Fladså By og Jorder, tillige med flere andre landsbyer f.eks. Pederstrup og to bøndergårde, der hvor Grevensvænge senere kom til at ligge, - indlemmet i et nyoprettet

krongods under en lensmand på det gamle herresæde Rønnebæksholm. Under kronen forblev det hele, indtil kong Frederik II i 1571 skænkede godset til en ældre pommersk stormand, Caspar Paslich, der havde tjent kongen godt. Han var en streng herre, der forbød bønderne 'at bryde maj i lunden', hvilket, set fra en skovejers synspunkt, kan være forståeligt nok, men ikke morsomt for dem, der gerne ville 'ride sommer i by'. Hans to sønner delte godset, og på den måde opstod herregården Grevensvænge; der kan ikke være tvivl om, at dermed kom Pederstrup og Fladså By og Jorder ind under Grevensvænge.

Christian IVs admiral Pros Mund overtog Grevensvænge i 1637. Sandsynligvis byggede han den lave, trefløjede hovedbygning i bindingsværk, hvoraf den midterste del endnu står og er beboet; hans efterkommere boede der til 1707. I 1700-tallet skiftede Grevensvænge ejer gang på gang; flere af dem var ikke landmænd og boede der ikke, bortset fra Dr.med. Rudolf Buckhave, der drev botaniske studier på gården i 10 år; i 1776 byggede han den smukke portlade, og det er nok også ham, der har æren for den gamle del af hovedbygningens henrivende interiør med paneler og døre, typiske for den tid og en fryd for øjet den dag i dag.

.....

Kirkeligt hørte Fladså By til Mogenstrup Sogn. Der var ikke nogen landsby i Mogenstrup, men kirken blev i 1100-tallet bygget lige oven for den hellige kilde, og den var offerstedet ved de store valfarter omkring Sct.Hans (se andet slægtled).

Præsten boede i Fladså By. Ved reformationen i 1536 kastede man vrage på alle helgener, således også kildens helgen; 'afmytologiseringen' betød efter alt at dømme mindre for de mange valfartsgæster, der hver midsommer stadig strømmede til, end for præsten selv og for øvrigheden, der naturligvis ikke kunne forene overtroen med 'Evanglii-klare Lius'. Den femte præst efter reformationen, Hr. Jens Nielsen, flyttede op til Næstelsø; sognet

var større og præsten fik nybygget hus og gård; jorden var også bedre oppe på morænebakkerne i Næstelsø. Men præsten beholdt sin gård i Fladså By, som han fæstede bort til en såkaldt 'anneksbonde'. Næstelsø blev hovedsognet, Mogenstrup anneksognet.

Svenskekrigene bragte udplyndring, armod og pest. I året 1662 lå halvdelen af Rønnebæksholm og Grevensvænge godser øde og forarmede hen. Det var ikke let at rette op på, og særlig galt for bønderne har det været, når herskabet - som på Grevensvænge i 1700-tallet - bestandigt skiftede, ikke var landmænd, ikke boede på stedet, og ikke kendte fæstebønderne. Disse blev i alt for høj grad afhængige af forpagtere, forvaltere og ridefogeder, hvis eneste ansvar var at aflevere godsets indtægter til herskabet.

Mens mange jordejere allerede i 1700-tallet rundt omkring i Danmark frivilligt begyndte udskiftning af bøndergodset, udflytning og overgang fra fæste til selveje, gik denne modernisering af landboforholdene sporløst hen over hovedet på Fladså-bønderne. Den lovbefalede udskiftning af 1788 nåede dog dertil; men stadig lå alle syv gårde og huse i ring omkring gadepladsen og gadekæret. Fra dette midtpunkt blev jorden delt ud - omtrent som man deler en lagkage! - med et stykke til hver gård. Bedre tider kom der også: Ved folketællingen i 1787 var der i Fladså by 64 personer, i 1801 var der 105.

.....

Det gamle Fladså udøvede en vis fortryllelse! I Udby Præstegård tog den værkbrudne pige, Malene Jensdatter fra Grumløse, den lille Nicolaj Frederik Severin Grundtvig på sit skød og fortalte ham eventyr og historier. Hun fortalte ham også om Fladså, som hun måske har kendt, fordi hun var værkbruden og derfor har søgt lægedom ved den hellegilde kilde i Mogenstrup? Noget overnaturligt var der i hendes fortælling!

Til halvfjerds jeg snart kan tælle,
 Aar som Dage rulled hen,
 'Fladsaa med de høje Elle'
 Lyder i mit Øre end,
 Fra paa Barnepigens Skjød
 Gaadefuldt det til mig lød
 Som en Elve-Tone.

Ikke mer de høje Elle
 Skygge mellem Banker graa,
 Mangen Skov, som en Vindfælde,
 Maatte brat med dem forgaa. ...

Fladsaa med de høje Elle
 I min Barnepiges Mund!
 Nyt jeg har dig at fortælle
 I en dejlig Aftenstund:
 Gaarden med den spidse Gavl,
 Gaarden med de pæne Tavl,
Der har Skjalden hjemme!

Gården er Rønnebæksholm. Grundtvig var i 1851 gæst dér hos fru Marie Toft, som han blev lykkeligt gift med.

Langs åen og på åsen vokser stadigvæk el, pil og poppel. Ellekrattet er ret lavt, men pil og poppel kan blive meget høje - mon ikke det er dem, Malene Jensdatter kunne huske? De store træer af pil og poppel forgår ikke; de gamle kan nok falde for en storm, men de skyder igen, fra roden og fra nedfaldne grene; de bliver med tiden høje igen!

.....

Jeg vil prøve at skildre den gamle Fladså By og nærmeste omegn.

Landevejen fra Næstved (mod Præstø) løb den første mils vej (ca. 7 1/2 km) langs åsens nordlige side - hvad den for en stor del gør også i dag. Men optil 1824, da landevejen blev lagt om, drejede den ned i slugten ved Hørhaven og derpå langs åsens sydlige side ind i Fladså By.

De syv gårde lå omkring en stor, uregelmæssig gadeplads, tør oppe ved åsen, men våd af mange kilder, der siver ud af jorden nede omkring gadekæret.

Lidt syd for landevejen, hvor den mundede ud i gadepladsen, lå en firlænget gård, matr.nr.6. Tæt herved på selve gadepladsen lå et hus, som jeg antager, var en smedje. Følger vi nu gadepladsens omkreds mod syd kommer vi forbi den næste firlængede gård, matr.nr.7. Sammenbygget med den ligger anneksgården, matr.nr.1; den har en tilbygget fri længe, der rager ind på gadepladsen med nem adgang udefra; men ellers er anneksgården også firlænget; foran stuehusets indgangsdør er plantet to unge lindetrær, og fra vinduerne mod syd ser man over Askevænge ned til Fladsåen.

Lige syd for gadekæret lå først en firlænget og lidt derfra en trelænget gård. Øst for gadekæret lå en stor firlænget gård, og efter dén førte landevejen fra gadepladsen op mod åsen igen og gik lige langs med den ind i Kirkeskoven, hvor der i skovbrynet stod en bøg, der havde for vane at springe ud før de andre; når dens spæde, lysegroene blade stod som krømmehuse, da var det tid for bønderne i Fladså By at begynde at så! 'Frederiks Bøg'!

Tilbage til Fladså By! Nord for landevejen lå endnu en firlænget gård og desuden en del mindre huse lige op mod åsen.

Gårdene i Fladså By havde stråtag og var bygget med lerklinede vægge i bindingsværk, der - efter sjællandsk skik - nok var helt overkalket med hvidt. Rundt om gårde og haver kunne der enten være grøfter eller volde beplantet med pil, eller der var flettede risgærder.

Fra et arvefæsteskitte i 1820 kendes gård matr.nr.6 ret nøje. Fra landevejen fører en lille sidevej hen til gårdens indkørselsport i den nordre længe. Til venstre for porten er der først lade og så kommer 'indsidderstuen' med skorsten, beregnet for gårdens aftægtsfolk. I længen mod øst var der tørvehus, fårehus og lo. I stuehuset, der vendte mod syd, var der huggehus, køkken med skorsten og bageovn, dagligstue (en bilæggerovn er ikke nævnt), derpå 'øverste stue', som på bondegårde ofte var et oplagsrum med sovepladser, og endelig et kammer; loft er angivet,

men ikke dets brug. I længen mod vest var der fårehus, vognport, lade, lo og lade igen. I længen mod nord først stald, så lo, stald igen og derpå hølade, og så er vi tilbage ved indkørselsporten. Staldene må have været til køer, svin og heste. Alle vinduer samt halve og hele døre og antal fag er opgivet.

Til hoveri på Grevensvænge, men vel også til eget brug, var der fem heste, hvoraf den ene var meget gammel, to vogne med høstbehør, et par rejkseseler, to par plovseleer, en træplov og en træharve. Hvad fæstebonden i øvrigt har, er ikke nævnt.

Hvert år til marts skal fæsteren betale gårdens ejer 2 tdr.rug, 1 td. byg, 2 tdr. havre og 3 daler sølv, foruden én gang for alle 12 daler sølv; ligeså skal han hvert år mellem Sct.Hans og Mortensdag betale i 'smaaredsel': Et godt, fedt lam; en god, ung gås; et par gode, unge høns og en snes friske æg.

Fæsteren skal udføre det pligtige hoveriarbejde foruden også tørvegravning, kørsel og andet, 'som herefter maatte være befalet'! (Dette, der er skrevet i 1820, synes ikke i overensstemmelse med de nye landbolove, hvorefter hoveri skulle fastsættes helt nøjagtigt). Dertil kommer indgående forordninger for dyrkningen af fæstejorden. Fæsteren skal selv betale alle kongelige skatter og offentlige udgifter samt kontingent til stedets brandkasse.

Undtagelse for dette dannede anneksgården, som tilhørte præstekaldet. I 1785 bortfæstede sognepræsten den til Niels Poulsen (Povelsen) for årlig 2 tdr.rug, 4 tdr.byg, 4 rdl. i ægt(?)penge (første del af ordet er ulæseligt), 4 rdl. for to københavnsrejser samt et læs forsvarlig 'Bindsel'; bindsel er noget til at binde med - i dette tilfælde kunne jeg tænke mig, at det var et læs vidjer til risgærder eller til den risfletning, som man i bindingsværkshuse klinede leret op på.

.....

En ganske ung frøken, stiftsdame i Vallø, Birgitte Sophie Christiane Kaas, købte i året 1800 hele Grevensvænge gods og dermed altså også Fladså By og Jorder. Hun fyldte 16 det år! Og hun havde ungdommens gå-på-mod. Allerede 5. juli 1800 fik hun bevilling til at oprette en kgl. privilegeret rejsekro i anneksgården, hvor præstens fæster, Niels Poulsen og hans hustru, Vibeke Hansdatter Fraas, født og opvokset i anneksgården; fik bevillingen på livstid! De skulle give de rejsende fornødent logi og forsyne dem med spise- og drikkevarer til nødtørftighed og for billig betaling, og han skulle give 10 rdl. årligt til den kongelige kasse. Han måtte selv brygge øl til de rejsende, men han skulle købe brændevin i købstæderne; i praksis i Næstved, i brænderiet i Sortebrødregården, som var fulgt med i købet af Grevensvænge. Kroholderen måtte ikke beværte sognets beboere. Gjorde han det, ville han miste bevillingen og blive tiltalt for ulovligt krohold. Han skulle finde sig i - uden godtgørelse for næringstab - at hans bevilling blev flyttet et andet sted hen, hvis vejforholdene blev ændret. Det blev de ikke i Niels Poulsens eller hans hustrus levetid.

På anneksgården var der som nævnt en mindre udbygning, der ragede ind på gadepladsen; hertil var der let adgang, og her var nok kroen?

Niels Poulsen døde i 1806. I 1807 blev - ifølge Rentekammerets resolution - anneksgårdens fæstemål til præsten ændret til arvefæste, hvilket i dette tilfælde ville sige, at der ved tiltrædelse af ny fæster skulle betales en recognition på 500 rdl. De 400 rdl. gik til stiftet, til kaldets fordel; de 100 rdl. gik vist nok til præsten som en form for aflønning. Niels Poulsens enke, Vibeke Fraas, betalte disse 500 rdl. til pastor Rudolf Mariager for arvefæstebrevet af 18. juli 1807.

Den 7. august samme år giftede Vibeke Fraas sig med Christen Jensen, som fik arvefæstebrev på anneksgården den 12. august, lige efter brylluppet, men slap for at

skulle udrede en ny recognition. Den 19. november 1807 fik Christen Jensen kgl. privilegium på kroholdet, og det blev fornyet i 1815.

I 1824 begyndte omlægningen af vejen fra Næstved mod Præstø (se afsnit XV D, MARIE ELISABETH SIMONSDATTER), og derefter ville de rejsende ikke mere komme ned gennem Fladså By. Men dertil kom en helt anden omvæltning.

.....

Frøken Kaas havde nu som godsejer oplevet krigens år, blokaden, statsbankerotten og den store landbrugskrise. Krisen gik naturligvis hårdest ud over folk på dårlig landbrugsjord - som på Fladså! Jorden var mager og meget stenet, de mange kildevæld dannede sure, okkerfyldte mosehuller. Dræning var endnu ret ukendt, mergling ligeså. Bønderne i Fladså By havde meget svært ved at udrede deres fæsteafgifter til frøken Kaas, hun måtte give dem henstand, men hun hæftede for godsets afgifter til staten, som hun havde vanskeligheder med at udrede.

Det eneste, der gik nogenlunde godt på Fladså, var fåreavlen, men der kunne komme meget mere ud af den med forbedrede fåreracer og mere intensiv avl. Under blokaden havde der været stor mangel på uld, en selvforsyning af uld i Danmark ville være ønskelig. Frøken Kaas fik en idé, som hun selv syntes, var god. Hun ansøgte kongen, og den 26. august 1826 fik hun af Frederik VI bevilling på at nedlægge Fladså Bys seks gårde, anneksgården var undtaget, mod at der blev oprettet en 'Schäferigård' med intensiv fåreavl. I en servitut hed det, at der stedse skulle bo en 'Schäferifamilie' på den nye gård. Frøken Kaas bortforpagtede straks de seks bøndergårde til forvalteren på Grevensvænge, Ludvig Severin Engberg. Bønderne anviste hun jord på 'Pederstrup Mark', som også tilhørte hende. Det hele gik kun langsomt. På et kort, som frøken Kaas i 1831 lod opmåle og tegne over Grevensvænges og Fladsås jorder, ses alle de gamle bøndergårde og huse i Fladså ligge, hvor de hidtil havde ligget.

Den 12.februar 1829 solgte Christen Jensen anneks-
gården med kro til frøken Kaas, som derved blev arvefæ-
ster hos pastor Hesselberg formedelst 500 rdl. i recog-
nition.

Samme år købte hun vandmøllen i Mogenstrup af sin
slægtning grev Danneskiold-Samsøe til Gisselfeldt og
Holmegård (se afsnit XV D, MARIE ELISABETH SIMONSDATTER),
og på en jordlod ved møllen byggede hun allerede i 1829
den nye rejsekro ved den nye landevej i Mogenstrup.
Frøken Kaas var nu selv blevet kroholder, men forpagtede
kroen og serveringen til Eline Borchsenius.

Den 8.august 1835 fik frk. Kaas Rentekammerets til-
ladelse til at benytte anneksgården som 'Schäferigaard'
sammen med de seks nedlagte gårde. I 1837 forpagtede
Engberg også anneksgården af Frøken Kaas. Han blev ved
Tybjerg Herreds Ret idømt at betale pastor van Wylich
500 rdl. for et arvefæstebrev, men han kviede sig længe
ved at betale beløbet.

I begyndelsen af 1847 solgte Frøken Kaas, der nu
fyldte 63 år, det samlede Grevensvænge gods - ved auktion -
til Ludvig Severin Engberg, der omgående stillede Fladså
til auktion.

Som allerede nævnt, købte Frederik Gasmann Fladså med
seks nedlagte bøndergårde og anneksgården den 22.april
1847 for 40.000 rdl. Ved købet af anneksgården blev han
arvefæster hos præsten.

Familien Gasmanns tid på Næstelsøgården var slut, den
havde varet i - stort set - 52 år, hvorimod tiden på Fre-
derikseg kun havde varet i fem år.

.....

Så begyndte nybyggerlivet på Fladså. Nu kom den 'Schäferi-
familie', der ønskede 'stedse' at bo der. Frederik Gasmann
var 42 år, hans hustru Marie 40 år; Henriette var 15,
Christian 7 og lille Anna fyldte 3 år i maj.

Besætningen på Fladså bestod ved overtagelsen i 1847 af 3 køer, 2 heste og op mod 500 får - af den spanske Merino-race, som Engberg havde opdrættet ved indkøb af nye væddere.

Af den gamle landsby var der vel så meget tilbage, som var nødvendigt for dyrene og den smule landbrug, der var igang på Fladså. Anneksgårdens stuehus skulle tjene til beboelse.

På Næstelsøgården blev alle møbler og ejendele pakket på stive arbejdsvogne, kun ikke det gamle vægur fra bedsteforældrenes købmandsgård i København; det bar Frederik Gasman i sine arme ned ad bakken fra Næstelsø, gennem slugten i åsen og ind i stuehuset, hvor det blev hængt op og sat igang. Det har tikket på Fladså lige siden.

Midt for huset ved indgangsdøren stod to lindetræer. Ved døren til køkken og folkestue i den østlige ende af huset nærmest ved gadekæret, blev en arbejdsklokke sat op, og dens lyd kender jeg særdeles godt fra min barndom. I den vestlige ende af huset var der en havedør med udgang til en lille prydhave, som vi kaldte 'Farmors Have'; den var meget sød med klippede buxbomhække langs gangen omkring en lille rund plæne med en stor spireabusk i midten. Nærmest huset stod en høj rosenbusk med fyldte, duftende, hvide roser, og her var havegangen flankeret af to store konkyliehorn; der var udsigt ned mod Askevænget og åen, og på havediget var der talløse violer.

Frederik Gasman begyndte straks at anlægge den gård, han havde i tankerne - også udsigten fra den fremtidige havedør, over det lille gadekær og op over marken mod Mogenstrup Kirkeskov; på et stenet, højtliggende parti på marken plantede han en egelund og for at glæde sin kone kaldte han lunden 'Marienlyst'.

Først blev hestestaldlængen bygget, af tilhugne kampesten fra åsen og med stråtag af tagrør fra mosehullerne. Der blev plads til 12 spand arbejdsheste, et par køre-

heste, et par rideheste foruden folebokse. Der var en hakkelsesmaskine, der blev drevet af en hesteomgang ude i gården. Der var frugtkammer, selekammer, to karlekamre, sulekælder, en rullestue med en stor rullekasse med kampesten i, og hvor jeg som lille pige syntes, at det var meget sjovt at sidde, når kassen blev vipet og trillet frem og tilbage over rullestokkene, omvundet med det fine linned. Endelig var der et mejeri og på taget over det en vindmølle. På loftet over hestestalden blev der gennem to kvistluger stukket afplejet halm ind, der skulle bruges til hakkelse og strøelse. På loftet over det øvrige var der gulvplads til dynger af korn, som man vendte op og ned i med store træskovle. Foroven på østgavlen blev med store jernbogstaver indmuret 'GASMANN 1848'. Første begyndelse var lagt.

Fra hestestaldens vestgavl blev en ny vej ført på tværs gennem åsbakkerne, der blev gravet ud som en slugt. På 'Nyvej' kunne man køre ad en jævn skråning op til markerne bag åsen. På bakken mellem Nyvej og Hørhaven blev bygget en vindmølle, så man havde eget mølleri. Bakken blev kaldt Møllebakken.

De gamle stengærder blev brudt ned, markerne reguleret og vognfulde af gærdesten og løse marksten samlet sammen.

Fårene lænmede i det tidlige forår, og i sommerhalvåret - eller endnu længere - gik de på bakkerne, formodentlig med en eller flere hyrder, nat og dag! Når der var så megen varme i luften, at fårene kunne komme af med pelsen, blev de gennet sammen i Askevænget, hvor åen blev stemmet op til fårevask. En kæp blev stukket ind under bugen, to mand bar et får, som blev smidt på ryggen ned i det dybe vand og fik en god svømmetur, før det ynkeligt brægende fik lov til at kravle i land. Det var 'iblødsætningen'! Næste dag var fårene betydeligt sværere at fange. De blev nu gnubbet godt igennem af unge karle, der lå på maven på en træbro. Når fårene, hvide og rene, havde tørret nogle dage i solen, blev de med sammenbundne ben lagt op på lange borde, hvor en række

koner og mænd med store fåresakse - under megen brægen og banden! - klippede ulden af som en tyk måtte, helt inde ved kroppen. Fårene så helt skallede ud, når de endelig blev sluppet løs efter årets forskrækkelse. Ulden blev rullet sammen og stoppet i sække.

I min barndom, da vi havde op mod loo får, blev en ladvogn læsset topfuld med uldsække. I Frederik Gasmanns tid må der have været 4-5 vognladninger.

Man stod op før gry, og i den årle sommermorgen rullede vognene af sted mod København, hvor ulden skulle sælges. Frederik Gasmann har sikkert kørt den første vogn, og ved siden af ham sad lille Christian, der fik lov til at tage turen med. Der blev bedet og skiftet heste i Rønnede Kro, i Køge og i Tåstrup, og de måtte piske på hestene for at nå inden for Vesterport, før den blev låst kl. 10 aften. Når ulden var godt solgt, gik de i Tivoli. Frederik Gasmann lod sin søn kravle op i et træ, så han bedre kunne se Pantomimen. En kontrollør kom hen og trak Christian i benene: 'Ka' du se at komme ned, dreng!' Men Christian så roligt på kontrolløren og belærte ham om den sande autoritet: 'Far har sagt, at jeg kunne være her'!

.....

Bureaukratiet går sin underlige, sendrægtige gang. Frederik Gasmann havde købt Fladså af Engberg den 22. april 1847.

Men først den 16. januar 1849 blev der af Auktionsdirektøren i Vordingborg Søndre Birk udstedt auktionsskøde til Engberg. Og ved skøde af 19. februar 1849 blev Fladsågård tilskødet Frederik Gasmann. Den 27. februar 1849 udsteder pastor Fog arvefæstebrev på anneksgården til Gasmann, der betaler recognition med 500 rdl.

Forinden havde præsterne haft deres vanskeligheder med Engberg, der i 1837 var blevet forpagter på selve anneksgården. Som nævnt blev han ved Tybjerg Herreds Ret

dømt til at betale præsten 500 rdl. for arvefæstebrev på anneksgården, men derved blev det tilsyneladende. Først den 27.februar 1849 fik han arvefæstebrev af pastor Fog, hvem han så endelig har betalt de 500 rdl. (Forøvrigt samme dag som Frederik Gasmann betalte sit arvefæstebrev). Af et notat af 30.oktober 1849 ses det, at Engberg skulle betale 4% rente af de 500 rdl. fra 31.maj 1848.

Imellem Fladså og Grevensvænge ligger et ret fugtigt område, som kaldes Løjed. Navnet kommer af Løk-with; jeg tyder det som Løke-tved, altså Eng-skov, ikke Løg-skov, som er blevet foreslået af andre. (Løke i betydningen eng er almindelig i Norge og kendes fra en del stednavne i Danmark, f.eks. Egeløkke). Fladså Løjed var ubeboet, dog blev der mumlet om, at røvere holdt til derude - man kunne se røgen stige til vejrs, når de stegte de lam, som de havde stjålet på bakkerne!

Muligvis samtidigt med udskiftningen i 1788 er tre englodder i Fladså Løjed blevet udskilt fra anneksgårdens jord og lagt direkte ind under præstegården i Næstelsø, således at præsten kunne lade sine ungmåtter græsse derude hele sommeren. Præstegården havde matr.nr.1 i Næstelsø By og anneksgården havde matr.nr.1 i Fladså By. Lodderne fik matr.nr.2 i Fladså By (matr.nr.3 blev senere udskilt af nr.2). Da den ny matrikel blev skrevet i 1844, overså skriveren, at lodderne var matr.nr.2 i Fladså By og opførte dem som matr.nr.2 i Næstelsø By som hørende til præstegården.

Ude på de tre 'Præstelodder', som de kaldes den dag i dag, havde pastor Hesselberg for egen regning ladet bygge tre huse. Han solgte dem til sin efterfølger, pastor van Wylich, der ved sin afrejse i 1847 solgte husene til sin efterfølger, pastor Fog. Husene blev i Fogs tid (1847-57) købt af kaldets midler.

Pastor Bruun Juul Fog havde efter sin embedseksamen været adjunkt ved Roskilde Katedralskole og var 28 år, da han i 1847 tiltrådte sit første præstekald i Næstelsø-

Mogenstrup; han skrev sin disputats og blev dr.phil. i den tid, han var der. 'Han var for god til at prædike for bønder', sagde man i København. Fra Næstelsø kom han i 1857 til Holmens Kirke, hvor hans buste står på en sokkel ude ved gitteret. Han blev biskop i Århus og endte som Sjællands biskop. Fra teologisk side karakteriseres han som 'en ualmindelig kundskabsrig og alsidigt dannet personlighed'.

Samme år som pastor Fog kom til Næstelsø-Mogenstrup, købte Frederik Gasmann Fladså med anneksgård. Kort tid efter at Gasmann den 19.februar 1849 havde fået tilskødet hele Fladså og den 27.s.m. havde fået og betalt arvefæstebrev på anneksgården, opstod der uenighed mellem ham og pastor Fog om ejendomsskatten ('Gammelskatten') på de tre lodder i Fladså Løjed.

Præsten hævdede, at Gammelskatten skulle udredes af anneksgården, Gasmann hævdede, at den måtte udredes af præstegården.

At der kunne opstå uenighed er ikke så underligt. Fog henvendte sig - via provst og biskop til Ministeriet for Kultus og Undervisning, som var meget længe om at finde ud af, at den nye matrikelliste af 1844 var forkert. Man havde forvekslet matr.nr.1 i Næstelsø med matr.nr.1 i Fladså; man havde overset, at de tre lodder tidligere var kommet direkte under præstegården, men at matrikelnummeret dengang ikke var flyttet med. Man havde ikke tilkendegivet, at præstegården ejede de tre lodder, men ikke hæftede for ejendomsskatten. Unægteligt en fordelagtig ordning for præstegården, som Gasmann ikke kunne læse ud af matrikellisten af 1844, hvor lodderne stod anført som hørende til præstegården.

Også angående tiende af de tre lodder var der uenighed. Men her er der inden 3.oktober 1849 indgået et forlig mellem Fog og Gasmann, men forsinkelse opstår ved, at afskriften af forliget er blevet forlagt på Stiftøvrighedens kontor og først efter 23.februar 1850 kan man

foretage de fornødne skridt til at forliget kan bringes til kgl. konfirmation.

Dette er kun et lille mellem spil. Gasmann kan, selv efter oplysningen om den fejl, der er indløbet ved matrikelskrivningen i 1844, ikke forstå, at han skal betale den fulde ejendomsskat af de tre lodder, som han ikke ejer.

Den 30. juli 1850 har Fog fået biskoppens og ministeriets billigelse til at anlægge sag for domstolen, hvis Gasmann ikke vil vedkende sig hele Gammelskatten og har uden tvivl truet med sagsanlæg.

Anneksgården havde længe kun eksisteret på papiret som en del af præstekaldets indtægt. Den 14. november 1850 fremsætter Gasmann over for Indenrigsministeriet sit ønske om for fremtiden at måtte indbetale også anneksgårdens skatter direkte til Amtsstuen; Fog anbefaler dette i et selvstændigt brev. Finansministeriet får tilsvarende ansøgning og giver tilladelsen den 17. januar 1851.

Med hensyn til Gammelskatten af de tre lodder i Løjed har Gasmann efterhånden måttet bøje sig. Den 4. april 1851 udsteder Gasmann og Fog en gensidig deklaration af følgende indhold:

- 1) Sognepræsten overdrager besidderen af Fladsågård at indbetale skatterne af anneksgården direkte på amtstuen, uagtet forpligtelsen til at indestå for skatterne endnu påhviler præstekaldet.
- 2) Sognepræsten har ret til at fordre, at skattebogen hvert halvår bliver ham forevist til forvisning om, at skatterne er indbetalt rigtigt.
- 3) Hr. Gasmann erkender sin forpligtelse til nu og fremdeles at svare den fulde Gammelskat for ager og eng + skovskyld, hvorfor ny matr.Nr.1 Fladså By står anført, så at ingen del af denne Gammelskat falder på præstekaldet, uanset at matr.Nr.2 Fladså By, der er en del af præ-

stegårdens marker, står anført i den ny matrikels liste som henhørende under Nr.1 Gl.Hartkorn.

Inden denne gensidige deklaration tinglæses ved Vordingborg Søndre Birks Ret den 11.august 1852, kan pastor Fog i Mogenstrup Kirkebog under rubrikken 'Døde af Mandskøn' notere:

Frederik Chr.E.Gasmann
5/3 1852, skudt sig selv, blev ifølge Amtets Resolution af 7.Marts begravet i Stilhed paa Kirkegaarden med Jordpaakastelse 11.Marts. 47 Aar gl.

De økonomiske vanskeligheder har sikkert tårnet sig op for min oldefar, og når dertil kan føjes de ovennævnte ærgrelser og genvordigheder, er det til sidst blevet for meget for hans - jeg formoder - letbevægelige sind. Man kan spørge sig selv, hvorfor den fortvivlede og fortvivlende gerning netop skete den 5.marts 1852, men får intet svar.

Frederik Gasmann blev begravet i familiegravstedet på kirkegården i Næstelsø - i indviet jord. Kisten kom ikke ind i kirken, men at han fik jordpåkastelse, var en særlig gunst! De tre skovlfulde jord med de ord, hvis oprindelse ikke står klart, har betydet meget igennem tiderne.

Ulykken kastede en lang slagskygge, og ingen af drenge i næste generation blev opkaldt efter deres bedstefar.

.....

Inden jeg går videre med min oldemor, Marie Gasmanns be- drift, vil jeg først følge Fladså's forhold til præstekal- det op.

Da sønnen, Christian Frederik Gasmann, min farfar, den 14.august 1867 fik tilskødet Fladsågård med anneks- gård, udbetaltes til sognepræsten den fastsatte recogni- tion på 500 rdl. - Men det var sidste gang.

Fæsteordningen, tiender mm. blev ophævet ved lov, men gradvist, efter Systemskiftet af 1901.

I Løjed havde sognekaldet sin lejeindtægt af de tre huse på lodderne, ligesom præstens ungreaturer hver sommer blev drevet derud i en årrække fremover.

Men moderne tider ændrede meget. En jernbane skulle anlægges fra Roskilde til Masnedsund via Køge, Næstved og Vordingborg. De første spadestik på banen fra Næstved og sydpå blev taget i 1868, og den nye banelinje i sin helhed blev indviet i 1870. Jernbanen kom til at gå tværs gennem den skyggefulde kastanjeallé, der førte op til Grevensvænge; den gik på skrå over to af præstens lodder i Løjed, hvor to af husene måtte rives ned; den skar igennem Fladsågårdens jord og har altid været besværlig for gårdens drift og dyr, men medførte også store fordele for rejser og forsendelser.

Først i 1884 lykkedes det for min farfar at købe de tre jordlodder i Løjed af præstekaldet. Det var i pastor Gnutzmanns tid (1883-88). Men endnu i 1886 opstod der uenighed om penge angående disse lodder; da beløbet var ganske minimalt, besluttede den fornuftige pastor Gnutzmann at bilægge sagen samme år, 1886.

.....

Da Frederik Gasmann døde, var hans hustru 45 år og af deres børn var Henriette 20, Christian 12 og lille Anna lige ved 8 år.

Christian gik i Den højere Borgerskole i Næstved og var cirka hveranden søndag hjemme på Fladså, hvor faderen skrev hans karakterbog under - med en smuk, velformet håndskrift - sidste gang den 29. februar 1852. Derefter underskriver Marie Gasmann drengens karakterbog - hendes signatur har mere præg af skoleskrift, men er dog ganske kraftig, sammenlignet med datidens ellers så små, sirlige dameskrifter.

Marie Gasmann var også en kraftfuld dame; af kærlighed til sin søn gav hun ikke op, men fortsatte med at bygge den gård op, som skulle være hans.

Ved den nye landevejsdæmning tværs over Hørhaven blev der, til brug for alle gårdens heste, bygget en smedje af kampesten og med tegltag, og til smeden et kønt bindingsværkshus med stråtag. Også andre heste blev skoet i smedjen.

Den brede fårelade med høje gavle og højt stråtag stod færdig i 1853; der var en langlo med port i hver ende, tre store rum hvor fårene gik frit og kunne sæde af høhække og en hel fødeafdeling, hvor fårene kunne læmme.

Over for hestestalden blev kostalden bygget, lidt på skrå af det gamle stuehus, som jo før eller senere skulle rives ned og erstattes af en hovedbygning, der skulle ligge for enden af den lange gårdsplads.

Marie Gasmann arbejdede ufortrødent og målbevidst; det er hende, som vi i høj grad må takke for, at det Fladså blev skabt, som har været familien Gasmanns liv og holdpunkt siden da.

Christian blev konfirmeret. Der findes et fotografi, ikke just flatterende, men meget talende, af Marie Gasmanns børn på den tid. Christian er i 'kjole og hvidt', lidt undselig med hovedet på skrå, lyst lokket hår og høj-røde kinder. Lille Anna meget mut, med tilbagekæmmet hår; en lille, hvid krave ses i halsen på den løse trøje over krinolinens flæser; hun læner sig til sin storesøster og har lagt en lille slank hånd på hendes knæ. Henriette ser dybt alvorlig ud. Det mørke hår har midterskilning og falder i små buer om den høje pande; der er ikke antydning af smil på det tunge og triste ansigt; hendes slanke hånd med stor fingerring holder sammen på et mørktblomstret sjal eller kjoleliv over den hvide bluse, hvis kniplingsærmer stikker frem; den store nederdel er også mørktblomstret.

Christian har lavet sig en fødselsdagskalender, og i den optræder en familie Haagensen flere steder. Jeg antager, at familien var fra Næstved. I min barndom handlede vi i Haagensens store isenkramsforretning. Jeg har gået i skole med to børn derfra og leget i den smukke, gamle købmandsgård med svalegang under taget.

Henriette Gasmann var forlovet med en ung Haagensen, der var i eller kom til Vestindien. De blev dog aldrig gift; Henriette blev syg af Vattersot, hendes krop svulmede op, så stærkt, at hun næppe kunne være i en enkelt seng, og hun døde i 1861, 30 år gammel.

Atter en stor sorg og byrde for moderen, som havde kæmpet mod økonomiske sorger, også fordi en eller flere af hendes forvaltere forsøgte at berige sig på hendes bekostning. Da Christian var 20 år gammel og havde fået en landbrugsuddannelse, bl.a. på godskontoret på Gunderslevholm, ilede han hjem og blev fra 1859 forvalter for sin mor.

Arbejdet tog fart med at dræne og mergle markerne og samle sten og atter sten. Grunden til gårdspladsens fjerde længe, tærskeladen, blev lagt og beplantningen af den nye have til den fremtidige hovedbygning var igang, da krigen brød ud i 1864 og alt ekstra arbejde på gården måtte indstilles.

Tærskeladen stod færdig 1866, ganske ens med fåreladen og lige over for den. Oppe på det høje stråtag blev lagt et vognhjul, hvor en storkefamilie byggede rede. En kampestensmur med indkørsel mellem to piller fuldendte gårdpladsen mod vest og en kort kastanjeallé blev plantet ned til sognevejen.

Så vidt var de nået, da fru Gasmann tilskødede gården til sin søn i 1867.

Et meget hyggeligt fotografi er taget i haven af moderen med søn og datter. På en hvid bæk sidder Christian ung og slank i jægertøj fuldstændig à la Sophus Bauditz, som også var hans yndlingsforfatter. Elskværdigheden lyser ud af hans skæggede ansigt. Jagtgeværet har han hos sig og en brun, glathåret jagthund sover ved hans fødder. Ved hans side sidder fru Gasmann høj og statelig med et mildt, men fast udtryk i det furede ansigt. De hvide kappebånd ligger ned over den mørke kjole, og hun har en parasol i hånden. Anna sidder på en lavere stol, lidt trist og lidt sammenfalden, men hendes ret lyse kjole er

nydelig med skønsomt påsyede kantebånd og mange små knapper.

Der blev også taget et rigtigt portrætfotografi af Marie Gasmann. Anna tog til København for at aftale tid, men fotografen erklærede, at han ikke brød sig om at fotografere damer. 'Men mor er ganske køn', indvendte Anna. Fotografen lod sig overtale, og da den gamle dame med det myndige ansigt og de lyse øjne var blevet for-eviget, sagde han til Anna: 'Deres mor er ikke alene køn, hun er nydelig'!

Billedet hænger på Fladså i et anegalleri af fotografier i brune rammer.

.....

Da Christian Gasmann havde fået et 'Ja' fra sin ungdoms-elskede, frøken Elna Øllgaard, blev det vedtaget at bygge den nye hovedbygning, som stod færdig til brylluppet i 1872. Anneksgårdens gamle stuehus, hvor familien nu havde boet i 25 år, blev revet ned.

Marie Gasmann og hendes datter Anna fik egen lejlighed og egen husholdning på første sal i sydgavlen ud mod de to lindetræer, som stod ved indgangen til det gamle stuehus. Her havde hun gæster, veninden fru van Wylich, Oluf de Bang og andre. I november 1880 skrev hendes søn: "...Min Moder og Søster ere vendte hjem fra deres Udflugt til Hovedstaden, hvor de have slaaet Gjakken løs, hvad siger De om Moder, hun er nu i sit 75de Aar, og hun var een af Dagene til Frokost et Sted, til Middag et andet og til Aften et tredie...".

Efter at den unge fru Elna Gasmann var død en alt for tidlig død i 1884, styrede Anna huset for sin bror og de to børn. Den gamle frue havde en ung pige til at hjælpe sig, men spiste nu nede i spisestuen med familien. Hun ældedes, hørte dårligt og blev mer og mer mager. Til husets børn strikkede hun en grå nisse med rød hue og på limet skæg af hvidt kaninskind. I hele min barndom sad

nissen under juletræet hvert år. Køn var han ikke, temmelig ledeløs og forpjusket efterhånden; han havde patina!

Christian Gasmann giftede sig med børnenes lærerinde, frøken Fanny Grüner (4.gen.8/6) den 17.december 1887 og kort efter døde Marie Gasmann, den 8.januar 1888, og blev begravet på kirkegården i Næstelsø ved sin mands side den 14.januar.

Den 27.januar skriver Christian Gasmann til sin ungdomsven Gernsøe:

... Min kjære Moder havde siden Novb. ikke været rigtig rask, vi vare til Alters ved den Tid, der blev hun forkjølet, og det kunne hun ikke komme over. Min unge Hustru og jeg pleiede hende saa godt og omhyggeligt, som vi formaaede, men den 8de Januar d.A. havde jeg den Sorg, at hun gik bort fra os, blidt og stille aldeles aandsfrisk og tagende kjærlig Afsked med os Alle. - Jeg maa jo takke Gud, at han tillod, jeg beholdt min kjære, opoffrende Moder saa længe, hun blev 81 Aar, men det er alligevel et stort Savn, jeg var jo med de mange Aars Samliv bleven saa vant til at meddele hende Alt, tale med hende om Alt, og mange Gange griber jeg mig selv paa Veien, for at sige dette eller hint til Moder. ...

.

OVERSIGT OVER FAMILIEN

Tredje slægtled

5.gen.16/9 Frederik Christian Egeberg Gasmann
 (28/9 1804 - 5/3 1852)
 Ejer af Næstelsøgård, Fladsågård.
 Gift 6/8 1830 med

5.gen.16/10 Marie Elisabeth Simonsen
 (20/10 1806 - 8/1 1888)
 Børn:

Fjerde slægtled

a) Henriette Susanne Gasmann
 (10/6 1831 - 1861)

4.gen.8/5 b) Christian Frederik Gasmann (se nedenfor)

c) Anna Marie Elisabeth Gasmann
 (22/5 1844 - 26/8 1937)
 Bestyrer af Nedergård, ejer af Skovvænge.

.

Fjerde slægtled

4.gen.8/5

CHRISTIAN FREDERIK GASMANN (28/6 1839 - 17/1 1917)

og hans hustru

4.gen.8/6

FANNY IDA MATHILDE GRÜNER (8/8 1861 - 21/3 1918)

Christian Frederik Gasmann blev født på Næstelsøgården den 28.juni 1839 og døbt i Næstelsø Kirke af pastor Peter William van Wylich. En af præsteparrets sønner, William, blev Christians gode ven gennem hele livet; de var jævnaldrende, de boede så at sige dør om dør og gik i skole sammen hos lærer Nielsen i Næstelsø.

Ligesom i de to forudgående generationer af slægten Gasmann var der også kun én dreng i denne. Christians store søster, Henriette, var 8 år ældre end han, og Christian selv blev omtrent 5 år, før han fik sin lille søster Anna.

Allerede længe før Christian blev født, havde hans far antaget en ung karl ved navn Rasmus, omkring 1823. Rasmus blev hos familien i op mod 60 år, hans 50-års jubilæum sang, som Christian havde skrevet; melodien er "Ved vintertid når skoven står", og første vers lyder således:

For circa et halvhundred Aar
Kom unge Rasmus til at tjene
I Næstelsø, i min Faders Gaard,
Han gjorde det jo dog saa gjerne.
Da var han rask, ja vax som faa,
Han kunne meie, kunne slaae
Og strø gesvindt og bryde paa
Og svinge Pigerne en Omgang.

I 1847 blev Fladså købt, men først i 1848 flyttede familien ind i stuehuset på den gamle annexgård, og samme år stod den nye store hestestald færdig.

Christian var da 9 år gammel. Spændende var det, når de mange hundrede får blev vasket og klippet. Christian fik lov til at køre med sin far på den forreste uldvogn til København. Turen blev gjort på én dag, og der var sendt skifteheste i forvejen fra Fladså til Rønnede Kro og til Køge. Når ulden var godt solgt, gik de i Tivoli (se tredje slægtled, s.77f).

I september 1851 blev Christian sendt til den højere borgerskole i Næstved, hvor han boede hos en familie Obel. I begyndelsen var hans karakterer meget ringe, og han var kun nr. 22 i klassen. Men Christian var en flittig dreng, og han kom snart efter en del af fagene; de bedste karakterer, mange gange endog ugt, fik han i danske vers, geografi, især naturhistorie, samt i tavleregning, hvorimod retskrivning, tysk og hovedregning altid voldte ham kvaler. Det var tilsyneladende en ren drengeskole. Kun et enkelt morsomt træk er bevaret fra denne skoletid. De havde en lærer, der yndede at begynde sin tiltale til drengene således: "Jeg er et bæst, jeg er et asen"! hvorpå drengene jublede og råbte: "Hørt, hørt"!

Christian kom i regelen hjem hver søndag, men undertiden kun hver 14.dag; så kunne han følge lidt med i, hvordan det gik på gården, men han har nok ikke fået meget at vide om de store vanskeligheder, der var. En dag i begyndelsen af marts 1852 fik Christian den rystende besked, at hans far var død pludseligt den 5.marts. Christian fik omgående fri og var hjemme en uge i familiens skød og med til begravelsen på Næstelsø Kirkegård den 11.marts. Måske har den endnu kun 12-årige dreng allerede da fået at vide, at hans far havde skudt sig selv.

I skolen faldt Christian i tanker. Det ses af hans karakterbog, at han - mod sædvane - pludselig møder uforberedt i tysk og engelsk, han glemmer sine sangbøger hjemme og det bemærkes, at han "har i den senere Tid ingen Flid gjort sig". Den tilstand varer skoleåret ud. I det sidste skoleår gik det bedre, han fik to nye fag, som han viste sig dygtig til, mytologi og matematik. Hans skolegang var slut med den såkaldte Hovedexamen i juli 1854.

Christian er formodentlig blevet konfirmeret sammen med sine klassekammerater i Næstved.

Som 15-årig kom Christian i huset hos kancelliråd Koch på Vemmetofte, jeg antager på klosterets godskontor. Koch blev ham en særdeles god lærer og fremover en god støtte i økonomiske sager. Det var altid ham, Christian henvendte sig til om vejledning og om lån i de første år på Fladså. I året 1855-56

var Christian skriverdreng på godskontoret på Gunderslevholm, hos kammerråd Andersen. Endnu var han kun et stort barn; fra det år foreligger der en fødselsdagskalender, som han selv har lavet, og hvor det er hans mål at finde en fødselar til hver eneste dag i året, men det når han langt fra; bagest i det lille hæfte har han øvet sig i at skrive sin signatur med forskellige slags stort G.

Fra året 1856 er der opbevaret en selvskreven sangbog med jagersange, sømands- og soldaterviser, sange af Erik Bøgh og fra Heibergs Vaudeviller, kun få af sangene har han nået at skrive ind i bogen, hvor der ligger nogle tørrede blomster mellem bladene. De fleste sange ligger på løse ark, skrevet med forskellig håndskrift, hvoraf nogle ser meget feminine ud; løst i bogen ligger også trykte, bramfri skillingsviser og ligeså flere trykte eksemplarer af "Komiske og kuriøse Avertissementer af Adressecomptoirets Efterretninger og Provindsaviserne. Fra 1772 og til Data. Trykt i dette Aar"; bladene er prydet foroven med Fr.VIs kgl. monogram og var altså på det tidspunkt ret gamle.

Christian var elev på en schäferigård og han må også have lært rigtigt landbrug, for han kom hjem med mange nymodens idéer.

Sin 5-årige 5-årige landmandsuddannelse endte Christian på Gunderslevholm igen, og her forelskede han sig dybt i en jævnaldrende ung lærerinde, der også var i huset hos godsforvalteren, kammerråd Andersen.

.....

Hun hed Elna Christiane Vilhelmine Regine Øllgaard. Hun var født den 3. juni 1839, var altså nogle få uger ældre end han, og hun var elev af frøken Nathalie Zahle.

Elnas far, Wilhelm Øllgaard, havde været præst i Linå, øst for Silkeborg. Her havde kapellan Simonsen og tjenestekarl Jacob Mikkelsen anklaget ham for homoseksualitet, og for at undgå en forargelig retssag havde biskoppen anmodet Øllgaard om at søge afsked uden pension. Dette nægtede Øllgaard at gå ind på, og retten dømte da også, at anklagerne imod ham skulle

mortificeres (kaldes tilbage), da de ikke kunne bevises. Men Øllgaard var blevet så vred, at han anlagde privat søgsmål mod de to. Jacob Mikkelsen blev erklæret for fjoget og fri-fundet, hvorimod kapellan Simonsen i 1851 blev suspenderet, da han ikke kunne bevise sin beskyldning; Øllgaard fik et nyt præsteembede i Åstrup (på heden øst for Esbjerg?), derfra kom han til Torslev i Vendsyssel, vest for Sæby, men gik af med en pension på 300 rd om året, allerede den 19. januar 1854. Alt dette har naturligvis taget hårdt på hele familien.

Elnas mor, fru Caroline Øllgaard, var født den 28. februar 1804; hun var datter af den velhavende møller Øelund på Svane-møllen ved København. Møllen blev ødelagt ved englændernes angreb på København i 1807. Et smukt hjerteformet hovedvandsæg af sølv, som jeg har fået, skal stamme fra Svane-møllen.

.....

Den 20. august 1859 kom den 20-årige Christian hjem til Fladså for at være forvalter hos sin mor, der som enke havde udvist stor dygtighed i opbygningen af gården og samtidigt måtte holde de forvaltere i skak, som prøvede at narre hende. Men hun havde også tro hjælpere. Jeg citerer de to næste vers af sangen til Rasmus:

Saa flytted vi til Fladsaagaard,
 Men Tjenesten blev ikke hævet,
 Han blev hos Moder i 11 Aar
 Og trolig for os Alle slæbet,
 Endnu saa rask, endnu saa glad,
 Han hvirvled lystig med og quad
 Og smilede, den gamle Rad,
 Naar med min Søster Dansen traadtes.

Men saa kom jeg, jeg var saa haard,
 Og Rasmus' Ryg, den maae sig bøie,
 Saa mange Kunster jeg finder paa
 Den gamle Rasmus til stor Møie,
 Nu skal der mærgles, der draines maae,
 Og Gruus i Moserne skal kjøres paa,
 Ja, var der gaaet endnu 1 Aar,
 var gamle Rasmus vist lagt øde.

Christian var uhyre energisk, men havde også mange fritids-glæder, især jagtens. Endnu før han var nået hjem i 1859, havde han lavet sig en hjemmegjort jagtjournal i et hæfte,

hvor der øverst som transport stod anført, hvad han allerede inden den tid havde skudt. Hans kendskab til fuglevildt var meget stor.

I 1861 døde Christians ældste søster Henriette, ca. 30 år gammel, forlovet med en Haagensen i Vestindien, men længe syg af vattersot, der gjorde hende aldeles uformelig. Fra hende er der meget lidt: En side i en lille regnskabsbog med indtægter af æg og høns, januar-juni 1847; og en side med udgifter, fra januar 1857, på lærred, shantung, en rulle tråd, en stoppenål, hvidt garn o.lign.; nogle udgifter fra juni 1858, deriblandt på morfin. Hendes sygdom må have været trøls for hende selv og for alle i familien. Pastor Kabell holdt en lang, lyrisk-kristelig tale ved hendes begravelse i Næstelsø.

Fra den unge Christians hånd, fra årene 1863-65, findes en lille "Bog over forskellige Smaa-Indtægter", dels over hvad gårdens folk og andre afbetaler til ham, dels for salg af fåre-, kalve-, sågar af hundeskind, ko- og hestehuder, for udleje af græsning, for salg af kragetræer, men også spillegevinster i whist og l'hombre, og det hele afleverer han med passende mellemrum til sin mor! Han må have været en stor spillefugl. Hvad han måtte have tabt, står naturligvis ikke indført i indtægtsbogen, og er nok betalt af egen lomme. Men gang på gang vinder han, hjemme på Fladså og rundt omkring hos venner. Man kan følge ham fra sted til sted: Hos forpagter Stensler på Hesede, på Holløse Mølle, hos forvalter Lautrup og forvalter Carl van Wylich på Gisselfeldt, hos præsten i Toksværd, hos proprietær (dengang en betegnelse svarende til godsejer idag) Bang på Sparresholm, i Næstelsø hos Keils på Næstelsøgården, hos lærer Nielsen, hos pastor Kabells, mange gange hos proprietær Lago Wedell på Sophuslund, hos Schlotfeldts (lægen i Everdrup), hos proprietær A.Wolff på Tågeskov, hos pastor van Wylich i Greve Præstegård, og en enkelt gang, 19.december 1862, på Rydebek i Sverige. Kortspil var naturligvis en vinterfornøjelse.

Grunden var lagt til avlsgårdens sidste store bygning, dén der skulle være gårdspladsens fjerde store længe, en

højrygget tærskelade; beplantningen af den kommende have til den påtænkte hovedbygning var igang. Christian Gasmann var hos folkene, der var ved at plante små asketræer på det fugtige areal med alle kilderne ved det gamle gadekær, da budskabet om Frederik VII's død nåede dem i november 1863. Under Bismarcks regime var truende skyer trukket op på den politiske himmel i syd; spørgsmålet om Sønderjylland og dets forfatning var spændt til bristepunktet, og kongens død medførte et tronskifte, som der stod strid om. Nu kunne man vente sig det værste. På den tid var det mest unge mænd af bondestanden, der blev menige soldater. Som det ses af gravstenene i Flensborg og ved Dybbøl kom ikke så få sydsjællandske bønder i ilden.

Den ulykkelige krig tog også arbejdskraft fra Fladså, selvom Christian Gasmann, som eneste mand i familien og leder af gårdens drift, ikke blev indkaldt. Arbejdet måtte nu begrænses til det absolut nødvendigste. Alt nyt måtte vente. Tærskeladen blev først færdig i 1866.

Christian Gasmann købte i 1865 Fladsågården af sin mor. Fra hans hånd er opbevaret en stor stak hæfter med kladder til de fleste breve, som udgik fra Fladså i hans tid, alt skrevet med gotiske bogstaver. De foreliggende årgange er fra juli 1867 til september 1875, fra december 1878 til december 1900 og igen fra oktober 1916 til december samme år, kort før hans død. Hvad der skete i de manglende årgange, nemlig frem til juli 1867, mellem september 1875 og december 1878 og fra december 1900 til oktober 1916, må i højere grad rekonstrueres. (Undertiden underskrev min bedstefar sig C:F:G:, og jeg vil bruge denne forkortelse. Hvis ikke anden kilde er angivet, stammer de følgende citater fra hans brevkladder. Det undrer mig ikke, at han som skoledreng i Næstved bestandig fik dårlige karakterer i retskrivning; han lærte aldrig at stave sikkert, og han fik næsten altid de mere skrivekyndige damer i huset til at rette fejl, inden han renskrev det egentlige brev. Samme hensyn vil jeg vise min bedstefar, uden dog at ændre sprogstilen. Hans sætninger er ofte vanskelige at forkorte

Familien Gasman havde stadigt haft samkvem med familien Engberg på Grevensvænge, hvor der findes nogle yndige pasteltegninger fra dennes tid, med interiørs fra det smukke hus, fra haven og fra gårdspladsen med udsigt over mod de nøgne bakker på Fladså. I 1865 solgte Engberg Grevensvænge til godsejer Benjamin Wolff på Engelholm ved Tappernøje. Wolff havde i sine unge år tjent sig en stor formue i Indien, havde i 1830 købt Engelholm og i 1832 giftet sig med Juliane Louise Sneedorff, en datter af admiral H.C.Sneedorff og hans hustru Betzy, f.Tønder.

Benjamin Wolff lod en ung slægting af sin kone, Jean André Suenson, være forvalter på Grevensvænge. (Jean André Suenson (1838-1915) var en ældre bror til min mands, Troels Oldenburgs, farmor, 4.gen.8/2 Henriette Suenson. Se OLDENBURG-bogen s.233-234). Hermed fik Christian Gasman en jævnaldrende, munter og tiltalende nabo i nogle år, og de holdt sammen praktisk talt hele livet.

16/2 1868 skrev C:F:G: til forvalter Lautrup på Gisselfeldt, at "Forvalter Suenson, Grevensvænge, Forvalter Fischer, Lundbygaard og min Ringhed (vil gerne) besøge Dem paa Torsdag" (formodentlig for at få en landmandssnak og for at spille whist eller l'hombre).

27/3 s.å. skrev han til sin barndomsven, William van Wylich, der var jurist og boede i København, og fortalte om løst og fast siden nytår: "...næstsidste Dag i det gl. Aar skød en Krybskytte en Hare fra mig. Den 3die Januar havde vi en lille Svingom...Veiret var skrækkeligt...Pastor Kabells 5 Damer og Ludvig (præstens søn, senere kunstmaler) inden i den lukkede Vogn og Benthien (præstens svigersøn) paa Bukken væltede paa Touren hjemad i...den dybe Grøft, men uden at komme til nogen Skade. Naturligvis var der Mangel paa Herrer (til den svingom) ...jeg fandt paa at dele Suenson i 3 og Schlotfeldt (læge i Everdrup) i 2 Dele. Næste Formiddag var jeg som galant Cavaleer i Næstelsø for at spørge til Damernes Befindende./...(jeg har haft)de sædvanlige Vinterarbejder...(været) af og til en lille Tour paa Jagt samt dreiet en lille Omgang (dvs. de har danset!), hos Suenson med nogle gl.Rommere fra Anno 1840 (utvivlsomt

hjemført fra Vestindien, hvortil søofficererne i hans slægt bestandig sejlede), været til Østersgilde hos Kjøbmand Brandt og til Middagsgilde hos Kjøbmand Rohding. /... (I dette deilige Veir... (har jeg) plantet Veien fra Gaarden og op til Landeveien med Popler, den lille Banke og et Stykke af den anden... med Østerigs Fyr... og alm. Fyr samt Rød-, Hvid- og Ædelgran. (C:F:G: fortæller om alt arbejdet på gården, dræning, mergling og han håber at få 12 1/2-13 fold) ... (jeg er) valgt til Skolepatron - "Tænk Dig min Glæde, Hr. Patron" - ... min Formand, han er det største indbildske Quæg, jeg kender. /... Forleden var Suenson og jeg til en sluttet maskerade og Bal paa Viinhuset i Næstved... /Min Søster og jeg red forleden en Tour paa begge de sorte... /For nogle Dage siden en meget ubehagelig Sag med en Karl, der var uforskammet, saa Sagen kommer vist for Retten nu. Nu er Jernbanen sat af til Rønnebæksholm, jeg troer, jeg slipper for den... /Forleden Dag gik der 5 Dyr nok saa net paa Vintersæden... /Idag blev Jernbanelinien sat af igiennem 1 Skov og 3 af mine smaae Marker...".

Dette første fortællende brev i kladdesamlingen er meget typisk og fortjener nogle yderligere kommentarer: Krybskytter huserede bestandigt, ofte vel simpelthen for at skaffe sig ekstra mad i småkårshjem? Måske er det netop den hare, der fortælles om, da en sød, lille husmandspige begejstret spurgte min bedstefar: "Ved du, hvad vi skal ha i aften?" "Nej, min ven?" "Vi skal ha hare!" og, betroede hun ham: "Den har far skudt inde på jert!" Han nænnede ikke at gøre noget ved det, den lille pige skulle få lov til at nyde harestegen i fred og slippe for at få bank. - Det var tit nogle barske ture, man kørte med hestevogn, og man henlagde ofte besøg og selskabelighed til månelyse nætter. - Min bedstefars store livsværk blev tilplantningen af Fladså Bakker. Han begyndte ved skellet ind til Mogenstrup Stenskov (Gl. Plantage) og arbejdede sig langsomt over mod skellet ind til Rønnebæksholm. - Anna Gasmann var en ivrig rytterske; hun havde et vældigt godt tag på dyr og var aldeles frygtløs; jeg har set hende

klø den store løsgående tyr i panden, hvad jeg havde mod til. De eneste dyr, der indgød hende skræk, var snoge. Anna red bl a. en stor sort hest "Holger", som havde for vane at bide dem, der kom den nær, men den bed ikke Anna; tværtimod, når hun på en ridetur sad af for at åbne et led, lagde den blidt sin mule på hendes skulder, mens hun trak den gennem leddet og lukkede det igen. Anna red i damesadel og iført en sort ridedragt med stramt liv og en mægtig, folderig nederdel; hvordan hun i det kostume selv kom op og ned af damesadlen, begriber jeg ikke. Anna havde været i cirkus i Næstved, derefter red hun selv rundt stående på hesteryggen. Hun havde en let og adræt figur ligesom sin bror; men han var ikke nogen særlig ivrig rytter, holdt mere af at køre. - Det var kun sjældent, at der på det tidlige tidspunkt var arbejdsconflikter. - Jernbanen kom til at spille en betydelig rolle på Fladså for folk og fæ, men nogen skulle jo have besværet med den!

.....

Christian Gasmann havde, som nævnt, købt Fladså af sin mor i 1865. Men overtagelsens formaliteter gik kun langsomt. Til sin gamle principal, kancelliråd Koch på Vemmetofte skriver C:F:G: den 24. juli 68 således: "...min Moder er i Besiddelse af den Tilladelse, der i sin Tid er meddelt hende til at sidde i uskiftet Boe./ ...det begjærede Laan af Næstved Sparekasse er bevilget...Penge disponible...".

Den 28. oktober skriver C:F:G: igen til Koch: "...(jeg) takker for det tilsendte Skjøde./ ...(og jeg) takker, at De ville sende mig de 500 Rdl., dette gode Tilbud behøver jeg ikke at modtage, da jeg den llte Septb. har betalt Pastor Kabell hans Tilgodehavende (rekognition, se tredje slægtled, s. 73f)./ ...(jeg vil gerne) betale mine Rentepenge til Vemmetofte Kloster. Jeg ville nødig, Isærdeleshed da det er første Gang, jeg betaler for mig selv (komme i restance)...".

Men Christian Gasmann var åbenbart ikke helt tilfreds med vilkårene på Fladså. Den 13. april 1868 skriver han (til en i

kladden unavngiven person): "...Det har i længere Tid været mit Ønske at købe en Landeiendom i Jylland (ændret til: Andetsteds)./ ...men den Eiendom, jeg har og som jeg i 9 Aar af yderste Evne har søgt at forbedre...og hvoraf jeg nu skulle høste Nytten, giver jeg...ikke Slip paa, undtagen jeg kunne faae mit Arbeide nogenledes betalt./ ...før jeg har solgt, tør jeg ikke indlade mig paa at købe en større Eiendom...".

C:F:G: har kig på Palstrup, ifølge avertissementet:

En gammel Hovedgaard, Veile-Eggen. 600 Tdr. Land Ager, Eng og Skov, noget Toftejord, en værdifuld Vandmølle og en fiskerig Sø.

"Veile-eggen" er falsk reklame, Palstrup ligger i Viborg Amt, sydvest for Bjerringbro, vandmøllen må være ved Gudenåen og den fiskerige sø er Tange Sø.

Endnu den 8. september 1869 havde C:F:G: ikke opgivet tanken og skriver til kommissionær W.Beier, at han nu er tilbage fra Jylland, og at han har set på hovedgårdene Tårup og Palstrup; C:F:G: har 61.700 rd. i Overformynderiet, men der forlanges 125.000 rd. for Palstrup, hvad han synes er noget strengt selv om gården gjorde et godt indtryk på ham; dog frygter han for prioritetsforholdene; men han har faktisk bestemt sig til at sælge Fladså, og når dette er sket, vil han atter rejse til Jylland.

Af Palstrup, en meget statelig herregård, var der kun hovedparcellen tilbage, og i de år gik gården fra hånd til hånd. Tårupgård ved Hjarbæk Fjord, en gammel, idyllisk herregård, havde været udast for en spekulerende "godsslagter" og var ikke meget beventd.

Hvorom alting er, C:F:G: fik ikke solgt Fladså, muligvis fordi han ikke kunne få god nok pris for den, men muligvis fordi hans ungdomselskede, hvem han flere gange friede til (og som var lærerinde i København), under ingen omstændigheder ville til Jylland, som hun havde fået mer end nok af. Han besluttede sig måske til at blive på Fladså, i håb om at hun så ville være mere tilbøjelig til at gifte sig med ham?

Hans beslutning var taget. I en ansøgning stilet til godsejer Peter Collet på Lundbygård, skriver han til direktionen for Næstved Sparekasse: "... (da) det Stuehus, som (jeg hidtil har beboet) paa... Fladsaagaard, er meget daarligt og ikke længer vil kunne afgive Beboelse med mindre der derpaa anvendes betydelige Bekostninger, hvilke Penge... ville være uheldigt anvendte... (anmoder jeg om at) optage et Laan paa 14.000 Rdl. for derfor at opføre et Nyt./ ... (Der er) fuldkommen Sikkerhed for det nævnte Laan...".

Collet har lovet ham at støtte sagen, og den 6. februar 1870 skriver C:F:G: til kancelliråd Koch: "... Bliver Laanet mig bevilget, agter jeg i denne Sommer at lægge Grunden til Stuehuset og om Alt gaaer vel til næste Aar at opføre det./ ... naar dette er fuldført og de væsentligste Forbedringer ved Jorden tilendebragt, ... tør (jeg da) haabe at faae et yderligere Laan af Vemmetofte Klosters Midler?...".

Derpa skriver C:F:G: den 20. februar 70 til arkitekt Tvede, Nybrogade 18: "... den Sum, jeg har tænkt mig at anvende til Stuehuset er 8000 Rdl. .../ Betale Dem for Tegning og Overslag... 120 Rdl., dertil er jeg villig...".

C:F:G: håber, at det snart vil være Tvede belejligt at komme til Fladså og bemærker, at diligencen fra Næstved til Præstø går lige forbi hans gård.

.....

Christian Gasmann, hans mor og hans yngre søster Anna boede stadigvæk i den gamle, lave rønne, og der var altid landvæsens-elever i huset. Den 20. februar 1870 skriver C:F:G: til Pastor Fog (han der i sin tid begravede hans far og som nu var præst ved Holmens Kirke), at: "... jeg med Glæde beholder Deres Søn hos mig i Sommer, thi hans Lyst og Interesse for Landvæsen gjør det til en Behagelighed for mig at arbeide sammen med ham...", og den 18. marts skriver C:F:G: til gymnasiast Oluf de Bang, Sorø, at "... Pladsen her staaer aaben for Dem./... om (betingelsern blive) vi sagten enige... Altid velkommen...". Bang var på Fladså fra november 1870 til marts 1872. Han deltog delvist i alt forefaldende arbejde og betalte 500 rd. ialt

for sig og sin hest. Både den unge Fog og den unge de Bang blev hans venner for livet. Den 30.maj 1869 havde C:F:G: sendt sin tidligere nabo Suenson en lykønskning til forpagtningen af Anneberg ved Nykøbing Sj., og den 10.juli 1870 skriver han: "Fru Jespersen... Ret meget takker jeg Fruen for Indbydelse til den 19.d.M., det ville være mig kjært at overvære Deres Frøken Datters og Hr. Suensons Bryllupsfest, men af flere Grunde kan jeg ikke den Dag komme fra mit Hjem. Jeg beder derfor om, naar jeg kommer til Hovedstaden, at det maatte være mig tilladt personlig at hilse paa Dem,...". Bryllups-gaven bestod af østersgafler!

Den 25.oktober 1870 skriver C:F:G: til Suenson på Anneberg, at han desværre ikke har tid til at komme på besøg, da han er i færd med at bygge kælderen til stuehuset (den skal være færdig inden vinter). Han fortæller, at togene nu 6 gange daglig farer over markerne, men at folk og heste næsten ikke lægger mærke til dem mere; hvedehøsten var god, han venter sikkert 12 fold; han er meget tilfreds med den nye mælkekælder, som fungerede efter ønske i den allervarmeste tid på sommeren.

Den omtalte mælkekælder blev bygget ved indløbet til det gamle gadekær - en kampestensbygning med kildevand ledet gennem et bassin, hvor mælkejungerne kunne stå i vand til halsen.

Den 30.januar 1871 skriver C:F:G: til sin tidligere elev: "...min kjære Fog...Mælkekjælder i Haven (er) i Brug hver Dag... /Vandet...holdt den Dag, det frøs 12 Grader, 5 Graders Varme.../ Mælken i den Temperatur befandt sig inderlig vel.../ Min Svinebestand...bestaar for Tiden af lidt over 100 Stks...".

Til Suenson skriver C:F:G: samme dag: "...Endelig overvin-der Deres gamle sære Ven sig (koketteri! han er 31 år!), faaer fat paa Pennen og ved Bordet i sin lille, lave Stue gjør et svagt Forsøg paa...et Brev./ ...Jeg kommer...ikke meget ud, ikke som i gamle Dage, naar De kom og kjørte for mig.../ Hvor kan det falde Dem ind at antage, at en Stympet som jeg skulle komme til Bal hos Herremanden paa Engelholm, naturligviis ikke. (Det er Benjamin Wolffs ældste søn Christian - på egnen kaldet "Tordenguden" - som han omtaler). Forleden var jeg til Fruens

fødselsdag i Toxværd (Præstegaard). (Det var) koldt; ...uagtet jeg sad midt imellem Skjærsommer - saaledes behagede Præsten fra Fensmark...at kalde Husets Døttre - mærkede jeg ikke den allermindste Varme, jeg ønskede mig 1, helst 2 af Deres gl. Rommere, ...de var istand til at bringe Blodet i rask Circulation, thi...Deres Spisestue paa Grevensvænge (var) undertiden forbandet kjølig, noget á la...Sibirien...".

.....

Hvad Christian Gasmann ikke skriver i disse breve, er den epokegørende nyhed, at Elna Øllgaard den 23.januar 1871 havde sagt ja til sin trofaste tilbeder; det var foreløbigt en familiehemmelighed. Han røber også kun langt senere det egentlige formål med sit besøg på Vemmetofte, men glæden lyser ud af brevet, skrevet 14.februar til: "Cancelliraad Koch...give Gud, at der engang maatte gives mig Leilighed til at vise Dem den Taknemmelighed, jeg af Hiertet føler...ved Hjælp af det (lån er jeg) betydeligt heldigere stillet, (har) ganske anderledes Magt over min Virksomhed./ ...Touren fra Vemmetofte var forresten besværlig nok, det varede mig 2 1/2 Time at naa Faxe. Uagtet jeg spadserede den største Deel af Veien for at undersøge, hvor der var bedst at kjøre, led mine Heste en hel Deel, især paa Strækningen fra Kissendrup til Præstevænge, hvor vi maatte passere en uendelig Masse Brakgrøfter. Veien igjennem Vivede, som vi først forsøgte, kunne ikke passeres, og henimod Aften naaede jeg Hesede (og overnattede hos forpagter Stenslers).

Hvem der ikke var glad ved forlovelsen, var Anna!

Hun havde altid - i perioder - været noget vanskelig. I skolen i Næstelsø havde lærer Nielsen kaldt hende genstridig, og hun fik mdl. i "Sædelighed"! Hun havde ikke været meget hjemmefra, kun nogle kortere ophold i København for at uddanne sig i musik. Anna boede da hos krigsassessor Bastian i det lille hus på Kastellet's vold ved Grønningen, og her stod hun ved klaveret og hørte de Meza spille; hun gik til Lumbyes koncerter og sad altid på forreste række, og Lumbye nikkede til hende; "Han kunne jo se, at jeg fulgte med"! Anna var nu blevet 27 år. Og nu ville hun væk fra sit elskede barndomshjem,

sin mor og sin højtelskede bror. Hun sagde, at hun var bange for at få for lidt at bestille, når der kom en ung kone i huset. Foreløbig var der dog god tid; der skulle holdes rejsegilde på den nye hovedbygning 15.april 1871 - og det var ikke så let at finde et passende sted for Anna.

I februar 1872 besøgte Christian Gasmann familien Suenson på Anneberg. I sit takkebrev fortæller han om rejsen i diligencen fra Nykøbing Sj. til Roskilde med tre rejsefæller, hvoraf de to var matroser fra Rørvig: "...de røge Alle Tobak - noget skrækkeligt Tøi - ... (jeg) var nær ved at blive qualt. Da den første Pibe var udrøget, holdtes der Æblefoder, saasnart dette var forbi, stoppedes Piben atter, og da denne henimod Svinninge Kro var færdig, indtoges et Generalfoder bestaaende af Smørrebrød og Brændeviin, krydret ved veloplagte Ord og smagfulde Bemærkninger. Da vi passerede Nyholte Kro (?), gjorde den ene Matros sig alt mulig Umage for at bevæge Kjælderpigen til at gjøre Reisen med, men ak, den Skjønne modtog ikke hans velmenté Tilbud...".

I foråret 1872 plantede Christian Gasmann "Elnalund" på skråningen op mod landevejen, en yndig lille bøgeskov med egetræer i hegnet. Gennem lunden gik "Kirkestien", som vi for det meste fulgte, når vi skulle i kirke eller i andet ærinde til Mogenstrup.

Haven var nu ved at tage form. Mellem husets havetrappe og det gamle gadekær var den kommende plæne tilplantet med kål for at rense jorden. Gadekæret var blevet gravet aflangt og blev nu kaldt "Parken", fordi der var sat karper ud til en "karpepark", og midt for den, ud mod Marienlystmarken blev flagstangen rejst. For enden af "Parken" fossede vandet ved et stigbord ned under et "klippeparti" af natursten; hér, på en lille plads, kunne man drikke sin the i skyggen af et piletræ, der var vokset ud af en gærdestav fra den gamle landsby. Vandet løb videre i en bæk; ad et gangbrædt mellem to gamle piletræer kom man over til køkkenhaven; den blev der nu bestilt frø til:

Gullerødder, Pedersilierødder, Kruspedersilie, Vinterporrer, Radiser, Kørvel, Rødbeder, Sukkerærter, Stangbønner, Voxbønner, Salat, Agurker, do til Asier, Pastinak, Timian, Spinat, Karotter, Selleri, Bartfeldske Roer, - Asters, Reseda og Levkøier.

C:F:G: skriver til sin barndomsvej William van Wylich, om han ikke havde lyst til at hilse på hans forlovede (og hendes mor?). "Elna informerer mange timer hver dag", men kommer til Fladså i påsken, måske kunne han følges med hende? Sidst i marts (1872) skal indretningen af lejligheden ovenpå i det nye hus påbegyndes - til hans mor - og vel også til Anna? William, der har god smag, må komme for at være inspektør! Senere i april skriver C:F:G: til den gamle fru van Wylich, der med sin mand og datteren Charlotte er flyttet til København: "... Min eneste lille Sorg er Anna, jeg troer at turde sige, der imellem os har hersket et sjældent kjærligt Forhold, at vi er - og med Guds Hjælp - vedbliver at være fast knyttede til hinanden, det piner mig derfor, at hun forlader Hjemmet./ ...hvor skal jeg finde en Plads til hende? ...hun er jo..lidt forvænt...".

Christian Gasmanns tilkommende svigermor var på Fladså i pinsen; derfra fulgte Anna hende til Vordingborg, hvor den gamle fru Øllgaard gik om bord i dampskibet til Lolland. I Maribo var hendes datter Johanne gift med borgmester Marcher.

Fra sommeren 1872 er der to udaterede breve til Oluf de Bang: "... Hvorledes gaaer det med at være Soldat? med Ophold i Hovedstaden? med at indaande den tunge qualmende usunde Luft? De, der sætter saa megen Priis paa Guds frie, friske Natur, paa det stille, fredelige Landliv og nu er indklemt i den store Stad, hvor man ikke kan gaae i Fred for Vrøvl og Mennesker! ... I Pintseferien (var)...Elna og jeg...naturligviis rundt...at aflægge Besøg; ...ogsaa paa Sparresholm, ...(vi har) hilst paa Deres Hr. Fader...(og været på) en lille Visit hos Deres Fru Bedstemoder, min Forlovede blev i høi Grad overrasket ved at see hvor rask, livlig og aandsfrisk den gamle Frue var, høre hende tale med Interesse om hvad som passerede saavel i vort eget som i andre Lande...(er dog) langt fremrykket i Alder./

...Til Vinter...(hvis De) besøger Elna og mig, og vi skulde gjøre Dem det alt for broget, saa kan De tye ovenpaa hos Moder,...hun er Dem en tro Forsvarer. Naar Anna og jeg, medens De var her, undertiden pukkede paa Dem...tog hun altid Parti for Dem. Deres Hundehvalp voxer stærkt og har det alt for godt, thi den er Alles Yndling, ...(jeg) frygter for, at et saadant Velleved skal have en skadelig Indflydelse paa dens Forstand./ ...(Vi er) ifærd med at klippe Faar og dér, ved De nok, min Nærværelse er nødvendig, ellers gaaer Munden altforgalt paa Konerne...".

"...da vi bandt Byg i Enghaven, var Elna ude med Middaften til mig, vi gik da op i Løiede Skov og da vi passerede den lille Eng, udtalte hun sin Glæde derover./ ...Hundehvalpen voxer godt, men endnu er dens Opførsel noget lømmelagtig...".

Den 2.oktober skriver C:F:G: til købmand Brandt i Næstved, om han må låne en arbejdsfjedervogn til at hente sin forlovedes klaver på.

Brylluppet stod den 11.oktober 1872 og blev fejret i Tårbæk hos Elnas søster Elise ("Lidde"), der var gift med daværende kaptajn i Livgarden Kirchhoff. Rødvinen var købt til favorpris hos vinhandler Otto Suenson, en bror til Christians ven.

.....

Det gamle, lave stuehus var revet ned efter at have huset familien Gasmann i 24 år. Hvor det stod, blev der plantet et buskads med to runde pladser, som skulle blive til "Lysthuse". Bagved var der frugthave. "Farmors Have" blev bevaret; neden for den var "Blegen" og en lav kampestenshøj med udsigt over det yndige "Askevænge", ned mod åen. En lang nøddegang førte til aspargesbedene ved tærskeladens sydside, og herfra gik man gennem lidt buskads ad en lille låge ud på sognevejen. Langs tærskeladen løb stinkende ajle fra alle gårdens møddinger i en rendesten ned til ajlebeholderen ved vejen.

Den nye hovedbygning lå for enden af den lange gårdsplads, skærmet af et hvidt stakit og tre unge lindetræer på hver side af opkørslen til hoveddøren.

Der havde været en utrolig brevskrivning angående bygningen, som dog ikke var noget unikum; arkitekt Tvede opførte én praktisk talt magen til ved Tåstrup.

Huset fik en høj kælder af kampesten; stueetage, frontispicier og trappegavle af røde mursten og taget tækket med mørkeblå, glacerede teglsten.

Grus og kampesten var fra Fladså, tømmeret på en eller anden måde lokalt, murstenene var fra teglværket "Sølyst" ved Nivå og tagstenene fra Herlufsholm, vel teglværket i Ladby.

På hver side af den brede stentrappe var der to skrabejern til at tage det værste pladder af støvlerne; med fire trin førte den op til den høje hoveddør. Inden for den tog man sine støvler af med en støvleknægt og hængte sit våde overtøj op; her var store drænrør til de fine silkeparaplyer, pæne stokke og knortede "egespir". Atter fire trin op; midtfor på væggen var der indbygget en niche til et pragtfuldt stort skab i mørkpoleret nøddetræ. Ovenpå det sad udstoppede fugle, i midten en stor havørn med hvasse gule øjne. Væggene var malet som svagt gullige marmorfliser med røde årer og dekoreret med opsatser og snoede horn af de spanske væddere.

Til venstre for entréen var husets allerhelligste, kontoret med udsigt over gårdspladsen. Væggene var rødbrune, og der var hyggelige tværstribede uldgardiner, et stort egetræsskrivebord på skrå ud fra vinduet, pengeskab, elmetræsmøblerne fra Næstelsøgården, mørkeblå sofa og lænestol og ved siden af den høje Kähler-kakkelovn en gyngestol med broderede hynder. I hjørnet var der en taletragt ned til borgestuen. I chatollet var der spændende ting som en hollandsk vægt, og i skrivebordsskuffen røde lakstænger, der duftede skønt, når de blev smeltet af til en rund klat, hvor familien Gasmanns bomærke med flyvefisken blev sat med fast hånd.

Bagved var der to store soveværelser - mod vest og mod øst - med hver sit lille rum med "das", endnu et soveværelse mod øst, og midt i det hele en gang med trappe ned og trappe op.

Til højre for entréen, med udsigt over gården, var dagligstuen, hvis møbler var betrukket med grønt, bl.a. en højrygget lænestol til husets herre ved den høje Kähler-ovn. Herfra gik man ind i havestuen, hvor der var fløjddøre ud til havetrappen, - eller ind i kabinettet med Olivengrønne plyds-møbler i klunkestil. Fra dagligstuen gik man gennem en mægtig fløjddør ind i den store spisestue, hvor det gamle ur var hængt op på en lun væg over en stor beslået kiste, og hvor der var et smukt, gammelt egetræsskab til sølv og dækketøj; ligesom i havestuen var der også i spisestuen en høj jernkakkellovn i tromlefacon; for endevæggen var der - mellem to døre - en tale-tragt ned til køkkenet; den ene dør førte ind i fadeburet, den anden til køkkentrappen.

På første sal var der i gavlen et stort gæsteværelse, kaldet "Nordstuen", hvis lyse rullegardiner havde blomster-ornamentik og et yderst spændende snoretæk. En smal gang førte på langs gennem huset. Til højre for den nåede man over et koldt loftsrum til etagehns eneste "das". Derpå kom "Vestværelset" og et lille skråvægs værelse, kaldet "Spjeldet", vistnok oprindeligt pigeværelse. For enden af gangen residerede gamle fru Marie Gasmann i to værelser i sydgavlen med udsigt til de to lindetræer, der havde flankeret indgangsdøren på det gamle stuehus. Derpå fulgte formodentlig den gamle frues køkken, siden om-dannet til "Røgkasseloft" med store trækasser, hvor spegepølser og røgede skinker og fileter lå pakket ned i hakkelse og afgav en stærk, ramsaltet lugt. I frontispicien var der to "Østværelser" med udsigt over "Parken". Endelig var der et loftsrum med trappe op til "det øverste loft"; i store trækasser heroppe lå dyner og tæpper, skind og uldsager, godt bestrøet med naftalin.

Nede ved nordgavlen i kælder-etagen stod arbejdsklokken. Her var "kælderhalsen" med fire trin ned til en lang gang. Til højre lå først borgestuen, et ret langt, hvidkalket rum med hvidskuret langbord og bænke. Derpå kom brændekælderen, så en lav, mørk vinkælder og strygestuen. Det var et aflangt, hvidkalket rum med en lille, lav kakkellovn, hvor strygejernene blev varmet op på den skrå overflade omkring røret. For enden

af gangen var køkkenet; det var gulkalket og lå på tværs af huset imod syd; til højre var der først en stor, muret brændekasse, derpå et bassin med frisk kildevand; diverse hvidskurede køkkenmøbler, en stor jernvask, trappen op til spise-stuen, taletragten og derpå et rum til de store, tunge gryder, der lå med den sodede bund opad; her stod et stort anker med hvidtøl, hvor folkene tappede øl af på vinflasker til at tage med i marken; og endelig var der køkkenets store brændekomfur under røghætte.

I kældergangen - mod haven - lå først husjomfruens værelse, så spisekammer med en kæmpekasse til de lange, store rugbrød, brødmaskine på bordet, et stort skuffedarium til mel og kolonialvarer, skabe og hylder, der kom til at bugne af syltetøjskrukker. Derpå kom to pigeværelser og til sidst kuskestuen. I kælderen var der dels sten-, dels trægulve. Lokum var ude i brændegården, "ovre hos rotterne". Brænde skulle bæres op, lokumsspande ned, alt vand bæres op i store kander og ned i baljer og servantespande. Alt var moderne og gennemtænkt. Her skulle Christian Gasmann have sin "kjære, lille, rare Hustru" hos sig, hans ønskers mål var endelig nået. De nygifte var begge 33 år gamle.

.....

Lige efter brylluppet flyttede Anna til Fyn til provst og provstinde Jungersen i Skellerup Præstegård, lidt nordvest for Nyborg. Men det varede kun nogle måneder, så var hun ked af at være der. Christian måtte skrive et langt, omstændeligt brev til hende: Hun havde jo fået, hvad hun ønskede, en "Virksomhed" med at være behjælpelig i huset hos to ældre folk og opfylde en datters pligter; alle, Anna selv iberegnet, havde håbet, at hendes "Sind - det daarlige, triste Humeur - derved skulde blive bedre", og hun var jo da hos "herlige Folk"! Det hjalp! Anna blev der den aftalte tid, til 1. juni 1873, og der udviklede sig et varmt venskab, som bestod fremover.

Elna fik meget hurtigt en ung landvæsenselev i huset, en søn af hofjægermester Post på Broksø. Han var der et år og

betalte for sig og sin hests ophold ialt 400 rd. Det blev begyndelsen til et venskab, der holdt i 2-3 generationer.

Den 26. januar 1873 skriver C:F:G: til en i kladden unavn-given person, at han er "...Liebhaver til Mogenstrup (Stenskov), men concurrere med Hr. Wolff kan der jo for mig ikke være Tale om; jeg maae derfor opgive mit Ønske i den Retning./ ...Tak for Deres Venlighed...".

Elna og Christian havde stadig travlt med at indrette sig. En handskemager i København skal lave et tæppe af ræveskind med udstoppet hoved, og William van Wylich bliver ustandseligt sendt i byen: Han skal på auktion for at købe wienervogn, seletøj og gulvtæpper. Han skal hente glemte sager, købe en pyramideformet glasbrevpresser og "et Par smukke, fine, brune, bløde, søde Damehandsker med 2 Knapper af No 6 1/4", han skal sende melodi og ord til sangen "En yndig Blomst"; han skal medbringe 1 pund roquefort tillige med 6 skjorter og 9 flipper, når han kommer til pinse; i anledning af hans ankomst er der arrangeret en lille middag og husets fortepianoer er blevet stemt. Efter pinse rejser W.v.W. til Tyskland med de penge, som han havde lovet at indbetale i København inden en bestemt dato, og da bliver hans ven Christian godt gal i hovedet.

William van Wylich var dengang ansat i Overformynderiet, hans ældre bror Peter var borgmester i Ringkøbing og hans yngre bror Carl var forpagter på Knudskovgård under Rosenfeldt.

Elnas mor boede i København, Havnegade 11 i sidebygningen på 4.sal. Fru Øllgaard og en frøken Stilling opholdt sig det meste af sommeren 1873 på Fladså, og C:F:G: underretter et par gange sin svigerinde Elise (Lidde) Kirckhoff om den gamle dames befindende, f.eks. i et brev af 21.juli: "...Landluften virker gavnligt paa Humeuret...(og har) den Virkning, at Svigermoder er bleven saa ivrig til at disputere, og sjælden kommer jeg ind uden at træffe hende i Kamp enten med Elna eller Post, med mig yderst sjældent, thi jeg veed, vore Meninger ere høist forskjellige, og derfor (vil jeg helst) indtage en passiv Stilling./ ...Vi vare i Onsdags til Middag paa Broxø, og jeg kan sige Dem, Besøget det tiltalte Fru Øllgaard; uagtet Veiret

var daarligt og Reisen lang, vilde hun dog derhen; det frem-skyndede snarere, jeg paa Skrømt forestillede hende det urigtige i, at hun tog den, da hun faa Dage i forveien havde i straalende Veir og kortere Afstand, afslaaet en Indbydelse til Godsforvalterens paa Gundersløvholm, ...i Virkeligheden var det mig jo en Glæde at kunne kjøre for hende derover./ ...Hver Dag, naar vi faaer Posten, siger Deres Moder, det er da løierligt, der intet Brev er fra Lidde..."

Fra bedriften er der løst og fast: En ny orne af ægte engelsk race og med hugtænderne fjernede står til bedækning på Fladsågård formedelst 1 rd. pr. so og 1 sk. i staldpenge. Meddelelse herom opslås i alle omegnens smedier. - Anders Væver er ansat til at vogte får, han ønsker sig en hund til hjælp. Der er rottesnavs i byggen. - Smørret er for bittert. (Skiftende smørgrossererens ret hyppige klager over gårdens hjemmelavede smør er gennem alle årene en bestandig kilde til ærgrelse og nye forsøg på at finde frem til årsagen. "Jeg er ved at fortvivle"! er min bedstefars gentagne reaktion. Han stillede altid efter højeste pris på fineste "Herregårdssmør". En dag om ugen var der kølevogn i toget). - Elna ønsker sig artiskokplanter mm. til haven. - Sækkene til fåreulden skal efterses og istandsættes; der skelnes mellem pelsuld, vasket buguld, og ben- og skinduld og uvasket lammeuld. Gennem mange år blev ulden solgt gennem mægler Synkenberg i København. (C:F:G: var også god bekendt med en forpagter Synkenberg, og en købmand Synkenborg (berg?) kom i hans bedsteforældres hjem i Næstelsøgården (se andet slægtled, s. 53). - Trods det ustadige vejr tegner høhøsten bedre end ventet, bliver nok på 300 læs. Sædehøsten tegner også godt; de sidste 100 læs var dog ikke overdrevent tørre, da de kom i hus; forpagter Olsen på Grevensvænge får tilbudt at låne fire vogne med mandskab for at få sin høst ind. - I oktober holdes der høstgilde med en svingom.

Elna har ind imellem lidt sorg af sine kyllinger og ællinger, så det er nok omtrent på den tid, gamle Rasmus kommer til hjælp, og (det fjerde og sidste vers af) sangen blev sunget ved hans 50-års jubilæum:

Men heldigviis saa blev jeg gift,
 Og Rasmus, ja den gamle, snilde,
 Han søgte da, og blev mig quit
 Den unge Frue tjene vilde.
 Saa passed han da Ellinger smaa,
 Fik af og til en Kaffetaar,
 Jeg ønsker, at i mange Aar
 Han dette Embede maa bestride.

Og det gjorde Rasmus i flere år fremover. Men ikke alt var så idyllisk: Karlen Hans Peter og en pige på gården er til undersøgelse, for en kønssygdom, på sygehuset i Næstved; viser det sig, at pigen lider deraf, hjemler loven ret til at give hende afsked - men ikke karlen?

Til 1. november søges en ny husjomfru (mejerske). Hollænderiet er på ca. 50 malkekøer, husholdningen er på 16-18-20 faste folk samt en lille familie, der kun holder nogle få selskaber om året. Hun får eget værelse og vask, 50 rd. i løn for vinter- og 70 rd. for sommerhalvåret. Der forefindes vandmejeri, som letter arbejdet. En "shæffer" fører tilsyn med malkningen, så jomfruen er fritaget derfor. I de 3 1/2 år som den nuværende jomfru har været der, har man opnået højeste pris (på smør - og ost). Jomfruen har ikke familær stilling; hun og hendes tøj vil blive afhentet med vogn ved Næstved Station

Den 23. januar 1874 blev en lille pige født på Fladså. Elna havde længe været ængstelig for fødslen, og jordemoder og læge var mobiliseret allerede en månedstid i forvejen. Fødslen varede i 13 timer og var meget drøj.

"...den lille Pige...ligner heldigviis Elna, hun har brune Øine, ganske rundt Ansigt, sorte Øienbryn, stærkt sort Haar, lav Pande, min Hustrus Mund...Fru Øllgaards Næse, uheldigviis korte brede Hænder som jeg, iøvrigt som sine Forældre god Figur...".

"...Elna ammer selv og har saa rigeligt, at...(den privat engagerede) Madam Frandsen maa hjælpe...(hun) bliver her 9ende Dagen over...".

"...Elna har det godt, og vor lille Datter trives brilliant, ...naar hun liggende i Elnas Arm nyder sit Maaltid...befinder hun sig inderlig vel. I Morgen skal Elna op for første Gang, ...blot imedens Sengen redes..."

Den lille pige blev døbt den 31.maj og blev kaldt Elly. En af hendes faddere var forpagter Clausen på Trollesgave ved Fensmark. Til barnedåbsmiddagen skulle de have en oksemørbradssteg på 12 pund, men dette er at foregribe begivenhedernes gang.

.....

Den 27. januar 1874 skriver C:F:G: angående en eventuel ny medhjælper, en søn af stiftsamtmand Simony, at "...Min Besætning er c 60 Stk. Quæghøveder, c 60 á 80 Sviin og c 500 Marino-faar./ ...han maae være paa Pletten til enhver Tid og paa de Steder, hvor hans Nærværelse er mest nødvendig, ...tidlig paa-færde, og ei heller kan der være Tale om at komme meget ud.-"

Den besked afskrækker åbenbart den unge mand! - I februar må C:F:G: købe 182 snese tørv, da han skal levere tørv til fattighuset og ikke selv kan undvære nogen. - Der søges ny bødker til 1.maj; han får 75 rd. for sommerhalvåret, eget værelse med værksted lige ved siden af, hvor han kan lave smørtønder; desuden skal han føre tilsyn med køer, svin og får samt være behjælpelig og varetage sin foresattes interesser. - I februar bestilles hos en godsejer de Neergaard ca. 1000 stk. udviklede 3-4-årige og 1000 stk. 2-årige granplanter fra frøbedet samt 200 stk. østrigsk fyr.

Mange år senere (i 98) blev C:F:G: bedt om at give råd og "...meddele, hvad Tilkultivering med Gran pr. Td. Land har kostet./ ...Plantehullernes Afstand er 2 Alen efter begge Leder, giver 3500 Huller pr. Td. Land, hvert Hul er 18 Tommer efter begge Leder, Grønsværen blev afgravet i 2 á 3 Tommers Dybde og lagt oven for Hullet imod Vest for at dække for Plante og for at undgaa Græs, derefter blev Hullet hakket op i 12 Tommers Dybde for at afgive bekvemt Voksested for den unge Plante. Den Pris, der blev betalt her, var 1 Øre pr. Hul, altsaa 35 Kr. pr. Td. Land./ ...Jeg har som Regel brugt

udpriklede Planter i Dalene og paa Nord og Østsiderne, Planter fra Frøbedet, altsaa kun 2 Aar gl., paa Toppene, i Syd og Vestsiderne./ ...i den tørre Sommer 1868 gik paa Sydsiderne 24.000 Granplanter ud, som vare plantede i 1866, Hullerne bleve aldeles udtørrede af den stærke Solvarme; men har man sørget for, at Hullerne ere gode og rene, Planterne kraftige og plantede med Omhu, er der kun Fare i ekstraordinære tørre Aar".

.....

Den 28.marts 1874 besvarer C:F:G: det første af en række pinlige breve fra forpagter Carl van Wylich på Knudskovgård: "Var min Stilling til det, kjære Carl, da skulde jeg gjerne hjælpe Dig, men jeg har selv betydelig Gjæld og store Udgifter./ ...kunde Du...ikke dække (dine forpligtelser), da er det jo Cautionistens Pligt at gjøre det..."

Der er en lang udredning af hans egen vanskelige stilling, og C:F:G: vil ikke gå i forbøn hos den unge Bang på Sparresholm, Carl v.W. må selv henvende sig til ham.

Den 22.april besvarer C:F:G: et nyt brev fra Carl v.W.: "...jeg seer nok, Du er fortørnet paa mig, ...jeg er nu ikke Sangviniker, snarere det modsatte./ ...Hvad angaaer Cautionister, saa veed jeg jo, at Hr. Vossbein (på Nylykkegård ved Ring)...for nogen Tid siden har lovet Dig det, og Hr.Valentiner til Gjeddesdal giver vist gjerne sit Samtykke, han synes jo overordentlig godt om Din Virksomhed, tilmed...(er det)for en Mand som ham...en reen Bagatel".

En tilføjelse i dette brev er atter streget ud: "Jeg veed meget godt, hvad det er at være i Forlegenhed, ...men jeg har ogsaa en anden Grund, hvorfor jeg ikke vil være Cautionist, og om Du kjendte den, er jeg vis paa, Du sagde, ja saa forlanger jeg det hellerikke."

Sandsynligvis tænker C:F:G: her på sin farfar, der kom meget uheldigt fra en kaution for en ven og desårsag måtte gå fra sin gård (se andet slægtled, s. 41).

I april afslår C:F:G: med tak en (bukke? ræve?)jagt på Sparresholm, da vinden er gunstig, så møllen gerne skulle benyttes, "vi har siden iaftes malet 22 Tdr.". Møllen er i sig selv ganske god, men man er på Fladså så uheldig stillet med hensyn til vind, som nogen kan være! - Der slutes kontrakt med en bager om at levere brød til Fladså (formodentlig rug- og sigtebrød, hidtil bagt på gården). - Der er bestandig salg af kreaturer, fedekvier og en stor tyr, hvis transport er så risikabel, at den må vaccineres (bedøves?). - Godsforvalter Nielsen på Gaunø er øjensynligt engageret på Grevensvænge, for C:F:G: henvender sig til ham om at måtte købe 1-2000 stk. 1 1/2 tm. drænrør, som henstår dér, thi han ved ikke, "hvor Hr. Sneedorff Wolff opholder sig". (Det står mig ikke helt klart, om det er Christian eller Gerner, der her er tale om. Christian, "Tordenguden", ejede Engelholm, og hans yngre bror Gerner Grevensvænge, men havde endnu ikke overtaget driften. Familien på Engelholm havde fra 1866 fået kgl. bevilling til at kalde sig Wolff-Sneedorff).

Efter brevveksling med kancelliråd Koch på Vemmetofte og med borgmester Friderichsen i Vordingborg afsender C:F:G: i marts 1874 et brev til: "Høivelbaarne Hr. Kammerherre Lehns greve Moltke, R.a.D.pp. Kurator for Vallø Stift og Vemmetofte Kloster, Kjøbenhavn. I Anledning af at jeg skal udbetale min Søster den hende tilkommende Arvepart, ...(anmodes) Direktionen for Vemmetofte Kloster...(om) yderligere Laan i min Eien-dom, stort 18.000 Rdl. Som Sikkerhed for Kapitalen tilbyder jeg 1ste Prioritet i den mig tilhørende Eiendom Fladsaa, næstefter (de) 42.000 Rdl., som Vemmetofte Kloster har inde-staaende deri.../...den 9.d.M. optagne lovlige Taxationsfor-retning./ ...Gaarden er, foruden Besætning og Inventarium, taxeret til 125.000 Rdl. ...".

Den 22.maj 1874 ville Anna fylde 30 år og få en selvstændig formue på 15.000 rd., men det var fremover stadig hendes bror, som - i et noget besværligt samråd med hende - ordnede alting for hende. Til fødselsdagen bestilte han en glat medaillon af guld med A.G. - slynget ind i hinanden.

.

Den fine engelske orne er blevet anmeldt til dyrskue på Morgenstrup Kro den 3. juni. - En røgter er stadig meget øm i siden; Dr. Hansen i Næstved anmodes om pr. bud at sende 6-8 igler til at sætte på det ømme sted. - I juli skriver C:F:G: om "...den Meiemaskine...som benævnes New Champion? Jeg bliver paa Grund af de vanskelige Arbejderforhold nødt til at anskaffe mig en saadan...til at meie min Vintersæd 50 á 60 Td. Land Rug; ...skulde den kunne, som jeg har hørt, meie og aflægge Neg en 8 Td. Land pr. Dag, synes jeg, det maatte være fordeelagtig".

Den sommer er der en liebhaver til Fladså, en forpagter, som skal være meget velkommen til at tage gården i øjesyn; men C:F:G: vil ikke sælge den for 160.000 rd., og Elna vil ikke til Vendsyssel.

Godsejer de Bang har været så venlig at ville låne C:F:G: en stenskyder samt en mand, der er vant til at betjene den. Senere anmodes stenhugger F. Pedersen om at fjerne sten inden efterårspløjningen.

I september afslår C:F:G: at følges med Oluf de Bang og proprietær Keil fra Næstelsøgården på en tur til Sverige, da han på grund af det ustadige vejr og den forestående såning ikke tør rejse. Men, han har set to flokke agerhøns, som er tjenlige, mon ikke Bang ville komme til Fladså nogle dage, så kunne de gå på jagt om dagen og "dreie en lille Omgang" om aftenen; damerne, som de to herrer skulle danse med, må være Elna og Anna; den sidste var faldet til føje og boede ovenpå i sin mors husholdning; musikken til dansen blev nok leveret af en karl med harmonika.

1. oktober 1874 besvarer C:F:G: en opfordring, således: "Højvelbaarne Hr. Kammerherre Grev Moltke./ ...meget gerne skal (jeg) deeltage i Bedømmelsen ved den industrielle og landeoconomiske Udstilling i Næstved, ...(selv om jeg desværre) ikke kan være saa kompetent en Dommer...".

I november inviteres William v.W. til jagt på Fladså sammen med sin gamle skolekammerat, forpagter Selchau-Hansen på Saltø.

Omkring nytår 1875 sættes C:F:G: på lidt af en uriaspost af den trofaste kancelliråd Koch, nemlig at indsamle penge i pastoratet til en H.C.Andersen-statue. C:F:G: henvender sig til pastor Kabell, proprietær Keil og skolelærer Nielsen, men med rette frygter han, at bønderne ikke vil bidrage. Resultatet er da også pauvert: Pastor Kabell giver 4 kroner, to unavngivne giver henholdsvis 2 og 1 krone (det er nok Keil og Nielsen?), to andre unavngivne hver 50 øre og "En Landmandsfamilie", som jeg tror, jeg kan gætte, hvem er, og som åbenbart kvier sig ved det beskedne beløb, flotter sig med 12 kroner, summa summarum 20 kroner, som C:F:G: gerne vil aflevere personligt sammen med sin hustru, når vejret bliver lidt mildere.

Fra nytår 1875 gik man fra 12-tals-systemet med rigsdaler og skilling over til 10-tals-systemet med kroner og ører; rundt regnet svarede en daler til 2 kroner.

I foråret 1875 bestilles på Hindsgavl Skovdistrikt 4000 stk. 3-årige østrigske fyrreplanter og nogle hundrede bjergfyr. På Hauserplads bestilles frø af rødgran og østrigsk fyr (formodentlig til en egen lille planteskole?).- På auktion og under hånden sælges udhug af bøg, eg, el og hassel til tækkekæppe, vognstænger og læsetræer, og desuden "godt Gjødsel". - Der indkøbes raigræs og rapskager.

I marts 1875 svarer C:F:G: på et brev fra sin svoger Kirckhoff, at han ikke har noget imod at modtage den unge cand.phil. Krag (student med filosofikum) til 1.maj, men det bør siges til faderen, kammerherre Krag, at "...jeg jo selv tager meget og undertiden aktivt Deel i min Virksomhed og at jeg tilmed har en Ladefoged, som jeg har havt i 4 Aar...og som jeg ikke kan fratage den Myndighed, han har, ...(men Krag kan) følge mig...i Brakmarken med Draining, Grøftegravning, Opmålingerne og Opgjørelserne af Samme, ...(have) Tilsynet med alle Kreaturerne...samt med Bogføringen".

Den unge Krag kom, og han efterlod sig varige minder på Fladså; "Krags Bakke" ved Egemosevejen er opkaldt efter ham, måske fordi han forestod tilplantningen af denne lille udløber fra den del af åsen, som nu er gravet bort; Krag var ikke så

lidt af en kunstner og forærede familien et par nydelige farvelagte tegninger fra selve gården, foruden at han lavede en stor juleengel af pap, som i mange år - med sikkerhed endnu i 195 - smykkede juletræets top i stedet for en "gemen" stjerne! Det var ikke nogen helt almindelig engel, hun - for det var en pige - havde en rød jakobinerhue på det løst krøllede hår, kort flagrende skørt og halvhøje knappestøvler; i hænderne bar hun et bredt bånd med indskrift: "Velkommen Alle-sammen"!

Det var nok i disse år, at min bedstefar var allerlykkeligst Han sagde: "Når jeg går hjem fra marken og kommer ned over bakkerne og ser Fladså ligge der for mig, så folder jeg hænderne og takker min Gud for alt, hvad han har givet mig"!

.....

I april 1875 skriver C:F:G: til sin nye nabo på Grevensvænge, Hr. Proprietair Sneedorff Wolff, at han kan få 20 eller 30 tdr. havre på Fladså. Den unge Gerner Sneedorff Wolff var den 1. april fyldt 25 år og overtog nu driften af den gård, som hans far, Benjamin Wolff havde købt i 1865 og som han, en lille dreng, arvede allerede i 1866. Med Wolffs indflytning på Grevensvænge indledtes en ny æra for familien på Fladså - med godt naboskab og nært venskab i 3-4 generationer fremover.

C:F:G: skrev ikke så få breve for husmænd i omegnen, som jo nok havde gået i skole - hveranden dag! - men som nødtigt indlod sig på at skrive de breve, der skulle se ud af noget, f.eks. i maj 1875: "Hr. Kammerraad Rasmussen R.a.D. (Gissel-feldt). Hmd. Peder Olsen var her forleden for at sige, at han pleiede for Springvandets Renselse (i Mogenstrup, en reminiscens om helligkilden (se andet slægtled, s.44ff og andet slægtled afsnit XV D)) at faae foruden de 5 Rdl. yderligere 1 Læs Brænde, dette sidste havde han ikke faaet, og naar han ikke fik det eller ogsaa 8 Rdl. aarlig, beder han sig fritaget for at gjøre det reent længere./ ... (Jeg spørger Dem), om jeg skal søge en Anden, eller De vil beholde ham?... Fliserne omkring Bassinet trænge stærkt til (udskiftning?)... (Jeg selv vil samtidigt) spørge...om det var muligt, at Jagten i Mogenstrup Skov

(Kirkeskoven)...maatte blive overladt mig, jeg vil meget gjerne levere Hans Excellence (grev Danneskiold-Samsøe) det Vildt, der falder, og ligeledes Skytten Rævene, blot jeg maatte faae Fornøielsen at jage der./ ...Herskabet holder jo aldrig Jagt der...".

Og ligeså fra maj 1875: "Høivelbaarne Hr. Lehnsbaron, Kammerherre, Hofjægmester Reedtz-Thott til Gaunø. Under- tegnede Husmand Rasmus Nielsen af Fladsaa Løied...tillader sig allerunderdanigst at ansøge Deres Høivelbaarenhed om et Laan i Præstø Amts Landboforening, stort loo Kroner. Eieren af Huus og Jord, Hr. Proprietair Gasmann paa Fladsaa, vil bevise mig den Godhed at kautionere for mig...".

C:F:G: indlod sig altså dog på at kautionere, men her havde han nok en vis sikkerhed, og selv om loo kr. dengang var langt mere værd end idag, så var beløbet dog mere over- skueligt, end de summer hans landmandsvenner på falittens rand forgæves bad ham om.

Anna trængte selvsagt til lidt forandring en gang imel- lem; i foråret 1875 er hun på besøg hos fru Caroline Øllgaard i Havnegade: "Vi have idag (22.maj) feiret Annas Fødselsdag beklagende dybt, at De og A. ikke var her, De kan ikke troe, kjære Svigermoder, med hvilken mageløs Middag Elna trakterede Moder og mig, jeg kan ei nægte mig den Fornøielse at fortælle Dem det. Dyresuppe med Kjødboller og en Masse Asparges, le- geret med Æg, ganske fortrinlig, Dyresteg over al Beskrivelse mageløs, stuede Asparges, ganske brillant og overordentlig vellykket Rhabarbercompot. Desforuden trakterede jeg med 1 Flaske St. Julien de Bordeaux...Rødvin hvortil Moder, Elna og jeg aldrig havde smagt Mage, oplivet af den tillod jeg mig i faae, men velvalgte Ord at udbringe en Skaal for Dem og Anna./ ...Deres hengivne Svigersøn".

En mere spidsfindig gourmet ville nok synes, at de to dejlige retter lignede hinanden for meget, fransk køkken var det ikke, men C:F:G: havde den for en landmand udmærkede smag, at al mad kunne blive god, blot man anvendte rigeligt af æg, fløde og smør!

Omtrent samtidigt skriver han et brev til Suenson på Anneberg: "...kjære Ven, ...jeg har aldrig tilbudt Hr. Wolff Fladsaa og han eiheller nogensinde forhørt sig...kjært ville det da være mig at faae en Eiendom, hvortil der hørte Skov, forresten voxer min Plantage godt til, og jeg har nu paabegyndt Tilplantningen af alle Bakkerne nord for Gaarden, naar blot den var oppe, saa havde jeg c 70 Tdr. Land Skov, det er slet ikke noget lille Arbeide at lade grave i denne Sommer henved 150.000 Plantehuller. Det forekommer mig, Jagten har forbedret sig, sidste Aar fik jeg dog 6 Dyr, 6 Ræve, 20 Harer og ikke saa ganske faa Høns, Vildænder og Bekkasiner./ ...her paa Egnen er Lønnen ogsaa stegen...jeg har for Tiden stærk Arbeidskraft, da jeg foruden det Ordinaire, drainer og graver Huller./ ...jeg kommer til Hovedstaden 16. og 17. i n.M. (i anledning af terminen), skal saa De ikke ogsaa ind, vi kunne da mødes, og som gamle adstadige Ægtemænd slaae en lille Basseralle af sammen, og naar Middagen er paa samme Høide som i Rønnede, skal jeg nok vide at benytte mig deraf...". Hotel Tre Hjorte, Vestergade 12 var det foretrukne sted for C:F:G: og mange andre landmænd, når de var i forretninger i København. Efter denne termin tog han et smut over Sundet: "Hr.Forpagter Larsen! ...Tak for den behagelige Dag og Aften, jeg tilbragte paa Dybæk, ...(jeg) fik et godt Indtryk af Sverige...saadan en Hvedemark (!)...og Græsmarker (!)... Skulle nuværende Eier af Skønabæk bestemme sig til at sælge, vær da saa venlig at have mig i Erindring".

Elna var i lykkelige omstændigheder igen og kunne ikke tåle at køre langt.

Enkefru Gasmann og Anna fik sommeren 1875 deres indbo, møbler, gangklæder, linned, dækketøj, sølvtøj mm brandforsikret i Assuranceselskabet Danmark for 5000 kr. Det bemærkes, at alt er under tegltag.- Midt i høsten skriver C:F:G: til doktor Hansen i Næstved, at ladefogedens lille dreng er så syg, og doktoren må komme derud, men da der idag køres ind med alle vogne, er der kun enspænderbefordring, som jo er langsom kørsel, og doktoren bedes da for denne gang om at befordre sig selv ud til Fladså.

I september 1875 skriver C:F:G: til Hr. Professor Drachmann i København, om det måtte være professoren belejligt at modtage dem lørdag den 18., de kommer med sydtoget, som er i byen kl. 10 om formiddagen, med "...vor lille 1 1/2 Aar gl. Datter, der ikke gaaer rigtig godt paa det ene Been...".

Dette var det første alvorlige skår i glæden på Fladså. Da lille Elly begyndte at gå, opdagede de, at hendes ene ben var lidt kortere end det andet. Der blev gjort, hvad man formåede, for at hjælpe hende, men hun var og blev halt; dog lærte hun både at danse og ride, men aldrig at gå særlig godt; med årene gav skævheden hende mange gigtsmerter, og på sine ældre dage måtte hun gå med to stokke. Som lidt af en trøst for den medfødte skavank, havde Elly i vuggegave fået en særdeles god forstand og en livfuld udstråling.

.....

Fra midt i september 1875 og frem til december 1878 mangler brevkladderne. Hvad jeg ved om begivenheder i disse godt og vel tre år, er, at sønnen Ove Egeberg Gasmann blev født den 6. november 1875, og at Oluf de Bang, Kirckhoff og Carl van Wylich var faddere ved hans dåb den 12. december. I denne periode døde Elnas søster "Lidde", fru Elise Kirckhoff, som skal have været en ganske henrivende dame. Elna selv blev den 23. januar 1878, på Ellys 4-års fødselsdag, meget syg med blodspytning, voldsom hoste og stor udmattelse; hun kom sig lidt ind imellem, men blev aldrig rigtig rask mere.

.....

I marts 1879 søger Elna en barnepige til 1. maj; hun vil få eget værelse men der er ingen kakkelovn, om vinteren må hun sidde i barnekammeret, iøvrigt må hun et par gange om året overlade sit værelse til fremmede kuske og svende! (Det må være kuskestuen, der er inddraget til pigeværelse, det underer mig bare, at der ingen kakkelovn var)?

Elna skriver meget sirligt og med lilla blæk, og som den moderne kvinde, hun er, skriver hun med latinske bogstaver.

I gårdens drift er der kommet forskelligt nyt: Kalkuner, der blev købt som ret store kyllinger for at gå på stubmarker og fodres op med spildsæd; de var tjenlige til jul. Der kunne være op til 200 kalkuner i flokken. - Kalksten til kalkning af jorden købes i Fakse. - Byg sælges til malt til Tuborg Fabrikkerne. - Købmand Nandrup handler med korn og foderstoffer i Næstved.

Den 11. april 1879 skriver C:F:G: til fru Caroline Øllgaard: "Kjære Bedstemoder! ...Elna har...siden Elise døde, meget ofte været urolig ved at vide Dem alene, og da hendes Helbred forbyder at see til Dem hele Vinteren, have vi betænkt at tilbyde Dem Plads i vort Huus...til Forsommeren, efter forinden at have opsagt Deres Leilighed, men husk paa, at der ogsaa er Gener. Børnene støie jo en Deel, vi spise til Middag Kl.12 (hvad fru Øllgaard måske ikke brød sig om?)... (der kan let) indtræffe Noget, man bliver piqueret over./ ... ikke mindre end 300 Rdl. om Aaret./ ...(måske skulle De) tale med Fru Marie Øllgaard angaaende Deres Meubler; thi hun har nok en Fordring paa dem, og hvis Marie vil have Meublerne, var det jo ikke værd at faae flere herud, end De selv ønsker. Vi har tænkt at overlade Dem enten Gjæsteværelset eller det blaa Værelse, som jeg nu har..."

Den omtalte fru Marie Øllgaard er gamle fru Øllgaards svigerdatter, enke efter præsteparrets eneste søn; hun har børn, bl.a. en dreng ved navn Georg, der før eller senere bør være arving til de øllgaardske familieklenodier, som gamle fru Øllgaard sidder inde med. Men fru Øllgaard tog ikke fast bopæl på Fladså foreløbig.

Den 1.maj 1879 skriver C:F:G: et brev til Frederik Post på Broksø, en søn af hofjægermesteren (se s. 107) og bror til Knud Trolle Post på Viborggård, en nabogård til Broksø. Brevets store nyhed er denne: "...jeg har for faa Dage siden købt Myrupgaard og har i den Anledning meget at bestille..."

Myrupgård var en nabogård til Fladså, vel den største af gårdene i den gamle Myrup By, hvor bøndergodset i århundreder havde tilhørt Rønnebæksholm, hvorfra Grevensvænge og Fladså

var blevet skilt ud (se tredje slægtled, s.67f). C:F:G: købte Myrupgård af hofjægermester Peter Collet til Lundbygård og Rønnebæksholm. Myrup ligger på Fladsåens venstre bred og hører til Vester Egesborg Sogn, som er annexsogn til Vejlø. Jernbanen havde også delt Myrupgårdens jorder, hvortil der hørte to stykker mose, det ene helt ovre ved Rettestrup Banker. Med i købet fulgte også Stejlehøj, som er en ganske markant bakkeknold i istidens smeltevandsaflejringer og var omgivet af en del mystik (se tredje slægtled, s. 66). Ved dette køb blev de to gårde lagt under samme drift, således at det samlede areal blev betydeligt udvidet.

C:F:G: måtte have pekuniær hjælp til købet af sin mor, der 18.maj 1879 underskriv følgende: "Hermed giver jeg Fuldmagt til min Søn C.F.Gasmann, Eier af Fladsaagaard, til paa mine Vegne at sælge 14000 Kr. Landmandsbank Hypothek Obligationer, 1ste Serie, der ere noterede i Bankens Bøger paa mit Navn. Marie Elisabeth Gasmann".

I juni må han rykke sin ven: "Hr. cand.juris W.v. Wylich, Thorvaldsens Vej No 7. Kan du, som Du mente...skaffe mig de 800 Kr. nu til Terminen?..." - penge, som C:F:G: sandsynligvis har lånt Carl v.W., der altid var i pengetrang, og som broderen nok har givet sikkerhed for; desuden giver C:F:G: "Fuldmagt til cand.juris. William v.Wylich til paa mine Vegne at udtage 5205 Kr. og 88 Øre i Sparekassebog No 3773 Den danske Landmandsbank, Vesterbro Afd."

C:F:G: har lånt 12.500 kr. af proprietær Olsen, Tapperneje og forpligter sig til, såsnart han har modtaget skøde på Myrupgård, at udstede en obligation.

Der hæves 20.000 kr. i Sparekassen for København og Omegn, og der indgives en "Forsikrings-Begjæring" for Myrup og Fladså.

C:F:G: spørger sognerådsformanden i Vejlø-V.Egesborg sogne, lensbaron Reedtz-Thott til Gaunø, om hvor mange tdr. tørv Myrupgården skal levere til skolelæreren i V.Egesborg og til hvilken tid.

.

I begyndelsen af juli bliver Elna atter syg, spytter lidt blod op og er meget mat. Dr.Hansen tilkaldes straks, giver hende morfin og tilråder stor forsigtighed og ro og at vogte sig for enhver temperaturforandring.

Invitationer og gæster må aflyses: "Hvor ondt det end gjør mig, kjære Hr. Pastor v.Wylich, maae jeg dog bede Dem og Deres Hustru ikke at komme.../ Hosten er i de sidste Dage stærk, og hun kan ikke taale at tale, den indfinder sig da straks...".

Elna har en meget nær og god ven i stabslæge Carl Friedrichsen i København, med hvem hun er dus; jeg regner med, at han må være hendes fætter eller en meget nær barndomsven. Til ham skriver hun ca. hver 14.dag angående sin sygdom og også børnenes; således i september 79: "Kjære Carl...(jeg) befinder mig meget bedre, saa godt, at jeg i Tirsdags tog til Maribo (til søsteren Johanne, gift med borgmester Marcher) og hjem i Torsdags, begge Dage i deilig Veir, uden at have den mindste Ulempe deraf, (men er) naturligviis noget træt./ ... Tør jeg spise raa Frugt sammen med Pillerne? for kopt maa jeg vel nok? Maltextract, Mælk og Flæsk nyder jeg hver dag... (tillige med) Arsenikdraaberne./ ...noget Hoste har jeg...som før. - Ellys Piller...(har) en mageløs Virkning...baade hvad Legemet og Humeuret angaar...".

I september skal der tærskes med tærskværk og kedel (lokomobil?). Foreløbig går et tærskværk på omgang, skal hentes på Øbjerggård med fem par heste og en vogn (til løse dele?). Denne tærskning foregår ude på marken af hensyn til brandfaren fra lokomobilet, da alle gårdens avlsbygninger er strå-tækt; de tunge maskiner anbringes gerne på en vej, hvor de kan stå og "rumstere".

I oktober skriver Elna: "Kjære Carl... Elly er kommet til at see saa frisk og raks ud./ ...Jeg selv er saa rask som en Fisk i Vandet...det er jo ret velsignet og min inderligste, hjerteligste Tak./ ...min Hoste er kun ubetydelig,... (jeg) er tagen mellem 3 og 4 Pund til./ ...min Dreng...(havde) i 5 Dage hver Aften henimod Kl.11 en stærk Hoste...som en Hunds Gjæen, (han får nu) Banco Hostesaft - tidligere (fik han) Grødomslag paa Brystet...".

Fra al den sygdom kommer C:F:G: lidt bort, han skriver den 31.oktober 79 om "...de rare, glade Dage...paa Anneberg... saadanne Jagtdage, de fornøieligste i mit Liv.../ Jeg melder Dem saa til Grevensvænge, Engelholm og Sparresholm./ ... (Jeg) hørte...De ønskede en Jagtstol; ...da jeg igaar passerede Kjøbenhavn, kunde jeg ikke nægte mig den Fornøielse at sende Dem en saadan...".

Elna skriver den 5.november: "...kjære Carl, (nu er der) gaaet 14 Dage,... jeg selv har det...rigtig godt, ...lidt mere Hoste, ...lidt forkjølet, ...tagen 1/2 Pund af...jeg har vimset saa meget om...vi skulde have ny Stuepige, og saa skulde Alt jo helst være i Orden./ ...Ove dandsede (hosten) bort til Høstgildet...".

Ove fyldte da 4 år, en rigtig lille balløve!

Den 2.december 79 skriver Elna: "...kjære Carl! ...Hvis Veiret faldt om i Tø, maa jeg saa i næste Uge (terminen!) tage en lille Svip sammen med G til Kbhvn? Jeg har bestandig glemt at spørge Dig, om jeg tør ligge paa den venstre Side, det har jeg ikke gjort, siden jeg var syg, da forbød Dr.Hansen mig det...". Julen nærmer sig. - En privat kunde skal betale 1.75 kr. for haren og 75 øre for anden (måske en vildand?). - Det er vintervejr: "See her en prægtig, deilig Slæde", en hjemmelavet, hyggelig en, som en lille kane, julegave til Ove; den eksisterede endnu i min barndom, men da var der malet IDA på ryglænet.

Lige efter jul skriver C:F:G: "...min Hustru (er) atter stærkt forkjølet, denne strenge Vinter har ikke været god for hende...".

Og efter nytår 1880 skriver Elna: "...Ulden Trøie over Natkjolen ligger jeg rigtignok ikke med, derimod har jeg én inderst paa Legemet helt op i Halsen, ...og da vi have Ild i Kakkelovnen i Sovekammeret, og jeg i Regelen ligger under Dynen helt op til Halsen, saa mærker jeg ingen Kulde, ... (jeg) kommer saa let i Transpiration, ... (jeg er) i længere Tid ikke veiet paa Grund af Veiret...".

Dette sidste har sin forklaring! Både folk og fæ blev vejet på svinevægten, der var anbragt i et rum i gavlen på et af svinehusene; det var en stor, halvhøj kasse, der balancerede over en fordybning, og hvor man blev vejet op med store og små lodder; spædbørn og fjerkræ blev vejet på bismervægt. Min bedstefar havde sin spøg med at lade alle sommergæsterne veje på svinevægten, når de kom og når de rejste, og da gjaldt det om, hvem der havde taget mest på. Det vrimlede ofte med gæster på Fladså, gamle venner og Elnas familie kom der meget, især hendes mange søskendebørn.

Der er nu 74 stk. kreaturer på Fladsågård og 51 stk. på Myrupgård, de 70 er malkekøer. Kvierne, der indkøbes, skal være helt mørkerøde med fine hoveder og velstillede horn. Der sælges 2-årige, store, smukke, stærke, fynske kælvekvier og indimellem en plag. - I marts skal der forhåbentlig drænes på Myrup og graves plantehuller på Fladså Bakker. - Mejersken er dygtig, i lang tid har C:F:G: fået 6 kr., en enkelt gang 7 kr. over højeste notering for fineste herregårdssmør. - Med salget af kalkuner måtte man være om sig: "Det har altid staaet for mig saaledes, at en Handel er en Handel, hvad enten den er heldig eller uheldig, og efter Deres Udtalelse til mig her paa Gaarden for circa 3 Uger siden, maae jeg antage, at De er af samme Mening.../ Deres ærede Svar udbedes... Brevet er åbenbart sendt med ridende bud til "hønsekranmeren", som har givet et positivt svar, for allerede næste dag, den 24.marts, skriver C:F:G: "Med min Vogn følger 18 Haner, 22 Høns, jeg har følt på hver een, ...de fleste Haner ere skønne i Brystet...".

Noget nyt i gårdens indkøb er "kunstig Gjødning"; ligeså kålrabi- og turnipsfrø, men kun ét pund af hver slags.

Med ridende bud sendes en forespørgsel, der kræver omgående svar, til Hr. Skovrider Schau, Jar Skov under Gaunø: "Jeg faaer alligevel Brug for 10.000 2 aarige Rødgransplanter fra Frøbedet./ ...maa jeg maaskee sende Bud efter dem imorgen"?

Svogerens, nu oberstløjtnant, Kirckhoff, har fået C:F:G: til at købe aktier i Dampskibsselskabet Thingvalla: "Tak, kjære Svoger, ...blot dette Foretagende maa blive noget heldigere end Seil og Dampskibet har været...".

Det første brev angående Thingvalla blev afsendt den 18. februar 80; i samme brev skrev Elna til sin svoger angående moderens forestående fødselsdag, som åbenbart skal fejres på Fladså: "...Moder ønsker sig en lille, chinesisk Bakke til Sukker og Fløde eller et Blomsterglas. Her faaer hun lo Kr. af G og mig tilhjælp til hendes Sopha, af dem ovenpaa 6 Frokosttallerkener og 2 Assietter af blaat Alumina, 1 Par broderede Strømpebaand af Elly og en eller anden Bagatel af Ove...".

Og to dage senere: "Nu vil Du nok høre Lidt fra mig, kjære Carl, ...(at) jeg forleden Aften læste et Par Sider høit for G., da jeg havde gjort det, fik jeg lidt Hoste og siden... Natten mellem 8de og 9de. Februar endeel Opkastning og lidt Diarrhoe, ...Dagen efter blev jeg liggende./ ... Elly vedbliver at gaae paa Taaen, ...(hun må) en lille Tour til Foraaret ind til min kjære Doctor, at Du igjen kan see paa hende, saa haaber jeg at kunne følge med...".

Ved påsketid skriver C:F:G: et brev for Elna: "Maa jeg takke Dem saa meget, kjære Fru Kabell, for den deilige Fisk, hvis jeg har det godt, kommer jeg ind til Dem...imorgen Formiddag (i præstegården)... Min Mand og jeg ville nemlig gjerne i Kirke, men jeg tør ikke tage til Mogenstrup (Kirke)". (Den var vel uopvarmet? I min barndom stod der en mægtig, gloende varm jernkakkellovn ved døbefonten).

Sidst i april 1880 skriver Elna igen til Carl Friedrichsen: "...samme Vægt...endeel Mathed...Ømhed ved Enden af Skulderbladet ved venstre Side... 1/2 Fl. Hvidtøl og Mælk daglig./ ...Elly fik Mæslinger i Søndags...".

For at afværge påtrængende besøgende skriver C:F:G: i maj: "...vi skulle i Kirke 1ste Pintsedag./ ...da her er Fremmede fra Kjøbenhavn (fru Marie Øllgaard med børn) skulle vi rimeligviis i Skoven 2den Pintsedags Eftermiddag...".

Det var - også i min tid på Fladså - en yndet fornøjelse at køre skovtur med de boende gæster, i en eller to char-à-banc'er, med madkurve. Turen gik enten til skovløberhuset

ved Lønnede Strand på Gaunø, med en spadseretur i slotspar-
ken, eller til "Villa Gallina" i Hesede Skov, undertiden med
en spadseretur i Güsselfeldt Slotspark.

C:F:G: meddeler Oluf de Bang, at "...Glory (Bangs hund)...
har gjæstet Fladsaa i nogle Dage (og) at han igaar paa en
Spadseretour med Vagtel (C:F:G:s hund) og mig ud i Mosen tog
Afskjed...haaber, han i god Behold har naaet Sparresholm".

Til C:F:G:s fødselsdag, søndag den 28. juni er kammerjunkeren
Gerner Wolff og Oluf de Bang inviteret til middag kl. 5 om ef-
termiddagen sammen med husets mange damer. 7 Pund pighvarrer,
"rigtig gode og faste i Kjødet" sendes lørdag eftermiddag med
toget fra København og afhentes tidligt søndag morgen.

C:F:G: skal den 20. juli med morgentoget til København og
vil gerne tale med en blikkenslager i Køge, som bedes møde op
på perronen: "...jeg skal vifte med et hvidt Lommetørklæde,
for at De hurtigt kan træffe mig, da Tiden jo er knap".

Wolffs mor, født Juliane Louise Sneedorff, har været som-
mergæst på Grevensvænge. En lille reprimande indløber med
en middagsindbydelse til Elna og C:F:G:, som med takkeskrivel-
sen sender "mange Undskyldninger for at vi ikke have hilst paa
Deres Fru Moder, jeg kan kun sige, sank ikke gloende Kul paa
vore Hoveder".

På Fladså købes i august en "Woods New Reaper"; og der
købes majs og risaffald; i september købes 150 pund Mejillones
Guano Superfosfat; i oktober hørfrø- og solsikkekager; og der
sælges kvier, spanske får og beder.

Folkene på gården har ondt i maven, C:F:G: beder doktoren
sende en portion dråber, som han selv vil give dem et par
gange om dagen (man ser det for sig!). - Til en lille jagt in-
viteres Wolff, Bang, Post (Viborggård) og en ritmester Steen-
strup. - Anna skal fra 15. oktober igen i huset hos et ældre
ægtepar. - "Glory" har atter "glædet" med sin nærværelse på
Fladså i nogle dage, bliver nu sendt tilbage med bud. - Ove
har fået difteritis, i mild grad. - Elnas søstersønner invi-
teres til høstgilde med påmindelse fra deres "skrappe onkel"
om at danse ivrigt og vedholdende.

I oktober skriver C:F:G: til København: "Tak for Dit Brev, kjæreste Hustru, Gud være lovet, Du har det godt, jeg glæder mig til at see Dig./ ...tag kun Fisk med hjem.... /Det er mange Penge til Gardiner, lille Hustru, men gjør som Du vil./ ... Du maae ikke lade Dig bedøve hos Tandlægen./ ... Børnene og Ane Christine gaae i Eftermiddag til Borupgaard og hente Blommer".

På Borupgården boede børnenes tante Christiane Frandsen, deres fars kusine, med sin familie (se andet slægtled, s.).

Fra 28.oktober 1880 stammer C:F:Gs første brev til overretssagfører Beyer i Næstved. Beyers datter Margrethe, f.1879, blev mor til min søster Lises mand, Niels Harhoff. (Se OVERSIGT OVER FAMILIEN, femte slægtled). Margrethe kom som barn af og til på Fladså med sine søskende. Brevet drejer sig om, at C:F:G: gerne vil have assicurancen for Myrupgård forlænget; samtidigt takker han for indbydelse til middag; Elna tør ikke tage ud, han selv vil med glæde komme, dersom vejret ikke er så slemt som idag, da han måtte vende om ved Rønebæksholm (på grund af storm?).

Omkring først i november svarer C:F:G: på en jagtindbydelse fra Suenson: "Tak, kjære gamle Ven, ...egentlig burde jeg blive hjemme; men jeg kan ikke modstaae, ...(har) kastet Pligten overbord... (og) kommer med Posten til Nykjøbing Tirsdag Morgen (efter at have kørt i diligence hele natten!)/ ...jeg skal nok finde Vognen (fra Anneberg)...jeg gaaer ind i Deres Værelse og forholder mig rolig der, indtil den Tid kommer, da De pleier at staae op...".

I takkebrevet omtaler C:F:G: det skrækkelige vejr i Odsherred og ligeså på rejsen hjem, men han og en jagtkammerat spiste på Roskilde Banegård og tømte adskillige bægere, ja: "Det var deilige Dage i Odsherred (trods vejret!)...(jeg) morede mig brillant og ønsker, gid det var paa Mandagnat Du atter skulle i Diligencen. I Løverdags var jeg til Jagt hos Wolff (Grevensvænge). Udbyttet var 1 Buk, 6 Harer og 3 Ræve; Rævene blev skudte af Bang, Reddtz-Thott (Gaunø) og min Ringhed, men Wolff, Neergaard (Gunderslevholm eller Førslev?) og

Hegermann...toge sig den Frihed hver at skyde forbi til en Ræv / ...min Hustru er rask, men vore Børn...sengeliggende (af skarlagensfeber!)/ ...skulle vi mødes...til Terminen og slaa et lille Slag til Svinglerne?..."

Hegermann-Lindencrone var dengang ritmester ved dragonerne i Næstved og blev senere general. Han må være sønnesøn af Johan Heinrich Hegermann (1765-1849), som var Fridrich Oldenburgs (6.gen.32/1) bedste ven (se første del, OLDENBURG, s.106, 127, 152 og 157). Hans datter Polly blev gift med Holger Collet, eneste søn af Peter Collet til Lundbygaard og Rønnebæksholm; de blev mine bedsteforældres og især mine forældres nære venner; "den gamle general" har jeg oplevet, en uhyre elskværdig herre, som var "veteran - en fra 64"!

Henimod jul blev gamle fru Øllgaard alvorligt syg inde i København; der holdes kontakt med oberstløjtnant Kirckhoff, der efter sin hustrus død er flyttet ind til Løngangsstræde 27 Han bedes telegrafere, hvis sygdommen skulle forværre sig. Dog er C:F:G: meget betænkelig ved at lade Elna rejse på denne kolde årstid.

De lokale præster forestår ved den tid en indsamling til fordel for jordløse husmænd.

I et nytårsbrev 1881 skriver C:F:G: "...jeg søger og slider...for en Holdeplads (på banelinien) ved Myrup, men om det lykkes, er tvivlsomt. Dog, mine Efterkommere skulle ikke bebrejde mig Noget..."

Jagtsæsonen var dengang længere end nu, i begyndelsen af januar 1881 skriver C:F:G: "Kjære Hr. Vossbein (Nylykkegård). min Hustru...venter Dem og (Carl) v. Wylich paa Løverdag... Middagsmaden er færdig Kl.3; ...der er lagt i Kakkelovnen i Gjæsteværelset./ ...Naar Forretningerne (angående pengehjælp til Carl) ere overstaaede, spiller vi en lille L'hombre, og hvis Veiret er til det...gaaer jeg Granerne igjennem med Vagtel Søndag./ ...Bøsser behøver De ikke at tage med, thi jeg har 5, ligeledes Støvler..."

Fra januar er også følgende brev: "Husmand Hans Olsen, Myerup, har bedt mig underrette Dem om, at han ikke for Øieblikket seer sig istand til at opfylde sine Forpligtelser til Discontobanken i Næstved./ ...det vil vare ikke saa kort Tid, inden det kan skee, thi han har megen Gjæld, og han beder Dem derfor indstændig at have Taalmodighed".

Oluf de Bang spørges i marts, om det var muligt "hvis Veiret tillader det at sende Vogn efter Brændet, hvoraf nogle Stk. skal pilles ud til Hjulfølge, (og)...om Stien fra Sparresholm til Skoven kan passeres med belæsset Vogn, thi her nede have vi ikke Slædeføre...".

Samme måned skriver C:F:G: til en københavnerbekendt: "...denne Vinter er saa lang og streng, min Kone har nu næsten ikke været uden for en Dør i over 5 Maaneder./ ... Touren fra og til Kjøbenhavn (returbillet) koster...7.50 Kr."

Elna fører sit hus så godt, hun nu kan, bestiller 11.marts udsalgsvarer i København, daglige theduge og -servietter og rester af lærred til at sy viskestykker af, men 10 dage senere, gik Elna til sengs, stod atter op, men ser dårlig ud, og 14 dage senere er hun atter sengeliggende.

12.marts skriver C:F:G: til Suenson: "... (jeg har talt med) min Smed, han laver ogsaa 2 Slags (harver)... (han) blev meget glad for at skulle levere Avlsredskaber til Forvalter (!) Suenson./ ... (hvad angår) Saamaskiner, mon da ikke Allerups (fra Odense, et firma, som C:F:G: brugte meget i de kommende år); ...Høriverne er fortrinlige./ ...Jeg høstede forrige Aar godt 300 Læs Hø, deraf vare Rivehø de 250./ ... (jeg har) solgt Fedequæg fra Myerup i Kjøbenhavn, det var en slet Handel, daarlige Beretninger fra England, jeg tabte 200 Kr. Nu er Smørret ogsaa faldet voldsomt.../ Jeg kan hilse fra Deres Broder Grosserereren (hvor C:F:G: har købt vin).../ Da jeg om Aftenen kjørte hjem, havde jeg den Fornøielse at sidde fast (i en snedrive) ved Roskilde i tredje Timer og saa atter kjøre tilbage til Kjøbenhavn, hvor vi ankom ved Midnatstid, næste Dag kom vi dog igjennem. Fra den 19/2 til 3/3 havde vi temmelig godt Veir her og da Veien til Løied omtrent var

sneefri, kilede jeg paa Gjødningen med dobbelte Hold og fuld Kraft, var derved saa heldig at faae alting ud med Undtagelse af det i Faarehuset. Jeg har en 400 Tdr. at tærskke, men det lader jo ogsaa til, at det skal vare noget, inden vi kunne komme i Marken...".

Godt 14 dage senere skriver C:F:G: igen: "Kjære Ven! ... (harverne) ere færdige. Gaaer Dampskibet fra Holbæk til Nykjøbing? Kan jeg sende dem afsted? Smed Peder Pedersen beder mig ærbødigst spørge Hr. Forpagteren (!), om De har brug for (ulæseligt), da smeder han ogsaa saadanne...".

Den sommer er Elna nogenlunde rask, hun holder stor herremiddag for sin mand, og hun er med ham og Suenson på besøg på forskellige gårde. Så snart hø høsten er forbi, vil C:F:G: besøge forpagter Garde på Brahetrolleborg for at se på 80-100 unge får, beder og væddere, men "...Prisen... forekommer mig lidt stram, da Kjød er meget billigt, Uldberetningerne bestandig daarligere og daarligere...".

Iøvrigt har C:F:G: i juli 1881 travlt med at ordne gårdens afgifter; han skriver til Matrikelkontoret om en arealsattest og til Næstelsø-Mogenstrup Kommune om hartkornsskatten af Fladsågård fra 1. januar til 1. december 1881; han beder pastor Kabell om en attest på, hvor meget sæd og hvor mange penge, der svares i arvefæsteafgift af annexgården i Fladså til præsteembedet i Næstelsø, samt hvor meget sæd, der svares i tiende såvel af annexgård som af den øvrige ejendom; han beder skolelærer Nielsen om en attest på, hvormeget sæd og hvor mange penge, der af Fladsågård svares i degneafgift og julerente til skolelærerembedet i Pederstrup; beder godsforvalter (Nielsen) om en attest på, hvor mange tønder byg, der svares i kongetiende af Fladsågård til besidderen af Gaunø (eller er det ikke af Myrupgård eller af begge?) og endelig beder han justitsråd (Rasmussen?) om en attest på, hvor mange tønder byg der svares i kirketiende af Fladsågård til besidderen af Holmegård (der endnu da ejede Mogenstrup Kirke, besidderen var lensgreve Danneskjold-Samsøe, Gissel-feldt). Dertil kommer, at han i november tilstiller sognepræst Rørdam i Vejrlø 14 kr. 18 øre i "Smaaredsel" af Myrupgård (en slags tiende, tidligere betalt i smånaturalier).

Hvor meget pengene er værd får man en lille forestilling om, når C:F:G: skriver til: "Fuldmægtigen paa Næstved Post-contoir...jeg manglede 1 Kr., da jeg i aftes sluttede mit Regnskab af, og da jeg ikke kan finde Feilen...(vil jeg) rette Forespørgsel...om jeg igaar ved en Feiltagelse fik 1 Kr. for lidt tilbage...". Og en anden gang skriver han til Bang for at spørge, om de 14 øre, der blev fundet på spillebordet, skulle tilhøre ham!

Den 5.oktober tilkaldes Dr.Hansen, han bedes tage morfin mv. med, da Elna atter har spyttet lidt blod. To dage senere kan han meddele, at hans hustru har det bedre, natten er forløbet rolig, men hun vedbliver at have noget ondt i ryggen, når hun drejer sig, hoster eller gaber. Sidst i november er Elna så rask, at hun kan tage til Sparresholm med børnene i forbindelse med en jagt, og da "Glory" derefter kommer på besøg på Fladså, giver hun den prygl, men den vil ikke hjem. "Idag (28.november) skjød jeg en ualmindelig stor Hønehøg, den slog ned og tog en And i Kanten af Parken, men heldigvis kom jeg til, og den maatte levere af".

1.januar 1882 oprinder med en ny Jagtlov: "Den elskede Jagtsaison er nu tilende./ ...Det er egentlig talt en løierlig Lyst den Jagtpassion, jeg ønsker ikke, at Ove skal faae den, men Faderens, Bedste- og Oldeforældrenes Blod stikker vist i ham...". Jagtinteressen foranlediger C:F:G: til at skrive et læserbrev til Berlingske Tidende, det går ud på, at et jagttegn bør koste ikke 10 men 40 kr. årligt, for at begrænse antallet af "ikke-jægere" og krybskytter, der ofte skyder på for lang afstand og derved skamskyder dyrene. Desuden opfordrer han alle ejendomsbesiddere til - for hver 40-50 tdr. land - at tilplante et hjørne på 1/4 til 1 td. land, for at give vildtet mulighed for at søge ly.

Der sker andet den vinter. Ladefoged Niels Nielsen var efter 10 1/2 år på Fladså flyttet til Vordingborg til 1.november 81. I hans sted kom Jørgen Jensen, men den 30.november henad aften, da C:F:G: var borte, overfaldt arbejdskarl Hans Jacobsen og arbejdsmand Lars Nielsen af Fladså Løjed

den nye ladefoged, mens flere af gårdens folk så på det. De to blev afskediget og indstævnet for retten i Vordingborg - for eksemplets skyld! Karlen Hans Jacobsen fik straks plads hos en gårdmand i Appenæs, og ham hører man ikke mere om, men Lars Nielsen, der boede i et af gårdens huse, kræver erstatning for afskedigelse uden grund. Ladefogeden vil aflægge ed på, at Lars Nielsen to gange greb fat i ham og den ene gang stødte sit hoved ind i hans ansigt, og det var ikke, som Lars Nielsen hævder, for at skille Claus Johansen og ladefogeden ad, for Claus Johansen var slet ikke nær ved dem. C:F:G: må tage en sagfører i Vordingborg, men taber sagen og må betale Lars Nielsen 112 kr.

Den 26. januar 1882 var C:F:G: hos hofjægermester Peter Collet på Lundbygård for at betale ham 15.500 kr. for Myrupgård med samt dens herlighed, levere ham skattebogen og betale arvefæsteafgiften til dato, men det er godsforvalter Birch, som må udstede skødet, returnere skattebogen samt sende et kort over Myrupgård og Myrup Huslodder. Kortet kom aldrig!

Samtidigt tilbagebetaler C:F:G: lånet på 12.500 kr. med 5% renter til proprietær Olsen i Tappernøje.

En lærerinde, frøken Kalkau, ansættes fra 1. februar for at læse med Elly og Ove. - Der købes privat et stort maleri for 40 kr. (Hvis det er det billede af Møns Klint med en hjuldamper i faretruende nærhed af klinten, så var det heller ikke mere værd!). - Den første indbydelse til Elna og C:F:G: fra Kammerjunker Wolff-Sneedorff til Engelholm må opgives på grund af "denne skarpe, kolde Luft". - C:F:G: harver aldrig sine lette jorder, uden han kan så med det samme. - Sidst i april er jorden tjenlig, vejret mildt og de første asparges kan stikkes. - William v.W. skal tage "kjole" med, da de skal til middag på Grevensvænge. - I maj skal Elna og C:F:G: til alters (man meldte sig i forvejen og var i pænt tøj, "kjole og sort slips"). - Til dyrskuets i Mogenstrup anmeldes en 4-årig tyr af eget tillæg, faderen mørkerød af Gunderslevholm-race, moderen lyserød, en ægte Angler; samt en

2-årig tyr, købt 8 dage gammel på Lystrup. - Ræven har taget Elnas smukke, velproportionerede, særdeles flittige og meget virksomme andrik. - C:F:G: må skrive for egnens folk: "...Jens Olsen...har gjentagende anmodet mig om at skrive Dem til... om at faae Henstand...til St. Mikkelsdag...", - "...jeg kommer nu omme fra den gamle Kone, hun vil saa nødigt af med Koen...".

Gamle fru Øllgaard tog fra 1.juni 1882 fast bopæl på Fladså. På Elnas fødselsdag, lørdag den 3.juni tog de på skovtur til Villa Gallina og mandag den 5. kom fårene i blød, de fik en svømmetur i den opstemmede å, inden selve fårevasken næste dag. To herluvianere har været på besøg: "...det fornøier mig altid at see Eder, men jeg synes ikke om, at I have re- vet mine Størekasser ned og i det Hele forstyrret Smaa- fuglene...".

Midt i juli skriver C:F:G: til skolelæreren i Pederstrup om det må "...tillades at...Jens må nøies med at gaae 1 Dag i Skole om Ugen fra nu og til Sommerferien, min Hustrus Æl- lingepasser (gamle Rasmus!) er nemlig syg og Ræven saa slem...".

C:F:G: prøver at finde en ny, ægte Merino-vædder; han forsøger sig hos Hr. le Maire til Steensgaard pr. Nakskov (se første del, OLDENBURG, s.290), hos godsejer Howden-Rønnen- kamp til Næsbyholm, hos etatsråd Tesdorff til Orupgård pr. Nykøbing F. og hos forstander Bendtsen, Næsgård (landbrugs- skole) pr. Stubbekøbing.

I september har C:F:G: fundet frem til en møller Paulsen, Vinding Mølle syd for Holstebro, hvor han håber at kunne gå på hønsejagt på heden. Wolff og Bang vil med! alle med hunde! Det blev en stor succes, de skød 55 agerhøns foruden nogle bekkasiner og brokfugle: "...for mig vil Opholdet hos den gamle Møller, Tourene omkring i den jydsk Hede, Klitterne ved Vesterhavet, Urfuglene, jeg saae paa Troltoftgaard og de umaadelige Flokke af Hjeiler, der susede forbi os, aldrig glemmes./ ...den jydsk Gjestfrihed oversteg vores dristigste Forventninger...".

Mølleren bliver inviteret til Sydsjælland til foråret, og der sendes en pibe til høkeren i Vind som en erindring om den dag, han var så god at ledsage de tre herrer på jagen til Troldtoftgård.

Elna er på maltølkur og begge de to bedstemødre er på sodavandskur: "...det kniber for Svigermoder, at hun...ikke maa faae Øl, Salat, Sardinier eller andre lækre Sager, som just have været paa Bordet i disse Dage, da jeg forleden havde et Par Herrer...til...Jagt efter Ræv...". Der bestilles fire billetter til diletantkomedien. Hannoveranerne (kørehestene) skal røres. Det er streng vinter allerede i december, og børnene morer sig i sneen. Forpagter Carl v. Wylich har af nød pr. 1.november 1882 opsagt sin forpagtning på Knudskovgård til 1.maj 83. C:F:G: prøver sig for hos hans principal: "I Løverdags var jeg hos Hofjægermesteren (Oxholm til Rosenfeldt); men der var ikke Tale om at faae et Ord indført...aldeles Intet har jeg udrettet for Dig...".

Den 3.januar 1883 skriver C:F:G: til Kirckhoff, der nu er blevet kammerherre: "...Julen har jo været lidt trist for os, Elna var sengeliggende, hun har i længere Tid ikke havt det godt. Doctor Friderichsen var her igaar./ ...saa snart Elna kan, skulle vi flytte over i Havestuen, og saa maae Elna ikke komme udenfor de 4 Værelser, før det bliver mildere./ ...min Søster har det mindre godt og seer daarlig ud...".

Elna har mavesmerter, og humøret er dårligt; hun har voldsom hoste, der tager meget på hende, er blevet mager, nervøs og er træt af at ligge. Hun får kl. 8-1/2 1 kop the og 1 stk. franskbrød, kl.12 lidt formad, kl. 3-1/2 1 kiks, 4 østers og 1 glas rød- eller hvidvin, kl. 6-1/2 1 kop the og 2 stk. franskbrød.

Den 23.januar kunne C:F:G: skrive til korsplæge Carl Friderichsen: "Elna flyttede over i Havestuen i Søndags og det gik, Gud være lovet, godt, hun var oppe 2 Timer den Dag, 3 Timer igaar...", og to dage senere: "Kjære Doctor! Elna befinder sig bedre ved at være kommet over. Sønnen er bedre,

ligesaa Appetitten. Hosten var slem i Onsdags, meget mildere igaar, atter slem idag. Elna har maattet opgive at tage Salt og Soda, da hun fik stærk Qualme og var Opkastning nær...".

Nu gik det lidt fremad. Den 31.januar satte C:F:G: sig ved skrivebordet for at snakke lidt med Suenson, hos hvem han ikke dette efterår havde nået at komme til jagt; Suenson havde lidt et stort tab ved at miste 1100 tdr. sæd (måske ved en brand?): "Kjære gamle Ven! ...(jeg er blevet) færdig med mit Aarsregnskab, det viser en Underbalance af 3000 Kr.../ ...min Hustru har nu været syg i over 8 Uger og er desværre meget svag endnu...nogle Timer oppe om Dagen...ikke udenfor de 3 Værelser, og vi maae sørge for, at Temperaturen er aldeles ens i disse 3 Stuer, nemlig 15 Grader (Reamur! knapt 19 grader Celsius)./ ...Vintersæden staaer godt og seer lovende ud./ ...vi kjærne 52 Pund Smør pr. Dag./ ...Wolff... lever i Herlighed og Glæde...skifteviis til Selskaber hos Grever og Baroner, Gesandter og Excellencer; ...jeg traf ham...for en Forandrings Skyld hos en lille Proprietair...".

Elna får et tilbagefald, og gæster til hendes mors 80-års fødselsdag må aflyses. Men i marts går det igen bedre og Elna er oppe hele dagen. Dr.Friderichsen er blevet forlovet med en Frøken Ady, som vistnok var af russisk oprindelse. Deres datter Lolly forlovede sig i Mogenstrup Skov med Viggo Schmidt, dattersøn af skolelærer Nielsen i Næstelsø; deres førstefødte søn blev kaldt Mogens og deres datter Ady; hele familien kom meget på Fladså i min barndom; stabslægens søn blev også læge, og som overlæge på Sundby Hospital behandlede han i 1946 vores lille datter, Merete Oldenburg, som er denne bogs ene proband, (1.gen.1/lb).

Oluf de Bang har lånt Anna sin ridehest i nogen tid.-I maj har Elna været ude nogle få minutter enkelte dage.-Hans Jørgens enkes syge datter Maren er blevet kørt til læge i Næstved, sognerådsformanden bedes afskrive befordringen. - C:F:G: var i Næstved Discontobanks repræsentantskab i de første år, banken bestod, men trak sig tilbage, da han blev

uenig med de andre herrer om ansættelsen af rente og udbytte, begge dele var for høje. - I juni er Elna så rask, at hun kan tage med C:F:G: til København i terminen. - I juni 83 henvender C:F:G: sig: "Til Forligsmægleren for Næstelsø-Mogenstrup Sogne. For at have forladt Gaarden uden Tilladelse, for at have nægtet at udføre Malkningen og i det Hele nægtet at udføre noget som helst Arbeide og for at have mishandlet 1 Ko, maae jeg herved begjære Elna Sophie Hansdatter af Sverige (Helsingborg) indkaldt for Forligscommissionen".

I august indbydes Wolff til en daglig middag kl.4; den står på grød og flæsk og et parti whist sammen med kammerherre Kirckhoff.- Bang tilbyder igen Anna sin ridehest, men hun skal til København og blive der i længere tid.

Den 4.oktober 1883 skrev C:F:G: til William v.W.: "...Elna er meget syg. Lægen var her imorges Kl.6. ... Din bedrøvede Christian".

Han har altså midt om natten banket kusken op, heste er blevet spændt for en vogn, og så er der kørt, alt hvad remmer og tøj kunne holde, til Næstved for at banke dr. Hansen op, som i skarpt trav ad den mørke vej er blevet bragt til Fladså.

Sidst i oktober skriver C:F:G: til Suenson: "Kjære gamle Ven! ...Her staaer det desværre kun sørgeligt til... (Elna har) Lunge- og Lungehindebetændelse...kan kun sove ved Hjælp af Morphin...er meget mager, og Kræfterne svinde./...Min Høst er meget ringe...".

Elna fik en "spansk flue" på ryggen (en bille med et blære- eller betændelsestrækkende stof, kantaridin, i sig), men den kunne ikke trække betændelsen ud; hun kan spise 3 østers og lidt grød, ligger stille hen og må helst ikke tale. Men at hun godt kan tænke - på andre - ses af følgende brev af 16/11 83 til en kreditor: "...Hans Olsen eier for Øieblikket ikke een Øre, han er i Gjæld til mig, og Bankerne og hans andre Creditorer have trængt ham saa haardt,

at det ikke har været mig muligt at faae Noget til Dem. Deres Tilbud er imidlertid saa overordentlig fordeelagtigt for Hans Olsen, og han er Dem særdeles taknemlig, min Hustru har derfor lovet at hjælpe ham og...Beløbet 25 Kr. bliver Dem tilsendt".

Nogle dage senere skriver C:F:G: til Friderichsen: "...Nu var Lægen her, han var ikke tilfreds... Elna skal atter imorgen Aften have 1 spansk Flue, da Betændelsen i den høire Lunge har bredt sig...(han) kommer Tirsdag for at tage den af./ ...min kjære Elna, der nu atter skal gjemmengaae saa store Lidelser! ...henimod 7-8 (aften) kan hun see helt livlig ud, jeg glæder mig da saa inderlig, uagtet jeg hver Morgen bliver skuffet. Hun er mageløs taalmodig, hvilken Forskjel paa hende og mig, jeg laa til Sengs 1/2 Dag ifjor og var nær ved at forgaae af Utaalmodighed./ ...Af og til gaaer jeg ud paa Mosen for at skyde nogle Bekkasiner til Elna, naar jeg kommer ind til Sengen og viser hende de deilige Fugle, bliver hun saa glad."

Friderichsen kom selv til Fladså og hans nærværelse virkede beroligende på alle, især på Elna. Han fik sendt et dyr som tak for sin "Kjærlighedsgjerning". Og hun blev lidt raskere; alle var samlede om juletræet.

.....

Her må indskydes, at familien Kabell rejste fra Næstelsø omkring 1.november 1883. Allerede i maj havde C:F:G: skrevet til hans efterfølger: "Hr. Provst Gnudtzmann, Vammen Præstegd. Viborg. ...(jeg har forstået, at) De ikke agtede at drive de til Embedet hørende Arealer... (og derfor spørger jeg, om De vil) sælge mig de c 20 Tdr. Land Annexjord i Mogenstrup Sogn, hvoraf omtrent 9 Tdr. Land er udlagt til 1 Fæstehus og 2 Leiligheder. Resten, Skov Eng og Kjarjord drives af Pastor Kabell, men er beliggende 1/2 Miil fra Præstegaarden, hvorved det grændser op til min Eiendom. Af flere Grunde er jeg Liebhaber./ ... (men jeg vil gerne) tale med Deres Høiærværdighed, inden jeg giver Bud".

Som før, var det ikke så ligetil at få en ordning med den præstegårdsjord; kirkeministeriet vil i marts 84 ikke sælge huslodderne nu, men gerne skov, eng og overdrev, så landinspektøren bedes komme for at måle op; provst Gnudtzmann kunne åbenbart heller ikke finde ud af de indviklede forhold; han mente, at alt var i orden og skrev sit navn under konditionen; C:F:G: synes det er en stram arvefæsteafgift, der forlanges, ligeså recognitionen! Sidst i august skriver C:F:G: "... (Jeg vil spørge Dem), kjære Hr. Beyer, om Sagen angaaende Præsteløied snart er i Orden, jeg længes meget efter at betale min Gjæld til Dem".

I november 1883, da Gnudtzmanns var flyttet ind vil C:F:G: og hans børn gerne aflægge familien et besøg i Næstelsø Præstegård.

.....

I januar 1884 er det som om, der er en smule bedring, så C:F:G: kan skrive til sine venner om lidt andet end sygdom, først til Suenson: "... jeg er ifærd med at tilplante et Stykke af Bakkerne ved Møllen og... et større Stykke oppe ved Mogenstrup Skov. Nu til Foraaret skulde jeg bygge 4 Leiligheder til Arbeidere, da jeg paa Grund af min Hustrues svage Helbred vil opgive at holde Folkehuusholdning og forsøge at drive Gaarden alene ved Huusmænd...". Materialerne til de to nye huse i Hørhaven blev delvist skaffet fra Myrupgården, hvis avlslænger blev brudt ned. - Til William v.W. skriver han: "... her er alt for mange Ræve, min Nabo, Kammerjunkeren og jeg har faaet 12 Ræve, men der kunde godt være skudt 20, uden at det var for meget. / ... Af Gjæs er her umaadelige Masser, men de er ikke til at komme nær...".

Men så den 20. januar 84 er det hele ved at bryde sammen: "Kjære Marcher! ... Elnas Tilstand er uforandret, hun er stadig sengeliggende, Svigermoder er atter bleven daarlig og ligger... Nu vil jeg lige frem spørge Dig, om ... Din Hustru vil komme over til os til 1. Februar eller noget lignende og overtage Styrelsen for en 14 Dage á 3 Uger, da min Søster er bleven noget anstrengt af den megen Sygdom, og derfor efter Lægens Raad gjerne skulde recrere sig lidt...".

Og C:F:G: er lige ved at glemme, at det skal være lidt morsomt for et lille fødselsdagsbarn: "Provstinde Gnudtzmann! Elly fylder idag lo Aar, maae Deres Døttre og Metha komme ned og spise med os...saa vil jeg tillade mig at sende en Vogn efter dem...".

Fru Johanne Marcher indfandt sig for at aflaste den udkørte Anna, der tog til København for at rekreere sig i Rømersgade hos gamle enkeprovstinde Jungersen fra Fyn.

.....

Proprietær Keil var flyttet fra Næstelsøgården til Hørsholm, hvor planteskolen er forpagtet til gartner Nielsen, som tilsyneladende er Keils svigersøn og vistnok søn af lærer Nielsen, der endnu var i Næstelsø Skole. Det er til Keil, følgende brev blev skrevet i februar 84: "...Jeg skal bruge 50.000 2aarige Granplanter fra Frøbed, dem mener jeg at kunne købe for 100 Kr. ...Hovedsagen er, at Planterne ere kraftige. Tillige ...10.000 østerigske Fyr./ ...Min Kone...er lidt oppe./ ...Bang...gjør stadig Gymnastik...".

Keil og Bang stod hinanden ret nær. Bang var lidt af en sundhedsapostel, der ikke alene gjorde gymnastik i ribber, tov og bomme, men også lavede fægteøvelser på loftet af sin gamle herregård; desuden badede han hver dag i en skovsø, hvor han om vinteren tit måtte hugge hul på isen, og hvor han klædte sig af og på i et lille uopvarmet skur, en rigtig viking i sammenligning med dem, der iler ind i varmen efter den kolde dukkert.

I marts skriver C:F:G: direkte til Gartner Nielsen: "...Jorden paa Sydsiden af de høie Bakker her paa Gaarden, er i de sidste 3 Dage bleven mærkværdig tør. . Veiret har Foraarets Caracteer./ (Jeg vil bede Dem) sende mig de bestilte Gran og Fyr...hurtigst muligt...".

Utålmodigt beder C:F:G: kort tid derefter Keil om at bevise ham den tjeneste at pirre ved gartner Nielsen. Sidst i april 84 lyder følgende klageråb: "Det seer meget sørgeligt ud med min Granplantage, hvad skal jeg dog gjøre;

det breder sig stærkere og stærkere med hver Dag." Og i maj skriver C:F:G: til en af sine venner: "...mange tusinde af mine Graner, som bleve plantede i 1876, toge Skade af den stærke Frost, vi havde den 21de og 22de April. Saftudtræningen var nemlig i alle Dalene og paa Sydsiderne paa Grund af den milde Vinter saa langt fremskredet, paa alle Høiderne og paa Nordsiderne feile de Intet...".

Til Berlingske Tidende skriver C:F:G: atter et læserbrev, hvor han opfordrer alle, der gerne vil bevare vildt og sangfugle om at bidrage til at udrydde den masse af skader, krager og råger, som er blevet en sand plage. På en køretur på lidt over 1 mil har han talt 42 skade- og kragereder. Desuden bør man efterstræbe rævene noget mere. Allesammen er de efter landmandskonens fjerkræ.

I juli 1884 blev C:F:G: og flere af hans stedlige jagtkammerater medlem af Dansk Jagtforening. Han takker prokurator Justesen i Ringkøbing for medlemskortet og fortæller ham, at han ejer og har læst hans bog "Jægerliv" med så stor fornøjelse, at han gerne engang ville hilse på forfatteren!

C:F:G: lånte "Jægerliv" til overretssagfører Beyer; den ville nok mere ham! Men ellers var min bedstefar ikke nogen stor læsehest. Jeg har samlet lidt sammen på hans åbenhjertige udtalelser om bøger, som hans venner låner ham; han skriver i 81 til ritmester Steenstrup, at bogen har moret ham meget, "uagtet der ikke var saa lidt, jeg ikke kunde forstaae", og i 82 til pastor Kabell, at bogen har han læst med stor interesse, "uagtet jeg maae indrømme, der er en Deel, som jeg ikke rigtig forstaaer", og til Post at han er glad for at have læst "Aanden i Folket", "men den er mig flere Steder noget høi, saa jeg ikke rigtig kan faae fat paa, hvad Meningen er". Om en bog, som frøken Kalkau forærede ham til jul 83, skriver han, "jeg billiger ikke Fru Gyllembourg's Handlemaade, men Heiberg bærer Skylden derfor". En bog om Rusland, som han fik af Kirckhoff, læste han med interesse og ret hurtigt.

Med Elna gik det slet i forårs månederne 84, hun var oppe en time ved middag, men ofte besvimelse nær, inden hun atter kom iseng. C:F:G: spørger pastor Rørdam i Vejle om forholdet mellem hampefrø, rugmel og mælk i et middel, som præsten med held havde brugt imod hoste.

Fru Øllgaard har af og til "Anfald" (hjertesvigt?), hun lider af angst og tør ikke være ene. Hendes svigersøn har dog midt i al elendigheden ikke tabt sin humoristiske sans: "... (det var) heldigt, at (fru Øllgaard til 1. maj) fik 1 Pige, som ikke har Andet at bestille end at passe og pleie hende, og som hun kan regjere med, saa meget hun lyster./ ... samme Pige (er) meget skikkelig og godmodig, kun har hun den Feil, at hun snorker og taler i Søvn, og da hun er ganske ung, sover hun saa fast, at Fru Øllgaard ikke kan faae hende vækket, nu lægges der derfor hver Aften en Snor om Pigens Arm, som Fru Ø kan trække løs i...".

I forsommeren blusser Elnas livsflamme lidt op: "... Elna var den 4de Juni i en lille Kjøretour til Mogenstrup Skov, hvorefter hun befandt sig vel, igaar var hun lidt ude i Haven, men i de senere Dage er hun desværre saa træt og mat, at hun ikke kan staae...".

Men Elna lader ikke til at give op, og i juli 84 skriver C:F:G: "Kjære Hr. Wolff! Fra min Hustru skulde jeg spørge Dem, om De endnu er Liebhaber til Ællinger, thi i saa Fald har min Kone 30 Stk. fortrinlige Exemplarer, ... gl. Rasmus har pleiet og opdraget dem... (de er) i enhver Henseende ypperlige Dyr". Fru Øllgaard er nu fuldkommen rask, går omkring i haven og får sig en snak med gamle Rasmus. Dette er det sidste livstegn om den trofaste mand.

Den 1. august beder Elna om Anna vil skrive for hende til København om strikkegarn til uldtrøjer og den 14. august skriver C:F:G: til Kirckhoff: "... Jeg beder Dem, for Elnas Skyld, at sige mig lidt derom (priser på gardiner og tæpper). Elnas Tilstand er meget daarlig, voldsom Hoste, voldsom Sved, Appetiten ringe og hun kan næsten ikke tale...".

Slægt og venner havde i lang tid af og til sendt hende små opmærksomheder, vindruer o.lign., som hun lige akkurat kunne få ned; den 31.august spiste hun lidt af en bekkasin.

Den 2.september 1884 sender C:F:G: meddelelse til: "Hr. Borgermester Friderichsen, Vordingborg. Min Hustru Elna Christiane Vilhelmine Regine Gasmann, født Øllgaard, døde idag, 45 Aar gammel./ ... (jeg beder Dem) sende mig de...nødvendige Papirer".

I Berlingske Tidende skal indrykkes én gang:

Min trofaste, elskede Hustru, mine 2 Børns kjærlige Moder er efter 11 Maaneders Sygeleie afgaaet ved Døden den 2den d.M. Begravelsen foregaar i al Stilhed efter den Afdødes Ønske.

Gasmann
Fladsaagaard.

Ved begravelsen mandag den 8. kl. 1-2 i Mogenstrup var kun de allernærmeste til stede. De sang Tænk, naar engang den Taage er forsvunden og Lær mig, o Skov, at visne glad og ved graven:

Kjærlighed fra Gud
Er det store Bud,
Er det eneste, jeg veed;
Bliv i Kjærlighed,
Og Du har Guds Fred,
Thi Gud selv er Kjærlighed.

(J.Schiørring)

Hun blev begravet i gamle fru Gasmanns forældres, møllerfamiliens gravsted, lige overfor våbenhusets dør. På en smuk natursten fra Fladså Bakker står der blot ELNA.

Det tog nogen tid, før C:F:G: kunne udtrykke sig i mere end ganske formelle takkeskrivelser for deltagelse i hans sorg. Men efter nytår 1885 skrev han et langt brev til Suenson: "...kjære Ven...ja, det er tungt.../Elna var for mig Alt, ...ogsaa min Virksomhed udadtil fulgte hun med saa stor Interesse...næsten Intet kunde jeg foretage mig uden først at tale med hende derom./ (De kan) forstaae, at Savnet kan knuge een sammen; ...naar jeg er borte fra...gaaer det bedre; ...ved Vinduet i Stuen, dér sad min Elna næsten altid, i sine lykkelige Dage, naar hun ventede, jeg skulde komme, for at nikke til mig; ...i Dagligstuen...er hendes Stol tom, søger jeg ind i hendes eget Værelse, alt staaer

paa sin vante Plads, men... (hun) er der ikke, ja kjære Ven, da bliver jeg trang om Hjertet og det er ofte svært for mig, at blive Herre over mine Følelser./ ...Naar jeg i den sidste Tid sad ved hendes Seng, sagde hun ofte, bed for mig, at jeg maae slippe, jeg er saa træt, saa syg. De kan troe, det er tungt at skulde bede om at skilles fra den man har saa inderlig kjær...".

.

Allerede i foråret havde frøken Kalkau sagt op til efter sommerferien; hun var meget kold og streng, hvad C:F:G: mente, måske var heldigt under de svære forhold.

Elna ville meget nødig sende børnene bort fra Fladså, så i maj måned begyndte C:F:G: at formulere et avertissement til Berlingske Tidende, i et af dem står: "Helst ønskes Fransk talt", i det endelige står der:

Lærerinde

Paa Fladsaagaard ved Næstved søges til efter Sommerferien eller 1ste Novb. en ikke for ung, dygtig Lærerinde til at undervise en Pige i sit llte og en Dreng i sit 9de Aar i de almindelige Skolefag, Sprog og Musik. - Anbefalinger og Opgivelse af Honorar bedes tilsendt Eieren.

C:F:G: forhører sig også blandt venner og bekendte, om de kan anbefale ham nogen. En Hr.Klein anbefaler en frøken Grüner; Charlotte van Wylich anbefaler en frøken Krieger. Da C:F:G: i juli 1884 var i København prøvede han først at opsøge frøken Krieger, men traf hende ikke hjemme, så gik han til frøken Grüner, der boede hos sin mor i Victoriagade 19 på Vesterbro.

Den 12.juli 84 skrev han: "Frøken Grüner! Desværre maae jeg sige Dem, at min kjære Hustru har ligget tilsengs i over 9 Maaneder og er meget, meget syg, saa syg, at jeg maae frygte det værste; skulde denne Sorg ramme mig, bliver jo mit Huus endnu tristere end det er, og jeg kan godt forstaae Deres Fru Moders Betæneligheder for Dem, af disse Grunde søgte jeg ogsaa i mit Avertissement en noget ældre Lærerinde, men da jeg havde hørt Hr. Kleins fordeeltige Udtalelser om Dem, var det, at jeg tillod mig at henvende mig til Dem. At

mine Børns Opdragelse ligger mig meget paa Hjertet, kan De nok forstaae; at den Dame, som underviser dem, foruden at være dygtig, ogsaa har et tiltalende Væsen er jo ikke uvigtigt, især for min lille Pige. - Før min Hustrus Sygdom, kom vi, om end ikke meget saa dog noget ud, men Mange vare saa venlige at glæde os med deres Besøg. - Min Moder og min Søster boe oven paa, men føre deres eget Huus, vor nuværende Lærerinde, som er 23 Aar og har været her i 2-1/2 Aar, besøger dem i Regelen hver Dag. - Dette er, hvad jeg skriftligt kan sige Dem; at jeg vil gjøre, hvad jeg kan, og tage alt muligt Hensyn til den Dame, der samvittighedsfuldt leder mine Børns Unverviisning, er en Selvfølge. Jeg sender dette Brev, pr. Bud til Stationen, for at faae Deres Svar saa hurtigt som muligt, da jeg, hvis De ikke efter disse Oplysninger tør modtage Pladsen, maae søge en Anden. Min ærbødige Hilsen til Deres Fru Moder. Med særdeles Agtelse. Gasmann".

Fanny Grüner fyldte den sommer 23 år. Hendes far (5.gen. 16/11) Otto Peter Traugott Grüner, kaptajn i infanteriet, var faldet på Dybbøl Skanser den 18.april 1864. Hendes mor (5.gen.16/12) Ida Catharine Nathalie, f.Arnesen, sad som enke med fire små døtre i yderst beskedne kår.

Frøken Grüner var imidlertid taget til Dønnerup ved Jyderup, hvor hendes ældre søster Anna var gift med forpagter Lindhardt. Derfra skriver hun et positivt svar, men hun kan ikke komme før til 1.november.

C:F:G: svarer omgående: "Tak for Deres Brev, nu vil jeg ret ønske, at De maa synes om vore Børn og i det Hele befinde Dem vel her. I Septb. tillader jeg mig at komme til Dem, for at træffe nærmere Aftale. Venlig hilsen fra min Hustru og Deres med særdeles Agtelse Gasmann".

Elly og Ove blev i mellemtiden undervist privat af den nye skolelærer i Pederstrup, Hr. Erlandsen, som efter november fortsatte med at give børnene religionsundervisning to gange ugentligt.

.....

C:F:G: havde i alle årene i sine breve ikke været inde på politik, men i sommeren 1884, da der skal være valg, bliver han pludselig aktiv, måske fordi han efter købet af Myrupgård var kommet ind i lensbaron Tage Reedtz-Thotts område. Denne var en ivrig højrepolitiker: Konseilspræsident 1894-97.

13.juni 84: "Hr. Godsforvalter Nielsen (Gaunø). Rasmus Nielsen af Myrup, der den 22.Juni fylder 30 Aar, har bedt mig spørge Hr. Godsforvalteren, om han kunne blive optagen paa Valglisten./ ...Lars Rasmussen af Vestenbæk, 31 Aar gl., der arbejder for mig, boer hos Hans Hansen i Myrup, da det Huus paa Myrupgaardens Mark, som han skal beboe, endnu ikke er færdig, har bedt mig ..om han kunne blive optagen paa Valglisten". 19.juni: "Høivelbaarne Hr. Kammerherre, Lehnsbaron Reedtz-Thott, R.af D.pp. til Gaunø. Overordentlig meget beklager jeg, at jeg ikke var hjemme, da Baronen var her./ ...takker for Brevet./ ...med stor Glæde skal (jeg) gjøre Alt, hvad jeg formaar; men desværre er min Indflydelse ringe, og Myrupperne ere meget vanskelige at faae dreiet ind paa den rette Vei, med Sorg erfarede jeg iaftes, at Stemningen var som sidst...". 19. juni: "Kjære Hr.Post. Steenhugger, Lars Hansen, stemte sidste Gang paa Baronen, idet jeg haaber, han iaar vil gjøre det samme, maae De endelig sørge for, at han kommer derned, blot han kommer her til, saa han kan kjøre med mig til Vordingborg".

23.juni: "Hr.Landinspektør Smith. Da Adjunkt Mossin stiller sig i Næstved - mod Leth - kommer jeg ikke til Vordingborg, min Vogn haaber jeg, bringer 8 sikke Vælgere derned".

23.juni: "Hr. Driftsbestyrer Buhl! (Magle mølle Papirfabrik, Næstved) Saasnart jeg kom hjem, skrev jeg strax til Wolff, derefter kjørte jeg til Provst Gnudtzmann i Næstelsø, videre til Bang, Sparresholm, og derfra til Sogneraadsformand L: Andersen i Toxvård, alle ere ivrige for Sagen og lovede at gjøre, hvad de kunde, efter L: Andersens Udtalelser, lod det til som en stor Deel af Toxvård yngre Gaardmænd ere paa høire Parti. Jeg har nu været hos Skolelærer Nielsen i Næstelsø, han møder og gjør, hvad han kan...". Herefter fandt valget sted, det blev nederlag for Højre.

19.juni: "...Sedlen er i en Convolut sendt til Møller Jacob Paulsen i Myrup, den ivrigste af dem Alle.../ Jeg er Dem taknemlig for Listen over Stemmeafgivningen i Myrup. Jeg har hørt, at een kneb ud og blev hjemme, men de 5 andre da, og Jens Ingvarlsen af Lou og Jørgen Nielsen af Hammer Riselod, der begge arbeide for mig, stemte sikkerlig paa Baronen, dog jeg vil gjerne vide det".

Der var ikke hemmelig afstemning. Det fremgår ikke af kladden, hvem det sidste brev er stilet til, og heller ikke, hvad det var for en seddel, mølleren i Myrup fik tilsendt.

.....

Fru Caroline Øllgaard forlod Fladså den 9.september 1884, dagen efter Elnas begravelse, og tog fast ophold hos Marchers i Maribo. Anna flyttede nedenunder til sin bror og styrede fra nu af huset for ham; tilsyneladende var der indtil 1.november stadig stor folkehusholdning, men derefter kom der en ny husjomfru, som kun skulle tage sig af fire voksne, C:F:G:, hans mor og søster og lærerinden, to børn, stuepigen, kusken og sig selv i det daglige; kusken var ugift og var behjælpelig med forskelligt arbejde i huset.

Lejlighederne i de nye arbejderboliger bestod af en gang, et køkken og to værelser forneden og loftsværelser ovenpå, til hver lejlighed hørte en ret stor have; de blev nu befolket med husmandsfamilier, hvor konerne ofte deltog i malkningen og sæsonbetonet arbejde på gården, ligesom også børnene kunne få lettere arbejde der, når de ikke var i skole.

Frøken Grüner ankom torsdag den 30.oktober 1884 for at være parat til at begynde undervisningen den 1.november. Børnene blev hurtigt meget glade for hende. Hun blev straks sat til at føre vægtbogen over, hvad der blev vejet på svinevægt og bismær, skønt Anna skulle stå for husholdningen.

Omkring 1.november fik C:F:G: fra sin svigermor et brev, som irriterede ham. Han skriver søndag den 2. ikke til hende, men til fru Marie Øllgaard, at han anser det for rettest, at hun får malerierne af sin mands bedsteforældre nu. Som

allerede i 1879, da han tilbød sin svigermor at flytte til Fladså, følte C:F:G: sig også nu kaldet til at slå et slag for den unge fru Øllgaard og hendes søn Georg.

Næste dag skriver han så - uden for mange omsvøb - til sin svigermor: "Kjære Fru Øllgaard! Efter Deres Ønske sender jeg Sengen med Tilbehør, Maleriet og Bakken, tillige sender jeg Billederne af Deres Forældre, da det forekommer mig Johanne ønskede at faa dem. - Trakten til Kaffekanden er her ikke. Den brungrønne Kjole, den bedste Elna havde, er efter hendes Ønske sendt til Madam Lassen".

Utvivlsomt mistænkte de hinanden for at ville "rage til sig", men billederne af møllerparret Øelund kunne jo ligeså godt med tiden tilhøre Johanne som nogen andre af gamle fru Øllgaards børn.

Kort efter svarer C:F:G: på et brev fra Marcher, først om familiegravstederne på Mogenstrup og på Næstelsø Kirkegård og derpå: "...Til Johanne beder jeg sige (overstreget: at her ingen Handsker findes, ligeledes, at her aldrig er ankommen nogen Skraamadras. Skrinet tillige med 2 Kyllinger sendes snarest), der...kommer 1 Pakke samt Brev fra Anna...".

Han gider ikke have med alle de efterkrav at gøre, overlader det til Anna. Til julen blev Elly og Ove fotograferet i Næstved og billederne blev brugt som julegaver (for at erindre om Elnas to børn?). C:F:G: sender til fru Øllgaards 82-års fødselsdag to ænder fra Elnas andegård, og han fortæller hende, at han hos hoffotograf Petersen har fået lavet et stort billede af Elna og et af Elise, de har fået plads i havestuen, der hvor de to Øllgaard-malerier hang, dem har han nemlig sendt til Marie Øllgaard, som så gerne ville have dem, og Georg er jo den eneste mandsperson i slægten - så er det sagt!

.

Den lange landbrugskrise var inde, med "Tilbagegang i Alt, hvad Landmanden producerer". C:F:G: fik i 1884 for sine svin 1 øre mindre pr. pund levende vægt end i 83, det gør

for ham en forskel på 2600 kr. - Han er ivrig for at få sine udestående penge ind, da han har store udgifter. - Høsten har været dårlig på Fladså både i 83 og 84, pengekassen er i en dårlig tilstand. - C:F:G: er kommet ind i en (højre?) forening, der vil udgive et blad; hans kommentar er, at "...en stor Deel af Befolkningen paa Landet tørster efter Læsning, men Formen...er langt fra ligegyldig. Prøvenummeret var i høj Grad uheldig. En rolig, besindig, overbevisende Fremstillingsmaade, der frem for alt vogter sig for at gjøre sin Modstander latterlig, vil virke bedst;..."

Carl van Wylich beder i januar 1885 igen C:F:G: om at gå i kaution for sig, denne gang sammen med de unge grever Holck på Rosendal og Margrethelund ved Fakse, som stod familien v.Wylich nær; som før er Carl v.W. ret svævende, og C:F:G: svarer: "... (jeg må) bede Dig inden den 24de d.M. at sige mig, hvor stort et Beløb, Du vilde have, at Greverne og jeg skulde gaae i Caution for, thi det kan ikke hjælpe, at jeg kommer og siger, om de vil gaae i Caution for hvad der mangler..."

C:F:G: skriver til William v.W.: "...Angaaende Carl, da var det meget rigtigt af Dig, at sige ham, at han er letsindig, ... en daarlig Disponent og arbejder for dyrt, men...han har gjort meget ved Knudskovgaard, meget mere, end man som Forpagter bør gjøre. - Da jeg talte med Oxholm, yttrede han: da jeg ikke vil have, han skal sætte Penge til hos mig, har jeg bestemt til 1ste Mai 85, at udbetale ham 25.000 Kroner, det vil sige, han skylder mig 5000 Kroner, dem trækker jeg fra".

Men greverne Holck til åbenbart ikke kautionere. Den 11.april skriver C:F:G: til: "Kjære William! ... (jeg har fået) Brev fra Carl, (som)...anmoder mig om at gaae i Caution for 15.000 Kroner tillige med Din Broder Peter og Din Svoger Muxoll (i Vordingborg). Jeg kan ikke, ... jeg har aldrig givet ham mit Ja./ ... Sidste Sommer anmodede Vossbein mig om at gaae i Caution for 6000 Kroner, da han var i stor Forlegenhed, jeg svarede, at jeg gik ikke i Caution, men saa snart jeg fik solgt mine Sviin, skulde jeg laane ham alle de Penge, jeg kunde undvære, nemlig 5000 Kroner; han og jeg haabede, at 11.Juni 85

havde han solgt sin Eiendom og jeg kunde da faae mine Penge tilbage, men dette Haab lader desværre ikke til at gaae i Opfyldelse, og jeg er nu selv i Forlegenhed, og maa laane, da jeg til Terminen skal bruge 8000 Kroner og kun har de 2000 Kroner./ ... (I må) have mig undskyldt, ... Carl skriver, ... at Du skal ordne Pengesagerne, det er derfor jeg skriver til Dig".

Carl v.W. var ifærd med at få forpagtningskontrakt på hovedgården Nørholm nordøst for Varde, ejet af en frøken Rosenørn. Vossbein, der nok havde penge i klemme hos Carl v.W., lagde sit hoved i blød med, hvordan han kunne hjælpes, foreløbigt over de 13.000 kr., så var der kun 2000 kr. tilbage. C:F:G: foreslår, at Peter v.W., Muxoll og pastor Dahlerup, der åbenbart også var en svoger, og han selv skulle overlade Carl hver 500 kr., så var sagen afgjort.

Forøvrigt måtte C:F:G: i årevis i høflige vendinger rykke Vossbein for de 5000 kr., han havde lånt ham, han fik dem tilsyneladende aldrig.

.....

Gamle fru Caroline Øllgaard i Maribo havde igen ladet høre fra sig, i et ubehageligt brev til Anna; den 22. april laver C:F:G: et svar for hende: "...Det var efter mit Forslag, at Elises Tøj (som Elna havde fået efter sin afdøde søster) blev sendt Dem, ... jeg mente, De kunde bruge det./ ... Saasnart jeg havde læst Deres Brev, leverede jeg det til min Broder... han udtalte, at han ikke forstod, hvorfor Fru Øllgaard vilde rette Brevidelser imod ham. Jeg for mit Vedkommende forstaar eiheller, hvorfor De har udtalt Dem saarende ligeoverfor min Broder, der altid har viist sig hensyntagende overfor Dem. Kjærlig Hilsen til Alle fra Deres hengivne Anna".

Fra 1. juni stammer C:F:G:s referat af:

Det liberale Møde i Ringsted.

Mødet blev ledet af Grosserer Hage, der i et interessant og klart Foredrag paaviiste, at der ikke var den ringeste Anledning for Kjøbstadborgerne til at støtte den nuværende Regjering; Skomager Clausen takkede Hage; han udtalte Haabet om, at Ringsted Borgere i et stort Antal vilde tiltræde den liberale Forening, der agtedes dannet. - Hage

udtalte sluttelig følgende: Med Ønsket om, at Konge og Folk atter maae finde hinanden...udbringer jeg et Leve for Forfatningens rette Brug og Forstaaelse. Jublende Hurraraab.

I juni 85 havde C:F:G: atter været på Anneberg: "...Tak for de yndige Dage./ ... (Det vil være mig en glæde at) tage imod Dem og Deres Hustru, saa godt, som min ensomme Stilling gjør mig det muligt. - Reisen til Kjøbenhavn gik godt, kun blæste det temlig stærkt (på Isefjorden), saa jeg ikke rigtig kunde nyde den smukke Tour (han var ikke søstærk!); jeg fulgte Dem (med øjnene), til De dreiede ind paa Gaarden, da jeg naaede Kongsøre, forsvandt ogsaa Anneberg./ ... (jeg) naaede Fladsaa i deiligt Veir, men traf min Moder og Børnene en Deel forkjølede, Lærerinden lidende af Tandpine og min Søster ikke rigtig rask, jeg selv har ogsaa faaet en Deel Hoste og Slim...".

Efter Elnas død var C:F:G: ret tit syg og sengeliggende, især led han af hoved- og ansigtssmerter.

Sidst i juni skriver han: "Tak, kjære Svigermoder! ... Til min Fødselsdag havde jeg besøg af v. Wylich samt de 3 unge Herrer Bang, Post, Sneedorff-Wolff... Af Moder og Anna fik jeg 1 Speil til Havestuen (det arvede min søster Lise), af Elly 2 nydelige Støvleposer med mit Navn og af Ove 2 smaa Skaale til at sætte Blomster i ved min elskede Elnas Billede. - Angaaende de Gjenstande De har omtalt... da vil jeg meget nødig af med dem, jeg vilde jo saa gjerne, at Børnene skulde beholde dem til Minde om deres elskede Moder, men ønsker De det meget, skal jeg sende dét, jeg kan skille mig fra. - Kan De erindre, at Elna havde en Meloncactus, var det ikke et underligt Træf, om Morgenen den 28de havde den sat 5 Skud ud, og om Eftermiddagen mødte den med 5 fuldudviklede Blomster, det var som om Elna gjemmen den sendte mig en Hilsen...".

Jeg gætter på, at det var i sommeren 85, at kunstmaleren Poul S. Christiansen boede på Fladså "for at få lidt sul på kroppen"; han malede et stort billede af Ove og Elly, der spiller krocket på græsplænen foran hovedbygningen; de to lindetræer ved husets sydgavl havde allerede da en mægtig fælles krone, hvorimod blodbøgen ved "parken" endnu så ung og spinkel ud. Billedet fik sin plads i kontoret på Fladså, hvor det hænger den dag idag.

I august købte C:F:G: hos fabrikant Allerup i Odense et færdigrensende tærskværk til hestekraft. Det blev installeret i tærskeladen, hvor der udenfor i gården blev lavet en hesteomgang, lig den, der trak hakkelsesmaskinen ved hestestalden. Men der blev også tærsket med lokomobil, dog kun ude i marken.

I anledning af årsdagen for Elnas død fik C:F:G: et venligt brev fra fru Marie Øllgaard, hvem han takker rørt: "...for mig bliver Savnet af den elskelige Quinde stærkere og stærkere...".

I oktober 85 har C:F:G: og Oluf de Bang været på besøg hos skolelærer Nielsens søn, der var blevet præst i nærheden af Fjerritslev: "Kjære Hr.Nielsen! Tak og atter Tak...for de rare, for mig uforglemmelige Dage...i Kollerup Præstegaard./ ..Touren til Vesterhavet, Opholdet ude i Klitterne, Udsigten fra Toppen, glemmer jeg aldrig, ...den Fornøjelse... at skyde Hare og Høns i det vilde Landskab og efterat have nedlagt noget Vildt, nyde den fortrinlige Frokost, som Deres elskværdige Hustru stadig forsynede os med, i stille Fred, langt borte fra al Verdens Tummel, på Kanten af en Klit, omgiven af Lyng og Marhalm og med det stolte Have tæt under sig...". C:F:G: skriver til Wolff, at der bliver jagt på Sparresholm den 23.oktober: "...kan jeg ikke lette Dem Reisen? ved f.Ex. at De kommer her, Natten mellem Torsdag og Fredag; Gjæsteværelset, Nordstuen, skal være i Orden og saa kører jeg for Dem derhen./ ...Jeg skal nok sørge for, at Sengen ikke er al for kold. Vil De have Varme paa Værelset? Gangdøren er aaben og Lampen tændt".

"...Paa Jagten i Sparresholm Skove faldt 2 Ræve og 8 Harer. Stemningen efter endt Dagværk fortrinlig. Kammerjunker Wolff-Sneedorff, Engelholm, spillede, Lund, F.Post og Beyer sang...".

Til julen bestiller C:F:G: 50 flasker Pale Sherry á 1 kr. 50 øre pr. fl. Han sender sin svigermor i Maribo en and og fortæller om de dårlige tider og at han har haft sygdom blandt svinene, så han har mistet mange.

I januar 1886 skriver han til Suenson: "Kjære, trofaste Ven! Det gjorde mig meget ondt at modtage Deres Brev, det er ikke Spøg, naar man har Hustru og Børn, at den Virksomhed man har valgt, uagtet al anvendt Flid og Sparsomlighed, ikke kan bære sig, og jeg giver Dem Ret, kan De ikke faae Forpagtningen til en Priis, saa De kan leve, er det rigtigst at opgive den. Anneberg er ingen 1ste Klasses Gaard... (Suenson fik en ordning med gårdens ejer, så han kunne blive der i flere år fremover!) ...Er der Udsigt til Bedring? Sæden vil neppe stige, Amerika, Indien og Rusland trænge sig jo stærkere og stærkere ind paa os - Frankerig og Italien ere jo farlige Concurrenter med Smør og saa det allerværste, er det forbandede Kunstsmør (margarine!)... Ost er næsten usælgelig.../. De 3 sidste Aar have været daarlige for mig, forrige Aar gav Underbalance, sidste Regnskabsaar gik lige op.../. - Fra Clausen (Trollesgave) skal jeg hilse, ...han er den samme uforandrede, elskelige, rare Mand, men desværre kniber det for ham..., hele hans Familie er jo i smaa Kaar, og han skal hjælpe dem Alle. - Wolff paa Grevensvænge lever i Fryd og Glæde, paa Jagt, i Selskab og paa Bal, om kort Tid tager han til Kjøbenhavn, derfra til Norge (hvor begge hans søstre var gift ind i familien Anker) og atter tilbage til Kjøbenhavn..."

Efter nytår 1886 må frøken Grüner vist have påtaget sig at lære Elly og Ove at danse. C:F:G: forhører sig hos "Uhrmager Arentzen (Næstved, ...om) hvormeget l Spilledaase, som kan spille forskellige Dansemelodier saa høit, at Børnene naar de danse, kunne høre dem, koster?".

Jeg gad vist, om det er den lille spilledåse med fire spinkle melodier, der fra en roterende valse lød som en slags klokkespil og som vi af og til fik lov til at høre i vores barndom, når vi kom ind i kontoret?

Til sin svigermor sender C:F:G: en kalkun til hendes 83-års fødselsdag med et brev, der ender med en beretning om, at smørret falder den ene uge efter den anden, at fedekvæget næsten ikke er til at sælge og at en af hans bekendte har måttet sælge sin gård med 200.000 kroners underskud. På

Fladså lever de stille: "...dog have Børnene, Frøkenen og jeg kjørt i Kane og løbet paa Skøiter paa Parken...".

Jeg tror, det må være på denne tid, at det gik op for C:F:G:, at den friske og sunde, nydelige frøken Fanny Grüner måtte blive hans tilkommende hustru og en sød stedmoder for hans børn. Hvornår han friede og hvornår hun sagde ja, aner jeg ikke, men indtil sommeren 87 vedblev hun pro forma at være "Frøken Grüner", børnenes lærerinde.

Elly gik i sit trettende år; hun har selv mange år senere fortalt mig, at det pludselig gik op for hende, at frøken Grüner havde en kvindelig skikkelse, og at det sved lidt i hendes hjerte, for hun og hendes far elskede hinanden meget højt.

I marts 86 skrev C:F:G: til sin ven Lago Wedel, tidligere Sophuslund, nu Nørresøgade No.13: "...Du har altsaa maattet bukke under for Tidernes Ugunst... (jeg vil inderlig) haabe, at det maa lykkes for Dig at finde et Erhverv./ ...vi have dog i tidligere Dage tilbragt mange glade Timer sammen. Din gamle Avlskarl Jørgen Jensen har nu tjent mig som Ladefoged i 4 Aar". (Det var ham, som fik "nikket en skalle" af en husmand i Løjed). Beyer anbefalede Wedel til bestyrer på Rosenborg Gård i Nordsjælland.

Tilplantningen af bakkerne fortsatte. Et år havde C:F:G: købt planter fra Svanholm i Hornsherred, dette år kom de fra Addit Skov ved Brødstrup; disse var trukket af svensk frø, og det pålægges skovfogeden at lade planterne pakke omhyggeligt, at de ikke skal lide for meget under den lange transport.

1.april 86 afsendte C:F:G: sin stemmeseddel til Den konservative Klub i Næstved; han var eneste medlem i Mogenstrup Sogn; til formand ønsker han Hr. Physikus Knudsen i Næstved, til kasserer Hr. Overretssagfører Beyer og til sekretær Hr. Driftsbestyrer Buhl.

På Sparresholm Teglværk, der især fabrikerede drænrør, blev der fra foråret 86 lavet stærekasser, der lignede tilspidsede drænrør med et hul i og som man mente, at stærene hellere ville bygge i, end i kasser af træ. C:F:G: aftog et

helt parti, dels til sig selv, dels til "Høivelbaarne Hr. Etatsraad de Neergaard til Gundersløvholm", dels til Frederik Post på Broksø. De hang endnu i min barndom oppe på lindetræernes stammer. - Den 14. april 86 sender C:F:G: lykønskning til Gerner Sneedorff Wolff i anledning af hans forlovelse. Til gamle fru Øllgaard skriver C:F:G: "...Min Nabo... (er blevet) forlovet med Frøken Louise Bornemann, en Datter af Kammerherren./ ...han er jo, selvfølgelig, henrykt og agter at holde Bryllup til August, hans Moder er overordentlig glad for Forbindelsen...".

Stationen ved Lov skal snart åbnes, så bliver det lettere at komme med sydbanen. - I juli sendes der fisk fra Maribo til Fladså. - Til fødselsdagen den 28. juni skal der være ret stor herremiddag: de Bang med en premierløjtnant Sauerbrey, de to brødre Post, forpagter Clausen, Trollesgave, Beyer, Wolff og provst Gnudtzmann. - Beyers børn er på Fladså den sommer, mens forældrene er i Sverige. - C:F:G: er desværre forhindret i at komme til kammerjunker Wolffs bryllup, der fejres hos en frøken Bornemann, søster til bruden; hos juveler v. Christensen, Østergade 8, bestilles i udvalg 2 grøntskeer eller 2 konfektskeer, de sidste i oldnordisk stil!

I september 86 fortæller C:F:G: de Bang: "...Paa Brandeløv Mose skjød jeg forleden Dag 1 dobbelt og 1 tredækkerbekkasin./ ...I aftes havde jeg den Glæde at see 6 Dyr, de 3 græssede uden for Haven og de 3 gik og aad i Kanten af Granplantagen, tilmed var der 2 Ræve inde i Natfolden, men forleden Aften jeg og Frøken Grüner gik der forbi, gik 4 Ræve ganske ugenert og spadserede ude mellem Kørne".

Til fordel for foreningen "Fædrelandets Forsvar" solgte C:F:G: lodsedler og sangbøger blandt venner og bekendte. - Den 20. oktober fyldte fru Marie Gasman 80 år og fik besøg af sin bedste veninde, enkepastorinde van Wylich. - Den 18. november skal børnene til eksamen og provst Gnudtzmann kommer ned for at være censor; stor spænding! - Kort før jul døde gamle fru Caroline Øllgaard og blev begravet i Maribo den 23. december 86.

Efter nytår 1887 skriver C:F:G: til Kirckhoff: "...Jeg forstår mig ikke paa Arvesager, som Du ordner det, er jeg tilfreds...".

Den vinter lå C:F:G: i sengen i 14 dage af gastrisk feber og han led af hoved- og ansigtssmerter. William v.W. og hans ven hofjægermester (Hannibal) Sehested (den senere udenrigsminister 1900-01) kommer til Fladså i februar. På Rådegård er der kommet en festlig familie ved navn Barfred-Pedersen; Elly og Ove er til bal der i februar og morer sig brillant. Til marts 87 begyndte Ove at gå i Frøken Pretorius' Skole i Næstved for at forberede sig til optagelsesprøven på Herlufsholm; han rider frem og tilbage og nyder disse ture, selv i voldsomt snefog. Også Elly er glad for at ride. I april inviterede familien Beyer Elly og Ove til komedie i Næstved, det var første gang, de skulle i teater; de skulle se "Landsoldaten" og var jublende glade. I foråret bygges en ny mølle (vistnok den, der stod ved vejen mellem Myrup og Pederstrup på "Møllemarken") og desuden en udvidelse af den kønne, gamle kostald desværre en grim gulstensbygning i vinkel med den; ved sydgavlen blev der bygget en "drivkasse" til vinstokke, som kom til at bære dejlige druer.

.....

I april 87 havde William v.W. og C:F:G: besøgt Carl v.W. på Nørholm, fordi frøken Rosenørns godsforvalter havde alarmet William. Jeg formår slet ikke at gøre rede for de indviklede økonomiske forhold, men vil lade nogle uddrag af C:F:G:s breve tale for sig selv: "Kjære Carl! ... (det var morsomt) at see den deilige Bolig (ny-klassisk fra 1779)... Regnskabsbøgerne har jeg bestilt og saa hurtigt jeg faaer dem blive de sendt, saa skriver jeg op paa 1 Ark Papir hvorledes du skal føre dem...og beder dig ved Maanedens Slutning at sende mig en fuldstændig Afskrift for at jeg kan see, om Du har forstaaet mig rigtig. - ...jeg synes, Du matte kunne

svare den Afgiwt, naar Du passer rigtig paa.../ Din Quægbesætning... (er) temlig stor, det er bedre...at holde loo velfodrede Kreaturer end 120 Stk. mindre gode og Dine Kalve kunde især trænge til noget kraftigere Ernæring; ...Du har været noget flot med Anskaffelse af Redskaber...; i det Hele troer jeg ikke Du skal bebreide den lette Jord...for meget, Du sparer derved baade paa Redskaber og Heste, men især paa Menneskekraft og den er den dyreste; det kan ikke nytte at man koster saa meget paa Jorden, at den giver 1 Fold mere, naar denne Anstrengelse har bragt...2 Fold ud af Lommen; ...Du burde sælge Hingsten og Vognene (luksus?).../ ...én Ting kan jeg uden Selvros sige...jeg har fra den første Dag jeg overtog Styret her været forsigtig, men tillige nøiagtig i Pengesager og det har langt større Betydning end mange troer".

Maj: "...Jeg har aldrig lovet Dig at udbetale de 3000 Kroner./ ...Jeg forstaaer mig ikke paa Vexler, men har kun hørt, at det er et farligt Stk. Papir at skrive under paa..."

Peter og William v.W. og C:F:G: lover at låne Carl hver 3000 Kroner til terminen 1887.

Juni: "Kjære William! ...Carls Obligationer trænge til at omskrives, f.E. er Forpligtelsen til at forrente Capitalen slet ikke omtalt, Vitterlighedsvidner findes ei heller./ ... (det ville også være) rettest, at Du gav Din Broder Peter, Anna (der gerne ville hjælpe med lån) og mig en Tilstaaelse for, at Du paa Din Broder Carls Vegne udbetalte Renterne til os..."

August: "Kjære Carl! Iaftes modtog jeg Din Kassebog og sender den idag tilbage, jeg kan nok see at Du ikke har forstaaet mig ganske, jeg har tilladt mig at sætte ? ved de Conti som jeg mener ikke ere rigtige; ...Indtægtsconti og Udgiftsconti kunne ikke have samme No./ ...Kommer Du en Gang her, skal jeg vise Dig mine Bøger og saa er Du hurtig inde i det..."

.....

På hjemvejen fra besøget på Nørholm i april besøgte William v.W. og C:F:G: hofjægermester Sehested på Tangegård ved Broholm, hvor de også fik tid til at se dejlige skove.

I maj 87 skriver C:F:G: til William, at han nok skal vise Hr. Ring de smukkeste steder på Fladså: "Naar kommer den unge Maler?", den senere så berømte L.A.Ring, der havde taget navn efter sin fødeby Ring, mellem Lov og Lundby.

Ligeså i maj indsender C:F:G: en ansøgning, om at Ove må blive prøvet i juli til forberedelsesklassen på Herlufsholm.

I juni 1887 blev Wolff indbudt til rågejagt på Fladså. En flok råger havde i foråret 81 slået sig ned i "Løjedskov", en køn lille løvskov ved åen. For at holde bestanden nede på disse skadedyr, som ganske vist er gode til at tage oldenborrelarver, blev der, så længe kolonien fik lov til at være der, hver forsommer holdt jagt på rågeungerne, når de var blevet så store, at de var krøbet ud af reden ud på grenene. Der var altid en sværm af råger at se over trætoppene, de snakkede og larmede i ét væk, og der var altid hvidt i skoven under dem af rågemøg.

Anna havde i et års tid følt sig sløj. Da hun omsider bekvemmede sig til at lade sig undersøge, viste det sig, at hun havde en svulst i underlivet. Hun blev indlagt på professor Howitz' sygehus i Pileallé, og som C:F:G: skriver den 10. juni 87: "Gud være lovet og takket, kjære Anna, at Alt gik godt, Moder græd af Glæde, da jeg Torsdageftermiddag modtog Telegram fra Doctor Friderichsen, at Operationen var heldig overstaaet og at Dit Befindende var vel...".

I juli skriver C:F:G: til frøken Charlotte van Wylich, som både før og efter operationen tog sig kærligt af Anna, for at takke hende: "...Jeg har travlt med Hø høsten. Bang Sparresholm...kom for at spørge til Anna, det var hans Agt at ville have besøgt min Søster, men han var bange for at gjøre Ulejlighed. - Ove har travlt med at læse til Examen... der er en Vagtmester, der lærer Drengene at svømme. Elly har i sin Fritid travlt med sin Gaas, sine Duer og med Ællingerne,

der nu ere ude i Parken, hvor de nyde Livet i fuldeste Maal. Forleden Dag kom her en Mand med Fisk, en stor Begivenhed, jeg købte 2 Stk. røget Makrel, vi spiste den ene Onsdagsmiddag, den smagte fortrinlig, og vi glædede os til at nyde den anden om Fredagen, men ak, Mons, Katten, havde spist den...".

Ove klarede optagelsesprøven fint, og glæden var stor.

I breve fra august 87 står der: "...Jeg har travlt med Rughøsten, holder Veiret faar jeg opbunden idag. Al den øvrige Sæd er moden, jeg har meiet al Bygget paa Myrup." - "...jeg har bestemt mig til at Elly skal i Frøken Zahles Skole...". Og et brev, hvor forlovelsen mellem C:F:G: og frøken Grüner endelig er åbenbaret: "Kjære William! ..Ove ...skrev til mig forleden Dag, at han havde det udmærket. Gud holde sin Haand over ham, at han maa opføre sig vel... Det var lidt svært at skilles fra ham, men endnu langt sværere i Onsdags at skilles fra Elly dog...synes jeg ikke, jeg kunde handle anderledes, og jeg har den faste Tro, at Fanny og min tilkommende Svigermoder ville gjøre Alt for min søde Elly...".

Elly skulle bo hos fru Grüner, Victoriagade 19, I., et hus, som efter 1864 var bygget til majorsenker, en titel som fru Grüner fik tildelt; og Fanny var efter endt lærerindegering på Fladså, flyttet hjem til sin mor.

Fra august og september er de følgende to breve: "Min kjære Elly! ...Mette, Duerne og Hunden befinde sig vel... den gamle Mælkehest er (overstreget: slagtet, rettet til) solgt./ ..De deilige Blommer ved Muren blive ædte af Fluerne og Augustæblerne af Skaderne...søde Elly...". "Kl.8 Aften. Min kjære søde Elly! Nu har jeg været ude... (jeg) havde den Fornøielse at see 2 Stk. Dyr og 2 Harer... Mette, den havde det ganske udmærket; ...jeg længes meget efter et lille Brev fra Dig...mit kjære Barn... (gid at det) fremdeles gaar Dig godt i Skolen. Du skal ikke tage Dig det for nær, om ogsaa Du har lidt Smaaærgrelser, det kan man ikke undgaa, hold Dig til Gud og tal med Din tilkommende Moder, naar der er

noget i Veien./ ... (jeg var) i Løied for at see til Quier, den røde Plag og Keiser, Keiser er voxet meget...og ser godt ud...".

Sammen lejer Wolff og C:F:G: i september 87 jagtretten på én gård i Pederstrup og to gårde i Myrup, de tilbyder at betale 8 kr. årligt for hver jagt.

C:F:G: er beskæftiget med at istandsætte huset til den nye frue på gården, med forsatsvinduer, nye kakkelovne, malararbejde, gardinstænger; de nye møbler skal komme fra hofstolemager Hansen, Holmens Kanal 2. Anna er rekonvalecent og hans moder gammel. Sammen med husjomfruen tilrettelægger han kostplanen, som for efteråret 1887 er bevaret i en lille bog.

Oppe

Septb:

29. Risengrød, stuvet Fisk.
30. Sagovælling, stegt And m. Kartoffler.

Nede

- Risengrød, stegt Flæsk.
- Sagovælling og Pandekager.

1. October

Kjærnemælkssuppe, kogt Skinke med Macaroni.	Kjærnemælkssuppe, kogt Skinke med stuede Kartoffler.
2. Sød Suppe, kogt And, Skorcené-rødder.	Sød Suppe, Æggekage.
3. Frikadeller af spansk Faar (meget velsmagende) m. Kartoffler, Æblegrød.	Sød Suppe, Æggekage.
4. Kjødsuppe m. Kjødboller. 2 Agerhøns.	Kjødsuppe. Kogt Kjød.
5. Bygvælling. Kogt Torsk.	Ligeledes.
6. Kjødsuppe. Kjødboller i Sellerisauce.	Suppe. Æggekage.
7. Bollemælk. Stegte Agerhøns.	Kaal og Flæsk.
8. Suppe legeret med Æg. Hachis m. Kartoffler.	Kjærnemælkssuppe. Hachis m. Kartoffler.
9. Agerhøns m. Kartoffler. Æblegrød.	Flæsk. Æblegrød.
10. Risvandgrød. Bedesteg.	Ligeledes.
11. Sagovælling. Bedesteg i Sauce.	Ligeledes.

12. Vandgrød. Sort Pølse.	Ligeledes.
13. Ribbenssteg. Æblegrød.	Kaal, Finker.
14. Kjærnemælkssuppe. Opstegt Pølse.	Ligeledes.
15. Høstgilde:
Kjødsuppe. Svinemørbradsteg.	Smørrebrød, Sylte.
Kjødsuppe. Bedekjød.
(4 Lispund Flæsk til Sylte, 2 spanske Beder til Suppe og Boller samt Kjød til Eftermad; 20 Stk. Sigtebrød (4 for meget!), 6 Pund Smør).	
16. Opstegt Pølse. Haresteg.	Sylte og Kartoffler.
17. Kjødsuppe. Kyllingesteg. Æblegrød.	Grød og Sylte.
18. Vælling og Dyrebov.	Vælling og Sylte.
19. Suppe. Dyrebov. Æblegrød.	Grød og Sylte.
20. (Fru Marie Gasmanns fødselsdag):
Suppe. Røget Laks. Skorcené-rødder. Dyresteg. Smør og Brød og Ost. Vandbakkelser. Viindrue.	Kaal og Flæsk.
21. Vandgrød. Kold Dyresteg.	Grød, Sylte.
22. Suppe. Dyreragout.	Vælling og Flæsk.
23. Kold Dyresteg. Vandbakkelser.	Rismelsgrød og Sylte.
24. Sagovælling. Kold Dyresteg.	Sagovælling og Flæsk.
25. Bollemælk. Kold Dyresteg.	Klumpemælk og Finker.
26. Smørmelsgrød, røget Lax, Macaroni.	Kaal og Flæsk.
27. Sagovælling. Agerhønsragout.	Sagovælling og Sylte.
28. Risvandgrød. Vildandesteg.	Risvandgrød, stegt Flæsk.
29. Grød og stegt Flæsk.	Ligeledes.
30. Sødsuppe. Kogt And m. Skorcené-rødder.	Sødsuppe, Sylte.
- ("Ligeledes" betyder sikkert samme med "oppe" og "nede")	
20. Novb. Suppe. Kogt Kalkun.	Ligeledes.
21. Risvandgrød. Kogt Torsk.	-
22. Suppe og Kjød af spansk Lam.	-
23. Sagovælling og Lammefricassé.	-
24. Vandgrød og Lammesteg.	-
25. Sød Suppe og opvarmet Steg.	-

26. Øllebrød og stegt Flæsk.	Ligeledes.
27. Risengrød og kogt Kalkun.	-
28. Risenvælling og kogt Torsk.	Grød og Fisk.
29. Sød Suppe. Kalkun.	Ærter og Flæsk.

Maden "nede" var for de to piger og kusken. Maden "oppe" delte C:F:G: med sin mor og Anna og i september og oktober med kunstmaler L.A.Ring, som bl.a. malede et smukt billede til sin ven William v.W.; et ganske lille gråvejrsbillede af gården set fra Marienlystmarken, som jeg arvede og har givet til vores ældste søn Christian Oldenburg (proband, 1.gen. 1/1.a); og et yndigt lille billede af udsigten fra havestuen, som C:F:G: købte og gav til Anna i julegave det år; det tilhører nu min faster fru Ida Marie Aasted (3.gen.4/30); de to billeder i vores familie er desværre usignede, men påtegnet af L.A.Rings søn, Ole Ring.

Fanny havde haft travlt med at købe brudeudstyr, og fra midt i oktober til midt i december var hun husholdningselev på Bjergbygård ved Mørkøv hos Fog's; han var præstesøn fra Næstelsø og tidligere landvæsenselev på Fladså (se s. 99).

På Grevensvænge var der kommet telefon! C:F:G: sendte den 14.december en lille seddel over til Wolff, om han ville være venlig at meddele Dr.Hansen i Næstved, at der kommer vogn efter ham fra Fladså til den gamle fru Gasmann; C:F:G: vil gerne tale med lægen, for han står med det ene ben ude af døren, han skal ordne det sidste med hensyn til skiftet med børnene og overformynderiet, inden han lørdag den 17. december (1887) skal holde bryllup med Fanny.

Fru Marie Gasmann var blevet forkølet i november og havde siden skrantet stærkt; den trofaste Dr.Hansen, der fik 120 kr. årligt for at tilse og kurere på hele familien på Fladså, var så elskværdig at love at komme ud for at holde den gamle frue i hånden, mens de andre var til bryllup.

I anledning af det forestående giftermål var Anna flyttet fra Fladså allerede til 1.december; foreløbig boede hun på et pensionat i København.

Brylluppet stod i Sct. Matthæuskirke på Vesterbro og bag-
 efter var der familiefest hos hendes mor. Fra brudgommens
 side var hans søster og børn med, og jeg vil antage, at
 William v.W. var forlover. Elly boede jo nu i Victoriagade
 hos den såkaldte "Bedste", desuden boede Fannys yngre søster
 Constance der, hun var lærerinde i engelsk og håndarbejde,
 og endelig Fannys moster, frøken Fanny Arnesen, kaldet
 "Tante Grand" (udtalt på dansk!). Endvidere havde bruden
 to ugifte fastre, Louise og Laura Grüner. (Louise døde nogle
 måneder efter brylluppet, og Laura flyttede senere til
 Christiansdal Kloster mellem Sorø og Næstved. Efter hende
 kom "Tante Grand" dertil, hvor jeg med min mor, i jagtvogn
 med kusk, har været på besøg; efter hende har jeg et mahogny
 vippepejl med skuffe). Fannys næstældste søster, Anna, var
 gift med forpagter Lindhardt på Dønnerup, som havde store
 økonomiske vanskeligheder. Fannys ældste søster, Olga, var
 gift med skibsmægler Carl Goldschmidt, Købmagergade 39; de
 levede i gode kår. De fleste af disse var vel med til bryl-
 luppet; 20 telegrammer blev læst op ved middagen. C:F:G:
 blev dus med sin svigermor og med den jævndrende familie.

Allerede mandag var de nygifte på Fladså, hvor Fanny ikke
 havde været, siden hun forlod sin lærerindestilling 1. august.
 C:F:G: fik travlt med at skrive takkebreve, bl.a. til Gold-
 schmidts: "...Tak for al Eders Kjærlighed imod Fanny og mig
 paa vor Bryllupsdag og mange gange tidligere...".

Heraf slutter jeg, at forlovelsen havde varet ret længe.
 Bryllupsgaven fra Olga og Carl var en stor petroleumshænge-
 lampe af messing med hvid glaskuppel, som straks blev hængt
 op og kastede et udmærket lys ud over spisestuen, der dengang
 var en del større end nu.

Juleaftensdag skriver C:F:G: takkebrev til Oluf de Bang:
 "...Fanny og jeg have travlt med at ordne Huset, Børnene med
 at pynte Juletræ...".

Men næppe var nytåret fejret, før Elly fik skålkopper,
 og den gamle fru Marie Gasman lå for døden. Den 8. januar
 1888 tog hun afsked med sine kære og lukkede sine øjne. Hun
 blev begravet den 14. januar på Næstelsø Kirkegård. Så var de
 nygifte ganske alene i huset - "oppe".

Mange gode venner skrev i anledning af den gamle frues død; således Lago Wedel, der udover familiesnak får lidt erhvervssnak: "...Aarene 83 - 84 - 85 og 86 (har) været meget knappe, isærdeleshed de 2 sidste./ ...i 1887 var Høsten her god, saa jeg haaber at kunne dække Alt./ ...Jørgen Jensen, Din Avlskarl, har nu været Ladefoged hos mig i 6 Aar...".

Sin ungdomsven Gemsøe, der nu er rektor i Randers, fortæller han: "...Elly... (er) optagen i 7.Klasse hos Frøken Zahle./ ...min Dreng (blev) optaget i Forberedelsesklassen (på Herlufsholm)...han gik ind som No 4...han er en rask Dreng, god Kammerat og kan godt begaa sig..., men han er ikke saa flittig som sin Søster.../ Jeg synes nu, at Herlufsholm er et yndigt Opholdssted... (jeg vil ønske), at min Ove maa være flittig og skikke sig saa, at han kan blive der./ ... min kjære Elly kommer jo kun hjem i de større Ferier, ... (men) Ove fra Løverdagaften til Søndagaften, jeg glæder mig næsten lige saa meget som Drengen til denne Dag./ ...jeg skiftede med mine Børn i October, og William er Formynder for dem./ . .Det er mig en Hjerteglæde at see Børnene omfavne, knuge og kysse (Fanny)./ ...nu for Tiden er jeg angstelig baade for Sygdommen iblandt Svinene, men især for Kunstsmørret.../ Vinteren er her meget streng, al Jernbaneforbindelse og tildels Postforbindelse er afbrudt.../ Vildænderne søge ind i min Have for at faa Vand ved Kilderne, Agerhønsene ty (til) i Haab (om), at jeg kører ud i Skoven med Hø for at fodre Raavildtet...".

Den 8.februar 1888 blev der født en lille dreng på Grevensvænge; han fik navnet Knud Sneedorff Wolff.

Sidst i februar blev vinteren for alvor streng. Den 24. sender C:F:G: ridende bud til Grevensvænge: "Kjære Hr. Wolff... bevis mig den Tjeneste at telefonere til Beyers, at Veien er ufremkommelig og vi derfor ikke tør tage ud".

Det var ellers uhyre sjældent, at C:F:G: benyttede sig af telefonen på Grevensvænge, normalt klarede han sig som før, indtil der i begyndelsen af 1900-tallet kom telefon på Fladså.

Den 28.februar har C:F:G: alligevel været hos Beyer: "...En saadan Slædetour som den jeg havde i Lørdags til og fra Næstved, har jeg ikke haft i de 40 Aar, jeg har været paa Fladsaa".

Følgende to breve er skrevet den 3.marts 88: "Hr. Adjunkt Warming! Det gjorde mig meget ondt at modtage Deres Brev./ ...Deres Opfattelse af Oves Natur stemmer fuldstændig med min; ved at tale med ham...har det Gode i ham, Gud være lovet, i Reglen seiret, men enkelte Gange (er det sket, at han) ligeoverfor sin Lærerinde blev stædig, maaske endogsaa trodsig, og jeg har da maattet give ham en ordentlig Dragt Prygl, hvilket hjalp for lang Tid. Jeg vil bede Dem, hvis det da ikke er Dem imod...at give ham alvorlig Straf...". "Kjære Ove...Det gjorde mig ondt, at Du kun havde faaet g i Dansk Stil og tg i Fransk Stil, men allermost ondt gjorde det mig dog, at Du havde daarlig Opførsels-character og Anmærkning for Uro og Ulydighed. Hvor kan Du dog nænne at bedrøve mig saaledes, jeg der gør Alt for at glæde Dig./ ...underret mig om, hvori Din Forseelse mod Hr. Adjunkt Müskov bestod, men følg nøiagtig Sandheden...".

Midt i marts 88 havde Fanny og C:F:G: vovet sig til København, men på hjemturen var de sneet inde i lo dage i Køge, bl.a. sammen med Buhls fra Maglemølle. På en eller anden måde (telefonisk via Grevensvænge?) fik de bud hjem og blev undsat, da en kane fra Fladså, med klingende bjælder, kanetæppe, pelse og fodpose kørte op foran hotellet (der havde været rædsomt dyrt!).

Elly var så dygtig i skolen, at hun fik lov til at springe en klasse over, hvis hun inden sommerferien tog ekstra undervisning i regning og engelsk; det sidste kunne "Tante Danna" (Constance Grüner) klare.

.....

Min farmor gik op i sit nye arbejde som husmoder med liv og sjæl. Allerede mens hun i oktober 87 ordnede sit eget udstyr, havde hun tænkt på, hvor nydelige de unge piger på Fladså skulle se ud; så hun købte også ind til dem, sort patentfløjls

til kyser med lyserøde bånd til sløjfe under hagen; det var dengang på mode, at domestikker var klædt lidt som bondepiger! Hun var aktiv leder af storvask og hovedrensning, hun førte regnskab med sirlig hånd og lilla blæk, og det skulle stemme på en prik! Glas, porcelæn og sølvtøj var anbragt i lige rader; bestandig syede hun navn på dækketøj og navn og hulsøm eller mellemværk på lagner og pudevår; det lå, smukt rullet, i sirlige stabler i dækketøjsskabet. Selv var hun også nydelig at se til, om formiddagen iført lyserød morgenkjole og med det store, lyse hår sat op højt på hovedet. C:F:G: spøjte med, at hun nok stammede ned fra Harald Hårfagre (- gennem sin mors familie Arnesen; om der var hold i spøgen ved jeg ikke, jeg har ikke kunnet finde familien Arnesens spor i Norge).

Granplantagen fra Hørhaven og vestpå, blev kaldt "Fannylund", men det var ved Fannys indgriben at "Fårebakkerne" blev bevaret, som de var og er, for C:F:G: var grebet af en voldsom planteiver; derved beholdt Fladså et stykke af det særprægede åbne bakkestrøg med åsens højeste punkt, "Præstebakken", hvorfra der er en vid udsigt over Sydsjælland, Karrebæk Fjord og Dybsø Fjord. Mens der blev gravet og plantet, pakkede Fanny hver dag kurve med kaffe og "hvedekage" (hjemmebagt franskbrød med smør) og bar dem ud til de travle folk.

Fanny holdt høns; hun solgte æg og frugt og fik derved lommepege; dem brugte hun bl.a. til at købe roser for, "Caroline Testout"; siden Elnas død var der intet gjort ved haven, hvor brændenælderne groede højt. Nu skulle der se ordentligt ud, når hendes familie kom! -I maj skrev C:F:G: til professor Lütken, Universitetets zoologiske Museum, at han mener at have set en steppehøne flyve op fra en af sine kløvermarker, og efter at have læst Brehms store Naturhistorie er han blevet yderligere bestyrket i sin antagelse.

I juni 1888 kom det store billardbord til Fladså, købt af en grev Moltke. De to østværelser ovenpå blev i den anledning slået sammen til ét, og dér fik det sin plads - foreløbig;

det var den store mode at spille billard, kun med hvide elfenbenskugler og helst "A la guerre" eller "Caroline", ikke kegler, det ansås for krostueagtigt; men billardstuen var ikke rigtig stor nok til det vældige bord, så "køerne gik på væggen"! en udtalelse, der undrede mig meget som lille pige, indtil jeg fik at vide, hvad en kø (queue!) var.

Suenson var kommet igennem krisen på Anneberg; hans 16-årige søn, der i juli havde taget præliminæreksamen fra Sorø Akademi, ville gerne ud at lære landvæsen; C:F:G: anbefaler forpagter Lautrup på Gisselfeldt og forpagter Fog, der fra Bjergbygård nylig var kommet til den langt bedre forpagtning på Vemmetofte. Iøvrigt fortæller C:F:G:, at han er i bestyrelsen for en lille lokal højreforening og, hvor nødigt han end gør det, han burde nemlig blive hjemme og rive hø, skal han dog til et stort - håber han! - højremøde i Næstved.

Som svar på en ansøgning skriver C:F:G: til en ung mand, der kom til at følge familien temmelig længe: "Avlskarl Niels Anton Sørensen, Ingersløvgaard, Ørsted, Jylland,... min nuværende Kudsk...har været her i 4-1/2 år,...han har eget Værelse, spiser sammen med Kokkepigen og Stuepigen. Foruden at holde Seletøi og Vogne i Orden samt 4 Heste bærer han Brænde ind, pudser Fodtøi, polerer, poster Vand, børster mit Tøi og pudser mine Bøsser./ ...i Høstens Tid (må han være) behjælpelig, især naar der kjøres ind./ ...en sjælden Gang varte op ved Bordet./ (Jeg lægger vægt på en) pæn, beskeden Optræden, frem for alt ædruelig og at der kjøres smaat".

.

Provst Gnudtzmann ville til 1.november 1888 flytte til et embede mellem Køge og København, og i Næsteløse-Mogenstrup skulle der ansættes en ny præst C:F:G: skriver 9.september til den pastor Nielsen, hos hvem han havde været på jagt ved Fjerritslev: "Kjære Hr.Nielsen! Meget kjært vilde det være mig, om De blev kaldet til Præst her, ... (jeg vil) prøve at sætte Dem ind i Situationen. Amtsraadsmedlem Hans

Mortensen af Bonderup (indkaldte til) Møde i Næstelsø Skole d. 1. Septb./ ...vi vare 16 á 18 Mand, jeg var den eneste indbudne fra Mogenstrup Sogn. Hans Mortensen vilde helst have en Præst, som var Grundtvigianer (og) ...Venstremænd./ Christian Nielsen fra Lille Tvede... vilde...helst have en Præst, der hørte til den indre Mission./ ...Frands Jørgen, Jeppe Jørgen, Niels Nielsen og jeg udtalte os for Dem./ ...(efter) Oplysninger om, hvilke Præster, der søgte Embedet, og paa et Møde...den 29de, til hvilket begge Sognes Beboere skulle indvarsles, vilde man saa vælge; for den Præst, som fik Flertallet, skulde en Deputation reise til Ministeren...".

Den 7.oktober skriver C:F:G: til pastor Nielsens far, den forhenværende skolelærer i Næstelsø, der nu var flyttet til sin datter og svigersøn (Schmidt) på Eskemosegård syd for Sjælsø: "...Den 29de...var jeg til Møde i Næstelsø ...; der var kun mødt meget Faa, men ikke destomindre var der meget stor Uenighed; da jeg forlod Mødet var Stemningen for, at der Intet skulde foretages; jeg talte maaskee lidt ivrigt for Deres Søn...forresten var der 31 Ansøgere...". Det blev pastor U.S.Borch, og han skulde indsættes 9. december 1888. - Borch havde stort fuldskæg, en dyb bas og var ivrig jæger! Men han havde absolut ingen penge, og Gnudtzmann var ret krævende med, hvad han ville have for efterladt foder, for udført gødningskørsel, efterårsplojning o.a., så C:F:G: måtte se at få provsten nådigere stemt over for sin fattige embedsbroder!

.....

Det var dejligt efterårsvejr, men C:F:G: måtte give lidt afkald på jagtens fornøjelser, for Fanny var højgravid og ægteparret spadserede en daglig tur i haven. Ungkarlen William v.W. bedes holde sig væk og til ungarlen Oluf de Bang skriver C:F:G: "... (jeg vil) spørge, om De agter at tage Glory med til Jylland? (om De vil) laane mig den?... han og jeg ere jo begge gamle og smaatgaaende.../ Den skal nok blive behandlet godt, ligge inde om Natten...". Fra

28. september er følgende brev: "Hr. cand.juris. Fuldmægtig Holm! En af mine Husmænd, Jens Jensen...kom til at skylde Dem 25 Kr. Han er meget fattig, men har idag lovet, hver Lørdagften at indbetale til mig 2 Kr. af Ugelønnen... Vil De give ham denne Henstand? ...han er en daarlig Huusholder og Konen endnu ringere".

Den 11.oktober 1888 nedkom Fanny med en søn, og Anna, Elly og Ove blev straks hver for sig underrettet. Til en ven skrev C:F:G: "...det var en svær Nat og Dag, Lægen maatte hjælpe, og det lille Barn var omtrent ude af det...".

Den lille dreng blev døbt den 11.november i Mogenstrup Kirke, rimeligvis af en nabopræst, og han fik navnet Flemming Christian Egeberg Gasmann (3.gen.4/3c.) - min far!

Smørgrosserereren i København havde beklaget sig over skarp smag i smørret. Den 17.november 88 svarede C:F:G:, at "...Roerne bleve øieblikkelig taget fra Køerne...". Det er første gang at roer nævnes.

I slutningen af november så C:F:G: påny en steppehøne omtrent på samme sted, hvor han havde set én i maj. Denne gang underrettes Dansk Jagttidende.

Julen var dejlig, børnene og Anna var hjemme. 2.juledag var de alle hos Buhls, hvor fruén trakterede med kronvildt, skudt i Pommern af hendes far, der var Overførster dér; de 14 dage fløj afsted.

Efter nytår 1889 kom der indbydelse til Trollebal og et godt brev: "Tak, min kjære Ove, for Dit Brev, vi ere meget glade for de 2 gode Characterer i Mathematik og Tysk... Vi gratulerer.../ Bang var her paa et lille Besøg i Mørkningen, spiste til Aften med os og spadserede saa hjem (!) ...Jeg har travlt med Veiene ude i Skoven./ ...der er Krybskytter hver Aften...".

Der bestilles et årsabonnement på Illustreret Tidende; hæfterne blev samlet i en stor, sort bog, som vi børn ofte fik udleveret, når vi var syge og kunne få mange timer til at gå med at se på de dramatiske billeder fra al verdens lande.

Den 7. februar 89 begyndte så glad: "Kjære Fog! Naar man, som De, boer i Danmarks Californien (Stevns), veed man naturligviis ikke, at der er noget som hedder Lou... en Station ved Sydbanen... 1/4 Miil fra Sahara (Fladså!) De og Deres Hustru ville glæde Ørkenens Beboere med et Besøg, (men kan naturligvis) kjøre med egen Befordring... (jeg vil) tilføie, at her findes Staldrum, om end tarveligt og at jeg haaber, Døren er saa høi og bred, at Deres fede Heste kan passere...".

Samme dag kom et meget bedrøvet brev fra Wolff, Marmorpladsen i København, hvor hans hustru den 16. januar 89 var nedkommet med en lille dreng, men nu lå alvorligt syg med høj feber. C:F:G: svarer ham omgående og samtidig havde han i et tilfældigt brev underrettet Bang, der blev opskræmt: "...Iaftes, i den forrygende Snestorm...bankede det paa min Gangdør,... (da) stod Bang der, han blev hos os om Aftenen, og Kl.10-11 kom Slæden og hentede ham...".

Den unge fru Louise Wolff døde den 13. februar 1889, og Wolff var dybt fortvivlet. Han blev meget længe i København, måske fordi den lille dreng, der blev døbt sidst i marts og fik navnet Aage Louis, var svag, måske fordi han ikke kunne holde ensomheden på Grevensvænge ud.

Der gik straks rygter om, at Wolff ville bortforpagte eller sælge sin gård, men det var han ikke til sinds, og C:F:G: var behjælpelig på mange måder i den tid. Wolff ansatte en frøken Fenger til at føre hus for sig, dels i København, dels på Grevensvænge, og dels på Vaar, en hovedgård ved Løgstør, som han erhvervede senere på året 1889.

Da forpagter Fogs kom på besøg i marts, havde C:F:G: også indbudt to andre af sine gamle elever, nemlig Post og Bang.

Til en af Bangs venner skrev C:F:G: den 6. marts 89: "Hr. Premierlieutenant Sauerbrey, R.a.D. I Anledning af at det nu er 25 Aar siden, den heltemodige Rytterikamp ved Vorbasse fandt Sted, og til hvis stolte Seier De væsentlig bidrog, tillader jeg mig at sende Dem min hjerteligste Lykønskning".

C:F:G: skriver bestandig til Wolff i København, bl.a. også "...om De har noget imod, at jeg gjør Aabningen for Enden af mine nyanlagte Veie (i gl.Plantage) saa brede, at jeg kan kjøre der med en Slæde, De ved nok, jeg er kun lidt ridende, men det ville være mig en Fornøielse at kunne svippe ud ad den ene Vei og hjem den anden bestandig i Skov, der ryger rigtignok ved den Leilighed en 2 á 3 Stk. mindre værdifulde Træer (i Stenskov), men dem vil jeg gjerne købe".

C:F:G: kunne slå fornærmelser hen med spøg, som da hans svigerinde Danna i et brev kaldte Fanny et vrøvlehoved og ham selv en snyder, fordi de havde taget fejl af prisen på noget tøj. Han udfordrede hende til duel, på kårde eller pistoler. Men han kunne også være barsk - den 1.april - og det var ingen "aprilsnar": "Højvelbåaarne Hr. Baron Wedel Wedelsborg, Premierlieutenant ved 4de Dragonregiment, Næstved. Paa Grund af Deres uhøflige Optræden imod mig Lørdag-eftermiddag den 30te f.M. og da jeg nødig vil udsætte mig for en Gjentakelse, beder jeg Dem, Hr.Premierlieutenant, ikke oftere at betræde mine Eiendomme. Ærbødigst Gasmann".

Ved påsketid 89 skriver han til William v.W.: "... Jeg glæder mig ved at have mine Børn og Frøken Arnesen (Tante Grand) her./ ...Elly og Ove...ere ude at ride, Ove straalere i sin nye Uniform med Birgitte Gøyes Vaaben i Panden og paa Knapperne...".

C:F:G: var i april 89 blevet udnævnt til formand i bestyrelsen for Østifternes Forening til Frugtavlens Fremme, Hammer Herreds afdeling. Formålet var at forsyne især småkårsfolk med gratis og gode frugttræer foruden gennem medlemsbladet "Ydun" og ved vandrelærervirksomhed at vejlede med hensyn til træernes pasning og frugtens opbevaring og forsendelse. Dette udmærkede foreningsarbejde tog en god del af tiden for C:F:G:. Det var træt at få til at fungere og blev for ham aldrig en rigtig hjertesag.

I maj besvarede C:F:G: et brev fra en bror til Fannys svoger Lindhardt: "Hr. Forpagter Lindhardt... (jeg) beklager de i høi Grad uheldige Forhold paa Strandgaarden. Med hensyn

til at yde Hjælp, da kan jeg kun sige, at min Svigermoder intet eier og kun har sin Pension at leve af, hendes Søster og Svigerinde endnu mindre. - Tilbage bliver altsaa hendes 2 Svigersønner, Skibsmægler Goldschmidt og jeg. Goldschmidt maa afgive omtrent Halvdelen til sin Fader. Hvad mig selv angaar...er det lykkedes mig...at betale enhver sit. - Indlagt sender min Svoger og jeg de forlangte 226 Kroner...men de 5000 Kroner, som Grosserer Goldschmidt betalte for Deres Broder og Anna, var dog vel nok væsentligst Hensyn til den Grünerske Familie.. ".

C:F:G:s 50-års fødselsdag skulle fejres tilbørligt, omend festen blev lidt forskudt: "H.C.Duus's Enkes Fiskehandel, Fiskehuset No 4. Maa jeg bede Dem sende mig 1 Ret bedste, friske, norske Hummer, som Ilgods med sidste Tog... Lørdagften den 29de. Middagsselskabet bestaar af 14 Personer".

I juli fik Elly sin præliminæreksamen og fulgtes vist med "Bedste" til Fladså på sommerferie. Elly skulle foreløbig blive hjemme og gå til præst for at konfirmeres den 6.oktober 89; til 1.november skulle hun begynde et 2-årigt lærerindekursus i Frøken Zahles Institut, men af en eller anden grund skulle hun ikke længere bo hos "Bedste"; hendes far søgte et andet hjem til hende, helst i nærheden af instituttet og fandt et hos en fru Wallø, hvor Elly befandt sig godt.

Ove var det ikke gået så godt, men han slap dog op i næste klasse.

.

Den 2.juli 1889 rejste C:F:G: med Knud Trolle Post (Viborggård) til Jylland for at se på Nedergård ved Nørre Snede, for at udtale sin kyndige mening, om Post skulle overtage gården eller tabe sine penge. C:F:G: blev så begejstret, at han sammen med Post købte Nedergård. Overretssagfører Beyer skulle bistå dem i pengesagerne.

Ejeren, hr. A.Dons, var gået fallit og emigrerede til New Zealand. Fra 20.august flyttede Anna Gasmann ind på

Nedergård for at føre huset der. C:F:G: øjnede straks muligheder for at plante i forbindelse med oberst Dalgas og Hedeselskabet.

Den 7. september 89 kunne han skrive: "Kjære Post! ... Efterretningerne fra min Søster lyde helt fornøielige./ ...Der er 22 Mennesker paa Kost, selvfølgelig en Del Haandværkere (til de fornødne reparationer)...Anna er glad for at have den gamle Ladefoged (Jørgen Jensen) derovre.../ Kun 2 væsentlige Gener er der for Øieblikket ved Nedergaard, den ene er, at der skal ikke faa Penge til, den anden, at der ingen kommer ind, men jeg haaber, det med Tiden bliver bedre..."

Den 12. oktober skriver C:F:G: til en, der har været på Fladså, og som nu skal til Nedergård, måske var det jomfru Jensen? "... (De må) helst underrette Bestyrer Jørgensen, saaledes kaldes Ladefoged Jørgen Jensen, siden han har overtaget Pladsen paa Nedergaard./ ... (hvis De tager) fra Lundby Kl. 6.25 Morgen, naar De Roskilde Kl. 8.27; der skal De skifte Tog til Korsør, saa med Dampfærge til Nyborg, paa Jernbane gjemme Fyen, atter paa Dampfærge til Fredericia. Dér er et Ophold på 1/2 Time, men der maa De passe godt paa, thi der er mange Tog og mange Mennesker, De skal med Toget nordpaa til Veile, videre til Horsens, hvor De ankommer Kl. 5.10 Eftermiddag. Udenfor Stationen holder flere Postvogne, De skal i den, der gaaer til Nørre Snede og kommer der Kl. mellem 10 og 11 Aften, saa er der 1/4 Mil til Nedergaard... (Jørgensen sender) Vogn efter Dem..."

Men ellers beskriver C:F:G: sit forhold til Nedergård bedst i et nytårsbrev til sin ven Suenson: "...Jeg har (her på Fladså) stor Glæde af mine Plantager, de voxe godt, for Tiden graves der Plantehuller, jeg skal til Foraaret plante c 30.000 Gran og Fyr, saa siger jeg Stop her, men nu har jeg faaet en meget stor Plantevirksomhed i Jylland, hvor der er Arbeide til mange Aar ... (på) Nedergaard, ...en Eiendom, som i tidligere Dage har tilhørt Grev Holstein, som har anvendt mange Penge paa den. Post havde 10.000 Kr. staaende paa 2. Prioritet i Gaarden, men den sidste Eier Hr. Dons kunde ikke mere, og da Post var bange for at tage den alene, gik

med ham, Styrelsen er overdraget til mig./ ... (Nedergård er på) 300 Td. Land Ager, 30 Td. Eng, 150 Td. Land Plantage i god Væxt, 200 Td. Land, som er meget forsømt og c 150 Td. Land, som der slet ikke er rørt ved (hede?), en god Tørvemose paa 12 Td. Land og c 150 Td. Land udlagt til Leiehuuse og som næsten ingen Indtægt giver. Vallø har staaende paa 1ste Prioritet 75.000 Kr. - Bygningerne ere gode, Besætningen tarvelig, og Jordene naturligvis lette. Gaarden ligger 4-1/4 Mil vest for Horsens./ ...Det er en besværlig og anstrengende Reise, der tager 18 Timer, og jeg vil ret haabe, at det maa gaa for os...".

Desuden var der en dejlig jagt. C:F:G: har til sin glæde set en urhane!

.....

På Fodbygård nordvest for Næstved, var kommet en meget selskabelig familie Bencard, som aflagde visit og modtog genvisit. Den 2.november 1889 kunne C:F:G: skrive: "Kjære Hr. Bencard! looo Tak...for de...fornøielige Dage...paa Fodbygaard, samt for Phasanerne./ ...(jeg) haaber, at Jagtens Gudinde vil see med milde Øine paa Phasanerne og gjøre sit til at de maa lykkes og trives paa Fladsaa Bakker". Og det kan man roligt sige, at disse smukke asiatiske fugle gjorde.

Pastor Borch og hans søde kone blev hyppige gæster på Fladså, især præsten som jagtkammerat; han havde en bror, der var godsinspektør på Jægerspris, hvor C:F:G: i de kommende år tit blev indbudt til jagt. - Juletræssalget begyndte så småt på Fladså, i 89 var der 200 brugbare. - William v. Wylich blev i januar 1890 udnævnt til byfoged i Kerteminde. Samtidigt var hans bror Carl på Nørholm igen i bekneb og søgte forgæves om økonomisk bistand hos greverne Holck; C:F:G: rådede ham igen til at formindske hestebestanden og drive Nørholm med færre folk.

De to følgende breve til forpagter Fog på Vemmetofte er fra februar: "... (tak for) de særdeles fornøielige Dage, min Hustru og jeg tilbragte i Deres gjæstfrie Hjem./ ...Tyren

er meget ivrig til at springe, men i dette Øieblik for fed.../ Dens Moder var den bedste Ko, jeg har eiet, malkede i 14 Aar i Gjennemsnit 6125 Pund Mælk, Bedstemoderen en stærk, smuk, mørkerød nordslesvigsk Ko af gammel Afstamning. Faderen kjøbt som Kalv paa Lystrup..." - "...kjedeligt, at Tyren paa Veien til Dem ikke opførte sig, som han skulde.../ (hvis De er) ængstelig for, at de Mænd, som skal føre den ud og ind, naar den skal bedække, ere bange for den... (og) skal Tyren tilbage, vil jeg helst sende mine Røgttere omgaaende for at faa den hjem (jeg antager, at det hele foregik til fods!), inden jeg reiser til Jylland".

I marts 1890 døde Fannys svoger, forpagter Lindhardt på Dønnerup i en forholdsvis ung alder. Det foresvæver mig, at min mor fortalte om en kørselsulykke, da hestene løb løbsk? I hvert fald måtte fru Anna Lindhardt flytte fra Dønnerup med sine fire børn: Ingeborg, Otto, Aage og Harald til København, hvor de fik meget små kår og tilmed sygdom.

I april var Carl v.W. igen ude efter økonomisk bistand hos grev F.Holck på Rosendal via C:F:G:, som kommenterer det således: "...jeg antager, Greven siger, reis Pokker i Vold"! - og det sagde han, dog måske ikke lige med de ord.

Efter en brevveksling med rektor Forchhammer på Herlufsholm afgår den 12.maj 90 dette brev til Ove: "Jeg kan ikke forstaa, kjære Ove, at Du kunde nænne at gjøre os den Sorg, og jeg vil inderlig bede Dig om, aldrig mere i Dit Liv at røre, langt mindre tage noget, som ikke tilhører Dig...".

Ove kom vistnok igen op i næste klasse, omend nok lige akkurat. Han var ikke god til sprog, heller ikke dansk, men derimod til matematik; han skal gå den naturvidenskabelige vej.

Fårene brød to gange på en og samme junidag ind på banelinjen, skønt fårepasseren var hos dem; af hensyn til snefog var nemlig tjørnehækken ved hegnet ryddet væk, så fårene krøb let gennem de tre rækker glat ståltråd, der var slået på hegnspælene. C:F:G: spørger, om han må bruge de kasse-rede sveller til selv at lade et ordentligt hegn sætte op?

På Rønnebæksholm var den unge Holger Collet rykket ind, og det blev begyndelsen til et hyggeligt og fornøjeligt nabo-skab med gensidige indbydelser til jagt, whist og anden selskabelighed. - Til 1.maj var den unge Suenson kommet i huset som landvæsenselev; C:F:G: var noget betænkelig ved, at den unge mand kom direkte til ham fra "Frederikseg", som nu var blevet betydeligt større end den gård, hans farfar havde ejet, og hvor der åbenbart blev levet langt flottere end på Fladså. - I august kom der to indbydelser til bal, det første på Broksø, det andet var et, som Bencards og Beyers lavede i fællesskab; Elly var med til det første; begge gange prøvede C:F:G: at slippe fri; han, der tidligere elskede at "dreje en omgang", følte sig nu for gammel og for ophængt af sit arbejde; begge gange foreslog han, at Suenson kom med "han er ung, pæn og kan danse"! - "Her er en udmærket Høst paa Fladsaa iaar, jeg har faaet 1050 Læs Sæd hjem og har c 100 Læs tilbage, jeg høstede 350 Læs Hø". - Fra 12. september 90 og mindst 4 uger fremover var der indkvartering på Fladså i anledning af efterårsmanøvrerne; som gæster i huset havde de en kaptajn og en løjtnant, der i deres fritid nød at gå med på jagt og at spille billard og whist; den 20. september kom Oberst le Maire. (Han var beslægtet med min mands morfar Andreas Daniel Müller, 3.gen.8/3). Desuden var der tre menige soldater indkvarteret, jeg regner med, at de spiste i køkkenet.

C:F:G: fik ret, det var ikke så let for den unge Suenson at vænne sig til forholdene på Fladså eller til "den gamle Særling"; da Bang tilbød at tage Suenson til Sparresholm en månedstid, mens indkvarteringen på Fladså stod på, slog C:F:G: til, men "han er jo ung, kjære Bang", og den unge mand fik besked på "ikke for mange Ord", og samtidigt skrev C:F:G: til Anneberg for at indhente faderens billigelse, men tonen i brevet foruroligede papa-Suenson, der bad sin gamle ven om en uforbeholden udtalelse, som han også fik sidst i september: "...Deres Søn er flink og rask til sit Arbeide...har altid mødt paa Pletten i rette Tid...hans Optræden gjør et godt Indtryk. - Alligevel har vi haft et

Par smaa Sammenstød, det første skete ved, at Deres Søn havde forlangt Snaps til sin Mad, ...dette vilde jeg ikke give Tilladelse til, ikke for Snapsens Skyld, men fordi jeg ikke kan lide at unge Mennesker drikker Snaps til daglig. Det andet kom af et mindre pænt Svar, Deres Søn gav mig.../ For ikke at forløbe mig, sagde jeg først 3 Dage efter Deres Søn min Mening./ ...jeg er muligen for gammel./ ...Deres Søn og mine Børn kommer udmærket ud af det...".

Forpagter Suenson kom den 11.oktober 90 via København med Berlinertoget, talte med C:F:G: og med sin søn, og det hjalp!

.....

En historie, som der gik frasagn om, angående pastor Borchs jagtiver, kan rekonstrueres ret nøje: Oluf de Bang havde indbudt C:F:G: og Borch til jagt, mandag, tirsdag eller onsdag den 10., 11. eller 12.november; de kunne alle dagene og bad Bang selv bestemme datoen; han valgte tirsdag den 11. november. Så ville skæbnen, at gårdmand Jens Rasmussen, Brandelev, døde den 5.november (1890); familien gik til præsten og bad ham begrave den gamle tirsdag den 11.november. Borch vred sig som en orm, kunne begravelsen ikke lige så godt finde sted enten mandag eller onsdag? Nej, det kunne den ikke! C:F:G: skulle også med til begravelsen, for Jens Rasmussen var enkemand efter hans kusine, en datter af Frederikke (se andet slægtled, s. 54).

Borch ilede ned til C:F:G:, som den 6.november måtte melde afbud for dem begge, men spurgte, om der stadig var mulighed for, at jagten kunne afholdes mandag den 10., men, hvis det ikke lod sig gøre, håbede de begge på en anden gang. Dette brev sendte C:F:G: med bud til Sparresholm og tog selv til Næstved. Budet bragte svar tilbage, at jagten kunne ikke ændres, men C:F:G: og Borch var velkomne til jagtmiddagen kl.6. Da C:F:G: kom hjem om aftenen, fandt han Bangs brev og næste morgen, d.7. gik han til Næstelsø for at meddele Borch det kedsommelige resultat, som de dog blev

enige om at sige ja tak til. C:F:G: gik hjem. Men ti minutter senere stod pastor Borch på Fladså for at spørge, hvor godt C:F:G: kendte Bang? Var der mulighed for, at de måtte blive på Sparresholm om natten og gå en tur på jagt onsdag formiddag? Lidt loren skrev C:F:G: til Bang om dette forslag.

Jeg kender ikke Bangs reaktion, men jeg ved, at forargelsen var stor i sognet, da det rygtedes, at præsten havde prøvet at ændre en begravelse til fordel for en jagt, og jeg ved, at min farfar havde fuld forståelse for Borch og sagde til ham, at hans egen begravelse måtte ikke lægge hindringer i vejen for en god jagtindbydelse til præsten, man burde dog skelne væsentligt fra uvæsentligt!

.....

I marts 1891 foreslog C:F:G:., at godsejere, forpagtere og proprietærer skulle danne et fond til støtte for trængende landmænd og deres enker. Mange landmænd måtte i disse kriseår forlade deres bedrifter; den direkte årsag til forslaget var, at en kreds af større landmænd allerede understøttede F.Nielsen, tidligere forpagter på Bækkeskov, hvor de spirende kornmarker i året 1889 var blevet ødelagt af oldenborrelarver (som ingen rågekoloni havde mæsket sig med!). Nielsen gik fallit og havde åbenbart ikke kunnet skaffe sig anden levevej.

Elly blev det forår syg, måske på grund af overanstrengelse, og hun tilbragte forår og sommer på Fladså. Samtidigt blev fru Grüner syg og blev, i begyndelsen af marts, opereret for en indvendig svulst. Fanny havde været inde hos hende, men var tilbage den 28.marts 91, da følgende to breve blev skrevet: "Hr. Rector Forchhammer! Det gjør mig meget ondt, at Ove nu atter har gjort Dumbeder og jeg kan ikke tænke mig anden Grund end den at ville være rask paa det. Toddy bliver aldrig nydt her i hans Hjem, og da han forlod det, var han uvidende om, at der existerede noget af den Slags. Med Hensyn til Viin...(når der) enkelte Gange er budt ham et Glas, ...han drak det, mere for at

kunne være med, end fordi det smagte ham. Selvfølgelig har jeg givet ham den alvorligste Tilrettevisning, paalagt ham indtrængende, ingensinde at røre ved Noget, der ikke tilhørte ham..." og "Kjære Hr. Wolff! ...(jeg vil) spørge, om min Hustru og jeg maa tage Suenson og Ove med til Taageskovgaard, nærmere Forklaring...følger efter..."

C:F:G: kom i sine unge dage meget sammen med Arnold N.C. Wolff på Tågeskovgård, han var fætter til de to brødre på Engelholm og på Grevensvænge; i en lang årrække var det, som om venskabet var gledet lidt i baggrunden for så atter at blive taget op igen. Jeg tvivler ikke på, at C:F:G: var nervøs for at lade de to ungersvende være alene på Fladså.

Ove skulle konfirmeres i Herlufsholm Kirke den 5. april 1891. Som svar til en fadder skriver C:F:G: "Kjære Bang! Deres venlige Forespørgsel er altfor elskværdig./ ...Ove faaer af min Søster en Guldkjæde; Krave - Manchetknapper og mere af os andre... (han) vilde blive voldsom glad for et Ridedækken af Filt, dog allermest for en lille enkeltløbet Bøsse..."

En silhouet, vistnok klippet af den tidligere forvalter Krag, stammer nok fra dette forår 91. Den forestiller Elly, Fanny, C:F:G: og Ove.

Det var nok Post, Viborggård, der havde lokket C:F:G: ind i frugtavlereforeningen, for nu i april skriver han til Post, at det ville være "heldigst, om De valgte en anden Herredsforsmand, thi jeg kan ikke virke nok for Sagen"; men han lod sig åbenbart endnu engang overtale.

I juni 91 skulle C:F:G: til Nedergård, men han lagde først vejen om ad Nørholm for at se til Carl v.W. og hans elendige økonomi; derfra gik turen med lejet kusk og hestevogn over Grindsted, Sønder Omme, Brande og Eistrup til Nedergård, hvor han mødtes med Post og hans ven, baron Rosenkrantz til Liselund på Møn; de tre herrer gik på bukkejagt, Anna var værtinde, men jomfru Jensen tog sig af det praktiske; på bordet stod "Ebeltoft Aquavit".

Hjemkommen fra denne rejse foreligger der to eksempler på datidens forbindelsesmuligheder, først et muntert fra 29. juni 1891: "Kjære Beyer! Bencards Kone har skrevet til min Kone, min Kone har skrevet til Bencards Kone, Bencards Kone har telefoneret til Deres Kone, Deres Kone har skrevet til min Kone, min Kone til Deres Kone og til Bencards Kone, min Kone atter til Bencards Kone og nu for faa Dage siden Bencards Kone til min Kone, men uagtet denne Skriven og Telephoneren, er dét, som vi her paa Fladsaa glædede os til at naa, ikke naaet, nemlig et Besøg af Dem og Hustru og Bencard og Hustru. Uagtet jeg villig indrømmer Quindernes Overlegenhed til at arrangere, vover jeg, efter disse mislykkede Forsøg at spørge Dem, om De vil telephonere til Bencard og spørge ham, om D:H: med Deres Fruer, Søndag Eftermiddag kl.c. 5-1/2 vilde spise til Aften hos os, og skulde det være mig meget kjært at modtage et gunstigt Svar derpaa".

Og et mere sørgeligt eksempel fra 30. juni 91, da der kommer mundtligt bud fra Borupgården, hvorpå C:F:G: sender denne skriftlige besked til Næstved: "Kjære Doctor Hansen! Christiane Frandsen paa Borupgaard..er meget syg,...(hun har ladet spørge), kunde De lindre hendes Smerter? (og) om hun maa sende Vogn op efter Dem imorgen"?

Ove var til eksamen på Herlufsholm, men fik den ene dårlige karakter efter den anden, han skrev hjem, om han ikke måtte slippe ud af dette, men både hans far og rektoren mente, at Ove burde fortsætte, og han kom faktisk op i næste klasse.

Fru Grüner var i denne sommer meget syg og lidende. Den 10. august 1891 døde hun, kun 58 år gammel, efter at have været enke i over 27 år.

.....

Den 7. juli skrev C:F:G: til borgmesteren i Vordingborg om en skrivelse fra ham angående et husmandssted på Myrup, bl.a. at brakmarken skal behandles og gødes, vintersæden sås, alt undtagen kløvermarken skal pløjes, at skatter og

afgifter skal betales og: "...Huset, der ifølge Fæstebrevets §2 skal vedligeholdes af Fæsteren, er i høj Grad forfaldent, men naar den nuværende Bruger opfylder de Fordringer, jeg ovenfor har stillet og forpligter sig til ikke yderligere at forringe Huset, vil jeg, for at skaane ham for den store Bekostning, modtage det i sin nuværende skrøbelige Tilstand./ ...det er af Hensyn til Jens Pedersen, at Afleveringen er sat til 1st April 1892".

Jens Pedersen lod ikke til at ville opfylde sine forpligtelser, og den 5. september afgik et nyt brev til borgmesteren, med indlagt kopi: "Hr. Borgermester Friderichsen! R.a.D. ...Jens Pedersen af Myrup tilskrev jeg saaledes den 30te August d.A.:

Pcl. Jens Pedersen Myrup! Deres afdøde Moder har sidste Aar svaret... (ialt) 90 kr., den samme Sum, jeg havde forlangt af Dem. - Efter Deres Udtalelse igaar, vil jeg ikke have mere med Dem at gjøre./ ...kan De faae Deres Sager ordnede med Øvrigheden, saaledes, at De og Familie fraflytter Huset imorgen, tilbagebetaler jeg Dem den 1. Septb. de 45 Kr., De har indbetalt her, og yderligere 45 Kr. til Husleiehjælp.

Derpaa har jeg intet Svar modtaget./ . .(jeg må) bede Skifteretten fjerne J.P. fra Stedet...samt muligen Erstatning for Husets slette Vedligeholdelse./ ...havde jeg ahnet, at det skulde gaae saaledes, skulde jeg ikke have tilbudt J.P. at blive i Huset, men jeg gjorde det i den bedste Mening".

I august 91 havde C:F:G: besvaret et brev fra en "Excellence", sandsynligvis baronen på Gaunø; heri stod der blandt andet: "...Med Hensyn til Contracter tillader jeg mig at bemærke, at jeg, der driver min Gaard ene med Husmænd, i mange Aar har haft Tyende-Contracter, men anseer ikke denne Form for heldig mere, derimod synes jeg, at man skulle arbeide paa at faae Loven forandret derhen, at jordløse Leiligheder (m.have) kunde opsiges med 3 Maaneders Varsel til en 1ste Mai eller 1ste Novb. - Tyendecontract er Arbejderne imod, Socialisterne nævne dem Slavehuse og fortæller Arbejderen at det er et Indgreb i hans Frihed at tage Bolig i et saadant Huus...".

Fra august 91 er også følgende: "Kjære Hr. Kammerjunker Collet, Rønnebæksholm...fra 1ste Septb. har jeg truffet den Aftale med Bager Petersen Mogenstrup, at mine faste Husmænd hver Uge maa hente 2 Stk. 12 Punds Brød hos ham...(og) betale 7o Øre pr. Stk., det resterende...3o Øre, betaler altsaa jeg".

Den 27.september 1891 nedkom Fanny med en lille søn. "Danna" og en sygeplejerske fra København var ankommet i forvejen, og det gik godt, indtil Fanny noget ind i oktober fik en smertefuld byld i brystet. Alligevel blev den lille dreng døbt i slutningen af oktober og blev opkaldt efter sin fars barndomsven, William.

I begyndelsen af december 91 så C:F:G: sig nødsaget til at skrive til: "Hr.Adjunkt H.Koch! Deres Brev bedrøvede mig meget, jeg har bestandig bedt Ove følge Sandheden og være flittig, men desværre.../ ...jeg beklagede, at det gik saa slet med Latin./ ...min Søns korte Breve til mig (er) langt-fra...feilfri, ...Character i dansk Stil kun var g-./ .../Hr. Adjunkt Hansen...syntes, det var rart, om min Søn fik Afgangsexamen, og var saa elskværdig at tilbyde at skrive nogle latinske Stile med ham, men...nu...er alt Haab glippet og der er ikke andet for mig tilbage end at tage ham ud". Efter fælles overvejelser fortsatte Ove dog på Herlufsholm.

Senere i december 91 skrev C:F:G: til banechefen: "Hr. Oberst Elben! ...min Faareflok c. 3oo Stk. (var) den 14. d.M. kommet ind paa Banelinien... (blev) indhentet af Toget, og 13 massakrerede./ ...(jeg vil spørge) om De vilde...sætte Hegnsstolper, saa langt min Eiendom strækker og (om det må) tillades mig at hegne saaledes, at det ikke generer Linien, eiheller fremkalder Snelag./ ...Merinofaar, naar Føreren gaar igiennem, følger de alle efter./ ...iblandt dem, der blev overkjørte, var dels Moderfaar, dels unge Dyr. Der blev straks sendt Bud efter en Slagter, (han gav) bestemt Afslag paa at købe nogetsomhelst, min Hustru tog da en Ryg, 4 Bagkøller og 3 Forben fra...Kjødværdi c. 2o Kr., det øvrige blev givet til mine Arbeidere. Skindene...vare i Stumper og Stykker...".

Lige omkring nytår 1892 var der en sand epedemi på Fladså, som ses af 3 breve: "...en stor Del af mine Husmænd ere syge..." - "...min Hustru er nemlig ikke rigtig rask, vor lille Dreng eiheller, Kudsken er gaaet tilsengs idag...". "Til Sogneraadsmlem R.Nielsen! ... Mandagen den 28de maatte jeg lade min Ladefoged Hmd. Hans Larsen kjøre til Næstved, da han var ved at quæles af en Byld i Halsen. I Torsdags var Hmd. Rasmus Jørgens Kone i Fladsaa Huse saa syg, at jeg ikke turde andet end sende Bud efter Lægen, idag er jeg i Doctorreise til Vesteregesborg Sogn og har anmodet Lægen om at komme denne Vei, da Rasmus Jørgens Kone endnu er meget syg, og da Jørgen Nielsens Kone her i Fladsaa er saa syg, at hun iaftes forlangte Læge, vil jeg bede Doctoren at tilsee hende med det samme./ (De bedes) afskrive mig paa Kjørelisten, som De finder passende. Glædeligt Nytaar ønskes Dem".

C:F:G: var en stor fuglekender; han skriver i januar 1892: "Hr.Conservator Scheel. Til Svar paa Deres Forespørgsel tjener, at her i Halvtredserne fandtes mange Ringdrosler, med stor hvid Krans, nu ser jeg dem aldrig. Ligeledes... mange Tredækkerbekkasiner, nu saa godt som ingen. Ligeledes ...til ind i Tredserne Brokfugle, nu ingen. Af Spætter findes her ikke faa, men Grønspætter har jeg ikke set siden 1854. - 1856 blev der her paa Fladsaagaard skudt 2 Brushøns. I 1857 skjød jeg i et Pilehegn paa Myrupgaard 1 Vende-hals. Saavidt jeg husker, skjød jeg Sneuglen her paa Fladsaagaard i Novb. 1870. I 1882 saae jeg en meget stor Hornugle, i 1884 en Ellekrage her. Den 1st October 1887 skjød jeg paa Myrupgaard en Nøddekrige. Agerhønsene...ere nu (igen) ret talrige. Skovduerne indfinde sig i Granplantagerne i stor Mængde".

Dette brev følges op i februar med "... (sidst) skrev jeg, Skovduerne indfinde sig...det er ikke rigtig correct, det er Ringduen...af Skovduer har jeg kun set ganske faa, i en lille Egeskov (Løjed)...1862 skjød jeg en Skovdue. I Septb. 1857 blev der ved Aaen i en lille Rørholm skudt en grønbenet Rørhøne. I min Have er mange Kilder, samt en Park, der optager

dette Vand; ved denne Park opholdt sig fra Beg. af Halvfjerdserne til Slutningen af Firserne, 1 á 2 Isfugle, i de 3 sidste Aar, har jeg desværre ingen set. Raagerne tage stærkt til; i min lille Egeskov satte en Coloni Bo i For-aaret 1881... (hvor jeg sidste år) talte 311 Reder. I mine Drengaar, da Markerne og isærdeleshed de høie Bakker var stærkt bevoxede med Tjørn, fandtes her mange Tornskader, nu ser jeg dem sjældent".

Samtidigt skrev C:F:G: et indlæg til Dansk Jagttidende, et lille forsvar for haren "den stakkels haardt forfulgte Morten", som han mener kun bør skydes i den almindelige jagttid fra 1.oktober til 1.januar.

Var Ove ikke dygtig at skrive latinske eller andre stile, så var han til gengæld en dygtig ung jæger, og hos en Hr.Zettre lod hans far indgravere opsatsen fra hans første buk med initialerne O:E:G: slynget ind i hinanden, ligesom han i det hele taget prydede sine egne vægge med opsatser.

I januar 92 var Carl v.W. definitivt færdig som forpagter, og frøken Rosenørn ville ikke have ham som bestyrer. C:F:G: frarådede ham enhver form for forretning, men at prøve at finde et fastlønned arbejde, hvad han også fik.

1.marts 92 skrev C:F:G: et nyt brev: "Til Banechefen Hr.Oberst Elben! I disse Dage kører jeg Gjødning med 8 Vogne, ...passerer Jernbanen, ...2 á 3 Minutter mellem hver Gang, der er Vogne, som skal frem og tilbage. Banevogteren forlanger, der skal lukkes for hver Gang en Vogn gaar over, selv om den næste er tæt ved./ ... (da det) sinker mit Arbejde i høi Grad... (vil jeg) ærbødigt spørge, om De Hr. Banechef forlanger mere af mig, end at Bommene ere lukkede forud for ethvert Togs planmæssige Ankomst".

Sidst i marts: "Min kjære søde Elly! Det er deiligt, at Du kan faae en Plads (hos pastor Jensens på Femø), moder og jeg synes, det er saa langt borte og saa ensomt for Dig, ...(dog) et sundt, fredeligt Opholdssted, men det er vist besværligt at komme dertil...".

Det var meget besværligt; formodentlig med diligence til Bandholm, derfra med skib til Askø, derfra til Fejø og Femø! Men det var ret tæt på Maribo, og dér skulle Elly og Ove holde sommerferie hos deres moster og hendes familie.

Midt i maj fik Carl Goldschmidt brev fra Fladså: "Kjære Svoger! Fanny og jeg har stor Lyst til at komme til Guld- bryllup (Kong Christian IX og Dronning Louises), men bo paa Hotel er alt for dyrt, (vi tænkte, om vi kunne) bo i Danna's Værelse.../ Manden og Konen fra Landet drysser saa rundt for at see paa Stadsen...".

Danna var efter sin mors død flyttet ind hos Goldschmidts, hvor hun var sin svoger behjælpelig med regnskabsføring, men åbenbart var hun på det tidspunkt bortrejst. Ove fik fri fra Herlufsholm, de kom ind med morgentoget den 26.maj og medbragte asparges.

C:F:G: skrev efter sin fødselsdag: "Tak, kjære Hr.Post, til Dem og Deres Frue for den rare Dag og Aften...paa Broksø. Tak for Bukken, baade for at skyde den og spise den, vi fik den til Middag min Fødselsdag./ ...Det morede mig meget at spille Whist med Deres Hustru...". C:F:G: beundrede vist den elegante og morsomme fru Post på Broksø, en købmandsdatter fra Næstved.

Til Beyer skrev han: "...Bang og Post (Viborggard) var her (til fødselsdagen), vi gik en Tour i Marken... (for at vise det Resultat...af kunstig Gjødning paa Græsmarker; Touren hjem gik ad Bakkerne, hvorfra der den Aften var deilig Udsigt over Sydsjælland til Knudshoved og Femø./ ...(vi tænker på Dem i) denne Tid, der er saa sørgelig og alvorlig for Dem og Deres Hustru...".

Denne brevkladde blev kasseret og et nyt brev skrevet, da der indløb meddelelse om, at Beyers datter Anne Marie var død efter en lang og svær sygdom. - Elly var allerede til 1.maj 92 begyndt som lærerinde for præstens børn på Femø, hvor hun befandt sig glimrende og blev temmelig længe. - På Præstebakkens top, hvorfra man kunne se Femø, må på dette

tidspunkt udsigtstårnet være bygget; skoven var nemlig vokset så højt op, at man ikke mere havde det fulde udsyn; det var et åbent trætårn, nærmest som et stillads, med trappestiger.

Den 7. juli 92 måtte C:F:G: skrive: "Hr. Rector Forchhammer, R.a.D. Da det er gaaet min Søn daarlig til hans Examen, beder jeg ham herved udmeldt (og om han må) forlade Herlufsholm Lørdag den 9.d.M....". "Kjære Ove! ... sig høflig Farvel til alle Dine Lærere. Tak Adjunkt Hanssen fordi han har hjulpet Dig...".

Oves stemning kan man måske lodde ved dette brev af 18. juli: "Tak, kjære Bang, for Deres Velvillie imod Ove, Tak fra ham og mig for den deilige Tour og for den rare Dag./... Veien hjem gik, Gud være lovet, godt, men vi kjørte alt for hurtig, jeg holdt ud til Næstelsø Mark, saa var jeg saa nerveus af Farten, at jeg maatte staae af og gaae". Der kan nok ikke være tvivl om, at Ove ville køre, men ikke rettede sig efter sin fars ønske om at "kjøre smaat".

Sidst i juli 92 skrev C:F:G: til Lago Wedel: "...kan Du ikke finde nogen bedre Plads (til din søn), skal jeg tage imod ham til 1. April 1893 (som landvæsenselev). Jeg er forøvrigt for gammel til at have unge Mennesker, men jeg haaber, at Din Søn har arvet sin Faders velvillige Natur...".

Familien på Rådegård var altid oplagt til noget morsomt, nu en fælles skovtur: "Kjære Hr. Barfred Pedersen! ...I vor Visdom, vi er 7, (tror vi) helst at ville kjøre med egen Vogn og mødes med Dem og Deres paa Holsteinborg Søndag den 31te Juli...Kl. mellem 2 og 4. Vi kjøre herfra Kl. 9 til Bornakke Skov, tæt ved Skraverup, hvor vi bede med Hestene og spise Frokost, derfra gaar Veien enten over Land eller langs Stranden til Holsteinborg. (Vi kan så) mødes der og tilbringe en fornøielig Dag sammen...".

Beyer færdedes gerne til hest, når han kom på besøg alene, men nu vil C:F:G: åbenbart gerne se ham med ny befordring: "...Det er jo lettere at kjøre paa Bicykle ud til mig, end til Sparresholm...".

.....

Et specielt kapitel i familien Gasmanns historie blev indledt i oktober 1892: "Til Bestyrelsen for Sparekassen for Næstved og Omegn! For den Tillid der er vist mig, bringer jeg min ærbødige Tak, det skal være mig en Ære at træde ind i Bestyrelsen...(men må) tilføie, jeg er ukjendt med Sparekassens Forretningsførelse...(og må) bede om Overbærenhed, hvis jeg ikke skulde kunne udføre det Arbeide, som skal udøves af mig saa godt, som jeg gjerne vil".

Sparekasserne, den første af alle på Holsteinborg, var blevet til på foranledning af store landmænd og det var også i høj grad store landmænd, der sad i bestyrelsen.

.....

Bang og C:F:G: havde været på besøg i Hørsholm hos deres ven Keil fra Næstelsøgården. Keil var formodentlig enkemand. I hans hus var en frøken Thørche, og Bangs mor var født Thørche. Bang kunne være meget livlig og fornøjelig, men undertiden også knarvorn, og helt almindelig var han ikke. Det følgende brev skrev C:F:G: den 6.november 92: "Kjære Keil! Tak for den rare Dag og Aften (med overnatning)... Paa min Vei til Holte (om morgenen)... mødte jeg Postkarlen, mit første Spørgsmaal gjaldt Bangs Kuffert; den henstod endnu paa Stationen. Selvfølgelig tog jeg den med til Kjøbenhavn, engagerede en Drager, der skulde bringe den til Hotel Kongen af Danmark, der pleier B: at bo, men denne Gang...i Dannevirke, dog ved Tjenerens Tilstedekomst blev Sagen ordnet. Kl.7 traf jeg Bang paa den store Banegaard, saa snart han ser mig, udbryder han "Jeg er knusende gal i Hovedet", det tvivlede jeg ikke om, men tilføiede, at ...ellers havde hans Kuffert været paa Holte Station endnu. B: "Men hvorledes gik det til"? Jeg: "Pigen var for svag,

Kufferten for stor, derfor kom hun for sent". Jeg tilføjede, hun var meget elendig derover, Frøken Thörche fortvivlet, Keil og jeg...tog os et billigt Grin. Da vi kom ind i Coupéen, siger B: "Jeg er træt". "Tag De Dem da en Lur herfra til Haslev", det vilde han ikke, derimod udbryder han: "Jeg har slidt forfærdeligt idag, jeg har løbet fra Laxegade, til Pilestræde, derfra til Nordbane-gaarden, videre til Overformynderiet, derfra til Ministeriet, 3 Gange alle Steder, jeg har Intet faaet udrettet, Papirene laae i Kufferten...(jeg havde) saa travlt, at jeg ikke engang fik Tid til at komme i Vandet, og først lige i dette Nu fik jeg mig lidt Middagsmad og en Skaal Kaffe, jeg kommer til at reise igjen, det koster 30 Kr." Jeg beklagede hans Uheld, men tilføjede, at det maatte være Straf, fordi han forstyrrede Frøken Thörches, Pigens og min Nattero, fordi han ikke vilde tage Del i Keils lille hyggelige Frokost.../. Nu banker det paa Ruden, Conduc-teuren viser sig: "Billetterne, mine Herrer! Herrens Billet gjælder til Olstrup, vi standser ikke"! B: "Jeg staar af i Haslev, her er Garantiseddelen, sørg for Tøiet". Conduc-teuren ser paa Seddelen, ryster paa Hovedet og forsvinder./ ...da vi nærmer os Kjøge, kommer Conduc-teuren tilbage: "Herrens Tøi staar paa Kjøbenhavns Bane-gaard, afgaar med næste Tog, der standser i Olstrup". Jeg ser paa Bang, han rynker Brynene, jeg takker Guderne, at det ikke er Dig, Frøken T; Pigen, D:H: Postkarle eller mig, der har ordnet Kuffertens sidste Reise. Bang ser paa mig ...: "Jeg har baaret mig ad som et Fæ"! ...jeg svarede: "Ikke meget klogere, end vi andre". Nu var vi i Haslev. Reisen var gaaet fornøielig... B: i godt Humeur, slet ikke søvnig og tog godt imod mine Hip..."

Kupeerne gik dengang tværs gennem jernbanevognene, med dør til begge sider som på en dilligence; konduktørerne balancerede på smalle brædter langs vognene, steg et trin op og bankede på ruden, hvorpå man indefra med en rem løsnede vinduet, så det gled ned i døren; konduktøren lænede sig ind ad vinduet og klippede billetterne, inden han forsvandt ud i suset igen. Sådan var mange jernbanevogne endnu i min barndom.

Den 17.november 1892 kunne C:F:G: skrive: "Deres Excellence Geheimeconferentsraad Rosenørn (Vallø), St.af D:D.M.pp.. Nedergaard er solgt for 102.200 Kr. til Proprietair Nielsen, Constantia ved Grenaa. - Jeg har det Indtryk, at Manden er dygtig, meget sparsommelig og til- lige Handelsmand./ ...Godseier Post og jeg har Intet faaet udbetalt og faaer ingen Renter i de første 5 Aar, derimod er den nye Eier forpligtet (overfor Hedeselskabet)...".

Nedergård blev afleveret den 30.november 1892. Dermed sluttede en æra på 3 år og 4 måneder, et kapitel i C:F:G:s liv, der bør have sin omtale.

.....

Det betones flere gange, at Nedergård ligger midt på den jyske højderyg, og det er rigtigt, selv om landskabet ikke er kuperet; vandskellet går her, mellem åer mod øst og vest. Der er gravhøje, tvillingehøje, og den gamle alfarvej, hær- vejen, oksevejen må have gået her.

Nedergård var tre- eller firlænget, hovedbygningen lang og lav, hvidkalket, med trappegavle og trappeformet fronti- spice. Det var et fallitbo, som Knud Trolle Post og C:F:G: havde overtaget. Post havde et ret dårligt helbred, var bestandig syg, men kom dog på jagt derovre, mens C:F:G: lå i pendulfart mellem Fladså og Nedergård og skrev talrige breve. Hans håb stod til tilplantningen af de forsømte, lette jorder. Han fik først forbindelse med en skovrider Johansen fra Hedeselskabet og derpå med selveste Dalgas. Det første møde på Nedergård var berammet til 8.marts 1890, men det blev udskudt en ugestid på grund af det slette vejr. Anna sad som værtinde, og det kan kun glæde os, at hun syntes godt om Dalgas og Johansen! C:F:G:s næste møde med Dalgas blev i København den 25.marts.

Skønt der allerede var en ret stor plantage, var det dog endnu det almindelige landbrug, som skulle bære gården. I marts 1890 skriver C:F:G: til "Hr.Proprietair Quist, Le- retgaard pr. Nørre Snede...Jeg vil gaae med til et Andels- meieri i Nørre Snede paa den Betingelse, at mine Forplig-

telser ophøre, i det Øieblik jeg skulle sælge Nedergaard... men jeg lover...at jeg skal gjøre, hvad jeg formaar, for at min Eftermand kan indtræde i mine Rettigheder og Forpligtelser.../ Jeg synes...vi skal...tage Give (andelsmejeri) til Forbillede.../ Jeg er stemt for, at Drivkraften skal være Nafta, det tiltaler mig at kunne spare den store Skorsten samt Kul./... Hold endelig strengt paa, at Mælken bringes til Hovedveiene...".

Til Post skriver han i juni 90: "...Nu har jeg været i Jydernes Land og skal hilse./ ... naar vi vil tilplante det hele, vil Hedeselskabet efterhaanden udbetale os 9000 Kr...(og) er villig til at lede Arbeidet...(9 år) imod, at vi aarlig tilskyder 1000 Kr, Hedeselskabet 1000 Kr./ ...Hele Beholdningen i Nedergaardkassen er for Øieblikket 18 Øre, jeg indbetaler imorgen 2.000 Kr./ ...min Søster og Jørgensen...kunne klare dem med Smørpengene...25 Pund Smør om Dagen af 40 Køer./ ...Sæden stod meget pænt, Græsset ligesaa".

Beyer var ivrig for, at de skulle se at komme af med Nedergård hurtigst muligt, og fra første færd skaffede han bestandig liebhavere, men: "...Med Hensyn til Nedergaard, da forlange vi Dækning, vi overtog den...til 95.000 Kr. og siden den Tid have vi kostet c. 15.000 Kr. paa Bygninger, Besætning og Plantage.../ Var jeg en rig Mand, slap jeg den ikke, var jeg yngre, gjorde jeg det heller ikke, thi jeg synes, det maa kunne svares...".

I juli 90 skriver C:F:G: til Quist: "...Jeg kjender ikke noget Meieri, der drives ved Turbine, men dertil fordres meget Vand, saavidt jeg ved en Straale fra enartetisk Brønd.../ Er Vandet godt i Nørre Snede? I min Nærhed har i den senere Tid et Andelsmeieri lidt store Tab paa Grund af daarligt Vand...(med) Svovlbrinthe...".

Til en ny forespørger - i august 1890: "...Min Hustru vil saa nødig, at jeg sælger Fladsaa, og jeg vil derfor ikke opgive nogen Pris. Med Hensyn til Nedergaard...(må jeg sige), at Post's Stemme...er den afgjørende".

C:F:G: var en overgang ved at komme på kant med Beyer, fordi denne havde tilrådet ham at overtage Nylykkegård af Vossbein, hvad C:F:G: ikke turde indlade sig på og hellere bar tabet af de 5000 kr., som han havde lånt Vossbein (der forøvrigt nu var hestehandler i København og bl.a. solgte udrangerede sporvognshestene). Desuden mente Beyer, at C:F:G: havde afskrækket en eventuel køber af Nylykkegård.

I november skriver C:F:G: til Post: "... Af Beyers Udtalelse til mig i Septb. ...ved jeg, at han er af den Mening, at det er uheldigt, at jeg har tilraadet Dem at overtage Nedergaard, maaske er flere af samme Mening, jeg vil derfor atter gjøre Dem det Tilbud, jeg gjorde i Beyers Huus den 20/9...".

Post reagerede omgående og C:F:G: svarede: "Selvfølgelig, kjære Post, ønsker jeg intet hellere, end at De bliver i Kompagniskabet, men De kan nok forstaae, at det var pinligt for mig.../ Det var mig en stor Glæde at modtage Deres Brev. (jeg skal) ikke lade min Plantepassion tage Overhaand, men hvis et gunstigt Tilbud skulde komme, da gribe det...".

Beyer fremturede imidlertid, og i juledagene 1890 skrev C:F:G: til Post: "Tak for Brevet, kjære Ven, det var en Lindring for det beklemte Hjerte.../ Jeg har haft Brev fra Beyer Juleaften, det begynder med Kjære G: og ender med Deres hengivne B:, hvad skal jeg gjøre, af mit Hjerte ønsker jeg Beyer og hele hans Huus alt godt, men endnu er jeg ikke kommet over det; og begynde det nye Aar (91) med at skjælde ud, synes jeg ikke var heldigt. Tak for alt godt, kjære Post, i det svundne Aar...".

Det var ikke gået alt for godt med bestyrer Jørgensen (tidligere ladefoged Jørgen Jensen). Han havde ikke sørget for tilstrækkeligt vinterfoder til trækstude, heste, køer, får og svin, så C:F:G: håbede at skaffe ham en plads som tømmermand på Sparresholm og at få en kvikkere bestyrer på Nedergård til 1.maj 91, og det blev den tidligere kusk på Fladså, Niels Anton Sørensen: "...uagtet det er en høi Løn./ ...De er altså antaget som Bestyrer paa Nedergaard for 30 Kroner om Maaneden...".

Og til Post: "...jeg har skrevet til Sørensen...fremfor alt bedt ham være sparsommelig, saavel med Penge som med Arbeidskraft, ikke alene bruge Arme og Ben, men ogsaa Hovedet./ ...jeg har Følelsen af, at (min søster) ikke bliver der længere end til Efteraaret...".

På Nedergård gik det bedre, efter at Sørensen var kommet til. Hedeselskabet bistod med at bygge et nyt plantørhus, men C:F:G: bemærker til tegningen, at "en Retirade uden for Huset, synes jeg ikke, vil se godt ud"!

Stadig var det spørgsmålet om at finde en solid køber; Beyer var meget ivrig, men C:F:G: var nervøs og overlod gerne afgørelsen til Post. Så blandede hofjægermester Sehested sig i foretagendet og foreslog, at de tog den håbløse Carl van Wylich til bestyrer, men det blev et blankt nej! Efter en række breve ender C:F:G: med: "Der falder mig en Ting ind, hvad om Sehested købte Nedergaard og saa tog Carl til Bestyrer"!

I januar 1892: "Kjære Post! ...Angaaende vor Reise sammen (til Nedergård foreslå jeg at) vi venter til Mai Maaned, saa er Dagene længere, Slagelsesbanen aaben, og Bukken har Opsatser".

Anna var alligevel blevet på Nedergård, hvad der jo også måtte være en ideel stilling for hende, og morsom med alle de glade jagtgæster, der strømmede ind, besøg af Hedeselskabets folk og masser af mennesker om sig. I marts bestilles der 20 pund humle til det hjemmelavede øl. I juni 92 skrev C:F:G: til hende: "Min kjære Anna! ...Jeg kunde mærke paa Post, at det generede ham meget at skulde af med Penge til Terminen./ ...vil Du gaae med mig til at købe Nedergaard i Forening...om (den) blev Dit fremtidige Hjem"? Det ville Anna dog ikke.

I august 92 havde C:F:G: atter været på Nedergård og skriver: "Hr.Skovrider Johansen! ...Plantagen er min Fryd, og det, der binder mig til Nedergaard./ ...Jeg giver Dem Ret i, at Planteskolen var nydelig holdt, det frydede mit Øie at see de snorlige Rækker, og jeg var flere Gange derude for at glæde mig derover...".

Og til Post: "...Med Hensyn til vort fælles Barn i Jylland, da arbejder min Hjerne uafbrudt for at finde en heldig Løsning...".

Den troede både de to og Beyer endelig kom, da de i november 92 fik Nedergård solgt til proprietær Nielsen, Constantia ved Grenå.

.....

Angående børnene på Fladså vil jeg gemme det meste om Flemming til femte slægtled. Men i november 92 skrev C:F:G: til sin ven William v.W. i Kerteminde bl.a. om sin yngste søn, der da var 1 år og 2 måneder gammel: "...William trives godt, men er en hidsig, krasbørstig Fyr, der allerede maa have Strips (smæk?)", og om sin ældste Søn "...Ove, ja kjære Ven, hvorledes skal det gaa med Ove?/ ... (han) skal blive hos mig i Vinter, regne og skrive Stil, samt være behjælpelig i Bedriften;/ ...Jeg er saa ængstelig for Ove, han er saa seig, og jeg synes ikke, han gaaer op i sin Gjærning og har Interesse nok derfor...".

Sørensen og jomfru Jensen var i december stadig på Nedergård og med hilsen til dem begge fra alle sender C:F:G: den 11.december 92 Sørensen en anbefaling med oplysning om, at der er en plads ledig som 2.kusk på Egeskov: "Niels Anton Sørensen, der har tjent mig som Kusk (1/11 1888 - 1/11 1890), har endvidere tjent mig som Bestyrer af en Gaard i Jylland, paa c 300 Tdr. Land Agerjord (1/4 1891 - 1/12 1892) til min fuldkomne Tilfredshed og (det) skulde være mig kjært, om han kunde faae en god Plads, da det er min Overbevisning, at enhver er vel tjent med ham".

Tre dage senere ankom Niels til Fladså og blev hjulpet med at skrive en ansøgning til Baron Bille Brahe på Egeskov.

At forholdet til Beyer stadig var noget spændt, ser man af et kortfattet brev af 21.december 92: "Kjære Beyer! De benytter vel kun Post's og min Fuldmagt i yderste Nød. Jeg haaber ogsaa, De gjør hvad De kan, for at Gaarden i Quisle-mark kan blive solgt, jeg synes, det var det heldigste for alle Parter, og det pæneste overfor Post og mig".

Allerede lillejuleaften kunne C:F:G: skrive: "Til Niels Sørensen! Det glæder mig meget, at De fik Pladsen. Jeg ønsker Dem og Marie Jensen en glædelig Julefest og beder Dem og hende at modtage 100 Kr i Julegave fra Post og mig...". Niels Sørensen var taget tilbage til Nedergård, hvor husholdersken, jomfru Jensen stadigvæk opholdt sig.

C:F:G: havde i lang tid fået sine forskellige private vogne gjort istand hos vognfabrikant Petersen i Slagelse, men efter nytår 1893 var han langt fra tilfreds med arbejdet; der var ikke så lidt at gøre vrøvl over, bl.a. var den ønskede bagagebærer ikke blevet sat bagpå den halvlukkede vogn: "...Bukken lider ved, naar Damernes Kufferter, der fortiden ere saa store, skal op paa den, og altid sende en Bagagevogn er jo ikke saa rart...".

Damerne gik dengang med tournure-kjoler, hvor talrige læg og folder var svunget op over en lille pude på bagdelen og derfra faldt ned i en kaskade eller et sløb.

Sidst i februar 93 skrev C:F:G: for Anna til en enkefru C.Glerup, Vang pr.Sulsted, nord for Nørre Sundby, at hans søster ønsker ophold på en herregård i sommer; hun er 38 år, vil gerne have et hyggeligt møbleret, ikke for lille værelse; hun elsker at spille klaver og elsker at køre ture. For dette ophold som "paying-guest" skal hun betale 70 kr. om måneden.

Hvad det var for en transaktion, der fulgte efter salget af Nedergård med køb af en gård i Kvislemark, forstår jeg ikke, men C:F:G: skrev 28.februar 93: "Kjære Post! ...Med Hensyn til min Handlemaade i sidste Akt, Quislemarkgaarden, da vil jeg, hvis jeg skal have Høvl, helst have dem mundtligt".

I marts 93 døde lille Aage, Wolffs yngste søn, som altid havde været svagelig siden den vanskelige fødsel, der kostede moderen livet.

Der havde igen været bal på Rådegård, hvor Ove og hans herluvianerkammerat Thorsen havde været med. Thorsen blev nu indbudt til at holde påskeferie på Fladså: "... (for at)

skaffe Ove den Fornøielse nu til Slut...vise ham, at jeg er glad ved, at han, der i den sidste Maaned omtrent ene har passet Faarene og de smaa Lam, har gjort det, efter Forholdene ganske godt...Sommerferie bliver der intet af for Ove..."

Ove, der nu var 17 år og kraftigt bygget, rejste den 11.april 1893 til Trollesminde ved Hillerød for at lære landvæsen hos forpagter Hinrichsen. Da han var rejst, kom Lago Wedels søn til Fladså for at lære landvæsen der. - I april 93 var den store røde trælade såvidt færdig, at der kunne lægges tjærepaptag på. - C:F:G: blev nu valgt til med-direktør i Sparekassen for Næstved og Omegn, med en fast kontordag hver lørdag. - Den 17.april skrev C:F:G: til husmand Jens Peter(sen?) Løied: "Efter den Maade hvorpaa De har behandlet mine Heste i Lørdags...(må) Arbeidsforholdet mellem Dem og mig hæves".

Med hensyn til Nedergård var der stadig efterveer, C:F:G: skrev den 10.maj 93: "Kjære Post! Indlagte Brev modtog jeg iaftes fra Beyer. En saadan optræden fra Hr. Nielsens Side, havde jeg ikke ventet..."

Det må nok forstås således, at køberen af Nedergård ville sælge den og derved ville der opstå nye vanskeligheder med de forpligtelser, der var knyttet til den.

I juni skrev C:F:G: et længere brev til sin ven William: "...Din Navne trives godt, men han er voldsom hæftig,...min Ove...skriver næsten aldrig, ...Elly har det, Gud være lovet, godt hos sin Præstefamilie (på Femø), og hun glæder os med Brev 1 á 2 Gange om Ugen, hun tænker paa at reise til Paris til Vinter, for at uddanne sig i Sproget.../ Jeg har ikke Raad til at tractere, og hun har jo eiheller, undtagen hun skal angribe sin Capital./... Tiderne blive sværere og sværere og saa denne forfærdelige Tørre./ ... Idag skal Fanny og jeg saamænd til Guldbryllup paa Mogenstrup (Kro). Beboerne i flere Sogne feire gl.Hansens i Myrup...og vi skal med. (Den slags guldbryllupper har jeg oplevet tre af!)... (Jeg må) til Hillerød for at tale med Ove./..."

Det mere velhavende ægtepar Goldschmidt inviterede det mindre velhavende ægtepar Gasmann på en god uges ferie i Norge, hvor C:F:G: benyttede lejligheden til at hilse på sin farmors slægt Egeberg (se denne). Den 21. juli 93 skrev han: "D:H: Egeberg, Christiania! Hjemkomsten fra min Reise sender jeg indlagt mit Kort, samt min Tak for venlig Modtagelse og for Oplysninger om den Egebergske Slægt. -Det vilde have glædet mig at hilse paa Hr.Consul Egeberg, men Tiden vilde ikke strække til. - Min Familie og jeg er henrykte over vor Tour til Norge, og paa vore lange Kjøretoure dér, kunde jeg sidde længe, uden at sige et Ord, hensunken i Beskuelsen af det delige Land, den storartede Natur. -Hvis De Herrer komme til Danmark, haaber jeg, De aflægger mig et lille Besøg".

.

Hundene på Fladså spillede en stor rolle. Der havde været en noget vild, men ellers ganske dejlig gordonsetter, Uncas, et hundenavn, der flere gange gik igen på Fladså. Nu havde C:F:G: hos skytte Petersen, Vejlø Skov, købt en tævehvalp, en hønsehund, af den gamle danske race; den var ham meget hengiven, men skulle jo også lære noget og blev derfor sendt til Hans Larsen, Hundi ved Tåstrup, hvor Wolff allerede havde en hund til afretning. Larsen skulle møde med begge hundene på dampskibet "Prior" til Ålborg den 18.september 93, da Wolff og C:F:G: skulle prøve de unge hundes egenskaber til hønsejagt på Vaar.

Men inden denne glæde, som er omtalt i et brev af 7.september 1893, kom posten netop den dag med et kedeligt brev, som krævede omgående svar: "Hr.Forpagter Hinrichsen! Deres Brev med sit for mig pinlige Indhold modtog jeg i dette Øieblik./ ...det har bedrøvet mig meget, at modtage en saadan Underretning om min Søns Opførsel. - Jeg reiser (imorgen) den 8de (og vil) bede Dem møde mig paa Hillerød Banegaard kl.11.10...". Men C:F:G: nåede ikke afsted, for Ove var rejst - efterladende sine medbragte ejendele på Trollesminde - og stod på Fladså, vist allerede den 7. om

aftenen. Den 9.sept. afgik første brev til Hinrichsen: "...Gjentagne Gange har jeg nu talt med min Søn, om at tage tilbage til Trollesminde, men...(han) har indtrængende bedt om, at blive fritaget.../ Efter hvad der er forefaldet...er jeg Dem taknemmelig, fordi De ville tage min Søn tilbage, selvfølgelig efter at have gjort Dem sin Undskyldning, men (følgende er overstreget: Da jeg...har faaet den Følelse, at De er hæftig anlagt og min Søn muligens endnu mere) frygter for at forny Forholdet.../ ... hvormeget jeg er Dem skyldig..."?

Den 17.september afgik så det sidste brev i denne sag: "Hr.Forpagter Hinrichsen! For Tøiet, som jeg har modtaget, bringer jeg min Tak...(hermed) 166 Kr. 67 Øre for min Søns Ophold hos Dem i 5 Maaneder".

Ove blev på Fladså, indtil han til januar 94 skulle "i Kongens Tjeneste". Han og unge Wedel blev et par gange inviteret til jagt på Sparresholm, Elly kom hjem, og i julen var de først til bal på Rådegård, og på den sidste dag i året 93 var der en "Svingom" på Fladså.

C:F:G: var formodentlig ikke nogen større tøj-jon, men han vidste, især hvad angik jagttøj, som han fik syet i København, nøjagtigt, hvordan han ville have det, god plads i ærmegabene, spændetamp, knapperne skulle være af en bestemt slags og sidde bredest over brystet og smallest i livet, man forstår derfor hans brev af 22.oktober til: "Hr.Tirsot! Det er meget kjedeligt Frakken til min nye Dragt viser sig at være 24 Tm. kortere end den gamle... jeg havde bestilt samme Længde, og da jeg meget ofte benytter min Jagtfrakke som Overfrakke, ser det forfærdeligt ud, naar den anden hænger neden for...".

En tanke med fremtid i var slået ned i C:F:G:, da han i juledagene 93 skrev: "Til Hr.Veiinspecteuren for Lolland og Falster... Jeg har paa min Eiendom udmærket Veimateriale bestaaende af Kamp og Flint, Harpegrus...samt større Sten...".

En anden samtidig tanke var mere øjeblikksbestemt, hvad skulle de stille op med Anna?

Hun havde jo egen formue og kunne selv købe en mindre gård, om end hun måske ikke havde evner til at drive den på egen hånd, så dog med hans bistand. Derfor formulerede han dette avertissement:

En mindre Landeiendom beliggende paa Sjælland, loo til 150 Td. Land, helst med lidt Skov, god Jord og gode Bygninger, ønskes tilkjøbs...

Det første tilbud kom fra H:B:Linnemann, Fuglager pr. Sorø hvem C:F:G: besøgte den 13.februar 1894, men handelen blev ikke til noget.

Forskrækkelsen med Hr. Nielsens frygtede salg af Nødergård var ikke ubegrundet, i de følgende år gjorde C:F:G:, Post og - ikke ganske tilfredsstillende - Beyer, hvad de kunne, for at lette hans forpligtelser, henvendte sig til Vallø Stiftskontor om at nedsætte Nielsens renter, med den hensigt selv at få deres tilgodehavende ind. I januar 94 skrev C:F:G: til sin Ven fra Hedeselskabet: "Hr. Skovrider Johansen... Har Hr. Nielsen indhegnet...? Hvorledes har de unge Planter modstaaet den stærke Tørre og Varme, vi havde sidste Aar? Har de unge Heste og Føl...udviklet sig godt? ...det interesserer mig saa meget at høre om Nødergaard især om Plantagen".

Men brevet indeholder også - "det er desværre daarlige, meget daarlige Tider for os Landmænd. Afspærringen for levende Svin og Kreaturer til Tyskland har...bragt mig et Tab af over 4000 Kr. ...Høsten (var) langt fra god...".

I januar skulle årets lægesalær betales: "Hr. Doctor Hansen! ...(med) min Tak for det svundne Aar sender jeg indlagt 80 Kr...".

Wolff opholdt sig kun sjældent på Grevensvænge; C:F:G: skrev den 20.februar 94: "Kjære Wolff (Classens Vei 25, Kbhvn. Ø). Hermed følger Tegningen og Overslaget (på den røde lade?), jeg var ikke hjemme Stormdagen, men Gud være lovet, Laden stod dog...det knagede i den. - Her er blæst en Del Grantræer om i Haven, 16 store Popler i Alléen (nu: Fladsågårdvej), 2 faldt paa Hans Jørgens Huus og beskadi-

beskadigede det noget. - I min Plantage er kun gaaet nogle faae Stk.Gran, men i... Stenskovten skal være gaaet endel, ligeledes i Mogenstrup Skov. - Det glæder mig, at De...befinder Dem vel i Deres nye Hjem, ønske...at Frøken Fenger maa komme sig i nær Fremtid.../ Her er slet ingen Dyr mere, Krybskytterne have skudt alt, det er meget, meget kjedeligt. Det er sørgeligt, at Loven ikke beskytter En bedre imod den Slags Uvæsen...".

I Vejle og Vester Egesborg var der kommet en ny præst, pastor Lassen, med nogle søde børn, Peter, Marie Louise, Astrid og Erik.

Den 27.februar havde C:F:G: fået et nyt tilbud om en gård til Anna, Skovvænge, lidt nord for Vordingborg, tilhørende en cand.theol. Ingerslev, og rejste omkring 1.marts til København for at tale med Ingerslevs sagfører, og han boede hos Goldschmidts: "Kjære Olga! Tak til Dig og Din Mand...Frokosten, som Carl tracterede med paa Constancia, var saa solid, at jeg intet nød, før jeg naaede Fladsaa Kl.10 Aften. - Det var mig en Fryd at see, hvor rask Ove var (han lå på Jægersborg Kaserne)...spadseret til Charlottenlund, hvor jeg tracterede ham med 1 Beuf...".

Den 6.marts skrev C:F:G: til sagfører Koch, Vimmelskiftet No 43: "Paa min Søsters Vegne har jeg idag kjøbt Skovvænge...med nuværende Heste og Quægbesætning, samt Svinene, alle nagelfaste Gjenstande, Maskiner, Vogne, Avlsredskaber, Seletøier, Meieriinventar samt de Vogne og Seletøi Hr. Ingerslev selv har benyttet for 88.000 Kroner. Min Søster skal bære Omkostningerne ved Kjøbet...". Brevet blev ikke afsendt, for Anna fik betænkeligheder, selv om man dog vel ikke kan forestille sig, at han havde købt gården uden at spørge hende? Den endelige afgørelse blev udsat til 12.marts, og da slog Anna til. Alle de implicerede mødtes på Skovvænge den 16.marts, og Anna overtog gården den 1.maj 1894.

Senere på året beskrev C:F:G: Skovvænge således: "... en deilig lille Eiendom,...1/4 Mil fra Vordingborg...en god Skov paa 30 Td. Land...i Forbindelse med Haven, Agermarken er for største Delen af god Beskaffenhed, 100 Td. Land...11 Td. Land Eng, noget borte fra Gaarden. Min Søster er glad for sit Hjem...".

Den 13.marts 94 skrev C:F:G: igen til Wolff: "...Tømmermand Christian Madsen, der boer ved Indkjørselen til Grevensvænge, var her idag, han bad mig anbefale sig til Opførelse af den nye Lade hos Dem, han mente, han var lige saa dygtig som Aaris, og kunde gjøre det billigere. Jeg kan kun sige, at han ifjor beklædte Laden her, billigere end Aaris vilde udføre det, byggede 1 Maskinhuus, meget pænt, og skal iaar bygge 1 Brændehuus for mig...".

Om Anna var særlig uselvstændig, eller om hendes bror var særlig foretagsom, eller det lå i tidsånden, i hvert fald, det var de utroligste småting, han ordnede for hende.

C:F:G: stræbte imod at blive sognepræstens sidste ejerforhold i Løjed kvit; den 30.april 1894 skrev han til: "Hr. Landinspecteur Jørgensen! De maa endelig berigtige Gammel-skatfordelingen paa den af mig kjøbte Huslod fra Præstegaarden i Næstelsø...".

Det følgende brev er bemærkelsesværdigt ved, at det er skrevet på dansk og at der ikke er antydning af, at det skulle være blevet oversat til tysk: "Hr.Kreaturhandler F:N:Böttger, Steinberg Kirche, Angeln. Tør jeg spørge, om De vil købe mine Fedesvin, hvilken Pris De vil give mig pr. Pund levende Vægt, naar Svinene veies her paa Gaarden, efterat have sultet i 24 Timer...? Det er efter Samraad med Forpagter Lautrup Gisselfeldt, at jeg herved tillader mig at henvende mig til Dem. - Priserne paa store Svin ere, ifølge Beretningerne, høie i Hamburg, og Handelen livlig. Lautrup har 50 Stk, jeg har 120 Stk. Fedesvin".

Elly rejste til 1.september til Paris og kunne på turen følges med onkel Goldschmidt til Berlin.

I september svarede C:F:G: på en opfordring fra skovrider Fabricius i Hedeselskabet, at Post, Anna og han selv gerne ville bidrage til mindestenen over Dalgas, hvem de alle tre havde haft møde med flere gange; han var død den 16.april 1894; beløbet var 30 kr. ialt.

Købet af Skovvænge var ikke nogen god finansoperation, selv om flere byggegrunde langs Kongevejen lidt efter lidt blev solgt fra. I oktober måtte C:F:G: skrive til William v.W.: "Kan du, kjære William, uden at det generer Dig alt for meget, betale Anna de Penge, Du og Carl have laant af hende? ...naar hun har betalt Folkeløn til 1ste Novb. er hun blank...".

Til Wolff på Vår kom i oktober denne oplysning: "...Hunden er efter min Mening smuk...(men har) kun været paa Landet én Gang. Eierens Maler Willumsen, Pilestræde 16³ (formodentlig den berømte J.F.Willumsen), udtalte at den søgte stærkt og var voldsom ivrig, det er en Tæve og stammer fra Svendstrup, den koster 50 Kr. ...den er meget fin, De maa have den inde, men den synes ogsaa egnet til at ligge og bevæge sig paa bløde Tæpper. - Hunden er brungul, hvid Halespids, let i sine Bevægelser, deilig at see paa".

Post og C:F:G: var inviteret til jagt på Liselund på Møn, med selskab undervejs hos Anna, som normalt i "kjole og sort slips". 1.november 94 skriver C:F:G: "Kjære Post! Min Søster beder Dem spise en lille Middag paa Skovvænge... den 15de d.M. Kl 5./... Jeg beder Dem komme her...Kl 1-1/2, vi drikke da en Kop Kaffe, kjøre her fra Kl.2, er paa Skovvænge Kl: 4-1/4, vi have da 3/4 Time til Omklædning, det er vel nok? - Selskabet kommer til at bestaa af, Pastor Winther med Frue (Kastrup), Frøken Stephensen (formodentlig i huset hos sognepræsten),...de Bang, (De selv), min Kone og jeg og Værtinden. - Næste Formiddag beser vi Eiendommen, Kl 10.30 spises Frokost, Kl 11.30 kjører min Søster os (to) til Masnedsund, min Kone og Bang efter eget Behag til Fladsaa. - ...men sig mig, hvor længe har De tænkt, at vi skulle blive hos Baron Rosenkrantz"?

C:F:G: var begejstret: "...min hjerteligste Tak for de...fornøielige Dage...paa det yndige Liselund, Dage jeg aldrig vil glemme! ...meget Vildt...det deilige Terrain... de deilige Skove...det stolte Hav...Veiret henrivende...".

Skovvænge lignede en skovridergård, men der var en stor bar væg i entréen, og der ville opsatser se passende ud. C:F:G: forærede sin søster en del købte opsatser og et krongevir fra Jylland.

Juleaften 94 var Anna på Skovvænge, Elly i Frankrig og Ove gik vagt.

En jernbane fra Vordingborg til Kalvehave skulle anlægges, bl.a. over jordene på Marienlyst, som tilhørte godsejer Wassard, der spurgte C:F:G: om forholdene på Fladså: "...kan jeg være Dem til nogen Nytte, skal det være mig kjært; ...(jeg kan sige, at) den Erstatning, jeg fik, langt fra var høi, saavidt jeg erindrer for 2-1/4 Td. Land, lidt over 700 Rigsdaler, og for Gener...henved 1200 Rigsdaler... De er velkommen her...".

Wassard gengældte gæstfriheden i februar, da C:F:G: skriver: "...det vil være mig en stor Fornøielse at see Deres smukke Eiendom, ikke mindst Dyrehaven...".

Wolff tilbragte stadig vinteren i København, C:F:G: skriver til ham i februar 1895: "...Iaftes var jeg paa Grevensvænge, men kunde ikke komme ind i Pengeskabet, nu tager jeg derover (igen)...Fredagformiddag kl 10.20 møder min Kone eller jeg med Papirerne paa Kjøbenhavns Banegaard...", og igen i april: "...Er det mig muligt, kommer jeg til Byen imorgen Tirsdag, jeg vil gjerne tale med Dem, gaaer De en Morgentour, møder De mig maaskee paa Banen kl. 10.20...".

Man må forbløffes over, hvor hurtigt postvæsenet var dengang!

C:F:G: var taknemmelig, hver gang nogen tog sig venligt af Ove, og det var der ikke så få, der gjorde. Han blev fotograferet i husaruniform og ligheden med hans mor var iøjnefaldende. C:F:G: skrev til William v.W.: "...det glædede mig at see, din Moder tage min store Dreng om Halsen og knuge ham...".

Den 1.marts 95 skrev C:F:G: til kancelliråd Kochs efterfølger: "Høivelbaarne Hr. Etatsraad Lindberg! R.a.D. Tør jeg spørge Dem, Hr. Etatsraad, om Vemmetofte Kloster, fra 11.Juni Termin d.A. nedsætter Renten af de Capitaler Klosteret har indestaaende paa 1ste Prioritet i Landeieendomme paa Sjælland til 3-1/2 p:C:p:A: - Jeg er nemlig til den Tid tilbudt Penge til 3-1/2 p:C:, men vil jo helst blive, hvor jeg er, hvis Renten bliver nedsat. - Hvis Vemmetofte Kloster ikke vil nedsætte Renten til 3-1/2 p:C:, tør jeg da spørge, om Klosteret vil bevise mig den Velvillie at modtage det Beløb jeg skylder til 11.Juni Termin"?

Jeg tænker mig, at det må være Sparekassen for Næstved og Omegn, der har tilbudt lavere renteafgift?

Til sin svoger Carl Goldschmidt, der forøvrigt var blevet Ridder af Dannebrog, skrev han: "...Fanny holder et daarligt Blad, der hedder Familiejournalen; for at skaffe hende og os alle bedre Læsning, tillader jeg mig derfor at spørge, om Du vil holde Illustreret Tidende sammen med os? Du faaer det som sædvanlig, og 8 Dage efter sender Du det til os, vi betale det halve Gebyhr og selvfølgelig de 52 Stk. 4 Øres Frimærker".

Forstmester eller Overførster Fangel var en ny bekendt, der med selskabsdame og husbestyrerinde, frøken Mühldorff havde slået sig ned på Maxhavegård mellem Brandelev og Bonderup. Til ham skriver C:F:G: en sludfyldt dag i marts 95: "...kjøre her ned, da jeg havde flere landøconomiske Spørgsmaal, og efter min Mening temmelig oprørende Sager, som jeg gjerne vilde høre D:H:s Udtalelser om./ ...Veiret idag egner sig saa fortrinligt til at føre en Discussion inden Døre...".

Derefter får godsejer Wassard et lille ord med på vejen: "...Jeg har talt med nogle enkelte Herrer om Sagen, de mene, at Deres Fordringer ere for høie, alle indrømme de, at det er i høi Grad ærgerligt at faae sine Skove og Marker gjennemskaaret af Jernbanen, men for Loven maa man jo bøie sig...".

Så begynder politiken at spøge igen i april 95: "Hr. Forpagter Thalbitzer! Med Amts og Communesager har jeg aldrig været beskæftiget, det ligger aldeles ikke for mig... ikke desto mindre: ...om De synes nedenstaaende 4 Mænd egne sig til at indtræde i Amtsraadet, nemlig Greve Knuth, Østergaard (Mern), Kammerjunker Wolff, Grevensvænge, Hr. Hammerich, Iselinge og Hr. Barfred=Pedersen, Raadegaard. - ...de ere alle i den arbejdsdygtige Alder./ ...Ingen af dem er Lands eller Folkethingsmænd. De kan altsaa concentrere deres Tanke paa, hvad der tjener Amtet bedst./ ... jeg har...efterat have holdt Høirebladet Næstved Avis i 35 Aar, opsagt dette paa Grund af dets idelige Hip imod Landmændene." I et kort nyt brev: "...Jeg holder ubetinget paa Kammerjunker Collet..."

Midt om sommeren 95 skrives: "Til Hr. Banechef Holten! ...er det muligt, jeg kan blive fri for de paatænkte Sne-skjærme, vilde jeg være Dem meget taknemmelig. Dér (hvor de skal sættes op) har jeg min bedste Jord, et af de faa Steder, hvor jeg kan dyrke Hvede...(og det er) en Kjendsgjerning, at der i en bred Strækning ud fra (skærmene), ingen Vintersæd kan avles".

C:F:G:s mangeårige ven og kompagnon Knud Trolle Post til Viborggård holdt bryllup den 17.august 1895.

Ove var nu ved at komme ud af kongens klæder og derfor skriver C:F:G: i september til: "I.R.Lunds Pariseretablissement, Kongens Nytorv. Maa jeg bede Dem sye min Søn 1 sort Klædning...ikke for dyrt..."

"Hr. Kammerjunker Collet! De har altid sagt mig, at Lord var dygtig, at den er det i mere end én Retning har jeg faaet Bevis for. - I Foraaret indfandt den sig gjentagne Gange i Besøg hos Freia, min Høsehund. Resultatet af disse Besøg var, at Freia i Sommer nedkom med 11 Sønner og 1 Datter. Jeg beholdt 5, de ere nu saa store, at de kunde æde og drikke, og jeg spørger derfor, om De ønsker 1 af dem..."

En anden af hvalpene forærede C:F:G: til baron Rosenkrantz på Liselund, hvor han dette år med sorg måtte afslå en jagtindbydelse: "...men jeg har nu Indquartering, 5 Officere og 140 Mand, som blive her i 6 Dage, derefter har jeg Forretninger...Indførelsen til Tyskland stopper jo den 1ste October...".

Den 20. september 95 kunne C:F:G: lykønske Wolff til udnævnelse til hofjægermester.

Den 1. december 95 må C:F:G: igen rykke: "Kjære William! ...Anna kan ikke klare sig til Terminen, kan Du betale hende de 750 Kroner, hun har tilgode hos Carl, beviste Du hende en stor Tjeneste...".

22. december må der nok rykkes for en julegave: "Hr. Snedkermester Ypkendantz (Næstved)!...det Skrivebord...for 120 Kr. ...".

Lige efter nytår 1896 blev denne ansøgning formuleret:

Et ungt Menneske, Søn af en Landmand, søger Plads til 1ste Mai som Underforvalter paa en større Gaard eller Forvalter paa en mindre./ ... (han) fordrer intet Vederlag.

Der kom svar fra en Hr. von Lowzow til Favrgård ved Odder, hvem C:F:G: fortalte, at Ove kun er 20-1/4 år gammel og ikke er vant til at have overledelse, men hver aften har talt med sin far om, hvilke arbejder der helst skulle udføres. "Min Søn siger ikke meget, men har en udmærket Maade at behandle Folkene paa, saa at der ikke hidtil har været noget som helst i Veien, uagtet de fleste har kendt ham som lille Dreng...".

Aftalen blev, at Ove skulle tiltræde til 1. maj 96; han vil fra nu af få større myndighed i det daglige arbejde. C:F:G: har glemt at sige, at Ove skal på manøvre til efteråret, men det forandrer intet.

Til Næstved Tidende indsendte C:F:G: i februar 96 en længere artikel med overskrift: JERNBANE OG SLAGTERIANLÆG. Hans idé går ud på, at den jernbanelinje, der for nogle år siden blev udstukket: Kalvehave (Kallehave) - Præstø -

Bog for C. P. Gaimard's Jagtjournal

1859

Skudt og fangst

Kort	Maa- ned	Dag	Dan- dag	Laa- dag	Faa- dag	Laa- dag	Faa- dag	Laa- dag	Faa- dag	Laa- dag	Faa- dag	Laa- dag	Faa- dag	Laa- dag	Faa- dag
	21	Dato		8	10	5	8	20	24	1	16	6	120	6 1/2	3 1/2
Hjortebog	Mai	19		1											
Hjortebog	Juli	7		1											
Hjortebog	Aug	17													
Hjortebog	Sept	25		1											
Hjortebog	Sept	20			1			3							
Hjortebog	Sept	21						2	1						
Hjortebog	Sept	21			1			2							
Hjortebog	Sept	26						1							
Hjortebog	Sept	30							1						
Hjortebog	Sept	1		1				1							
Hjortebog	Sept	6						3							
Hjortebog	Sept	8			1			2							
Hjortebog	Sept	18						4	1						
Hjortebog	Sept	19			1										
Hjortebog	Sept	24						1							
Hjortebog	Sept	28			1										
Hjortebog	Sept	28						2							
Hjortebog	Sept	1			1							2			
Hjortebog	Sept	12			2										
Hjortebog	Sept	14						1	1			1			
Hjortebog	Sept	30						1							
				12	18	5	8	42	28	1	16	6	123		

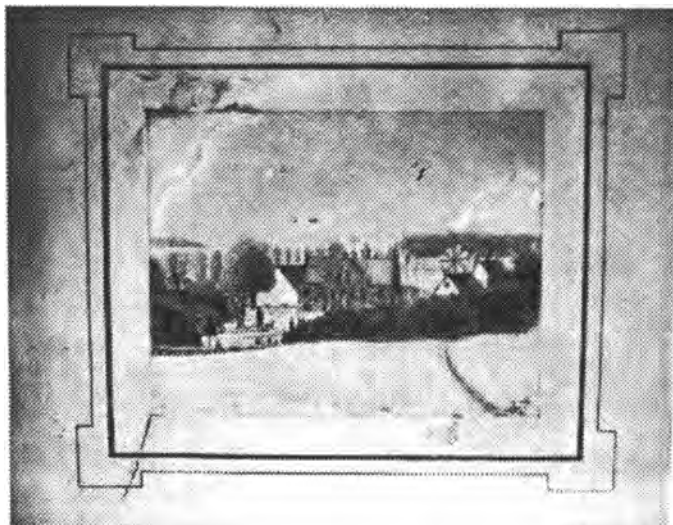
See titelbladet samt 1. side i jagtjournal fra 1859.

Flyveblad til „Næstved Avis“.

Løverbagen den 6te Februar 1864 Kl. 1.

Kjøbenhavn den 6te Februar, Kl. 12. 17'.

Natten mellem Fredag og Løverbagen er Dannevirkestillingen forladt efter høiere Ordre, og vi have trukket os tilbage til Flensborg. Kamp omtales ikke. Materialet er forblevet.

Hovedbygningen på Fladså er fra 1871. I haven står C:F:G med sin hund. Forvalter Krag pinx. 1875- Marie-Louise Gasmann, fot.

Christian Gasmann

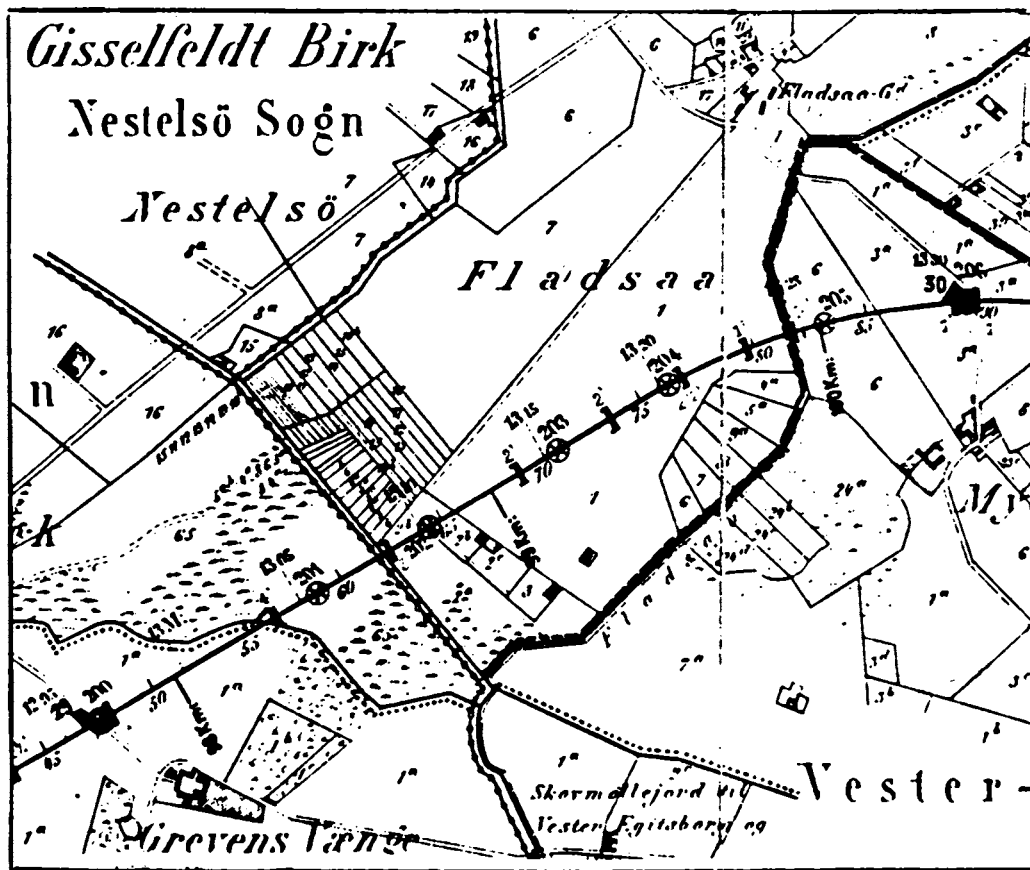
og

Fanny Grüner

1839 - 1917

1861 - 1918

De blev gift den 17. december 1887

Udsnit af DSBs kort af 1890 over jernbanen, der blev åbnet 1870. Bemærk Fladsaa Gd. - Tegnet ca. 1863

Elna Gasmann

Mogenstrup Kirke. På kirkegården lige ud for våbenhusets dør blev Elna Gasmann, f. Øllgaard, begravet i 1884 som den første af familien fra Fladså. - Postkort

Elly Fanny C:F:G Ove
Bakketur ca.1888.Forv.Krag fecit ?

Ove Egeberg Gasmann, 1875-98.

Christian Fr.Gasmann i granplantagen på Fladså.G.Arnholtz,Næstved,fot.ca.1914

Kontoret på Fladså ca.1917.På staffeli bag skrivebordet fotos af Elna og Ove.På væggen silhouetten og Poul S.Christiansens maleri. Foran th en Kähler kakkelovn.

Tappernøje - Snesere - Næstved, fra Snesere skulle følge Ådalen med en beskeden holdeplads i Mogenstrup; toget skulle standse i de tre sommermåneder ved "dette venlige, smukt beliggende, yndede Udflugtssted", og derfra gå videre langs åen til "Myrup Station", som skulle blive et "Knodepunkt ved Sydbanen"; Lov station skulle nedlægges. "Forudsat, at Forbudet til Tyskland vedbliver, og forudsat, at England vedbliver at være Kjøber af vore smaa, letfedede Svin", kunne man med fordel for andelshaverne flytte Masnedsund Slagteri til Myrup, hvor jorden ikke er så dyr som ved købstæderne og hvor der findes betydelige moser, hvor man med tørvejord kunne dække blod, gødning og affald og skaffe frugtbart gjødsel til salg for landmænd.

I april besøgte C:F:G: en proprietær Bohn (ved Glumsø?) for at se hans besætning og hans mejeri. I takkebrevet skrev han: "Nu kom jeg hjem fra Bakkerne, hvor jeg har set til Faarene, jeg havde Kikkerten med, jeg kan ikke see Deres Meieri, men derimod Næsbyholm Storskov og Glumsø Vesterskov, imellem disse Skove seer jeg 2 høie Punkter.../ Jeg seer ogsaa Gunderslevholm Skove, langs med Søerne, helt hen til Gyldenholm Skove...". Alt dette kunne man se fra udsigtstårnet på toppen af Præstebakken; det blev efterhånden så skrøbeligt, at det blev revet ned, omkring 1920.

I juli 96 blev Holger Collet forlovet med Polly Hegermann-Lindencrone og brylluppet stod i København i oktober samme år.

På Favrgård kunne v.Lowzow og Ove ikke komme ud af det med hinanden; C:F:G: rejste i begyndelsen af september derved for at tale med dem begge og håbede, at uoverensstemmelsen var bilagt; han fik Ove med sig på et kort besøg hos proprietær Nielsen på Nedergård, hvorefter Ove skulle tilbage til Favrgård inden efterårsmanøvrerne.

Den 14. september 96 svarede C:F:G: på et brev fra v.Lowzow: "...Tak for den Deltagelse, De viser mig...uagtet De og min Søn ikke kunde stemme (sammen), og uagtet hans haarde Skal, De dog har noget tilovers for ham. - Jeg

forlod Faurgaard glad, og skiltes ogsaa glad fra min Søn i Horsens, da jeg levede i det Haab, at min Søn skulde bestræbe sig for at vinde Deres Tilfredshed, desværre er dette mit Haab bristet".

Til Nielsen, der venligt havde indbudt Ove (til jagt på Nedergård?), skrev C:F:G: først, at Ove var på manøvre, og derpå, at Ove havde fået plads på Sjælland. Pladsen på Sjælland var først på Fladså og derpå hos tante Anna på Skovvænge.

Elly havde (vist fra 1. november 96) fået en ny plads som lærerinde i en præstegård (?). - Fanny havde et par gange i efterårets løb haft det dårligt, muligvis i forbindelse med, at hun igen ventede sig. Den 3. januar 1897 skrev C:F:G: til Post: "...jeg kan ikke godt tage hjemmefra..."; den dag nedkom Fanny nemlig med en lille pige. Forskellen mellem denne femte fødsel og den første i hjemmet på Fladså er bemærkelsesværdig: En ståhej, en begejstring, indgående beskrivelser ved den første - den femte nævnes faktisk ikke!

I de senere år var man begyndt at dyrke sennep på Fladså; om det var en god forretning, ved jeg ikke, brevene tyder ikke derpå: "...det er sørgeligt for os Landmænd, at det vi producerer har saa ringe Værdi...". - Mange af brevene er lige ud af hverdagen: "...jeg kommer nu nede fra Faarehuset...". "Jeg stod selv paa Magasinet og tog imod Maisen, efterhaanden som Vognene kom med den fra Lou Station. Maisen blev styrtet strax, og Sækkene lagt i en Bunke...". Kalkunerne hakker nye kalkuner ihjel, og de er vanskelige at holde borte fra haven. Madeira koster 2 kr. pr. flaske. Forstmester Fangel delagtiggøres i "den Brændeviin, som jeg købte for 5 Aar siden, og som jeg for 1 Maaned siden har tappet" - formentlig fra et Madeira-anker, en fornem spøg, som min far ogsaa dyrkede, så længe den slags var overkommeligt og overhovedet muligt. - Nevøer og niecer i København skal have hver en "nyttig Present" for 10 kr. til deres konfirmation. - Fedekalve fodres op med "ene sød Mælk og 4 Æg pr. Dag".

Affødt af C:F:G:s stilling som meddirektør i sparekassen er et brev af 7.februar 97: "Hr. Kancelliraad Zoffmann, Formand for Sparekassen for Næstved og Omegn. Jeg tillader mig at fremkomme med følgende Forslag.

1. At Renten af de sikreste Panter i Landeiendomme og muligen ogsaa i Kjøbstadeiendomme fra llte Juni Termin nedsættes til $3-3/4$ p.C.
 2. At Renten af de sikreste Panter i Landeiendomme, som nu svarer $4-1/2$ p.C., fra llte Juni nedsættes til $4-1/4$ p C.
 Mine Grunde er følgende

a. Uagtet de daarlige Tider for Landmanden, ere Penge rigelige, og Tidens Krav bærer derfor henimod lavere Rente.

b. Sparekassens smaa Udlaan i Land og Kjøbstadeiendomme det sidste Regnskabsaar og som Følge deraf et betydeligt Indkjøb af Obligationer.

c. Min Frygt for, at de bedste og bedre Panter i By og paa Land skal glide Sparekassen af Haanden, hvis Renten ikke nedsættes lidt.

3. At Sparekassen om Lørdagen aabner sine Døre Kl.10.

a. Om Lørdagen kommer de fleste Landboere til Byen.

b. De solide Landboere, jeg mener dem, der benytte Sparekasserne, komme tidligt ind, men vil ogsaa helst forlade Byen Kl. 10 á 11; saaledes at de kunde være hjemme til Middag.

c. De andre Pengeinstitutter lukker op Kl. 10, og jeg mener derfor, det let kan hände, at enkelte Summer, som havde været tiltænkt Sparekassen, gaae ind i disse."

C:F:G: havde været på Viborggård og fik to ting ud af besøget, som blev brevsrevet den 11.februar 97; det første var til Hr. Stiftsforvalter Rasmussen, Vallø: "...vi (Post og C:F:G:) ere villige til at træde tilbage i Prioritetsordenen i Nedergaard for et Beløb af 5000 Kr., mod at der udbetales os 2000 Kr. ...".

Det andet brev var til Hofjægermester Sneedorff Wolff, Grevensvænge: "... (jeg var) paa Viborggaard for at tale med

Post om større Landeiendomsbesidderes Forening til Høire-sagens Fremme i Præstø Amts 3die Valgkreds. Vi bleve enige om at spørge, om De vil tillade, at vi, paa et Møde, som vil blive afholdt i Næstved, Lørdagen den 2ode Marts d.A. maa foreslaa Dem som Formand for Foreningen istedenfor afdøde Greve Danneskjold=Samsøe...".

Wolff havde allerede i 1896 taget mere fast ophold på Grevensvænge igen. Frøken Fenger, der havde været en del syg, havde vejet pladsen for en nydelig, fuldendt dame med det franskklingende navn Emilie de Dompière de Jonquières, som førte et gæstfrit hus for Wolff resten af livet, og som blev en god veninde både for mine bedsteforældre og mine forældre. Wolff og frøken Jonquières blev indbudt til barnedåbsmiddag på Fladså søndag den 28.februar kl.5-1/2. Forinden blev der sendt bud til Pederstrup Skole: "Hr. Lærer Hansen! Maa jeg bede Dem, om vor lille Pige maa blive døbt paa Søndagformiddag den 28.d.M: i Mogenstrup Kirke, og maa jeg bede Dem sige Overbringeren, hvilken Tid vi skal være der. Barnet skal hedde: Ida Marie Egeberg Gasmann".

Lærer Hansen var lærer i Pederstrup endnu i min barn- dom, hvor han, i hvert fald som ældre mand, havde svært ved at holde styr på de store drenge. Det skete, da han havde sat sig overskrævs på ryggen af én, for at give ham af spanskrøret i bagen, at drengen greb fat i lærerens ben og rejste sig op og løb rundt med læreren på ryggen! Lærer Hansen var degn og kirkesanger i Mogenstrup; med rød rose i knaphullet spankulerede han op og ned ad kirkegulvet, imens han sang for af fuld hals - "Hanen" blev han kaldt i folke- munde; der var dengang intet instrument, før min mor skæn- kede kirken et harmonium med henstilling om, at "hanen" skulle blive stående nede ved det under salmesangen, og selv flyttede hun, sig og sine, helt op i den anden ende af kirken.

Frugtavlerforeningen voldte C:F:G: kvaler: "Ifølge Vedtægt for Herreds og Kredsformænd afholdtes her paa Gaarden Søndageftermiddag den 7de (marts 97) et i høi

Grad mislykket Møde./ ...Indbydelse (var sendt) til...ialt 15 (kredsformænd, lærere fra fx. Sværdborg, Kastelev, Kostræde, Svinø, Veilø m.fl.), men der mødte kun 2. Stemningen mat./ ...Kredsformand, Lærer Hansen, Pederstrup, mener, at Vandrelærerne gjorde mere Nytte ved at beskjære Frugttræerne end ved at holde Foredrag...".

Mere spænding var der ved dyrskuer. I april skrev C:F:G:, om han kunne blive optaget som medlem af Landboforeningen for Næstved og Omegn og samtidig ville han anmelde: "...en Tyr til Concurrence ved Dyrskuet i Næstved den 1.Juni d.A./ ...den er 3-1/2 Aar gammel, mørkerød, kjøbt som Kalv paa Gaunø, dens Fader, Herluf II, tog i sin Tid 1ste Præmie i Næstved og blev derefter kjøbt af Baron Reedtz-Thott, dens Moder er en af Gaunøs bedste Køer". Tyren kom derpå til dyrskue i Fakse og skulle have været til Vordingborg, hvis den ikke var "blevet noget medtaget af Reisen til Faxe".

C:F:G: skrev til: "Høivelbaarne Hr. Hofjægermester Greve Knuth til Lilliendal! Af min Kreaturpasser, som var til Dyrskuerne i Næstved og Faxe, erfarer jeg, at Greven var Liebhaber til den Tyr.../ (Jeg vil) sælge den for 400 Kr., og dens Halvbroder, som er større og omtrent lige saa smuk, somme finder den endogsaa smukkere, for 350 Kr." Grev Knuth er oldefader til min svigerinde, født Marie Louise Minna komtesse Knuth, f. 14/10 1932 og mor til denne stamrækkes yngste skud, Frederik og Otto Gasmann.

I juli 97 besøgte C:F:G: (og Fanny?) godsejer Hvidts på Frihedslund, hvor Elly nu var lærerinde, senere boede hun der en overgang for at føre huset, mens familien var udenlands.

Høhøsten satte dette år rekord, 400 læs!

Fra den sommer, da Ida Marie var blevet 1/2 år gammel, findes et morsomt familiefotografi fra havestuen på Fladså, som William v.W. havde hjulpet med at indrette efter den tids smag. Midt under loftet hænger den lille prisme-krone, som stadig er på Fladså, og loftet er malet som i pompejansk stil, væggene er mørke - måske pompejansk røde?

Billederne er litografier eller fotograferinger i sorte rammer og ophængt i lange, tvundne snore; der er et stort hestebillede (efter Otto Bache?), et billede af Blicher på heden, et, vist af en jagthund og to, der ser ud som skovnymfer (Diana?). I kroen står "skamstøtten", en høj, rund jernkakkelovn; ovenpå den er anbragt en majolika-vase med siv i. Det høje forgyldte spejl, vis-à-vis hovedøren, er omgivet af små og store pottedplanter. I en lille sofa ved nordvæggen sidder C:F:G: med Ida Marie på skødet, en tyk, rødkindet baby; Fanny ved hans side, med sin hånd stukket ind under hans arm; hun ser på Ida Marie, C:F:G: ser på Elly, der sidder på en stol ved siden af ham. C:F:G: har mørk jakke med hvidt kravetøj og hvide lærredsbukser, damerne højhalsede, lange, lyse kjoler med skinkeærmer, Elly har en stor nakkesløjfe. Midt på gulvet står et ovalt bord, dækket af et nedhængende, orientalsk tæppe med broderet lysedug ovenpå, nips og små blomstervaser, ligesom på et blankpoleret søjlebord ved Fannys side. Midt på gulvet et tæppe med store blomstermotiver (Bryssler-tæppe?). To tunge "tyrkiske", hårdt stoppede stole, betrukket med "uopskåret mekka" flankerer midterbordet. Her står tre drenge lænet over en bog, Knud Wolff i kadettøj med sløjfe ved kraven, Flemming og lille William i hvidt matrostøj. Bag dem en større dreng i lys bluse (Hugo Goldschmidt?). Ved den hvidmalede dør ud til gangen står Otte Lindhardt med karseklippet hår, langt slips og jaket-lignende jakke, med hånden om reversopslaget, køn, rank, ganske selvbevidst. Ved siden af ham en høj ung mand af næsten samme udseende, dog mere ranglet og genert (Aage eller Harald Lindhardt?).

I oktober 97 skrev C:F:G: til forvalter Conradsen på Vår om forsendelsen af 16 stude til Fladså: "...i en aflåset Vogn fra Vindblæs Station over Fyn; Fyen er nemlig erklæret for smittet; (måske mund- og klovsyge, der optræder her for første gang?)..."

Ove var nu forvalter på Skovvænge, hvor han sætter bedre gang i tingene. Al sæden blev dog stadig sået med

hånden og det var småt med moderne redskaber. Ove får meget indgående vejledning: "...begynde paa Granerne, hug først de tynde og læg dem i Bunker ved Veien osv. - Tærskningen maa jo passes, Hveden kan vel lægges paa Loftet...". Oldenborrelarver har ædt Annas dejlige birkeplanter, men hun har 12 á 1500 kraftige, store elleplanter, og C:F:G: spørger statens tilsynsførende for private skove i Sorø og Præstø Amter om tilladelse til at plante dem.

.....

Den 20. januar 1898 skrev C:F:G: til Bang: "Tak for Indbydelsen...et Lyspunkt i disse for mig høist ubehagelige Dage. En Del af mine Arbeidere ere nemlig gaaet ind i Fagforeningen og en Streike forestaaende...". Angående arbejdskonflikten vil jeg begynde med en samlet redegørelse af 14. juni 98:

"Til Statens Statistiske Bureau! Til Svar paa Deres Brev tjener: Den 24. Januar d.A. modtog jeg fra 11 af mine Husmænd en Skrivelse, hvori de underskrev sig som Medlemmer af Fagforeningen og fordrede en Forhøielse af Dagleien, samt kortere Arbeidstid, Vinter og Sommer. - Da Fordringerne vare saa høie, at jeg ikke kunde indlade mig derpaa, udtalte jeg faa Dage efter til de af mine Husmænd, der boede i Fæste eller Leiehuse, at jeg ansaa det for retteste, at Arbeidsforholdet imellem os hævedes 1ste Marts, 1ste April eller ialfald senest 1ste Mai d.A. - Til de, der boede i Tyendehuse erklærede jeg, at Tyendeforholdet maatte hæves til 1ste Mai, de bleve derfor lovlig opsagte inden 1ste Februar. - Af de 8 Hmd., som ikke deltog i Bevægelsen, ere de 6 her, den 7de har kjøbt sig et Huus med 4 Td. Land, den 8de, som ikke hørte til mine faste Arbeidere, har faaet Plads hos en mindre Jordbruger, hvor han faaer Kosten. - De 6 Arbeidere som altsaa blev hos mig, har jeg, uden at de stillede nogen som helst Fordring til mig, hver tilsagt et Extratillæg af 30 Kr, der naar alt er gaaet godt, udbetales dem den 1ste Novb.-

Af de 11 Hmd., medlte de 2 sig ud af Foreningen og vedblev derfor at arbeide her og at bo i mine Huse, paa samme Betingelser som hidtil, men jeg har ikke lovet disse 2 noget Extratillæg. Af de 9, forlod de 6 mig efter Overenskomst den 21.Marts, de 3 noget senere. - Den 1ste Mai stod her 6 Huse ledige, deraf ere de 3 nu beboede af Husmænd, som har fast Arbeide her paa Gaarden, men jeg har den Tro, at Fagforeningens Medlemmer har gjort, hvad de formaaede, for at Husene kunne staae ubeboede, ligesom jeg ogsaa ved, at 2 af mine unge Husmænd gjerne var blevet her, men blev trykket bort. - ...Efterveerne af Bevægelsen ere endnu ikke forbi, og det er Grunden til, at De først nu hører fra mig".

Nu går jeg nogle måneder tilbage og tager kladdebrevene om den sag i kronologisk orden.

5.februar 98: "Hr. Godsforvalter Olsen Bækkeskov pr. Rønnede. Paa Opfordring fra Hemming Larsen, tillader jeg mig at meddele Hr. Godsforvalterne, at nævnte Mand har været hos mig siden 1ste Mai 1897...jeg har været vel fornøiet med ham, jeg kan anbefale ham som en ædruelig og flittig Mand, som jeg gjerne havde beholdt, men som paa Grund af Arbeidsconflicten nu forlader mig til 1ste Mai d.A."

Et udkast fra februar:

At jeg Undertegnede ikke er i Fagforeningen, og forpligter mig til ikke at indgaae i den, saa længe jeg boer i Proprietair Gasmanns Huus eller er i hans Arbeide tilstads herved.

23.februar: "Tak, kjære Laustrup, til Dem og Deres Hustru for venlig Modtagelse og for god Veiledning, min Kone og jeg var meget glade derfor, nu haabe vi begge paa, at det maa gaae os nogenlunde godt, med at føre (folke)Husholdning...".

1.marts 98: "Tak, kjære, trofaste Ven! (W.v.W.)... Jeg skal bygge, et mindre Huus, ved Brændepladsen med Indgang fra Haven, og som skal indrettes til Vadskehuus,

Rullestue og Karlekammer (to til hver to personer), og det skal være færdigt inden 1ste Mai, saa jeg har travlt. Her har ikke været nedlagt Arbeide, men Bevægelsen har alligevel været saa stærk, at jeg har set mig nødsaget til at afskjedige flere Husmænd til 1ste Mai, dem der var gaaet ind i Fagforeningen, nu har ganske vist en Del meldt sig ud, men jeg har dog anset det for retteste at fæste nogle Karle. - Det staaer nemlig for mig som afgjort uforeneligt, at Folk som har Tyendecontract, kan være i Fagforeningen, thi de have Forpligtelse til at møde paa Gaarden hver Dag og imod et bestemt Vederlag, derfor bleve alle, som havde meldt sig ind i Fagforeningen opsagt til 1ste Mai. - Jeg hører idag, at jeg i Fagforeningens Blad skal være rakkert ganske forfærdeligt af, ikke destomindre ere alle mine ledige Huse atter optagne til 1ste Mai, selvfølgelig af Folk, som ikke vil være i Fagforeningen. Alle disse Ubehageligheder, har forresten pint mig ikke saa lidt, men det var jo allerede ifjor (97) under Striken paa Rønnebæksholm udtalt, at næste Aar skulde Fladsaa holde for. - Valget til Rigsdagen i Efteraaret, har ogsaa været i høi Grad medvirkende, der afholdtes i den Anledning mange Socialistmøder i Mogenstrup, som har ægget den arbejdende Klasse i høi Grad. / ...jeg er vidt fremme med mit Arbeide, da jeg har haft flere Mennesker i Vinter, af den Grund, at jeg ventede Strike, al min Gjødning er f.Ex. ude...".

16.marts: "Til Arbeidsmand Niels Peder Jensen! ...jeg synes godt om Dem, og vil gjerne have Dem i mit Arbeide, det er saa rart at faae Folk, som har tjent i længere Tid paa et Sted...".

24.marts 98: "Slagtermester Petersen!...(De må) selv hente Studene...mine Husmænd have forladt mig, og ere gaaede til Jernbanen...(jeg beklager) disse for mig meget alvorlige Forhold...".

25.marts: "Hr. Forretningsfører Hansen, Slotsgade 49, Slagelse. ...jeg mener ikke, der kan være Tale om Forhandling, da Størstedelen af de Husmænd, som vare gaaet i Fagforeningen, have forladt mig og taget Arbeide paa Jernbanen, og de Enkelte, der ere tilbage, fratræde Pladserne her til 1ste Mai".

26.marts: "P.Christoffersen, Eskildstrup pr. Rønnede. Det Hus (m.have), som er ledigt her, er for 1 Mand (m.familje), som vil tage fast Arbeide her paa Gaarden Sommer og Vinter, opsigelig fra begge Sider med 3 Maaneders Varsel. Afgiften er...2 Kr. 50 Øre for hver Maaned...".

27.marts skrev C:F:G: til forpagter Fog på Vemmetofte, om Fanny og han måtte besøge dem bl.a. for at få nogle vink på husvæsenets område til en større husholdning.

1.april: "Kjære Hr. (godsforvalter) Nielsen (Gaunø)! Jeg har desværre ingen Indflydelse paa mine Husmænd, hverken i den ene eller den anden Retning; her paa Gaarden, og særlig i dens Nærhed, er i det sidste Aar arbeidet ihærdigt paa at gjøre alle mine Arbeidere til Socialister, de eneste 2 Høiremænd jeg kan tænke mig i Myrup, har jeg henvendt mig til, nemlig Hans Nielsen Myrupgd., der svarede, at han ikke vilde til Valg, da han var for gammel, den anden er Christian Jørgen, han vilde ogsaa helst blive hjemme".

Goldschmidts ældste datter Karen var syg, af hvad ved jeg ikke, men åbenbart noget ret iøjnefaldende; hun og Elly skulle komme til Fladså i februar 98, men det virker noget komisk, når C:F:G: om sine to små sønner på 9 og 6 år skriver: "...Jeg har formanet Flemming og William til at vise den største Elskværdighed og Forekommenhed imod Karen...".

Blandt de mange fortrædeligheder, som jernbanen forvoldte, var ogsaa den, at banevogteren, der skulle passe bommene ved vejen mellem Fladså og Myrup (før viaduktens tid), holdt en stor hønseflok og desuden årligt opdrættede ca. 100 kyllinger, der til stadighed opholdt sig på Myrupgårdens marker "uagtet min høfligste Anmodning om at holde

dem derfra". Måske var det den samme mand, der havde bygget sit hønsehus inde på marken og fik besked om at fjerne det omgående, så jorden kunne dyrkes.

Midt i marts 98 skrev C:F:G: til slagtermester Vraae: "Da...Kjøbenhavns Marked er overfyldt, og da Priserne vedblivende ere daarlige...(vil jeg) vente lidt endnu, inden jeg sælger (kreaturer)."

Fanny og Christian havde nydt deres besøg hos Fogs på Vemmetofte i begyndelsen af april og især turen langs stranden: "...Jeg kunde mærke paa mine Heste, at...den kraftige Havre hos Dem, havde livet dem stærkt, og de gik haardt paa...".

Familien på Engelholm havde fra 1866 heddet Wolff-Sneedorff. Ved kgl. bevilling af 1/6 1898 fik nu også familien på Grevensvænge, far og søn, lov til at bære samme navn.

I min farfars kladdehæfter savner jeg et svar på et brev fra Suenson om, at han - omkring 97-98 - forlod Anneberg. I et brev til William v.W. af 23. august 98 står der: "...min gamle Ven Suenson, som var Forpagter der...skrev til mig, at han havde sat over 20.000 Kr. til, de sidste 4 Aar...".

I august 98 skrev C:F:G: til en bekendt i Vordingborg: "Doctor Hansen og jeg kommer uventet til Vordingborg imorgeneftermiddag (Søndag) kl.3.15. Vi skulle til Skovvænge, og komme atter tilbage Kl.6. - Bevis mig den Tjeneste velvillig at overlade mig Deres lille Kjøretøi. Jeg kan godt selv være Kusk". Dette lyder mærkeligt, var det Ove eller Anna, der trængte til læge? Anna var ind imellem særdeles vanskelig og voldte sin bror mange bryderier.

En tilbagevendende kalamitet var følgende fra 1.september: "Hr. Fabrikant Allerups Efterfølger, Odense...da vi igaar tærskede Rug, sprang Hestegangshjulet, uagtet den Mand, som har kjørt Maskinen her i mange Aar, var ved Hestene./

...Jeg er i stor Forlegenhed, da jeg skal tærse Saasød, og beder Dem derfor, saa snart det er muligt sende mig et stærkere og sværere Hjul. - Kan vi sætte det paa, eller skal Monteuren herover"?

Så nærmede terminen sig igen, og C:F:G: måtte til de snart trivielle rykkerbreve: "Kjære William! Er det muligt, vilde jeg bede Dig eller Din Broder (Peter) paa Frederiksberg, bevise mig den store Tjeneste, i llte Decb. Termin d:A: at betale de 1250 Kroner, som Din Broder Carl skylder mig..." og ti dage senere: "Det forholder sig fuldkommen rigtig, kjære William! Ved Ordningen af Carls Sager paa Nørholm, tilskjød min Søster 1500 Kr, jeg 750 Kr, ialt 2250 Kr, derpaa har Du betalt min Søster sit Tilgodehavende med 1500 Kr. Den Sum 1250 Kr, jeg skrev om fremkommer ved, min Part 750 Kr + indlagte Obligation, der lyder paa 500 Kr. Disse 500 Kr har Carl aldrig betalt mig Renter af..."

Fannys søster Anna Lindhardt havde - i hvert fald siden sin mands død - været åndeligt og legemligt nedbrudt; den 14.november 98 skrev C:F:G:., at "min stakkels Svigerinde bliver idag indlagt paa Hospital for at opereres efter at have ligget til Sengs 1 Par Aar (overstreget: Og har ikke 1 Øre at betale med)." Fanny rejste til København for at være hos hende og måske se til hendes børn Ingeborg, Otto, Aage og Harald.

Den 8.december 98 om formiddagen skrev C:F:G: så glad: "Min bedste Tak til Deres Frue og Dem, kjære Hr.Godseier Post, for Deres store Venlighed imod mine Børn, ja det er et sandt gammelt Ord, den der tager Børnene ved Haanden, tager Forældrene ved Hjertet. Mine Børn kom glade og fornøiede hjem, henrykte over den deilige Tour de havde haft til Broksø, og min Søns Øjne straaledede, da han fortalte mig om Jagtdagens heldige Udfald...". Næppe havde posten fået brevet, før Anna ved middagstid kom gående ind i gården med det budskab, at Ove havde skudt sig selv tidligt om morgenen; hun blev vækket ved skuddet og styrtede ud

og fandt ham liggende i haven på Skovvænge. Hurtigst muligt blev der sendt en vogn til Vordingborg efter Dr. Krebs, som blot kunne konstatere, at døden var indtrådt straks. Anna kørte til Vordingborg, hvor en kiste blev købt, rejste med første tog til Lov og gik de 4 km til Fladså, hvor hun traf sin bror og Elly hjemme. I fortvivlelsen blev der to gange sendt bud afsted for telegrafisk at kalde Fanny hjem fra København. Kusken fik besked om at spænde kørehestene for den store rødbrune ladvogn. Flemming kom gående hjem fra skole ad Løjedvejen og så kusken ifærd med at spænde for. "Hvor skal I hen"? spurgte han. Kusken så på drengen og sagde: "Ja, ser du, din bror Ove er død! Og din far vil selv ned til Skovvænge for at hente kisten".

Ove blev begravet på Mogenstrup Kirkegård ved siden af sin mor. På stenen, fra Fladså Bakker, står blot OVE.

Til

Ornebjerg Bys Beboere.

Paa Families og egne Vegne beder jeg Ornebjergs Bys Beboere modtage min inderligste, hjerteligste Tak for den særdeles smukke Krans, De sendte til min Søns Baare. Det var mig en stor Trøst at modtage dette Tegn paa Deres Velvillie over for min kjære afdøde Søn, en Lindring for os i den dybe, tunge Sorg, der har ramt mig og mine. - Endnu engang vor hjerteligste Tak. Gasmann.

Dette blev den 11.december 98 sendt til: "Hr. Gaardeier R: Rasmussen! Efter hvad jeg har erfaret, var De den Mand i Ornebjerg, min afdøde Søn oftest kom i Berøring med, og jeg tillader mig derfor at bede Dem godhedsfuldt at bringe indlagte Takkeskrivelse til Beboernes Kundskab. - Deres taknemlige Gasmann."

To dage senere skrev han: "Til Byfogedcontoret i Vordingborg! Her henligger, noteret paa min afdøde Søns Navn... (obligationer og sparekassebøger på)... ialt 11.414 Kr. 66 Øre".

Så er der ellers meget tavst; den 29.december skrev C:F:G: til den syge Karen Goldschmidt: "Modtag ogsaa fra mig, kjære Karen, en hjertelig Hilsen i Anledning af Din

Fødselsdag, Gud holde sin Haand over Dig, give Dig mange glade Dage i det kommende Aar. Jeg har en lille Ubetydelighed til Dig, men den vil jeg helst give Dig, naar vi engang ses. Din hengivne, gamle Onkel Christian".

Samme dag afgår der flere breve som: "Tak, kjære Wolff, for Deres Deltagelse.../ Jeg vilde have været over til Dem, ...men jeg kan saa daarligt tale med nogen...".

Samtidigt var der kommet en meddelelse fra Norge: "Hr. Grosserer Westye Egeberg og Co! Maa jeg takke for Deres Brev, for den Opmærksomhed, De hermed har vist mig, og maa jeg ved disse Linier bevidne Dem min Deltagelse. - Det er kun de færreste, der faae Lov til at beholde sine Kjære, saalænge som De, Deres Onkel.../ Min Fader, som er død for mange Aar siden, ville iaar have været 94 Aar; Deres Onkels Fader og min Faders Moder vare Søkende".

Den 5. januar 1899 var C:F:G: istand til at udtrykke sig over for Elnas trofaste ven og læge: "Kjære Doctor Fridrichsen! ...Ja, kjære Doctor, det var et uventet haardt Slag, Ove kom hertil fra Skovvænge Lørdagmiddag den 3. Decb., kl. 1:00 kjørte han med min Befordring for Elly og lille William til...Broksø, da Godseier Post og Frue havde været saa elskværdige at bede dem komme...(og) blive til Tirsdag. Tirsdageftermiddag kom de hjem. Ove opsøgte mig strax paa Myrup, og paa mit Spørgsmaal, hvorledes de havde haft det, svarede han, ganske udmærket. - Om Aftenen sad mine store Børn ovre hos mig i mit Værelse (kontoret), min Kone var i Kjøbenhavn for at besøge sin syge Søster, jeg har sjelden set mine Børn saa glade som den Aften, især Ove, der fortalte livligt og fornøiet, hvad de havde oplevet i de 3 Dage. Den næste Formiddag, Onsdag, fulgte jeg min Søn paa Vei til Stationen, vi skiltes ved Udkanten af mine Marker paa Myrup

(ved Pederstrup Huse), vi omfavnede hinanden til Afskjed, og han lovede at komme igjen Lørdagften eller Søndagmorgen, vi skulde da en lille Tour paa Jagt sammen. Torsdag, henimod Middag, bragte min Søster, Elly og mig, det forfærdelige Budskab. For Elly gjør det mig saa voldsomt ondt, hun elskede den Broder. Deres bedrøvede Gasmann". Som det fremgår af brevene havde Ove svært ved at indordne sig. Min far har fortalt mig, at Ove kort forinden havde sagt til sin far, at han ikke udholdt at blive på Skovvænge længere og havde fået det svar: "Men verden er jo stor, Ove"!

Den 17., 18. og 19. januar 1899 skrev C:F:G: udkast til dette:

Gaarden Fladsaa, en lille Mil syd for Næstved, 44 Tdr. Hartkorn, Areal c 440 Tdr. Land Ager, 30 Td. Land Eng, 90 Td. Land Skov og Plantage, 10 Td. Land Mose, 40 Td. Land indhegnede Græsgange, 10 Td. Land til Veie, Gaardsplads og Have og 80 Td. Land udlagt til 27 Huse, agter Eieren at sælge. - Nærmere Oplysning ved Henvendelse til Hr. Sagfører C.Hansen i Næstved.

Muligvis ventede C:F:G: nogle dage med offentliggørelsen, for 24. januar skrev han: "Kjære Wolff! Flere Dage har det været min Agt at ville over til Dem, personligt takke Dem for Deres Deltagelse i min store Sorg, og tale med Dem, blandt andet om at forsikre Arbeiderne.../ (Nu er der) kommet 1 Sag til... (jeg ville gerne) tale med Dem og Frøken de Jonquières...min Hustru og Datter vil ogsaa gjerne (tale med, vi) mente, det gik mere ubemærket af, naar Sammenkomsten fandt Sted her./ ...(jeg vil) bede Dem om et Par Ord hjem med Flemming imorgen".

Den 31. januar kunne C:F:G: skrive: "Hr.Sagfører C.Hansen! Det passer meget godt den Dag. Jeg har tænkt mig det saaledes. Saasnart D:H: komme, drikke vi en Kop Kaffe, derefter kører jeg for dem til Myrup, tilbage gennem Fladsaa Marker og Skoven, dermed vil vel gaa 1-1/2 á 2 Timer. Saa snart vi ere kommen her tilbage, viser jeg D:H: Bygningerne og min Besætning. - Kl. 5-1/2 vente jeg vi spise til Middag, og er der saa et eller andet D:H: vil vide, har vi jo Aftenen for os".

Den 30. januar 1899 lod C:F:G: Anna ordne arven efter Ove: "Til Byfogedcontorer i Vordingborg! Som eneste og myndige Arvinger efter Ove Egeberg Gasmann overtager vi, jeg hans Fader Christian Frederik Gasmann, og jeg hans Søster Elly Gasmann Boet efter ham til privat Skifte og Deling. Arveafgift skal blive berigtiget". De undertegnede fik hver 5000 kr. efter Ove.

I begyndelsen af februar 99 skrev C:F:G: et brev, som er foruden adressat: "Mandagmorgen. Hvis jeg kan naa en nogenledes Pris, har jeg bestemt mig til at sælge Fladsaa, og af Hensyn til mine Børns Skolegang, saa at finde en Bolig i eller ved Kjøbenhavn. Vi have 3, Flemming, der gaar i Skole paa Grevensvænge, William, som min Datter læser med, og saa en sød lille Pige, men naar jeg nu skal have dem ud (til højere skolegang?), vil det koste meget, Tiderne blive vanskeligere, Skatterne, Løn til Arbejdsfolkene og til Haandværkerne stige stadigt, Priserne paa Kjød og Flæsk falde i en foruroligende Grad, tilmed bliver jeg ogsaa gammel, saa alt dette i Forening har besluttet mig dertil, jeg havde haabet, at Ove skulde blive min Alderdoms Trøst og Støtte, men det skulde nu ikke være saa. - Der er en Ting, jeg gyser for, ved dette Opbrud, det er den voldsomme Overgang fra at have meget, til Tider overordentlig meget at bestille, og pludselig intet at faae, men paa den anden Side har jeg jo Hustru og Børn om mig, og jeg kan maaske da være lidt mere for dem end hidtil, hvor jeg har haft saa mange andre Ting at passe. - ...noget at bestille, faaer jeg vel næppe... - Endnu engang min Tak for Deres Brev, for Deres Deltagelse, fordi De vil see mig...jeg vil gjerne besøge Dem, tale med Dem og høre Deres Mening, see hvorledes De har indrettet det. - Beder Dem bringe Deres Hustru min Hilsen. - Deres hengivne bedrøvede Gasmann".

Den 21. februar 99 sendte C:F:G: sagfører Hansen et kort over Fladså og en stor opstilling af skatter mm. Anneksgårdens og Præsteløjeds forhold spiller stadig ind. Den indsamlede assurancesum er på 257.584 kr. Desuden sendes en gentagelse af salgs-avertissementet, som skal i Berlingske Tidende og Herregaardenes Avis, 3 gange hvert sted.

Den 3.marts skrev C:F:G: til en unavngiven: "...jeg tror næppe, at min Nabo er Liebhaber til flere Landeieendomme, saa længe han ikke har solgt Herregaarden Vaar i Jylland. Skete dette, er der Sandsynlighed for, at han kunde ønske at købe Fladsaa, den ligger jo midt mellem hans Eiendomme".

Den 2.maj 99 skrev C:F:G: igen til sagfører Hansen: "...Besætningen her idag er følgende: 9 Par Arbeidsheste, 1 Par Kjøreheste, 3 Heste 4 Aar, 2 Do 3 Aar, 2 Do 2 Aar. - 6 Tyre, 106 Malkekøer, 15 Quier, 14 Stude, 24 Kalve til Tillæg. - c 200 Stk spanske Faar, Lam og Beder. - 116 Fede- og Ungsvin, 17 Grisesøer, 1 Orne".

Dette er det sidste om salg af Fladså i anledning af Oves død. Enten fandt C:F:G: ikke en god køber, eller Fanny overtalte ham til at blive for Flemmings skyld?

.....

Men ellers gik livet sin vante gang. Forvalter Rørdam-Holm, der havde været både på Sparresholm og på Rådegård, havde forlovet sig med frøken Astrid Schlotfeldt, datter af lægen i Everdrup. Han var en meget dygtig landmand, der forpagtede Bregnegård (under Bækkeskov); han kom tit på Fladså og var meget morsom, fuld af spøg over for os børn.

Til mægler Sönchenberg og Søn, Nørrevoldgade 18 sender C:F:G: en prøve: "...Bygget er ikke blæst, men er taget lige som det løb ud af Tørskeværket og baaret paa Loftet (i) en Bunke paa c 200 Td..." og han spørger, hvorledes prisen på byg nu stiller sig?

"Hr. Konsul Brandt...Er det Dem muligt, vil jeg helst levere det (byg) alt nu, thi Veien til Dem er god, men i mine Marker kan jeg ikke komme, hvor gjerne jeg end vilde kjøre Gjødning...".

I marts skrev C:F:G: til: "Hr. Slagtermester Henriksen! ...De to gamle Heste er efter min Mening udmærket skikket til Brug for Deres Fader, de gaae smaat, men trækker godt.

Jeg har den Tro de faaer det godt, ellers beholder jeg dem selv, for her kan de godt gaae nogle Aar endnu". Det er, som om tanken om at sælge Fladså er gået ham i glemme. Forøvrigt var "Henriksen, Lille Næstved" en morsom, slagfærdig mand, der kom susende i sin gig og bragte humør med.

Trods den dybe sorg, kom C:F:G:s sans for humor dog heldigvis snart frem igen, som da familien Goldschmidt skulle på påskeferie på Fladså i 99: "Kjære Svoger! ...hvis jeg har forstaaet det rigtigt, er Planen som følger:

Vognen møder ved Næstved Station Lørdagformiddag den 25.

Kl. 11-1/4 for at modtage
Danna

- - - - - Tirsdaften den 28. Kl. 9.09
for at modtage Olga, Karen,
Ella og Hugo

- - - - - Torsdagformiddag d. 30. Kl.
11-1/4 for at modtage Dig.
Naar Otto kommer, ved jeg

ikke. Haabende paa at see Eder alle glade og tilfredse...".

Familien Gasmann skulle besøge Goldschmidts på deres Strandhøj "i det yndige Rungsted". - "Kjære William! Bevis mig den Tjeneste at skrive det nødvendige i Arvesagen, saaledes kjære Ven, at jeg kan faae det ordnet helst inden Terminen...".

"Hr. Bøssebærer P. Poulsen, St: Kongensgade 33...den Jagtbøsse, som jeg talte med Dem om...den beder jeg Dem sælge for mig...". (Oves?) - "Kjære William...Jeg var ude for at vifte til Dig (i toget)...der blev viftet igjen, men om det var Dig, kunde jeg ikke see. - Kjære William, kan Du eller Din Broder (Peter) betale mig de 500 Kr: jeg har tilgode hos Carl...".

Den sommer fyldte C:F:G: 60 år, men det blev ikke fejret. Han var begyndt at blive glemsom, gang på gang skriver han: "...hvor kunde jeg dog glemme at...", han skriver forkert, og i september 99 blev han alvorligt syg: "Kjære Doctor Hansen! Igaareftermiddag da jeg sad og læste, fik jeg et Anfald af Svimmelhed og kort efter stærke Opkastninger...(jeg gik i seng, men) jo længer jeg laa, jo daarligere havde jeg det...længere end til Kl.6 kunde jeg ikke holde ud at ligge, og har nu vandret rundt i Skoven siden. Min Tunge er stærkt belagt, mit høire Øre er meget ømt og stærkt hævet...". Det var neuralgi i hoved, hals og ryg, pinefuldt, dertil småknuder og udslæt.

Men de holdt høstgilde og Annas folk blev inviteret med. Anna ville gerne sælge Skovvænge, for lidt over 100.000 kr., i hvert fald ville hun ikke bo der fast mere.

Efter nytår 1900 skrev C:F:G: til William v.W.: "...Det angaaer Anna, hun kan ikke klare sig.../ I al den Tid... har hun sat til, med Undtagelse af det ene Aar, da Ove var der.../ Sælge er jo næsten umuligt i Øieblikket, alle vil sælge./ ...om Anna kunde blive Husbestyrerinde hos en velhavende Mand, hvor det ikke behøvedes at tages saa nøie. - Anna...vil have, at alt som er hos hende, både Mennesker og Dyr, skal have det saa udmærket, bedre end hun selv, det er meget pænt, men det er kostbart...".

I februar havde C:F:G: udklækket nogle forslag: "Kjære Anna! .../ Du forlader Skovvænge, ialfald for en Tid...(vi indrykker i Avisen: En ældre Dame (56 år!) ønsker at komme i en Præstegaard eller mindre Herregaard 1 Aar eller muligen længere, hun vil gjerne have Ophold i Familien, 2 smaa Værelser og Vadsk. Hun vil sætte Pris paa, at det er i en smuk Egn.../ Hvad siger Du om at bo hos Dahlerups (præstefolk, fruén var født v.Wylich) eller hos Winthers (tidligere præstefolk i Kastrup, hovedsognet ved Skovvænge)?..."

En datter af pastor Kabell, fru Christiane Benthin på Høggård ved Mørkøv i Nordvestsjælland var villig til at tage Anna i huset. C:F:G: skriver: "...Min Søsters Fordringer

til Kosten er meget smaa, men det hun trænger til er
kjerlig Omgang, og til at faae sig en lille Snak...".

I april 1900 skrev C:F:G: til W.v.W.: "...Anna har
ikke faaet solgt...saa skal jeg overtage Styrelsen, og
hvad der mangler, maa jeg altsaa dække. Jeg vil derfor
indstændig bede Dig og Din Broder Peter, hvis det er Eder
muligt, da at sende mig de 500 Kroner, Carl skylder mig.
Beviset derfor, har jeg jo for længe siden sendt dig...".

.....

Frøken Gnudtzmann, en datter af provsten, var syg og kom i
99 til Fladså for at komme til kræfter på landet. - Elly
læste med William, og huslæreren fra Grevensvænge kom for
at overvære eksamen. William var en lille vildkat, han
blev fundet siddende overskrævs på tagryggen af den høje
fårelade, men blev bragt i sikkerhed, derimod flækkede han
hagen, da han faldt ud af vinduet i nordgavlen ned på kæl-
dertrappen. - Frøken Arnesen, "Tante Grand" kom til Fladså
for at få lidt landluft. - "Bjælker, Sparrer, Lægter, Humle-
stænger og Rusestager ere til Salg paa Fladsaa". - 600 jule-
træer blev solgt i 99, - og lige før jul fik William skar-
lagensfeber i mild grad - "boer ovenpaa, er fuldstændig af-
sondret, og min Datter pleier ham", mens Flemming var sendt
til Grevensvænge og blev der, til sygdommen var forbi.
"...saa den 8. Januar fik Elly Skarlagensfeber for 2. Gang
og blev temmelig haardt angrebet..."; en sygeplejerske
blev tilkaldt til at passe de to syge. - "...lille Ida=Marie...
er meget sød og morsom...". - "...min Hustru (er) stærkt op-
taget af den fremadskridende Hønseavl.../ Ved ...3 Haners
Hjælp, samt de unge Høner skulde altsaa Stammen forbedres,
den ene af Wyandoth-hanerne er imidlertid afgaaet ved Døden,
om det er af Overanstrengelse kjender jeg ikke, og de 2
andre har Ræven taget... -Apropos Overanstrengelse...(sig
mig) hvormange Høns l Hane med Billighed, naturligvis, kan
besørge...?"

I maj 1900 var der rågejagt med frokost i skoven og
fruer til middag og i slutningen af samme måned skulle der

være stort middagsselskab på 18 personer. Som sædvanlig, når det skulle være fint, skrev C:F:G: til fiskehandler Oscar Frederiksen, Fiskehuset 1, denne gang om laks, uagtet den var dyr. Denne dyre fisk får en idé frem: Hvorfor ikke avle fiskene selv? C:F:G: er blevet opmærksom på en artikel i Agravarbladet om dambrug og der føres en livlig brevveksling med Hr. Smidt Nissen, Hvilestedgaard pr. Kolding om anlæg af to fiskedamme med Rhinlaksyngel. Fiskedammene blev gravet ved foden af Fårebakkerne, der hvor kildevandet vælder op i Tåresbæk, man kan se sporene af dem endnu, men jeg har ikke indtryk af, at forsøget lykkedes særlig godt. Derimod var det til stor glæde i mange år, at der var krebs i mergelgraven ved Løjedskov.

Flemming og Knud Wolff var kommet på Herlufsholm. Pastor Lassens i Vejrlø får invitation til sig, Frøken Friderichsen (fru Lassens søster) og de to døtre, Marie Louise og Astrid til "en lille Svingom". Her fødtes måske den barnekærlighed, der senere blev til ægteskab mellem Knud og Marie Louise?

"Kjære Fru Post! (Broksø)... "Forsmaaе ikke medfølgende Druer fra en Fusker". Lige siden "drivkassens" anlæg havde C:F:G: jævnligt sendt hende vindruer. C:F:G: elskede at vædde og at spille "Filipine" med damerne, men vandt han en æske chokolade, blev den gemt i hans chatol, og børnene oplevede, at han kaldte dem ind i kontoret for at traktere dem med chokolade, som han havde gemt et helt år!

Den 15. november 1900 skrev C:F:G: til Peter van Wylich: "...jeg er i Forlegenhed for Penge til 11. Decb. Termin, og jeg har 500 Kr. tilgode hos Deres Broder Carl.../ Jeg har

ellers henvendt mig til William, men...det var ham ikke muligt iaar...". Jeg gad vidst, om C:F:G: nogensinde fik de penge ud af den - man skulle tro - hæderlige familie, i agtværdige stillinger med fast gage?

De spanske får var nu delvist blandet med en engelsk race "Oxford Down". - "...Juletræer...fra 15 Øre til 1 Kr. pr. Stk... De kan selv see dem og faae dem De ønsker, ...vi følges ad til Skoven, hvert enkelt Træ bliver vist Dem og Træet lagt til Side; saa snart vi ere færdige, gjør vi op, Pengene bedes betalt, og Juletræerne skal hurtigst muligt blive leveret på Lou Station...".

"...Krybskytterne husere her hver Nat...".

Det utrolige var sket: Ungkarlen Oluf de Bang skulle giftes, med Dagmar Wolff-Sneedorff fra Engelholm. Seks venner slår sig sammen om en bryllupsgave, de spenderer 20 kr. hver.

Sidste brev i kladdebogen er skrevet 26.december 1900. Næste hæfte med brevkladder begynder 20.oktober 1916. Hvad jeg ved om den mellemliggende tid er for størstedelen mundtlig overlevering fra mine forældre og fra min faster Ida Marie.

.....

Ida Marie var lidt af en efternøler i søskendeflokken på Fladså, 5-1/2 år yngre end William; med sit lyse, krøllede hår, sit søde smil og kærlige væsen var hun en solstråle i forældrenes liv. Flemming var allerede på Herlufsholm og kom derfra ud at lære landvæsen, først dog et lille års tid på Fladså. William kom også på Herlufsholm, men blev student fra Birkerød Gymnasium og kom i mejerilære. Elly blev lærerinde i fransk og historie ved frøken Rohmanns pigeskole, Østerbros Døtreskole hed den vist officielt. Men på Fladså gik Ida Marie på sine faste små ben og nød tilværelsen.

Hun husker sin far med dyb stemme kalde på fårene: "Kom - kom, kom"! og så fulgte de efter ham. Hun husker, da

de fik telefon på Fladså, at hendes far råbte ind i røret, som om han ved egen lungekraft skulle høres over lang afstand. Han var ikke let at lokke penge ud af, derfor var det heldigt for Ida Maries påklædning, at hendes mor tjente egne penge på æg og frugt. Hendes mor var altid virksom, styrede huset, førte nøjagtigt, meget pertentligt regnskab, førte vægtbog i gårdens husholdning, var i det hele taget et ordensmenneske. Hun stoppede kunstfærdigt og syede i sin fritid smukke navne på duge og servietter; efter sin mands ønske læste hun alle hans kladdebrevne igennem for at rette stavfejl, og om aftenen læste hun aviserne højt for ham, Næstved Tidende og København, mens han sad i lænestolen ved kakkelovnen og småblundede ind imellem; de andre sad omkring det runde bord med petroleumlampen.

Så kom "God-nat-Toget" over markerne, og Anna, når hun boede på Fladså, var den første til at bryde op: "Nu går jeg til Vejrs"! "Ole er i lag med mig"! "Jeg holder meget af min lille Seng"! "Ja, I er jo Natravne"! "Gå nu ikke for sent i Seng"! Men Fanny sagde: "Trænger vi ikke til noget"? Hun havde altid en rulle "Lindt" i sølvtøjsskabet, men trakterede også med henkogt frugt og småkager, jordbærlikør eller solbærrøm; om sommeren majdrik, der var lavet af appelsiner gnedet af på topsukker, og dertil hentede de vand nede i kilden. Så rullede "I-Seng-Toget" over markerne.

Stor var glæden, når der kom feriegæster, og for dem var Fladså et eldorado. Børnenes venner og veninder kom myldrende, og de ville alle være "landmænd", men, som husfaderen tørt bemærkede: "Især i jordbærtiden og når høet køres ind"! Fannys familie var stadige gæster, familien Goldschmidt, som nød at køre ture i char-á-banc. (Karen, den syge datter, blev gift med en ingeniør Nielsen, en ven af hendes bror Otto, der også blev ingeniør, begge beskæftiget ved den transsibiriske jernbane og begge i Sct.Petersborg under revolutionen og arbejdede for Røde Kors; Ottos kone blev kaldt "Ville". Efter Otto kom Ella, hun blev gift med dr. Quade i Randers; sidst i rækken var Hugo, på alder med Flemming, sjov og noget af en livs-nyder

som sin far; han blev speditør og boede i Amaliegade).
 - Anna Lindhardt kørte i rullestol og kom vist sjældent, men hendes høje, flotte, mørkøjede børn kom tit. (Ingeborg, der blev sygeplejerske og gift Lorck; Otto der endte som kontorchef i DSB; Aage emigrerede til USA og Harald, som børnene på Fladså syntes var underlig, fik en stilling i Kødbyen, hjulpet derind af Alexander Foss, hos hvem Ingeborg en overgang var i huset). - Endelig var der Danna, den kønneste af de fire Grüner-søstre, men alligevel ugift; hun polerede negle med en lyserød stift og en vaskeskindspølle på elfenbensskaft; hun var i en periode selskabsdame og medhjælper i Frøken Hoff-Hansens danske pensionat på Sicilien.

"Tante Fanny" elskede at traktere sine feriegæster. "Onkel Christian" kom ind i spisestuen og så det veldækkede frokostbord: "Fanny, det er jo selskabsmad! Du forvæner dem"! og han bredte sine arme ud og trykkede hende ind til sig og smækkede hende på bagen. Lille Ida Marie græd af rædsel! "Jamen, lille Mis, det er jo kærlighedssmæk"!

.

Systemskiftet af 1901, da Venstre kunne danne regering, banede vej (i samarbejde med de frikonservative og de to socialdemokrater) for nye love både for kirke og skole og for skattevæsenet. Således kunne de gamle jordskatter og al form for tiende afløses af ejendomsskyld, indkomst- og formueskat gik til staten pr. selvangivelse. Dette krævede en omfattende administrativ omlægning og kunne først gennemføres fra nytår 1908 ved en tvangsforanstaltning. For Fladså betød de nye love, at man endelig kunne ryste det sidste af det gamle afhængighedsforhold til præstegården af sig, og at al Fladsågårdens jord ejermæssigt blev samlet på én hånd.

Engang før maj 1906 blev Fladså andelshaver i mejeriet Trifoleum i Haslev. Det må have været en uhyre lettelse at slippe for selv at lave ost og smør. Mælken blev sendt

med toget fra Næstved til Haslev, og retur kom valle og kærnemælk; sødmælk til gårdens brug tog man straks, og hver husmand gik om aftenen hjem med en lille junge mælk til sin familie.- Ulden fra Fladså skiftede aftager, til Klem og Krüger på Emdrupvej.- En overraskelse var det, da hofjægermester Christian Wolff-Sneedorff i 1906 solgte Engelholm med alt, hvad dertil hørte, til sin bror Gerner på Grevensvænge, der kun havde én søn, Knud; selv blev han dog boende på Engelholm til sin død i 1924.

I årene 1906 til 08 blev der på Fladså gravet og plantet til mer ny skov. Nu hjalp Ida Marie sin mor med at bære varm kaffe og hvedekage ud til folkene, som havde et koldt arbejde. C:F:G: lagde Fredskovsforpligtelse på al sin skov.

Fanny led en del af astma og var flere gange i Norge for at få frisk luft.

Fra 1909 til 12 gik Ida Marie i skole i Næstved og boede i Lille Næstved Præstegård, en firlænget, stråtækt gård ved Susåen, hos pastor Schambye, hvis datter blev hendes gode veninde. Fra den præstegårdshave stammer de kønne Dorothea-liljer, der hvert forår blomstrer i stort tal i haven på Fladså, og hvis løg er lagt, hvor vi børn i næste generation fik haver. I 1912 flyttede Ida Marie ind til København, hvor hun gik i Kandidat Thejlls Skole og boede hos Elly i Kroghsgade

Tiderne havde bedret sig i 1900-tallet. Fanny og Christian fejrede stort sølvbryllup den 17.december 1912 på Skydebanen i København, med sang: "Hvad er det for en hyggelig Rede, dernede bag Mogenstrup Skov"? Ved festen deklarerede sølvbrudgommen sin 21-årige søn Williams forlovelse med den fire år ældre Ebba Bendix. Hun var af ren, jødisk afstamning, datter af en veksellerer, og i 1914 kom William ind i firmaet "Bendix og Steen". Flemming var også på det tidspunkt forlovet, men hemmeligt, med Paula Johansen, min mor. Deres forlovelse blev fejret 5.januar i min mors barndomshjem "Christiansgave" på Strandboulevarden.

Flemming var færdig med sin uddannelse, havde af-tjent sin værnepligt og var blevet løjtnant i feltar-tilleriet, var blevet forvalter hos sin far, men opholdt sig i januar 1913 hos sine søstre, da han fik følgende brev hjemmefra: "Kjære Flemming! Indlagt sender jeg et Brev...Fra Tøihuskompagniet, som jeg efter Moders og Tante Annas bestemte Ordre blev tvunget til at aabne, da de frygtede det indeholdt en Ordre til Dig om at møde i Tjenesten, men heldigvis er det da ikke Tilfældet. - Vi kører Gjødning med fuld Kraft hver Dag, ud i Løied-marken, nu er Komøddingen tom, imorgen begynder vi, hvis Veiret tillader det, men Barometeret falder stærkt, at køre Svinegjødning./ ...Jeg har idag været i Fannylund og viste Stager ud, Fisker Petersen var her igaar og købte 200 Stk, de skal leveres i Skraverup helst saa snart som muligt. - Rasmus Jensen, Nicolai og Frederik Hansen (de to første har jeg kendt) var igaar Eftermiddag ude i gamle Plantage for at lægge Bunker (til skovauktion?) og for at slæbe de største Graner (med hestekraft!) hen til Veien, Tømmer Jensen og hans Søn (som jeg også har kendt) maalte op og skar af hvad der kunde bruges til Tømmer fra 12 til 18 Alens Længde, her er nemlig gennem Jensen kommen Be-stilling paa 6000 Alen Tømmer at levere til L:P: Olsen... Du skal ikke tale derom, thi skulde det kunne gaae er det bedst at være ene om det, Concurrensen kan være svær nok endda, men jeg læste forleden Dag, at Tømmer fra Sverig og Norge i den sidste Tid var steget 15 p.C:... Det har blæst stærkt hele Dagen og frosset 4 Grader, saa jeg tæn-ker paa at lave Roehuset istand. (Om vinteren var gårds-pladsen ellers tit opfyldt af lange roekuler, dækket med halm). ...Saa Farvel min kjære Søn, hils Paula, Elly, Ida-Marie og Frøken Wandel fra Din gamle hengivne Fader".

I løbet af 1913 kom gamle venner igen til Fladså. Den trofaste Suenson med sin hustru, søn og svigerdatter kom fra Frederikseg eller Bredeshave; sønnen Christian ejede først den ene, så den anden. Og ungdomsvennen Lago Wedel kom med sin søn, også tidligere elev på Fladså.

.

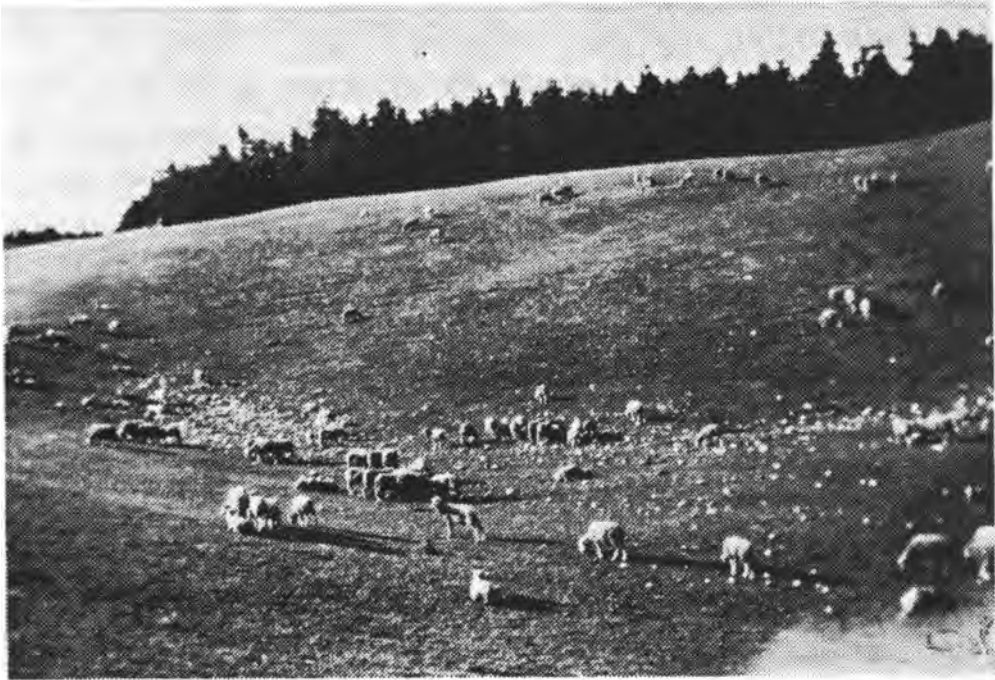

Hovedbygningen på Fladså.G.Arnholtz,Næstved,fot.1916.
Postkort.Stående i venstre side Flemming.På bænken
Fanny og Paula(gravid!).Stående:Sygeplejerske ? I græs-
set:Ida Marie.

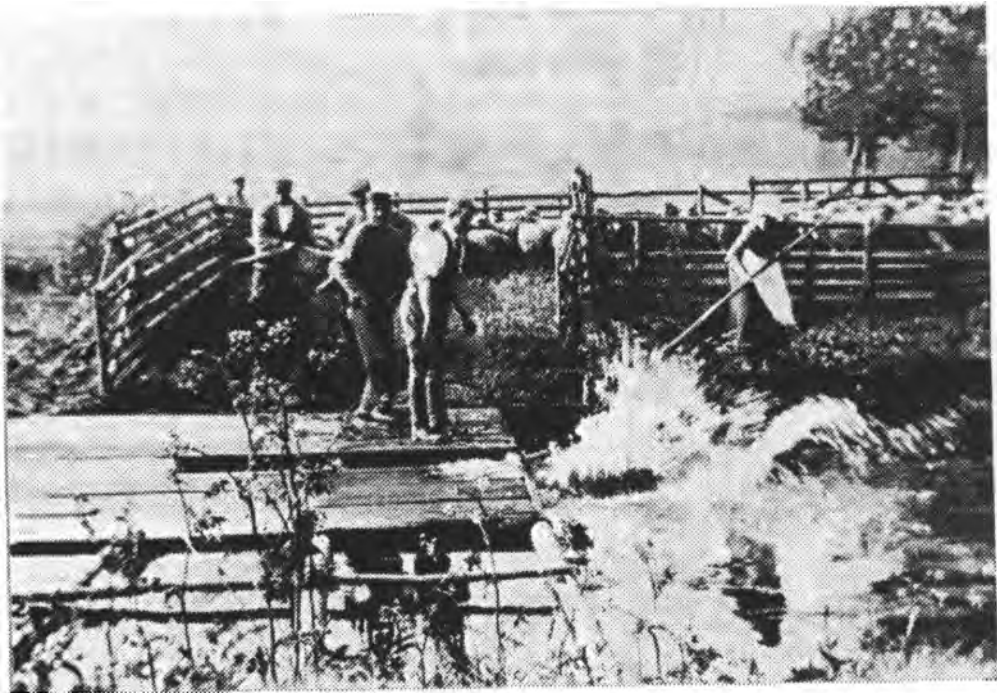

Jenny Gasmann

Ca. 1917

**De spanske Merino-får på bakkerne. Bemærk
stenstrøningen - Foto ca. 1916.**

**Fårevask i Fladsåen. Foran på træbroen Helge
Schmidt. Konens kyse kaldes en Helgolønder.
- Foto ca. 1916**

Til Næstved

Til Næstelsø

Bæk

Fannylund

Smedie

Til Egemose

Fårebakker

Mølle-
bakken

Gl. Plantage

Til
Mogenstrup

Elnalund

Bæk

Lade

Gl. hus

Kirkestien

Løjedvejen

Kildehus

Have

"Park"

Marienlystmark

My kostald

Mergelgrav

Askevænge

Å

Å

Å

Til Myrup og
Pederstrup

FLADSÅGÅRD 1931

Sommeren 1914 kom Ida Marie hjem med pigeskoleeksamen, 17-1/2 år gammel, og hendes mor syntes, at nu skulle hun få lov til at bo rigtigt på Fladså igen. Ovre på sydsiden af Møllebakken blev der bygget en forvalterbolig til Flemming og Paula, en hvid villa med blåt glaceret tag. Ved 1. Verdenskrigs udbrud 1. august 1914 blev Flemming indkaldt til sikringstjenesten i Københavns forsvar, og derfor blev de gift få dage senere. Flemming kunne i lange perioder ikke være forvalter for sin far. Meget hurtigt kom der indkvartering på Fladså med soldater og officerer i forskellige perioder. Da oprandt der glade dage for Ida Marie, morsomst var det, da løjtnanterne Kragh-Müller og Metz var der; på samme tid lærte Ida Maries veninde, Ellen Thisted (g.Mørck) husholdning på Fladså, og Helge og Poul Schmidt fra Eskemosegård skiftedes til at være forvaltre i Flemmings sted. Ida Marie og Metz red meget sammen, i mørkningen spillede Kragh-Müller på fløjte og om aftenen spillede de alle bridge, 1/40-dels, ændret af husets herre til 1/80-dels, for ingen måtte tabe for meget! De morede sig herligt!

I forår og sommer 1916 boede Flemming og Paula i deres hjem i villaen. Den 8. august fejrede Fanny sin 55 års fødselsdag; Paula var højgravid; da de gik hjem fra fødselsdagsfesten om aftenen, så de et godt gammeldags varsel, mindst 20 storke stod på gårdens tage, de fleste på avlsbygningernes stråtage, men også nogle på villaen. Den næste dag blev min søster født. Hun blev hjemmedøbt i havestuen på Fladså, fordi hendes bedstefar ikke havde kræfter til at komme i kirke, men dog skulle opleve at se Fanny holde deres førstefødte barnebarn over dåben.

Derefter blev Flemming indkaldt igen, og som forvalter på Fladså kom i den tid Kjærsgaard, som også syntes, at Ida Marie var sød, hun var nu 19 år; der findes et par små fotos af de to til hest i gården, hun i tante Annas gamle damesadel, yndig med sin stive sorte fløjls ridekasket og bluse med slips; det ses, at tærskeladens høje tag er beklædt med bølgeblik, sikkert fordi man nu er gået over til at tærske med lokomobil i gården, og fåreladens høje stråtag ser ret mosgroet og lappet ud.

Fra denne tid må de klassiske historier stamme, om Henriksen, Lille Næstved, den glade, tykke kreaturhandler, der udtrykte så megen sund sans. To andre kreaturhandlere havde tjent enormt i denne "gullaschtid" og havde købt Øbjerggård: "Og så en dag, da jeg kørte nede ved Køng, tænkte jeg, at jeg da godt kunne køre op og hilse på dem. Men kan De tænke Dem, der kommer en tjener i liberi ud til mig i giggen og beder om herrens visitkort. Men så sagde jeg: Nå sådan! Næ, du ka hilse og sige, at Henriksen, Lille Næstved, har været her, men han er kørt igen"! - Og hans kommentar til de lokalpolitiske forhold i Næstved: "Nu ber jeg Dem! En skrædder i havneudvalget! - eller? - eller mig som danselærer"?

En anden historie stammer fra min bedstefar, om en for-sagt københavnerdreng, der i ærbødig afstand betragtede den spanske vædder med de store snoede horn; den var vred, den stampede hårdt i jorden, fnøs og stod truende med sænket pandebrask; drengen pegede på den og spurgte angsteligt: "Bider - dén"? Nej, ikke just det!

Min mor fortalte flere søde historier om sin svigerfar, som hun holdt meget af. Den ene historie er nu mindst lige så karakteristisk for hendes søster Esther, som skulle besøge Fladså for første gang. Iført elegant spadseredragt med lang nederdel og på hovedet en stor "møllehjulshat", steg hun af toget ved Lov Station og havde bestemt ventet at køre til herregården i landauer med kusk på bukken. Forgæves så hun efter den. Men ved stationen holdt en gråskægget gamling med en lille grå fjedervogn. Forbløffet genkendte hun i ham Paulas svigerfar, som hun sidst havde set i kjole og hvidt. Esther måtte sætte sin slanke knappestøvle op på hjulnavet og kravle op til ham på det lille, smalle kuskesæde og holde på den fine store hat, mens den gamle hest luntede hjemad. - Min mor sad i kontoret hos sin svigerfar, da Flemming, der havde fået lus i håret, kom hjem fra behandling, skallet som en billardkugle.

Min mor skreg ved synet, mens Flemmings fader målte ham: "Du er nok blevet klippet, min søn"! og en tilsvarende, da min far i en alder af 27 eller 28 år glædesstrålende fortalte, at han var blevet valgt ind i bestyrelsen for Sparekassen for Næstved og Omegn. "Nå", bemærkede hans far tørt, "bruger man nu også børn til det"!

.....

Et hæfte med brevkladder forefindes atter fra 20. oktober 1916 med tre breve fra denne dato: "D.Hr. Brødre Trier, Bankiers og Veksellerere, Høibroplads 6. (De bedes)... købe til mig Østifternes Kreditforenings Obligationer 10.Serie, 4 p:C: for 2600 Kr.../ Min Søster A:M:E: Gasmann...faar 25300 Kr. udbetalt...(som ønskes) anbragt i (Østifternes) Obligationer..." - "Hr. Proprietair Larsen, Skovvænge! Min Søster vil helst have Beløbet og Renter udbetalt contant her paa Gaarden..." - "Hr. Ingeniør Feilberg, Maglekildevej 9, Kjøbenh. Jeg længes meget efter Dem...angaaende Rettestrup Å.../ De maa endelig komme... før jeg faar Indkvartering og før min Søn bliver indkaldt". Rettestrup Å er et lokalt navn for Fladsåen. Feilberg havde en dyb bas, stort fuldskæg og store vandstøvler!

William hjalp sin far i pengesager gennem sin svigerfar, veksellerer Julius Bendix.

Den 28.oktober skriver C:F:G: "Til Formanden for Kolonnen der arbejder paa Strækningen over Fladsaa Marker. Siden Hegnet paa Strækningen fra Præsteløied til...Taaresbæk blev istandsat med nye Pæle, er der ikke blevet slaaet Granrafter paa imellem Hegnstraadene, og da min Faareflok om kort Tid skal ind paa den Mark... (vil jeg) spørge, om De er

villig til, naar jeg lader de nødvendige Rafter og Søm bringe tilstede, da at lave Hegnet saaledes, at Faarene ikke kan komme derind (på banen)...".

Fra den første halvdel af november er følgende: "Kjære Direktør Gøtzsche! ...(vil De) sende mig loo Flasker Rødvind af den Slags, jeg pleier at faa...". (Vinen blev altid købt ung og derpå lagret).- "Kjære Fru Godseierinde Post! (enke efter Frederik Post) Hele Sommeren, ja tildels Efteraaret har jeg haabet paa, jeg skulde blive saa rask, at jeg kunde besøge Eierinden af det idylliske, skønt beliggende Broksø, men det skulde nu ikke være saa, og det staar klart for mig, at jeg ikke mere skal se Broksø.../ Vredes derfor ikke paa mig, fordi jeg er ubeskeden og beder om et lille Billede af Deres smukke, nyopførte Hovedbygning, jeg har jo kun set den halv færdig.../ Og saa vil jeg, kjære Fru Post...ønske Dem og alle Deres mange lykkelige og glade Aar i det smukke pragtfulde Hjem De har været med til at skabe...". - "Kjære Otto (Lindhardt)! Jeg hørte nu, at Din Vært havde lagt loo Kr. paa Leien om Aaret, at det var Dig for meget og Du derfor vilde forlade den. Forudsat, at Du synes om Leiligheden og gerne vil beholde den, tillader jeg mig at sige Dig, at jeg vil betale de loo Kr. ... Kærlig Hilsen til Din Hustru (Inger) og Dig fra Din hengivne, gamle Onkel Christian".

Til Landmændenes eget Blad. Underforvalter! For et dannet ungt Menneske (militærfri) er Pladsen... ledig.../ Ophold i Familien...

Flemming var nemlig atter indkaldt, og man må håbe, at tjenesten ikke var alt for krævende, for han blev sat godt i sving hjemmefra; der er et brev fra 21.november: "2A:A:2 Btr Artillerikasernen, Artillerivei, Amager, Kjøbenhavn. Min kjære Flemming! Der er ingen Tolk i Næstved, jeg vil bede Dig gaae til Hr. Andersen...jeg haaber, naar han kommer og taler med dem (polske arbejdere), bliver de her.../ Endvidere...forhøre hos Rahr, hvad Prisen

er pr Pund af Pukkelplader (bølgeblik eller måske kreaturfoder?), samt naar du passerer Krystalgade, spørge Hr. Janus, om han har modtaget de 30 Kr for Lys, jeg sendte dem afsted den 13.d.M. - H.P.Jensen Svinemand, har tabt alle Nøglerne, jeg vil bede Dig købe mig 1 Hold Laase af en anden Type, 4 Laase og 4 Nøgler og 1 Hovednøgle og sende mig dem snarest. Endvidere vil jeg bede Dig, sige til Bencard, jeg troer, han boer Grønningen 1, at jeg ikke, som jeg pleier, har faaet nogen Opfordring om at købe Kløver og Græsfrø gennem ham...". (Svinemanden Hans Peter Jensen har jeg kendt).

Den 23.november skriver C:F:G: "Til Sygeforsikringen for udenlandske Landarbeidere, Nygade 4, Kjøbhvn. - Onsdagmorgen den 22. Novb. udeblev Polakken Kost Bilyk fra sit Arbeide, det viste sig, han havde Bylder og var hævet paa den ene Arm. Læge Ingerslev (Flemmings gode, lidt ældre kammerat fra Herlufsholm, vores huslæge i mange år) kom...(Bilyk blev) den 23. indlagt paa Præstø Amts Sygehus...". - "Tak, kjære Fru Post, for Deres elskværdige Brev...Tak for de mange Billeder.../ Den gamle Hovedbygning var hyggelig, men skøn var den ikke, Avlsbygningerne var meget tarvelige. Nu er alt nyt og smukt, det maa være en stor Tilfredsstillelse for Skaberinden./ ...beder Dem og Deres modtage mit Ønske om mange lykkelige Aar paa det skønne Broksø".

Det var et fromt ønske, som ikke gik i opfyldelse, fru Post havde forbygget sig og måtte gå fra det hele; i min barndom kom min fars jævnaldrende, især Knud Trolle Post, men også hans bror Henrik på Fladså, mest til rågejagt. Knud ernærede sig som vinagent, Henrik som kørelærer; Troels og flere andre i vores familie lærte at køre bil hos ham, han gjorde det udmærket til trods for, at han led af Sct. Veitzdans. Men, at det skulle gå sådan, vidste ingen dengang.

Den 3.december skriver C:F:G: til hende: "Et gammelt Ord siger, i Nødens Stund skal man lære sine Venner at

kende. Jeg kan derfor ikke undlade, kjære Fru Post, at sige Dem og Deres Søn Tak fordi De kørte den lange Vei for at se til mig... (Tak for) deilige Druer...(og) smukke Blomster./ ...de mange smukke Billeder som jeg har set igennem og glædet mig over, de følger indlagt med Undtagelse af 1 fra Gaarden og 1 fra Haven, som jeg har tilladt mig at beholde og som er gemt i det Brev jeg modtog fra Dem. - Saa Farvel, kjære Fru Post...".

Den 20.december skrev han: "Til Sparekassen for Næstved og Omegn! Lars Peter Rasmussens Kone, tidligere af Fladsaa Løied, er her for at forespørge, om der maa udbetales hendes Mand 50 Kr. til Hjælp til deres Datter Gudrun...s Confirmation den 15.April 1917. Det forekommer mig, at være noget tidligt, da der endnu er over 3 Maaneder til Confirmationen, men da jeg ikke tvivler om, at der er Trang tilstede, vil jeg...ikke...lægge Hindringer i Veien". Lars Peter havde været på Fladså fra før Oves død. Han og jeg var særdeles gode venner.

Flemming kom på orlov til nytår. Den 26.december skrev C:F:G: de to sidste breve i kladdehæftet: "Indlagt sender jeg Sparekassen 2 Sparekassebøger, af min Bog bedes der udtaget 3000 Kr, der bedes indsat paa min Søns Bog og derefter godhedsfuld begge Bøger tilstillet mig". Og "Maa jeg bede Industri og Sparebanken (i Næstved) udstede en Sparekassebog til min ældste Søn...paa 3000 Kr, udtrække Beløbet af min Bog, der følger indlagt, og godhedsfuld sende mig begge Bøger tilbage".

Det næste brev er skrevet for ham: "Til Kreaturforsikringen Øerne, Raadhusstræde 3. Hermed sender jeg 4 Anmeldelser om Tab paa Heste og Kreaturbesætningen paa Fladsaa. Den sene Fremkomst af Anmeldelserne skyldes min Faders Sygdom, og min Indkaldelse til Sikringstjenesten...".

Da Flemming kom tilbage til København fra sin nytårsorlov, blev han voldsomt syg af et blødende mavesår og måtte indlægges på Militærhospitalet; han var ulykkelig over ikke at kunne være hos sin far nu i hans sidste tid, mente, at han burde komme, men hans far sagde bestemt: "Nej! Jeg skal dø, men du skal leve"!

Den 77-årige Christian Gasmann var blevet undersøgt på Rigshospitalet, han havde kræft i endetarmen, men der kunne ikke opereres, det var for sent. Fanny blev også syg en tid efter nytår, en sygeplejerske og Ida Marie skiftedes til at passe ham om dagen, og Ida Marie lå i sin mors seng om natten og kunne høre hans mindste klage. Han led meget, frøs især på næsen, og var sulten; Ida Marie syede en uldnæse til ham og stod tit op om natten for at varme lidt havresuppe til ham, men han fik kun et par teskefulde ned, kunne ikke fordøje maden. Elly fik lidt fri fra Ingrid Jespersens Gymnasium, hvor hun var blevet adjunkt, for at være hos sin far. Han var fuldkommen klar og åndsfrisk, mild og tålmodig, men hver dag ville han ind på kontoret for at føre regnskabsbøger; der sad han også den sidste dag, han levede; så lukkede han sine øjne den 17. januar 1917. Han havde gennem hele livet været en from mand, der altid takkede og lovede Gud for det gode, men som i sorgen fast troede på, at den Gud, der sendte ham prøvelser, ville også give ham kraft til at bære dem.

Flemming kom hjem fra hospitalet i marts, og han overtog Fladså pr. 11. juni 1917. Han insisterede på, at han måtte bo på hovedbygningen, for oppe fra villaen havde man intet overblik over, hvad der skete på gården. Hans mor ville ikke bo fast i villaen, kun i ferierne. Der blev fundet en bolig på Amicisvej, hvor hun og Ida Marie kunne bo. Men hele sommeren 1917 var hun endnu på Fladså; Flemming skrev i juli til sin svoger Poul Møller, der var læge: "...Moder er stadig ikke rigtig vel og tænker paa at gaa til Nyrespecialist...om Du vilde anbefale mig en saadan...". Det sidste notat i vægtbogen på Fladså skrev hun den 24. september 1917.

I løbet af oktober flyttede min farmor fra Fladså. Hun havde i lange tider haft blod i urinen, men trods min mors tilskyndelser, blev der ikke gjort noget ved det før nu, og da var det for sent; hun havde kræft i nyrerne og blev indlagt på Røvsings klinik.

Min farmor var kun 56 år gammel. Familien i København var underrettet, da døden nærmede sig og var samlet ved hendes seng på klinikken. Hun lå ganske stille hen. Med ét rejste hun sig op i sengen og sagde: "Jeg vil blot sige jer alle Farvel og Tak for alt"! Og så var det forbi, den 21.marts 1918.

Fanny blev begravet på Mogenstrup Kirkegård ved siden af sin mand, med hvem hun havde levet i et så lykkeligt og harmonisk ægteskab.

Dermed sluttede et langt og godt kapitel på Fladså. Nu skulle mine forældre prøve at løfte arven efter dem. Jeg kan kun sige, at ligesom mine bedsteforældre havde skabt et paradys for deres børn, så skabte mine forældre et paradys for os tre børn i næste generation.

OVERSIGT OVER FAMILIEN

Fjerde slægtled

- 4.gen.8/5 Christian Frederik Gasmann
(28/6 1839 - 17/1 1917)
Ejer af Fladså
gift 1) 11/10 1872 med
Elna Christine Vilhelmine Regine Øllgaard
(3/6 1839 - 2/9 1884)
gift 2) 17/12 1887 med
4.gen.8/6 Fanny Ida Mathilde Grüner
(8/8 1861 - 21/3 1918)

Børn:

Femte slægtled

- I 1.ægteskab:
a) Elly Gasmann (23/1 1874 - 17/8 1952)
Adjunkt i fransk og historie ved
Ingrid Jespersens Gymnasium, København.
b) Ove Egeberg Gasmann (6/11 1875 - 8/12 1898)
Forvalter på Skovvænge ved Vordingborg.

I 2.ægteskab:

- 3.gen.4/3 c) Flemming Christian Egeberg Gasmann
(se nedenfor)
- d) William Christian Egeberg Gasmann
(27/9 1891 - 18/12 1957)
Veksellerer. Smedejerns-, sølv- og tinsmed.
gift 1) 23/3 1914 med
Ebba Bendix
(4/4 1887 -)
skilt 1922 eller 23
- gift 2) 2/10 1923 med
Lilly Nielsen
(5/4 1897 - 6(?) /12 1969)
De emigrerede 5/6 1926 til Canada.
- e) Ida Marie Egeberg Gasmann (3/1 1897 -)
Fysioterapeut, København
gift 5/4 1952 med
Carl Christian Aasted
(1/6 1899 - 20/3 1972)
Håndværker i DSBs maskinafdeling, København.
-

Femte slægtled

3.gen.4/3

FLEMMING CHRISTIAN EGEBERG GASMANN (11/10 1888 - 1/8 1964)

og hans hustru

3.gen.4/4

PAULA CHARLOTTE JOHANSEN (1/4 1890 - 26/6 1968)

Flemming Gasmann blev født på Fladså den 11.oktober 1888. "...det var en svær Nat og Dag, Lægen maatte hjælpe, og det lille Barn var omtrent ude af det...", skrev hans far, men snart havde mor og barn det godt. Flemming var den førstefødte i hans fars andet ægteskab; af første ægteskab var der to halvsøskende til Flemming: Elly, som dengang var 14 1/2 år gammel, og Ove, som snart ville fylde 13 år. Flemming blev døbt i Mogenstrup Kirke den 11.november, formodentlig af en præst fra et nabosogn, for provst Gnudtzmann var rejst og den nye præst, U.S.Borch, var endnu ikke indsat i embedet.

I februar 1890 skrev hans far: "...min Yngste, en Knægt på 1 1/4 Aar løber for Øieblikket rundt paa Gulvet inde i Barnekammeret og gjør et vældigt Spetakel..." og i maj: "...vor lille Dreng er rask og løber flinkt omkring". Han havde hovedet fuldt af lyse krøller, hans mor gemte nogle af dem.

I efteråret 90 var der stor indkvartering på Fladså, og det var spændende for den nu 2-årige gut; en kaptajn og en løjtnant havde ophold i familien; de sendte julehilsener, som C:F:G: besvarede og fortalte: "...Elly og Ove betragte jo Flemming som 1 Stk. Legetøi og more sig udmærket med ham. Fra Flemming skal jeg hilse Ca-tainen...(jeg kan sige, at han) nu næsten taler rent, og at han, til stor Fryd for min Hustru, kan hele den Bog uden ad, som De forærede ham..." og: "...Flemming taler tit om Lieutematen..."

Samtidigt skrev hans far til Niels Anton Sørensen, der havde været kusk på Fladså, men nu var bestyrer på Nedergård i Jylland: "...Flemming beder hilse Niels"! og

det var godt husket, for det var mer end et år, siden Niels havde forladt Fladså, men de har nok været særligt gode venner; en kusk med sølvtresset, høj, stiv kasket - eller cylinderhat med kokarde - og blanke knapper og fedtlæderskaftestøvler, og som sidder strunk på bukken med pisk i hånden og kører hestene, sådan en kusk havde en magisk tiltrækning på små drenge dengang!

Om sommeren gik Flemming i hælene på en gammel havekone, som han elskede højt; hun hed Anne Lisbeth, og det kære navn skulle hans datter have, når han engang blev stor og voksen; det lovede han hende, og det løfte holdt han.

På Fladså var der en prægtig gyngest. Hvornår den blev lavet, ved jeg ikke, men Flemming - og hans små søskende - red på den, og den blev sat i stand, da min bror nåede den rette alder - også til glæde for os andre. Den var lavet af et rigtigt fæl, der var død i utide, udstoppet med stive ben og glasøjne, den havde sadel og stigsøjler og hovedtøj med bidsel og tøjle, den var ganske naturtro!

Den 27. september 1891 fik Flemming en lille bror, William. Der var knapt tre års forskel på de to drenge.

Da Flemming var fire år, skrev hans far: "...Flemming er sød og voldsom god, men maaske lidt for blød for en Dreng...", og da han var 4 1/2 år: "...Flemming er en mageløs god Dreng...".

Det ser man af et lille blyantskrevet brev, som må være fra 93; har Flemming end fået hjælp til det, er det alligevel godt skrevet af en knapt fem-års dreng. "Til Moder" står der på en blank side. "Min kjære søde Moder. Kommer du ikke snart Hjem jeg længes efter dig og Viliam længes ogsaa efter dig. Nu kan Viliam næsten gaa alene saa naar du kommer Hjem kan han nok komme ud og tage imod dig og sige "Da". Jeg var i Næstved en Eftermiddag med Karl og det var meget morsomt. Nu en kjærlig Hilsen til dig min søde Moder fra mig din lille Søn Flemming Gasman. Viliam sender ogsaa en Hilsen".

Fra januar 94 og tyve måneder frem aftjente Ove sin værnepligt ved Gardehusarregimentet. Når han kom hjem på orlov i lyseblå uniform med lang ryttersabel, var Flemming helt betaget af sin storebror; nede i "Farmors Have" viste Ove ham, hvordan man svinger og hugger med sabel - fantastisk!

I sommeren 94, da Flemming var knapt seks år, var han med sin mor på besøg på hovedgården Vaar ved Aggersund, øst for Løgstør. Kammerjunker Gerner Sneedorff Wolff havde siden sin hustrus alt for tidlige død i barselseng ikke boet meget i sit egentlige hjem på Grevensvænge, nabo-gård til Fladså, men mere i København eller på Vaar. Tanken med besøget var nok den, at hans søn Knud skulle lære Flemming at kende. Knud var et halvt år ældre og han havde for nylig mistet sin lillebror; han var nu enebarn, under varetægt af en frøken Fenger, der skulle forsøge at være "i moders sted".

Efter denne sommerferie begyndte Flemming at "gå i skole", og dermed skal vist forstås, at hans mor, der i sin tid havde været lærerinde for Elly og Ove, begyndte at undervise sin egen søn regelmæssigt. Flemming havde en lille opgave på gården; hver dag kørte han hesteomgangen til hakkelsesmaskinen; rundt og rundt fulgte han de to heste i en timestid og tjente derved lo øre pr. dag. Pengene lagde han i sin sparebøsse, han havde et ganske bestemt formål med de penge.

I februar 96 var familien Wolff igen bosat på Grevensvænge, og frøken Fenger var afløst af den nydelige, meget selskabeligt anlagte frøken Jonquières. C:F:G: sendte en forespørgsel til: "Kjære Hr. Hofjægermester Wolff! ... Hvis Knud er rask (hvad han vist normalt var?), spørger Flemming og William med mig, om han maa komme herover imorgen Fredag Kl c lo...(og) være tilbage paa Grevensvænge Søndageftermiddag Kl. 5 1/2, de længes begge meget efter at lege med Knud...". De to små "skoledrenge" holdt altså, hver i sit hjem "forlænget week-end"! Da der blev ansat en huslærer til Knud, begyndte Flemming fra 1.april

1896 at gå i skole på Grevensvænge. Han var nu 7 1/2 år gammel. Hver morgen gik han godt 2 kilometer; ud til Løjed, hvor gamle Hendrik boede ved jernbaneløbet; han fulgte Flemming hen ad sporet til næste led, hvorfra drengen gik igennem et hjørne af Rønnebækholm Skov og gennem "Fugleburet", haveskoven, til Grevensvænge og tilbage på samme vis om eftermiddagen, hvorpå han kørte hesteomgangen i en times tid.

C:F:G: gennemgik skoleskemaet og var glad ved, at drengene hver dag fik undervisning i dansk og regning.

Den 3. januar 1897 fik Flemming og William en lille søster, Ida Marie. Flemming blev i februar inviteret til familien Wolff på Tågeskov, men hans far måtte melde afbud, fordi vejret var så slemt og Flemming tilmed var forkølet.

I juni fik Flemming og William mæslinger, og i september eller oktober måtte Flemming til København med sin mor; han skulle gennemgå en ca. 10 dages "Cur", men for hvad? Doktor Hansen fra Næstved skyndede på dem, de måtte se at komme afsted! Efter nytår var Flemming igen i København, denne gang med begge sine forældre og til stort familieselskab hos Goldschmidts i Købmagergade. (Tante Olga, onkel Carl, Karen, Otto, Ella og Hugo, tante "Danna", tante Anna Lindhardt med Ingeborg, Otto, Aage og Harald og andre? "Tanterne" var Flemmings mostre).

Til påske 98 blev "hele Flokken" på Fladså inviteret til selskab på Grevensvænge; de kom et kvarter før tiden, for at moderen kunne hjælpe sine to sønner med omklædningen til middag.

William var nu 6 1/2 år gammel og måtte også "i skole", men hans mor var nok for travl til at påtage sig undervisningen, havde jo også den lille Ida Marie om benene, desuden led hun af astma og måtte af og til en tur til Norge. Derfor blev Elly kaldt hjem. Udover præliminæreksamen havde Elly et 2-årigt kursus som lærerinde fra Frøken Zahles Institut; hun havde allerede været ude flere år

som privatlærerinde samt et halvt år i Frankrig; hun var i høj grad kvalificeret, og den undervisning kunne også Flemming være tjent med; så sparede han den lange gåtur. Om Knud fik tilbud om at deltage i Ellys undervisning, véd jeg ikke.

Hun kom hjem til Fladså den 11.maj, og næste dag skrev C:F:G: til Wolff: "...Iaftes kom min Datter hjem, og Deres Forslag angaaende Flemming blev i Forening overveiet af min Kone, Datter og mig. Resultatet blev, at jeg tager imod Deres Tilbud./ ...jeg synes, det gik rigtig godt og fornøieligt, de Dage Knud var her..."

Forslaget gik sikkert ud på, at de to drenge sammen skulle "læses op" til adgangsprøven på Herlufsholm, som dengang var en udpræget "latinskole". De to huslærere, der i de næste to år afløste hinanden på Grevensvænge, var tilsyneladende begge unge cand.theol.er, der ventede på embede; de kunne give drengene nyttige forkundskaber i latin, hvad Elly ikke kunne.

Men Elly kunne fortælle - historie og historier - til Flemming, William og Knud, så øjnene var ved at trille ud af hovedet på dem. Hendes levende fortællinger blev omsat i leg; stien til køkkenhaven førte mellem to gamle piletræer over bækken på et lille gangbrædt; der legede de "Ridderne af Randers Bro", og den lille Svend Trøst stod parat til at kaste broen af efter den skarpt forfulgte Niels Ebbesen; hvem der i den leg måtte udstå skæbne med Grev Gert, foreligger der ikke noget om, måske et kålhoved? - Oppe i skovbrynet i Elnalund gravede drengene en pragtfuld jordhule, med lange grene henover som tag; den var glimrende egnet til at lege Hroar og Helge på Vifils ø eller noget andet spændende.

Knuds og Flemmings intensive skolegang begyndte vistnok på Vaar. Den 21.august 98 skrev C:F:G: til Wolff: "...Her sender jeg min Flemming...(jeg) haaber at Opholdet paa Vaar maa blive til gjensidig Glæde...jeg har formanet ham...". Der blev de til 1.oktober, sikkert en dejlig

måned på den hyggelige, lave herregård, hvor havens ældgamle store træer skærmede for blæsten fra Aggersund, - hvor studene gik i enge og hvor skovbrynet krøb vindblæst op ad bakkeskråningerne.

Livet gik igen sin vante gang til torsdag den 8. december 1898. Flemming kom gående hjem fra skole ad Løjedvejen, og i gården stod kusken og spændte kørehestene for den store rødbrune ladvogn. "Hvor skal I hen"? spurgte han. Kusken så på Flemming: "Ja, ser du, din bror Ove er død! Din far vil ned til Skovvænge for at hente kisten"! Disse ord gjorde et lammende, uudsletteligt indtryk på den 10-årige dreng. Det var så ubegribeligt og uhyggeligt: Ove havde skudt sig selv. Sorgen lagde sig knugende over huset, men i al stilhed snakkede Flemming og kusken sammen om, hvorfor mon Ove havde gjort det? "Vel ikke for et kvindfolks skyld"? spurgte kusken sig selv, og det var nok heller ikke grunden; snarere den, at Oves heftige sind var løbet af med ham.

Den 21. februar 99 skrev C:F:G: til huslæreren på Grevensvænge: "Hr. cand.theolg. Paulsen...indlagt for Februar Maaned 10 Kr... Tak for den Tid De har læst med Flemming./ ...vort bedste Ønske om Lykke i Deres Embede som Præst i Jylland".

Den næste var Candidat Nielsen, og han blev der tiden ud. Det gik uden nævneværdige forandringer, indtil William den 18. december 99 blev syg af skarlagensfeber, en smitsom, langvarig og ret ondartet sygdom. Omgående - i håb om at Flemming ikke var smittet - blev han sendt til Grevensvænge for at bo der og passe sin skole; han kom ikke hjem til jul. Elly havde haft skarlagensfeber som barn, hun skulle være immun, så hun blev udset til at passe William og leve helt afsondret med ham oppe på 1. sal - det blev en trist jul! Elly blev alligevel smittet og hårdt angrebet af sygdommen; der måtte ansættes en sygeplejerske til de to patienter.

Endnu den 8.april boede Flemming stadig på Grevensvænge, og der blev arbejdet flittigt. Knud og Flemming var snart som to brødre. Den 9.maj 1900 skrev C:F:G:

Til Forstanderen for Herlufsholm Skole og Gods
Hans Excellence
Kammerherre, Lehnsbaron Reedtz-Thott
til
Gaunø

Idet jeg fremsender Daabsattest, Vaccinationsattest samt Vidnesbyrd fra Huslæreren paa Grevensvænge, af hvem min Søn er blevet undervist, tillader jeg mig at anmelde ham til Optagelse i 1ste Klasse.

Med udmærket Højagtelse
ærbødigst
Gasmann.

Begge drengene blev optaget, og sommerferien kunne nydes. Inden Flemming begyndte på Herlufsholm, tog han alle de penge, som han i årenes løb havde tjent ved at køre hesteomgang, og købte et lille lommeur af guld til sin mor. Det havde hele tiden været hans tanke, for hans søde mor havde ikke sådan et; det havde de andre damer, så det syntes han, at hun også skulle have! Det var en kærlighedsgave, som må have rørt hende dybt.

For at køre hesteomgangen havde Flemming fået lo øre om dagen; det er maksimalt 36,50 kr. om året; i maksimalt seks år bliver det til 219.00 kr. Men han arbejdede jo ikke maksimalt, han var hjemmefra i flere måneder; i hvert fald havde han tjent nok til formålet. Til sammenligning kan anføres, at til Oluf de Bangs bryllup samme år bidrog en række godsejere med hver 20 kr. til en fælles bryllupsgave. Måske er der endog blevet så meget tilovers, at Flemming ved samme lejlighed købte den guld-20-krone, som han langt senere fortalte os, at han altid bar på sig.

.....

Den 9.september skrev C:F:G: til Candidat Nielsen: "Tak for Meddelelsen om Deres Forlovelse.../ Det...gaaer (Flemming) godt paa Herlufsholm...".

Kostskolelivet på Herlufsholm havde på én gang noget klosteragtigt og noget barskt over sig. Hver ny herluvianer blev "døbt" ved, at hans ældre kammerater smed ham i Susåen fra den lave gangbro. Herluvianerne gik naturligvis i uniform og de talte til en vis grad deres eget sprog, der bestod af sammentrækninger. Kosten var tarvelig, kød blev kaldt "slær" (sålelæder). Ingen "diple" (disciple = elever) måtte forlade skolen uden speciel tilladelse, de måtte end ikke gå den lille tur ind til Næstved uden skolens vidende og vilje; derinde boede "skukserne" (skindbukserne = Næstveds borgerdreng), og der var gensidig foragt, undertiden slagsmål imellem dem. (Man kan ikke frikende herluvianerne for en vis traditionel arrogance!) "Diplene" måtte gå så langt som til "slonen" (slusekonen) og til "skonen" (skovkonen), og om sommeren var det forfriskende at gå til "tonen" (tykmælkskonen).

Var hverdagen - især før sportens tid - noget trivielt, så var der dog også festlige lyspunkter. Ved skoleårets begyndelse blev der afholdt fugleskydning. Udenfor "vylen" (vestibulen) var rejst to stænger, en høj og en lavere, med træfugl på toppen. Ældre og yngre "diple" skød til henholdsvis "store og lille fugl"; de skød med bue og pil, pilene var forsynet med dupper, men slog alligevel ganske hårdt, hvis man blev ramt af dem. Fugleskydningen begyndte om morgenen, varede til langt ud på eftermiddagen og samlede efterhånden flere og flere tilskuere. Hele dagen sad et hornorkester fra Næstved i et åbent telt og truttede.

Der var små og store præmier og hædersbevisninger for hver del af fuglen, der blev skudt ned. Den, der til sidst skød den vanskeligste del af fuglen ned (venstre vinge?) blev fuglekonge. Han blev straks grebet og båret "i guldstol" ind i "vylen", og undervejs var det tilladt at stikke og nive ham, mens guldstole-bærerne styrtede afsted med ham. I "vylen" blev han hyldet og fik sin præmie, et (såkaldt) skrivebord. Når både store og lille

fuglekonge havde fået deres præmier, kom chokolademarchen: Forrest gik hornorkesteret, efter det kom de liberiklædte tjenere, "bøver" (bonderøver!) i lyseblå knæbuksedragt med sølvgalonering og rød vest, de bar store sølv(?)terriner med varm chokolade; efter dem kom de sort-hvidt-klædte stuepiger, "gæver" (gangtæver!) med Herluf Trolles farver i sløjfe i kraven, de bar store fade med nybagt kringle, og nu blev der serveret for alle.

Med hornorkesteret i spidsen kørte de to fuglekonger hele skolen rundt i triumfvogn, der var smykket med gule sensommerblomster og trukket af en gammel krikke, fulgt af skolens skyttekrops og en beundrende skare. Om aftenen var der bal i festsalen, hvor malerier af alle skolens forstandere hang, fra Herluf Trolle og Birgitte Gøye og fremover. Alle de heldige fugleskytter havde et grønt insigne i knaphullet, men fuglekongerne havde over skulderen et bredt grønt bånd, store fuglekonge et med sølvplader på og han skulle holde aftenens festtale!

I sommertiden lærte diplene at svømme - i Susåen; var man en "nærd" (naturlærd?), kunne man få sin egen lille have at dyrke. Om vinteren havde de danseskole og dansede med hinanden, især Les Lançiers med stor iver. Helt overraskende kom af og til brandøvelser, hvor man afprøvede skolens egen hånddrevne sprøjte, og hvor drengene kurede ned fra sovesalenes vinduer gennem en slags "pølseskind". Fra lørdag eftermiddag til søndag aften kunne de nærmestboende tage hjem, men de tog gerne en eller flere fjerntboende kammerater med sig og det samme gjaldt i skoleferierne.

I efterårsferien havde Knud en ven med sig hjem; den 17. oktober skrev C:F:G: "Kjære Wolff! Flemming vil være paa Grevensvænge iaften Kl. 8 1/4 for at afhente Knud og Høi. - Tak for Drengene igaar...Skiveskydningen havde tiltalt dem svært". - De har måske været til en lokal skyttefest?

I november var der komediebal, hvor 2.g. optrådte, ikke mindst morsomt var det at se og høre de halvvoxne lømler i ungpigeroller.

Årets største fest var "Trolledagen" til minde om skolens stifter, Herluf Trolles fødselsdag den 14. januar 1516. Den begyndte kl.8 om morgenen med en gudstjeneste, hvor Herluf Trolles "Te Deum" blev sunget af skolens kor; i procession gik alle tilstedeværende herluvianere, gamle som unge, samt deres "hørere" (lærere), fod for fod, med den mindste først, op gennem kirken, bag alteret forbi Herluf Trolles og Birgitte Gøyes sarkofager:

Her bøje vi os stille ned
ved Herluf Trolles Hvilested,
her har, o Gud, du hørt hans Bønner,
her bede den Henfarnes Sønner:
"Lær os at vorde Mænd som han
til Hæder for vort Fædreland"! (Th.Thaarup)

I marts var der koncertbal, hvor skolens mest musikbegavede drenge optrådte. Ellers var der ind imellem traditionelle ædegilder, som når de fik Mortensgås - eller om sommeren stegt ål med stuede kartofler, og åleskrogene blev omhyggeligt lagt i krans på tallerkenkanten. Med selve skolegangen var det for Flemming så som så; de to første år var der 19-20 drenge i klassen, og da stod han sig meget pænt, lå som regel i den bedste halvdel. Men fra og med 3.klasse var der kun 13-14 tilbage, og da lå Flemming jævnt hen næstnederst i klassen, med hovedkarakter omkring mg %.

Flemmings vidnesbyrd fra december 1902 er bevaret, og det er trist læsning:

Dansk og Fransk: F.Gasmann har ret gode evner og hans flid er upåklagelig; hvad det skorter paa er opmærksomheden. Han synes kun at være halvt med i timerne og falder let i staver. Hans udtale er noget uklar og sløret. M.Skeby (dansk lærerens retskrivning er autentisk, helt fremtidig)!

Græsk: Flemming er ikke saa flink, som han burde være. Han maa være ivrigere og opmærksomme for at naa et godt Resultat. Det er vanskeligt at faa ham til at tale højt og tydeligt. H.Raaschou-Nielsen

Tysk: F.G. er knap saa flink som i Fjor; men i det hele er hans Standpunkt dog ret tilfredsstillende. De foregaaende Bemærkninger om hans Udtale kan jeg ganske tiltræde. Mørch

Latin og Gymnastik: Det gaar noget tungt og trevent med Gasmann; Evnerne ere ret gode, men han er noget søvrig og uden Liv og Interesse; paa Klassen falder han stadig i Tanker og maa idelig holdes til Ilden; formentlig vil det efterhaanden blive bedre - ogsaa med hans Udtale, som er underlig klynkende og utydelig. - Ganske flink i Gymnastiksalen. (ulæseligt)Hansen

Matematik: F.G. arbejder i Aar endnu langsommere og tungere end han har gjort tidligere og han kan trods Flid ikke rigtig magte Arbejdet. Men faar han lidt god Tid til Udvikling og Arbejde, kan han nok blive flink igen. F.Hammershaimb

Geografi og Naturhistorie: Ogsaa i disse Fag spores Tunghed og Langsomhed, hans Standpunkt er dog ganske tilfredsstillende. M Trans(ulæseligt)

Religion og Historie: Som i Matematik. I.Thomsen

Flemming hører til de flittige; dog tror jeg, at han kan være flittigere endnu, og han bør være det. Han er stilfærdig og beskeden som tidligere. Gøtsche

Gik lærdommen kun langsomt ind i hovedet på Flemming, så sad den til gengæld fast! Jeg synes, det er utroligt, så godt far kunne hjælpe os børn senere hen, med latin, med tyske stile, med vanskelige opgaver i regning og matematik, når det knob for os. Han kunne huske det hele, og især morede det ham livet igennem, at han kunne noget latin.

Flemming blev konfirmeret i Herlufsholm Kirke den 5.april 1903. Men denne skoletid var en trist periode i hans liv. Han fik nogle gode venner, f.eks. Ludvig Dyr-lund, der mange år senere kom til Næstved som politimester.

Flemming kunne være kommet op i 5.klasse, men han ville ikke mer. I juli 1904 forlod han Herlufsholm med "Fjerde Klases Hovedeksamen", men han bevarede livet igennem en vis veneration for "den gamle skole" og han mødte op, især på sine gamle dage, i kirken Trollemorgen for at gå med i processionen.

.....

Ved hjælp af et lille album med daterede postkort fra de steder, hvor min far opholdt sig, og ved hjælp af familiens samlede hukommelse, er det muligt - så nogenlunde - at rekonstruere hans ungdom.

Flemming var 15 år, da han kom ud af skolen og hjem for at begynde på uddannelsen i landvæsen, det første lille års tid hos sin far. William var kommet ind på Herlufsholm to år efter Flemming, og han fortsatte der og senere på Birkerød Gymnasium. I sommeren 1904 var Ida Marie kun 7 1/2 år og stadig hjemme.

Fra 1.maj 1905 til 1.maj 1906 var Flemming elev på Bregnegård, en hyggelig lille forpagtergård under Bækkeskov. Forpagter Rørdam-Holm var en meget dygtig landmand og havde tilmed et sprudlende godt humør. Bregnegård ligger lidt nord for Præstø Fjord og lidt syd for Kobanke, Sjællands næsthøjeste punkt, i et meget smukt, bakket og skovrigt landskab. Derfra var der ikke lang vej til Bredeshave, hvor Flemming var elev fra 1.maj 1906 til 1.maj 1907; en dejlig gård, tæt ved stranden, inderst i Præstø Fjord. Godsejer Gede på Bredeshave har sikkert også haft et godt ry som landmand, han ser hyggelig ud på et fotografi, hvor han ligesom kommer en imøde i alléen, sommerklædt i hvid jakke og svingende med stråhatten. Hele sommeren nød Flemming at bade i fjorden, svømmede helt over til Hollænderskoven og tilbage igen. I oktober 1906 fyldte Flemming 18 år; husets datter, Karen Sofie, tabte sit hjerte til ham, men til begge familiers stille skuffelse gengældte Flemming ikke hendes følelser; den forbindelse ville have passet dem så godt!

Fra 1.september 1907 til 1.februar 1908 gik Flemming på kursus på Landbohøjskolen og boede i Kroghsgade 3 på Østerbro hos Elly, som i 1907 tog faglærerindeeksamen i fransk og historie og endnu var lærerinde på Frøken Rohmanns Skole. På Landbohøjskolen sad Flemming mellem to vidt forskellige typer, til den ene side en gemytlig

spøgefugl, der som motto forrest i sin lærebog havde skrevet: "Ej blot til Lyst", på den anden side en sammenbidt stræber, hvis motto i lærebogen var: "Kundskab er Magt"!

Indtil 1.oktober 1909 var Flemming på et længere ophold (et år?) hos en skovriderfamilie i Harzen, ikke langt fra Goslar, for at lære forstvasen. Der befandt han sig godt, lærte at tale flydende tysk, gik med familien til koncerter og forelskede sig i husets unge datter; men her var det hende, der ikke gengældte hans følelser! Flemming morede sig over en skovarbejder, der med malende håndbevægelser belærte ham om, at "In Dänemark gibt's gar keine Berge, nur ganz kleine Hügel"! Men han måtte indrømme, at fårebakkerne på Fladså ikke forekom ham slet så imponerende som før!

Den 1.oktober 1909 stillede Flemming på Bådsmadsstræde Kaserne på Christianshavn (nu Christiania!) for at aftjene sin værnepligt ved "Det kgl. Feltartilleri til Hest" - det hesttrukne artilleri. Her opdagede han hurtigt, at hestene spillede en langt større rolle end mandskabet. - Da de red ud i en lang kolonne ad Amagerbrogade, blev Flemmings hest sky, stejlede, skred på den våde brosten og faldt bagover med ham; hans lange sabel blev bøjet i en vinkel på 90°; en ordonnans red frem for at melde uheldet, og første spørgsmål var: "Kom hesten til skade"? - En menig soldat havde ikke i tide vasket sit spisegrej og var i det hele taget ved at komme for sent ind i kantinen; i farten skyllede han sit bestik i hestetruget, mens en sergent brølede: "Står han der og vasker sine modbydelige, beskidte grejer i det vand, som hestene skal drikke"!?!?! - En gartner, der havde set, hvor tit artilleriets heste stod ledige, skrev pænt og spurgte, om han måtte leje et par heste til kørsel af gødning, men fik det pompøse svar: "Batteriet Bardenfleth kører med kanoner og ikke med møg"!

Flemming fik en grundig oplæring i ridning og pasning af heste; kanonerne blev trukket af 6 heste, 3 spand efter hinanden, med en soldat på ryggen af den "nærmer" i hvert spand, og det gik i drønende fart over grøfter og jordvolde.

I tjenesten fik Flemming en god ven i Aage Faye; de to ungersvende slog deres folder i byen i højt humør. Flemming elskede ålt, hvad der var muntert; hans kæreste fritidsfornøjelse var at gå til revuer og specielt i Nørrebros Teater, hvor han morede sig vidunderligt over Frederik Jensen, Carl Alstrup og Carl Fischer; selv havde han talent for at huske vers udenad og med sans for det komiske at synge og foredrage viser som "Da Noa ind i arken gik, hurra!", "En svensk konstabel fra Sverrig" og mere af samme skuffe.

Sidst i maj kom der et åbent postkort med en lille fin opfordring til:

Rekrut No.129. Hr. Flemming Gasmann. Baadsmands-
strædes Kaserne. Christianshavn.

25.5.10. Frederiksberg Allé 43. - Kære 129. Jeg maa jo være glad over De har Dem selv til Hest i Skokkevis. Hvis Mærket (?) ikke havde været der havde jeg nu aldrig fundet Dem. - Jeg er herinde hos Tusserne en Ugestid el.saa; maaske jeg kan faa Held til at se Dem humpe af Sted bagpaa en Kanon, det vilde være morsomt. Venlig Hilsen.

Deres heng. Karen Sofie. (Gede - fra Bredeshave)

I august lå Flemming i artillerilejren ved Jægerspris, hvor række på række af hvide, spidse telte stod på marken ned mod stranden. Derefter tilbage til Bådsmandsstrædes Kaserne, som han forlod til 1.februar 1911 med rang af løjtnant i reserven.

I februar og marts 1911 var Flemming i England for at lære landvæsen, måske især fåreavl? Han havde den oplevelse to gange at ride med på "fox-hunting" med "Cheshire Hounds", nogle prægtige, store støvere, som ryttere i røde frakker fulgte over hegn og grøfter på sporet efter ræv. Den engelske kogekunst imponerede ikke Flemming: Hver søndag kom der en enorm steg på bordet, den gik igen resten

af ugen i form af "koldt kød", "stews" og til slut som fyld i "puddings", og så fremdeles uge efter uge. Her lærte Flemming at tale helt godt engelsk.

Det var vist herefter, at han lærte landvæsen på "Petersminde" ved Holme Olstrup (under Gisselfeldt hos forpagter Stensler, tidligere på Hesede).

Fra 1. november 1911 til 1. februar 1912 var han elev i kostalden hos forpagter Brandth på Juellinge (under Brengentved), en dejlig stor gård ude på Stevns. Brandth var berømt for sin fine besætning og en særdeles dygtig mand.

Efter elevtiden på Juellinge var Flemming udlært landmand og blev forvalter på Fladså hos sin far.

.....

Elly var i 1909 blevet adjunkt på Ingrid Jespersens Gymnasium på Østerbro, en kendt pigeskole hvor hun forblev i alle årene fremover som en højt skattet, meget afholdt lærerinde i fransk og historie. Hun vandt sig mange venner blandt kolleger og elever. I 1912 var den 15-årige Ida Marie flyttet ind til hende for at læse til Pigeskoleeksamen i Candidat Thejlls Skole. Elly kunne i alder nemt være hendes mor!

Hos dem kom jævnligt, måske en gang om måneden, en af Ellys tidligere elever fra Frøken Rohmanns Skole, en ung pige ved navn Paula Johansen, 22 år gammel. Hun gik sin faste runde, trappe op og trappe ned, med kirkebladet for Sct. Jacobs Sogn, men når hun var ved deres dør, kom hun gerne indenfor for at få sig en lille sludder. Elly havde givet hende ekstra privatundervisning i fransk og havde for nogle år siden skaffet hende ind på en god pension ved Paris, Désert de Retz. Nu var hun kontordame på Burmeister og Wain, men i sin fritid gik hun altså med kirkeblade, hvis ikke hun - som en meget yndet baldame - var ude at danse og more sig. Hun fortalte om de sidste nye danse, dem kendte Elly og Ida Marie ikke, og så lagde Paula tasken med kirkeblade fra sig og lærte dem "at danse moderne".

Ved et af disse besøg i Kroghsgade 3 dukkede Flemming op, og han blev fyr og flamme, da han så den livsglade, ikke helt almindelige pige. Det blev til nogle stævne-møder, han købte violer og satte dem i knaphullet på hendes spadseredragt. Familien hjemme på "Christiansgave" spurgte nysgerrigt, men Paula røbede ikke, hvem hun havde fået den lille violbuket af.

Flemming fik sine forældre til - via Elly og Ida Marie - at invitere den unge frøken med til høstgildet på Fladsø den 4. oktober 1912. Det var noget, Paula ikke havde oplevet før! Stor spisning på langloen, hvor de fik suppe med masser af boller i, bedekød med stuede kartofler og senere på aftenen sigtebrød med sylte til og rigeligt med øl og snaps. Der blev holdt taler, sunget og skålet: "Og dette skal være Fru Gasmann til ære, hurra"! og Per Hansen optrådte som bugtaler! Musikken spillede op i det flot pyntede sækkerum og dansen gik på cementgulvet: "Svensk Maskerade", "Den toppede Høne", "Sekstur" og alle slags valse og polkaer med "avet om". Midt i det hele hviskede Flemming til Paula, om de skulle gå en lille tur i haven? Han friede og hun sagde ja, og han plukkede en halvt ud-sprungen knop af sin mors lyserøde Caroline Testout-roser og satte den i hendes kjoleliv. - Siden kom far, år efter år, med sådan en rose til mor hver 4. oktober.

Foreløbigt holdt de forlovelsen hemmelig. Dog blev kusken, Jens Peter, udnævnt til "postillon d'amour", så Paula kunne sende sine breve til hans adresse. Nogle dage efter forlovelsen sendte hun Flemming en lille bog, hvor hun havde skrevet sine yndlingsvers op, bl.a. disse sande, men nok mer krævende strofer end hun dengang gjorde sig klart:

Lykken er ikke Gods eller Guld,
Lykken er ikke Storhed og Ære,
Lykken kan selv i den ringeste Vraa
Arbejdets Frugter paa Bordet bære.

Lykkeligst den, som har Fred med sig selv,
Fred med sin Gud og Fred med sin Næste,
gaar det i Verden saa op eller ned,
han har af Lykken dog vundet det bedste.

(Ch. Gandrup)

Flemming sendte sine breve til Burmeister og Wains kontor på Refshaleøen, men der kom et åbent postkort til:

Frk. Paula Johansen, Strandbullevarden 2, København.
Kære Frøken Johansen! I Følge mit givne Løfte sender jeg Dem et Kort af Fladsaa. Det var en morsom Dag og da det var Deres Skyld er det jo ikke mere end rimeligt at jeg bringer Dem min dybt følte Tak. Paa glædeligt Gensyn, Deres William Gasmann. Hilsen fra Familien.

Paula gjorde sit bedste for at narre sin egen familie! Kortet af Fladså er mat gråligt, udgivet af VERDENSPOSTFORENINGEN (UNION POSTALE UNIVERSELLE); "Parken" (dammen) ligner et verdenshav, på hvis bred to jagthunde sidder og glor under askegruppens store træer, hovedbygningen ligger i det fjerne bag en prærie-agtig plæne og bag havens nøgne træer skimtes avlsgårdens stråtage.

Den 17.december 1912 fejrede Flemmings forældre stort sølvbryllup på Skydebanen på Vesterbrogade. Paula var ikke med, for de var jo ikke officielt forlovet! Men den aften rejste sølvbrudgommen sig op for at deklarerere sin 21-årige søn Williams forlovelse med den fire år ældre Ebba Bendix - stor jubel! Det kunne vel også være nok med én deklARATION den aften. Men kort derefter åbenbarede Flemming og Paula hemmeligheden over for deres nærmeste. Flemmings far kom med sine to sønner på høflighedsvisit hos fru Vilhelmine Johansen, og Paula fejrede nytårsaften på Fladså.

Fra året 1913 har både Flemming og hans far efterladt sig små lommebøger med korte notitser om dagenes begivenheder.

Søndag den 5.januar, Helligtrekongersaften, var hele familien Gasmann samt barndomsvennen, Knud Wolff-Sneedorff, til forlovelsesfest i Paulas barndomshjem. Det blev en hyggelig fest, hvor de to høje, sorte kinesiske petroleumslamper lyste op på hver sin halvdel af det lange spisebord.

Paulas far, grosserer Frederik Johansen (4.gen.8/7) var død i 1909. Paulas mor, Emma Vilhelmine Georgia, f. Bech (4.gen.8/8) var født og opvokset på "Christiansgave", et stort glacis-træhus, der oprindeligt havde ligget idyllisk ud til den skyggefulde Strandpromenade og Øresund. Haven strakte sig helt op til Blindeinstituttet på Kastelsvej. Men omgivelserne havde ændret karakter; det naturlige jordsmon, hvor huset stod, var nu nærmest som et hul, klemt inde mellem opgravet jord, høje huse, sporvognsskinner, Kystbanen og Frihavnen. Familien elskede dog "Det gamle Hus" og holdt ved det længst muligt - til 1920. Fru Johansen boede på 1.sal med sine fire døtre; Sigrid var sin mors hjælper i et og alt; Esther malede porcelæn og var forlovet med reservelæge Poul Møller; Gerda var lærerinde i sløjd på Vanførehjemmet og meget aktiv i KFUK; Paula var yngst, med sit kærlige væsen og gode humør havde hun altid været en solstråle i hjemmet. I husets stueetage boede Paulas tre ugifte mostre, frøknerne Bech; Charlotte (Lotte) var huslig; Astrid beskæftigede sig med håndarbejde, bl.a. for Kunstindustrimuseet; Jenny var lærerinde i tysk, skrivning og håndarbejde på Frøken Scmieglows Skole. Middagsselskaber blev holdt nede i mostrenes store spisestue, Lotte stod for kogekunsten - hendes prinsessebudding var uovertruffen! - og bagefter gik man op i den johansenske lejlighed ovenpå.

Efter forlovelsesfesten blev Flemming i København i 14 dage og boede vist hos sin søster Elly. De nyforlovede gik på visitter i deres københavnske familie og vennekreds, og sammen kunne de gå ud at more sig; de var i Det kgl. Teater til "Den kære Familie" og til Co-Optimisterne, en slags permanente, meget fikse studenter-revuer. Hver søndag morgen gik de i Sct. Jacobs Kirke; det havde Paulas far vænnet sine døtre til fra barnsben. Hver søndag aften var der efter gammel sædvane en masse gæster på "Christiansgave".

Paula ville glæde sine svigerforældre med en helt personlig gave, hun ville sy en fin stor lampeskærm til dem og satte Flemming igang med at måle højde og bredde; den blev af hvidt tyl med hvidt broderi af rønnebærgrene ligesom en, Paula havde beundret hos venner i København; den måtte vist falde i svigerforældrenes sang!

Gang på gang var Paula på besøg på Fladså fra lørdag til søndag. De kørte i kane i skoven og de kørte på visitter i omgangskredsen. En lysegrøn majmorgen red Paula og Flemming i Stenskov, men gjorde den samme tur til fods om eftermiddagen. For at kunne følge Flemming i hans bedste fornøjelse tog Paula rideundervisning i København; det gik meget godt i ridehus på de skikkelige "gyngeheste", men de røde Frederiksborgere på Fladså var hende alt for balstyrige; helt oprevet blev hun, da Ida Marie - en øvet og uforfærdet rytter - ikke kunne få magt over sin hest, som "løb durch", og Flemming bare råbte efter hende: "Hils, hvor du kommer hen"! Hvor kunne man dog tage det så roligt? Paula opgav snart ridningen.

Flemming besøgte også Paula i København. De var til stor familiefest hos Ebba Bendix' forældre, de var i Det kgl. Teater til "Per Gynt", de var til Esthers bryllup med Poul Møller den 2.maj, de var til flere bryllupper, til baller og på visitter.

Fra 10.juni holdt Paula sommerferie på Fladså. Hendes mor og Sigrid kom ned for at fejre godsejer Gasmanns fødselsdag den 28.juni, de blev der i fem dage, kørte tur til Herlufsholm, og alle husets damer var til te på Sparresholm. Paula og hendes svigermor kørte flere gange til Næstved sammen og de fulgte en gæst helt til Stege og har undervejs haft rig lejlighed til at lære hinanden at kende. Paula fik et godt forhold til hele familien Gasmann, kun kneb det stærkt med Elly, lige fra forlovelsestiden og i alle årene fremover.

Elly var fascinerende i en grad, at det tit havde været svært for hendes stedmor, der følte det, som Elly næsten tog - i hvert fald - drengene fra hende. Nu stod

Paula over for samme problem. Flemming var stærkt knyttet til sin ældre, højt begavede søster. Paulas særkende var ikke intellekt, men et letbevægeligt sind. Der opstod et jalousiforhold mellem de to kvinder, pinligt og utåleligt for alle parter, ikke mindst for Flemming, men han var til hver en tid ridderligt loyal over for sin udkårne.

På Fladså oplevede Paula høsten, hvor to "Meie- og Bindemaskiner" var igang, hun så polakpigerne i arbejde; den 3. september rejste hun til København. De gensidige besøg fortsatte som før, og til Flemmings fødselsdag den 11. oktober var Gerda for første gang på Fladså.

Fra 2. november begyndte Paula at lære landhusholdning hos forpagter Stenslers enke på "Petersminde" i Holme-Ølstrup, ca. 8 km stik nord for Fladså; Flemming kunne let ride derop og se til Paula.

Den 8.-9. november var Paula på Fladså sammen med en murermester Paulsen og frue, sikkert i anledning af den forvalterbolig, der skulle bygges til det unge par. Den kom til at ligge på sydsiden af "Møllebakken" bag gårdens længer. Flemming var dog til en vis grad sin egen arkitekt, men Paula brød sig ikke rigtigt om hans sang: En hvid villa med blåt glaceret tag var efter hendes mening alt for pyntet i de landlige omgivelser, hun ville hellere have et langt, lavt hus af tilhugne, grå kampesten fra åsen, men det fik hun ikke. Var huset end for kort i forhold til højden, så var det til gengæld rummeligt, og Paula var glad for de "knækkede gavle", de smårudede vinduer, de kønne døre og dejlige Kähler-kakkelovne.

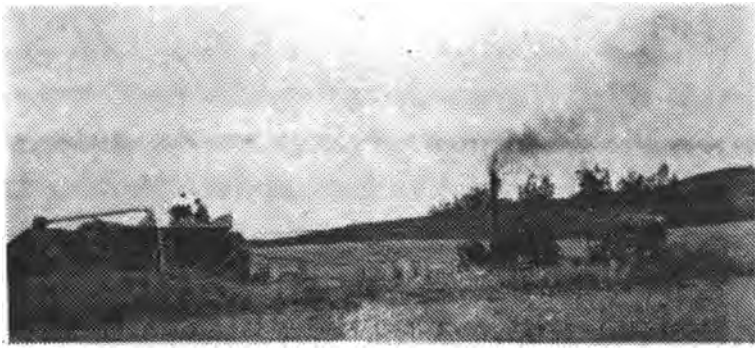
Julen 1913 fejrede Paula og Flemming hver for sig i deres hjem, men nytårsaften var de sammen på "Christiansgave". Bryllup var berammet til efter høst 1914.

Den 1. august brød krigen ud, og i Danmark herskede der i de første augustdage en hektisk politisk aktivitet om, hvorledes man skulle undgå at blive draget ind i krigen mellem Europas stormagter. Paula var på Fladså den

Paula Gasman F. Gasman.

1914

Der tærskes med lokomobil i Gårdmarken.
Flemming i hvid jakke på tærskeværket.
1920

Flemming på Hannibal
1916

Oluf de Bang, Flemming
og U.S. Borch.-1920

Paula med Lise og Marie
på Blegem. Foråret 1920

aften, da sognefogeden meddelte Flemming, at han var indkaldt til sikringstjenesten i Københavns forsvar og skulle stille på Bådsmandsstrædes Kaserne den 6. august, for derefter at gå i kantonnement uden for fæstningslinjen. Paula brast i gråd, hun forudså straks det værste. De blev enige om at gifte sig hurtigst muligt - på kongebrev! En tungtvejende grund var, at så kunne hun, uden ledsagende anstandsdame, besøge ham i kantonnement uden at sætte sit gode navn og rygte overstyr!

Med få dages forberedelse stod brylluppet den 9. august i Sct. Jacobs Kirke og med en lille familiemiddag på "Christiansgave". Paula var i sin pæneste hvide sommerkjole og hvide sommersko, fik lige tid til at købe tyl til et slør, myrtekrans og et par hvide silkestrømper, men de sidste blev borte i skyndingen - "Kærlighed uden Strømper" spurgte de med. Fru Vilhelmine Johansen førte sin datter op ad kirkegulvet. Flemming så godt ud i sin mørkeblå gallauniform med røde striber ned ad buksebenene. Han havde fået en kort orlov til at holde bryllup, de boede på Hotel Continental, de blev fotograferet, og så måtte han atter ud til Bådsmandsstræde, mens Paula tog hjem til sin mor.

Den 16. oktober rykkede feltartilleriet ud i kantonnement. Paula stod på et gadehjørne for at se på, hun vinkede til Flemming, da han red forbi og hilste hende med sin sabel. Hun gik stolt, men grædende hjem.

Parkplads 2.A.A. 2. Btr. lå ved Hove Overdrev, vest for Ledøje, med Ballerup som nærmeste stationsby. Flemming og to andre løjtnanter blev indkvarteret hos en venlig familie på Øbakkegård syd for Ledøje. Derude lå han til 15. januar 1915, derefter til 15. marts på Feltartillerikasernen på Amager; de nygifte lejede en lille lejlighed derude, og Paula nød, at Flemming havde en oppasser, der lystigt fløjtende pudse hans lange ridestøvler og iøvrigt gjorde sig nyttig. De gik tit i teatret, helst til muntre stykker, de morede sig vidunderligt over de historiske parodier "Svend, Knud og Valdemar" og "Erik Ejegods Pilgrimsfærd" og den groteske samfundssatire i "Ebberød Bank".

Efter 15.marts flyttede de ind i villaen på Fladså og fik den meget hyggeligt indrettet. I entréen stod en høj dragkiste af mørktbejtset egetræ. Dagligstuen var møbleret med Flemmings lille højbenede skrivebord - en arv efter hans farfar - og et taffelformet klaver; Chesterfield-møblerne var betrukket med mørkeblåt damask, men om sommeren fik de "slåbrok" på, løst betræk af engelsk cretonne med store "udtværede", lyserøde roser; og de lange mørkeblå, uldne gardiner blev udskiftet med lette hvide sommergardiner. Spisestuen var i mørktbejtset egetræ med stole i Chr. IVs stil, sæde og ryg med rødt militærklæde fastnaglet med messingsøm, dertil lange uldne røde gardiner. Uden for det store soveværelse ovenpå var der en lille balkon med udsigt over Marienlystmarken; ægtesengene var med jerntræmmer, malet i hummerrødt og med messingbeslag; sengetæppe, gardiner og toiletbordsomhæng i honninggult damask. Ved siden af var der en lille "Rosenstue". Gæsteværelset blev kaldt "Tårnværelset", fra vinduet kunne man nemlig se op til udsigtstårnet på Præstebakken.

De boede i villaen i 2 1/2 måned, så blev Flemming atter indkaldt, lå fra 2.juni til 15.august på Feltartillerikasernen på Amager, og i september var han i lejren ved Jægerspris.

Fra oktober 1915 kunne de slå sig mere varigt ned i deres hjem, han igen som forvalter for sin far. Paula kom i lykkelige omstændigheder.

Flemming blev valgt ind i bestyrelsen for Sparekassen for Næstved og Omegn, hvor hans far også sad og som dertil tørt bemærkede: "Bruger man nu også børn til det"? Formand for bestyrelsen var hofjægermesteren på Grevensvænge, der nærmest betragtede Flemming som en søn.

Flemmings mor holdt fødselsdag den 8.august; da det unge par gik hjem derfra om aftenen, stod der storke på gårdens stråtage og på villaens tag, 20 ialt! Deres førstefødte var på vej! Om formiddagen den 9.august 1916 kom en fuldbåren pige til verden. Hendes vugge og kommode med puslebord stod i den solbeskinnede "Rosenstue" - med dør ind til soveværelset.

Ifølge det givne løfte til havekonen i Flemmings barndom skulle hans datter hedde Anne Lisbeth. Men gamle pastor Borch hævdede, at hverken Anne eller Lisbeth var rigtige navne; det var derimod de gamle bibelske navne Anna og Elisabeth, og dermed blev hun navngivet. Forældrene kaldte hende alligevel Anne Lisbeth, dog det blev hurtigt forkortet til Lise. Hun blev hjemmedøbt i havestuen på Fladså, fordi hendes bedstefar var for svag til at komme i kirke og han skulle dog se sin Fanny holde deres første barnebarn over dåben; han selv og Flemming var begge indskrevet som faddere; Ida Marie var huemor og de øvrige bedstemor Johansen, Knud Wolff-Sneedorff og svogeren Poul Møller.

Sidst i oktober blev Flemming igen indkaldt til Feltartillerikasernen og Paula flyttede ind til sin mor med lille Lise, så var de i nærheden. Til nytår 1916-17 var Flemming på en kort orlov hjemme på Fladså, hvor hans far var meget syg af kræft, trods smerter stadig oppegående og på kontoret hver dag, men fuldt bevidst, at døden nærmede sig. De fik ordnet nogle pengesager og iøvrigt talt sammen - også om bøgeplanter til skoven!

Flemming havde længe været plaget af mavesmerter og stor træthed. Næppe var han tilbage i tjenesten, før han blev voldsomt syg af et blødende mavesår og indlagt på Militærhospitalet. Det forstyrrede liv i krigsårene, bekymringer og ærgrelser havde taget hårdt på ham. På hans vegne rejste Paula ned til Fladså, hvor døden nu nærmede sig og stod sammen med den øvrige familie ved sengen, da Christian Gasmann lukkede sine øjne den 17. januar 1917. Efter begravelsen tog hun tilbage til Flemming, der havde ligget i hospitalssengen med den sidste besked fra sin far: "Jeg skal dø, men du skal leve"! Da Flemming i marts blev udskrevet, tog han straks hjem til sin mor for på boets vegne at lede bedriften. Han overtog sin fars skrivebord og fortsatte med at skrive kladdebrev i sin fars hæfte, der blev fuldt i juli 1918.

Det ses af de første brevkladder, at der i begyndelsen - efter hans langvarige militærtjeneste og til sidst mavesår og efter faderens sygdom og død - var meget at rydde op i, finde frem til og få ordnet. For sin egen lille familie averterede han efter en enepige til 1.april til forvalterboligen og efter en ulønnet barnepige med familiær stilling til 1.maj. Samtidigt averterede han flere gange efter en ung, militærfri 2.forvalter, som i givet fald kunne påtage sig ledelsen af bedriften. Den 15.april 17 skrev han til sin gamle principal, godsejer Gede, der havde solgt Bredeshave og var flyttet til København: "...Da den Mulighed at Danmark bliver indviklet i det store Opgør, som finder Sted omkring os, ...synes at blive...større for hver Dag der gaar, og da den fylder mig med Bekymring for Fremtiden, tillader jeg mig at... bede Dem om at hjælpe mig. Sagen er at i Tilfælde af Mobilisering er baade min Forvalter og jeg selv mødepligtige, og i saa Fald vil altsaa min Moder og min Hustru sidde alene her paa Gaarden med...Folk, som ikke kan undvære en ledende Mand. Jeg...spørger om De kunde tænke Dem, i Tilfælde af Mobilisering, at tage herved og lede Gaardens Drift...".

Flemming fik hurtigt et positivt svar, og skrev tilbage den 22.april: "...Tak...fordi De vil hjælpe mig i Nødens Stund./ ...det er mig en stor Beroligelse./ ...Jeg forstaar jo saa godt at De først har Pligter med Deres egne, men i Fald Forholdene er saaledes...er (det) langt sikrere og bedre for Dem at tage Deres Familie med herved. Kbhn. vil jo sandsynligvis hurtigt blive et Brændpunkt under en Katastrofe..." Der var absolut intet misforhold på grund af Karen Sofie!

Kladdebrevene bærer også på anden måde præg af krigstiden. - Flemming anmoder om at få ombyttet sine rationeringsmærker fra rugbrød til franskbrød, da han er på diæt.- Lægeattester skal skrives om, på trykte formularer. - Der skæres tørv i stor stil, og dermed forsynes også familien i København. - Stødbrænde er meget efterspurgt; stødene

tages op med kran - helst uden at beskadige nye små planter! - Grankvas i bundter kan sælges. - Amtet fører streng kontrol med alle skoveffekter, normalhugst og merhugst, og hvad det skal bruges til. - Der er brændselsnævn, uldnævn, nye kornordninger, alt med afleveringspligt til fastsatte priser. - På Fladså dyrkes kartofler til Næstved Kommune. - Der er et dyrtidsudvalg i Næstved - og et bevogtningskrops i Lov! - Maksimalpris på flæsk; stor efterspørgsel efter råger, som folk knapt nok gad spise før! - Der handles med avner, grankogler og nælder!

.....

Flemming overtog Fladså pr. 11. juni 1917 på lempelige vilkår. Han havde dog sin dyst med skattevæsenet ved overtagelsen og han var utilfreds med sin revisor.

Flemming havde - som gift forvalter og nu efter faderens død - indset, at Fladså dårligt kunne drives fra villaen; den lå alt for afsides, der var intet overblik over gårdspladsen og hvad der foregik, og folk henvendte sig naturligt på hovedbygningen i alle mulige forretninger. Den store folkehusholdning måtte også indgå i gårdens drift. Han og Paula måtte faktisk flytte over på hovedbygningen. De tilbød Flemmings mor villaen, så hun stadig kunne have sit hjem på det elskede Fladså. Men hun ville ikke bo der året rundt, så villaen blev indrettet til feriebolig for hende og Flemmings søstre. I løbet af efteråret 1917 flyttede hun og Ida Marie til Amicisvej på Frederiksberg. Tante Anna blev foreløbig på Fladså, flyttede senere til Vordingborg.

Så sent som i oktober søgte Paula en dygtig kokkepige til 1. november 17, til den store husholdning på Fladså; samtidigt søgte man efter en gartner til den to tønder land store have.

Der skete således store forandringer på Fladså i løbet af året 1917. Flemming og Paula gik til deres opgave med stor pietetsfølelse for det gamle hjem. Kontoret forblev som før, kun med den ene forandring, at fotografierne

af Elna og Ove blev flyttet fra staffeliet ved skrivebordet, hængt op på væggen og erstattet af et stort, dejligt fotografi af Flemmings far i den skov, som var hans livs store værk. Entréen forblev også som før, med den lille forbedring, at der ved trappen blev anbragt en kæmpe-gongong; på den kunne man med drønende slag ude fra stentrappen kalde husets beboere hjem fra marken i påkommende tilfælde. Paula elskede traditioner, men selvfølgelig indrettede de for en stor del deres hjem med egne møbler og ting.

Også i bedriften gik Flemming i begyndelsen i sin faders spor. Skoven var begyndt at give indtægt også af stort gavntømmer til bundgarnspæle, telefonpæle, flagstrænger, o.lign. Samtidigt plantede han bøg, birk, nordmannsgran, gråpoppel og hvid-el.

Mer og mer blev de spanske Merinofår krydset med Oxford-Down-racen. Lidt efter lidt kom fåreflokken til at se anderledes ud med sorte næser og sorte ben, tykkere af vækst og med grå, noget grovere uld. Racen skulle give tidligere lam og bedre lammekød. De engelske væddere havde ingen horn og var ikke så kamplystne som de spanske med de store snoede horn.

.

Flemmings mor havde længe bemærket blod i urinen, men først i løbet af sommeren 17, mens hun stadig boede på hovedbygningen, blev hun på Paulas og Flemmings initiativ sat i forbindelse med en nyrespecialist. Hendes tid på Amicisvej blev meget kort, hun led af kræft i nyrerne og blev indlagt på Røvsings Klinik. Her døde hun den 21.marts 1918, omgivet af sine kære i byen. Flemming sad samme dag på Fladså og skrev følgende:

Hjemsendt Sekondløjtnant F.C.E.Gasmann v.2.Artilleri-
afdelings 2.Batteri.
Fladsaa pr.Næstved d.21.Marts 1918

Til 2.Artilleriafdeling

Sekondløjtnant Gasmann	:	Undertegnede ansøger om at
ansøger om at blive	:	blive fremstillet for en Kas-
fremstillet for en	:	sationskommission. Som Grund
Kassationskommission.	:	for min Ansøgning anføres at

jeg, der, som det vil være
Afdelingen bekendt i Januar
og Februar 1917, var senge-
liggende paa Grund af Mave-
saar. Til Trods for, at jeg
siden har holdt Diæt og været
forsigtig, føler jeg mig til
Stadighed ikke rask, idet
jeg navnlig ikke kan taale
nogen Grad af stærkere Bevæ-
gelse, hvorfor jeg ikke mere
anser mig for skikket til
Krigstjeneste. Jeg ansøger
endvidere om, at Fremstillin-
gen maa foregaa i Næstved.

Gasmann

Så ringede de fra København, at hans mor var død. Fami-
lien kom strømmende til Fladså for at følge hende til sit
hvilested på Mogenstrup Kirkegård.

Ida Marie var kun 21 år. Efter moderens død flyttede
hun igen hen til Elly i Kroghsgade og blev ansat i Stats-
frøkontrollen hos direktør Dorph-Petersen. Efter krigen
kom hun 10 måneder til England, var derpå i to omgange i
Frankrig, sidst hos familien Passy på "Desert de Retz",
samme sted hvor Elly i sin tid havde skaffet Paula ind. I
1921 begyndte Ida Marie på sin egentlige uddannelse i fysio-
terapi på Teilmanns Institut. Hun, der var så yndig, mild
og frisk, ønskede blot at blive lige så lykkelig i et ægte-
skab, som hendes forældre havde været det; men deri stod
lykken hende ikke bi i de unge år, først langt senere. Hun
holdt sig til sin levevej som en meget dygtig og afholdt
fysioterapeut, bl.a. på Orthopædisk Hospital.

Flemming blev kasseret til militærtjeneste, men han
havde båret sin byrde i disse krigsår. Så snart han følte
sig rask nok, genoptog han ridningen.

Sommeren 1917 havde været tør og gav en meget ringe høst. Hele forsommeren 1918 var der en vedholdende tørke, den 6. juni var sennepsfrøet på tre tønder land overhovedet ikke spiret. Men den 27. juli kunne Flemming skrive:

Kære Hr. Candidat de Neergaard! Nu da det har regnet i længere tid, og Planterne har begyndt at gro igen, og alt ser saa langt bedre ud end for 1 Maaned siden, vilde det være mig en Glæde om De vilde komme her hen en Dag i næste Uge og se paa Skov, Mark og hvad der ellers har Interesse at se paa. Jeg vilde foreslaa Dem at komme her Onsdag d. 31te ds. Kl. 12, saa kunde vi efter Middag spadsere en lille Tur, og saa har M.P. og Fayes lovet at komme her og spise til Aften Kl. 6 1/2. Jeg beder Dem om, hvis De kan komme, da ikke at medføre Kjole, men kun daglig Paaklædning. Med ærbødigste Hilsen til Deres Frue er jeg Deres hengivne

F.G.

Dette brev indeholder meget om Flemming og Paulas vennekreds. Cand.jur. Ferdinand de Neergaard på Gunderslevholm var født i 1874 og således 14 år ældre end Flemming. Alligevel bestod der et nært venskab og fælles interesser mellem de to. Han var en stor, duknakket mand med et mærkeligt rundt hoved, lidt kejtet, men begavet, finttænkende og yderst beskeden. Hans hustru, f. Marie Hansen, var datter af dronning Alexandrines kabinetssekretær, C.P.M. Hansen; hun var dygtig, fin og god, men en lidt tilbageholdende, bleg dame, som man skulle kende godt for rigtigt at værdsætte; men det opnåede både Paula og Flemming. Neergaards havde ingen børn, men åbnede deres hjem for to pigebørn, den ene var forældreløs, den anden et "Wienerbarn", som kom op til dem efter krigen og blev der. - M.P. hed Ferdinand Mourier-Petersen, yngre søn fra Ruggård på Djursland, løjtnant i de Randers Dragoner, landmand og ugift. Han slog sig ned i Sydsjælland, hvor han købte Sallerupgård på Svinø. Han var en højt begavet og kultiveret mand, ikke stor af vækst, men med et fornemt ansigt; han var en ivrig og dygtig landmand og havde humor og vid, kunne være tindrende morsom, lidt holbergsk! Han og Flemming besøgte hinanden jævnlig, helst til hest, og på Sallerupgård sad de to gentlemen ved middagen om aftenen med hver sin flaske

rødvin på bordet og havde det vidunderligt. - Aage Faye var et bekendtskab fra soldatertiden, også en energisk og dygtig landmand med godt humør, noget flot anlagt. Han giftede sig med en godsejerdatter fra Langeland, Karen Margrethe Bech, kaldet "Nulle". Hun var en charmerende lille dame, meget sød og lattermild, men nervøs, en af de første kvindelige storrygere. De købte i 1913 Øbjerggård i Sydsjælland, men flyttede efter nogle år til Birkendegård ved Kalundborg, hvor jeg som stor pige ofte kom på ferie.

I samme åndedræt som M.P. og Fayes må nævnes doktor Urban-Hansen og hans kone; han var læge i Lundby, en dygtig, vital og tyk mand, særdeles kultiveret og sprudlende morsom; når han og M.P. var sammen, sprang vitser og vittigheder som raketter i et festfyrværkeri. Fru Urban-Hansen stod slet ikke mål med ham, hun var lidt sippet, men beundrede sin mand grænseløst - og han vist hende.

Til dette "sjak" hørte også Polly og Holger Collet på Lundbygård, et meget elegant par, uhyre gæstfri og trofaste; fra deres ungdomsår på Rønnebæksholm havde de en norsk bjælkehytte i "Fruens Plantage" på toppen af åsen, og der blev holdt glade gilder, rejegilder om sommeren. De må have tjent mange penge dengang, de førte et usædvanlig "stort hus" på Lundbygård, købte den romantiske, skønt beliggende herregård Katholm på Djursland, rejste hver vinter til Rivieraen, var personlige venner med Christian X og dronning Alexandrine og holdt "kongejagter"; Holger Collet var en perfekt og ivrig jæger, hun var livlig og selskabelig; med tiden blev de dog nødt til økonomisk at rebe sejlene temmelig stærkt.

Til den gamle faste stok af venner hørte også Erik og Alice Castenskiold; hun var født Howden-Rønnenkamp fra Næsbyholm, en meget smuk dame; han var garderofficer og kammerjunker, men nu landmand, forpagter, en overgang på "Annexgården" i Kalby, så på en lille gård på Vejlø-kanten, derefter på Sprettingegård og sidst på "Rødehus" under Bregentved; det var et ualmindeligt nydeligt og elskværdigt par.

Sidst, men ikke mindst må nævnes vores "huslæge" i Næstved, Ove Ingerslev og hans lille Eva. Doktor Ingerslev var familiens trofaste ven i lyst og nød, med sin stilfærdige humor udstrålede han en ro og menneskelig varme, der - forenet med hans omhu og faglige dygtighed - gjorde ham til en enestående god læge efter den urgamle opskrift: Altid trøste, ofte lindre, (ikke "undertiden" men) ligeså ofte helbrede!

Verdenskrigen sluttede som bekendt den 11. november 1918. Jeg tror, at det var den vinter, at Berlingske Tidende arrangerede en rejse til slagmarkerne i Nordfrankrig, med ophold i Amsterdam og Paris. Som fhv. aktiv officer var Flemming interesseret i at se efterveerne efter en skyttegravskrig. Hans rejsefæller var Oluf de Bang fra Sparresholm og dennes svoger, Christian Wolff-Sneedorff, som de to andre skulle prøve at holde styr på, men ved hver lejlighed smuttede fra dem ud til "det søde liv". Bang var, alle hans fine og gode egenskaber ufortalt, lidt af en særling; han rejste med en stor rosen-broderet vadsæk og i Amsterdam vækkede han Flemming midt om natten - vadsækken var stjålet og den måtte straks fremskaffes! ved et blik ind i Bangs værelse så Flemming straks, at den kære vadsæk lå under Bangs hovedpude som rygstøtte!

Forøvrigt var de første år efter verdenskrigen langt fra lette. To år i træk havde høsten været ringe på grund af tørke. Et økonomisk smæk var det især, at Flemming efter boets opgørelse måtte optage lån for at kunne udrede arven til sine tre søskende, der ønskede at anbringe deres penge mere fordelagtigt end i gården.

Og der var arbejdsuroligheder. En sommer var der landbrugsstrejke og det største problem var at få passet de mange malkekøer. Familie og sommergæster gav sig til at malke på livet løs, så snart de var færdige, kunne de næsten begynde forfra igen. Paula blev sat til at flytte køer, der dengang stod tøjret i lange rækker på græsmarkerne. Fodermester på Fladså var gamle Anne Lisbeths søn, Jens Rasmussen. Af hensyn til køerne nægtede han at

nedlægge arbejdet og en aften stod en truende skare foran hans hus i skoven ved landevejen. Jens fortalte senere os børn med stolthed, at han havde svaret: "I kan klynge mig op i en af de høje graner der, hvis I vil, men jeg bliver ved mit arbejde"!

Den 13.marts 1919 blev jeg født på Fladså. Det var en forrygende snestorm; jordemoderen i Næstelsø blev hentet på den lange hestekælk, Dr. Ingerslev kunne ikke komme igennem sne-driverne, men fødslen forløb normalt.

Jeg vil herefter omtale mine forældre som far og mor! De havde sikkert håbet at få en søn, men fandt sig tålmodigt i mig.

Jeg skulle døbes i Mogenstrup Kirke den 20.april, og aftenen før var huset fuldt af boende gæster. Efter sengetid, da mor lå og ammede mig, hørte de listende trin og tænkte, at en af gæsterne havde glemt noget nede i stuerne. Næste morgen fandt de alle skuffer trukket ud og gennemrodet, dryp af stearin overalt og et knojern på havetrappen! Heldigvis var der kun stjålet rationeringsmærker og rede penge, som kunne erstattes.

Pastor Borch døbte mig. Jeg blev båret over dåben af mors ældste søster Sigrid ("Dia"), huemor var tante Nulle (Faye). De mandlige faddere var min farbror, onkel William, mors onkel, kaptajn i ØK, Peter Berentzen og hofjægermester Wolff-Snedorff, Grevensvænge. Jeg fik navne efter tre generationers kvinder, indgiftet i den gasmannske slægt: Marie, efter min fars farmor, Fanny efter min egen farmor og Egeberg, min farfars farmors pigenavn.

Da jeg var vænnet fra, tog mine forældre på en forsinket bryllupsrejse til Wien og omegn, men for mor var det ingen særlig fornøjelse, hun følte sig altid usikker og ængstelig, når hun kom udenfor landets grænser - Skåne lige undtaget! Det, mor nød mest, var at bo på en landlig kro og få te på sengen om morgenen, når far allerede var gået

ud i vinbjergene; stuepigen opregnede hver morgen møjsommeligt på fingrene mors bestilling: "Eine Tasse Tee - Brot - Butter - - Honig - - Gewiss-gewiss-gewiss! Sofort-sofort-sofort"!

Mors paradys på jorden var Hornbæk. Her havde hun med sin mor og søstre tilbragt hver sommer i sin barndom og ungdom og havde nydt det ubeskriveligt. Mange, mange år senere, da glansen forlængst var gået af mor, traf hun i et selskab på Sparresholm en gammel Hornbæk-bekendt; han lagde begejstret sin arm om hendes skulder og bekendtgjorde højlydt for alle: "Her skal de se én, som hele Hornbæk havde tabt sit hjerte til"! I 1920 havde moster Esther og onkel Poul lejet "Frederiks Minde" deroppe, hvor de i mange år boede hver sommer; fra den have findes der et fotografi, hvor jeg som en meget lille person holdes opret af Lise og min fætter Jørgen; bedstemor er der også, og Dia står ved min barnevogn. De to sidste boede vistnok til leje hos Frøken Kuhlmann i et lavt rødstens fiskerhus.

Moster Gerda havde på Samsø truffet en ung kunstmaler Peter Hougaard. I sommeren 1921 kom han til Fladså og malede dejlige billeder, bl.a. et fra spisestuen, hvor Lise og jeg leger ved bordet. Hougaard var ludfattig, hans eneste par sko var nogle udslidte gymnastiksko. En dag tog han over til Sallerupgård og traf der en af landets smukkeste og rigeste damer, en frøken Dinesen til Rungstedgård; det var kærlighed ved første blik og de blev lykkeligt gift, til alles undren og manges slet dulgte misundelse over hans mageløse held.

.....

Den 21. november 1922 blev min bror Christian født på Fladså. Moster Gerda plejede at sige til ham: "Christian! Hvis du ikke bliver ordentlig, når du bliver stor, så skulle du ha klø, for du aner ikke den glæde, der var, da du blev født"!

Det var forøvrigt en vanskelig fødsel, hvor dr. Ingerslevs bistand blev nødvendig, og derefter tabte mor sin ungdommelige skikkelse.

Dåben fandt sted søndag den 14. januar 1923. Fars faster, tante Anna, bar ham over dåben, moster Gerda var huemor; en af fadderne var i hvert fald godsejer Mourier-Petersen. Tante Anna stod rank i sin smukke sorte silkekjole med dåbsbarnet på armen og på spørgsmålet: "Hvad er barnets navn"? svarede hun, rørt ihukommende sin elskede bror: "Christian Frederik Egeberg Gasmann". Pastor Glent-høj, den nye sognepræst, begyndte dåben: "Christian Frederik undskyld"! Degnen havde ikke hældt vand i det store messingfad!

Christian var ikke mange måneder gammel, da han, mor, Lise og jeg fik skarlagensfeber. Vi blev interneret i barneværelset og soveværelset, og i det lille værelse ved siden af boede en striks sygeplejerske, der passede os. Jeg var ikke særligt angrebet af sygdommen, men skulle alligevel holde sengen i et par måneder. Til alt held skulle sygeplejersken ud at gå en tur hver dag, og når hun var ude af døren, passede Stine os. Stine gik under navnet "Stine Slagters", men hendes mand har jeg ikke kendt. Hun var så sød og mild, vi fik lov til at springe rundt på gulvet og lege, til Stine pludseligt råbte: "Jøsses Kos! der kommer hun"! Så fløj Lise og jeg op i vores tremmesenge og sad pænt og artigt. Far turde kun lige stikke næsen ind ad dørsprækken til os. Fra Dia fik vi tilsendt et dejligt tidsfordriv: Hele Tivoli og Zoologisk Have i karton til at klippe ud og folde. Da vi var erklæret raske, løb vi splitternøgne ind i det lille værelse, hvor et Victoria-badekar med desinficerende væske stod parat og friskt, rent tøj. Alt, hvad der ikke kunne koges eller desinficeres, blev brændt, således også Tivoli og kænguruer og giraffer.

I foråret 23 lod far tilplante endnu et stykke af åsens sydside og kaldte det "Christians Skov". Deroppe, lige ved Mogenstrup Kirkeskov, boede en ældre kone, Marie Wilhelms, der var en trofast støtte på Fladså, ligesom Stine. Vi børn elskede "Marie Momo"! Når vi var på vej hjem fra en tur til Mogenstrup, ville vi altid indenfor hos hende for at få en tår vand eller måske en sukkerknald!

Engang da jeg var lille pige
og med min barnepige gik en tur
ind gennem granernes det stolte rige,
hvor høje stammer dannede en mur,
da mødte jeg min far til hest,
mon ikke det var "Hannibal"?
Han standsed op og spurgte mig:
"Hvad mener du, mon vi to skal
ta os en lille kort galop?
Kom her, så løfter jeg dig op"!

Og jeg var tillidsfuld og rolig,
man kendte ikke frygt, når far var dér,
man satte sig hos ham fortrolig,
og vi tre børn fik tidlig far så kær.
Jeg husker mørkningstimen i
kontoret, hvor vi hyggede os
ved kakkelovnen, medens far,
han læste eventyr for os
om Kyllerylles bitre nød
og Per, der grundigt trolden snød.

(Dette er de to første strofer i en versificeret tale,
som jeg holdt til fars 60-års fødselsdag - de næste kommer
senere).

Efter min u-udviklede skarlagensfeber fik jeg scrofulose
med hævede kirtler på halsen; de blev smurt med jod og jeg
gik med ravkæde på halsen, blev tylltet med maltsaft og ekstra
levertran. Mor mente - med rette - at jeg ville have godt
af den lette luft og de friske saltvandsbåde i Hornbæk, og
i sommeren 23 boede jeg hos bedstemor og Dia deroppe i Frøken
Kuhlmanns lave, kønne rødstenshus. Hornbæk blev min skæbne!

I september 23 kom bedstemor til Fladså for at være
"baby-sitter", for

Paa Fladss skulde være Gilde
alt for vor Ven M.P.,
som just saa gerne vilde
i Verden om sig se...

Således begyndte fars sang til afskedsfesten for Mourier-
Petersen, som til vennernes beklagelse havde solgt Sallerup-
gård for at rejse til Kina og andre lande i det fjerne Østen.
Mine forældre lavede en kineserfest, og spisestuen var pragt-
fuld med store røde skrifttegn på væggene og aspargesgrønt
under loftet, vores dukkehus var lavet om til kineserhus og
i hængelampens skårede glaskuppel var anbragt en kæmpemæssig

valmue. De dansede og sent på aftenen var der bål på søen og fyrværkeri. Mor havde fuldkomment frisprog over for M P. og drillede ham i en sang med alle hans brudte løfter. (Mel.: "Nattens dæmrende tåger").

Husker De Motorbaads-Turen
ud til Knudshoved Strand?
Solen saa smukt sig sænked
ned i det spejlklare Vand,
Kyll'ngerne smagte saa dejligt,
tænk, der var Rejemad!
Aa, hvor vi husker Turen,
- da andre i Baaden sad!

I de to år, han var i Østen og senere i lange perioder i Italien, brevvekslede han og far; jeg har alle M.P.s breve og det er spændende læsning.

I oktober 23 var der som sædvanlig høstgilde, jeg husker det svagt. Det var vistnok i sommerhalvåret 1924 - gårdens stråtage trængte til at takkes om - at far besluttede, på grund af den høje brandforsikring, at lade alle avlsgårdens tage dække med bølgeblik, ligesom tærskeladens ene tagside allerede var det. Gårdspladsen var fuld af materialer, og mænd lå på lange stiger og slog nagler i pladerne med skingrende hammerslag. Far måtte optage et lån for at financiere dette, som desværre ikke forskønnede Fladså, men betalte sig i det lange løb.

Da Lise begyndte at gå i Næstved Privatskole hos Frøkerne Nielsen, blev hun kørt i ponyvogn frem og tilbage med Jens Rasmussen, den tidligere fodermester, nu "skolekusk". Hesten hed også "Jens" og den var også til års; det var en godt vits med "Jens for og Jens bag". På det tidspunkt var fars gamle ridehest "Hannibal" blevet afløst af en afdanket væddeløbshest, "Kingship", på den kunne far ride omkap med eksprestoget over markerne. - To røgttere stod og ventede på hesten "Jens", som skulle for malkevognen, men da det varede dem for længe, tog de "Kingship". Mor råbte ud ad vinduet, at den måtte de ikke tage! Den havde jo aldrig været spændt for vogn før! Men de bandede og gjorde det alligevel, og den skrækslagne hest løb løbsk med vognen, raslende mælkejunger og de to røgttere ud af gården - i samme øjeblik

som skolevognen drejede ind. Mor løftede hænderne og skreg: "Å Gud"! - Jens Rasmussen fik ponyvognen lidt til side, mens malkevognen tørnede mod et af kastanjetræerne; "Kingship" rev sig løs og for i panik ud ad Løjedvejen, og de to røgttere havde slået deres hoveder til blods og måtte ind til Dr. Ingerslev, der gav dem en lærestreg med godt med jod i sårene!

Far kunne få festlige indfald, som dog ikke altid var lige vellykkede. Vi var i København til fastelavn (1924?); Lise og jeg var inviteret til at slå katten af tønden hos vores fætter, Jørgen Kisbye Møller i gårdhaven til Clasensgade 15, sammen med hans klassekammerater, blandt dem Troels Oldenburg (2.gen.1/2), som jeg blev gift med i 1942. Far havde fået den idé, at vi tidligt fastelavnsmandag skulle rise moster Esther og onkel Poul op. Formummet i forskellige udklædninger med ris og tæppebankere i hånden gik vi fra bedstemors lejlighed, Lipkesgade 2, op ad Kastelsvejen og blev, efter aftale med pigen "Store Marie" lukket ind ad køkkendøren, vi sang "Boller op og boller ned" og slog løs på deres dyner! Men moster Esther syntes ikke om at blive taget på sengen og at alt var ordnet bag hendes ryg, Marie havde dækket morgenbord til os alle med kaffe til de medbragte fastelavnsboller!

Hjemme på Fladså havde far fået det indfald, at den store, stærke tyr passende kunne trække hakkelsesmaskinen. Den fik seletøj på, men da den skulle til at trække, sprængte den seletøjet og rendte fnysende gal rundt i gården, mens karlene sprang ind bag døre og porte. Far og fodermesteren fik den dog beroliget og den blev spændt for igen, men med samme resultat! Den rasende tyr blev indfanget og far opgav sin gode idé.

Det mest barokke af fars indfald var nok dette: Fru Urban-Hansen havde bestilt et stort godt græslam, men havde ikke udtrykkeligt sagt, at det skulle være slagtet. Fars tvivlsomme idé gik ud på, at han og mor med Feyes og M.P., der alle var på Fladså (1925!), skulle bringe hende et levende lam og slippe det løs i hendes overmåde blankpolerede,

sirlige dagligstue. Mor fik overtalt far til først at afprøve spøgen i vore egne stuer. Det store, kraftige lam blev komplet forvirret og fløj som en besat frem og tilbage i stuerne. Lise og jeg gemte os bag fars store lænestol, de voksne lo og skreg, mor råbte: "Hold på min sorte lampe"! Til sidst sprang det arme dyr ud gennem ruden i karnappen i spisestuen - og blev omgående aflivet. Fru Urban fik sit lam i slagtet tilstand.

Til gengæld blev far meget sur, da mor og Polly Collet havde klippet pulden af hans gyselige gamle stråhat. Far sled sit gamle tøj op omtrent til sidste trævle og da mor havde dristet sig til at smide noget af hans værste kluns i havens mergelgrav, gik far fornærmet ud og fiskede sit udmærkede tøj op igen!

Det må være i sommeren 24, at vi første gang havde lejet murer Petersens lyserøde hus, det kønneste i Hornbæk, dengang med en kæmpemæssig vedbend op over stråtaget. Christian var da 1 1/2 år, jeg fem og Lise knapt otte. Mor havde barnepigen med til hjælp; vi var altså fem i kupéen, som mor meget gerne ville, at vi beholdt for os selv på den lange rejse; hver gang toget kørte ind for at holde ved en station, kneb mor mig derfor i halen, til jeg stak i et hyl, som fik folk til at undgå os! At det alene var mig, det gik ud over, skyldtes mit rolige gemyt, og jeg husker da heller ikke selv noget om det.

Den sommer (1924) døde bedstemor den 12. juli. Samme år var der strejke i høstens tid, og far opgav fra da af at holde høstgilde og lavede kun fester for gårdens folk ved særlige lejligheder, som da Jens Rasmussen kort derefter havde 50-års jubilæum på Fladså.

Fra januar 1925 og omtrent til sin død førte mor kalender-notater i små lommebøger, som gør det muligt for mig at holde så nogenlunde styr på begivenhedernes rækkefølge.

Den 6. januar 1925 udbrød der mund- og klovesyge i besætningen på Fladså. I min farfars kladdebrev til og med år 1900 omtales denne skrækkelige kvægsygdом muligvis i

1897 (på Fyn); men af hans og min fars lommebøger fra 1913 ses det, at de har været til to "Mund- og Klovesyge-Generalforsamlinger" i København. Sygdommen angreb de klovbærende husdyr, køer, svin og får. Disse epidemier medførte lidelse og død blandt dyrene, karantæne for gårdens beboere i den månedstid, det stod på, og et stort, økonomisk tab, også med hensyn til mælken.

I marts har mor noteret: "Marie vejer for lidt"!!!
Det var dengang - !

Til 1.april fik vi en herlig plejebror, Gerhard Faye fra Birkendegård. Han skulle følges med Lise til "Niller-nes Skole" for at læses op til adgangsprøven på Herlufsholm i juni 26. Derude blev han kaldt "Fum" og han blev i de følgende år en fast og sjov gæst på Fladså næsten hver lørdag-søndag, også senere som soldat og landvæsens-elev, og han tog altid venner med til Fladså.

Den 29.april 1926 fik vi atter mund- og klovesyge. Fra Vordingborg skrev tante Anna den 15.maj: "Kjære Flemming! Vil Du hilse Paula, naar hun kommer hjem og sige hende mange Tak for hendes venlige Brev, der bragte triste Efterretninger, først om lille Marie, der allerede tager til Hornbæk for sit Helbred.../ Ja, Gud give at den lille, søde Pige maa blive rigtig rask og stærk efter sit Ophold der.../. Hvor er det trist, at Du atter har faaet den strenge Sygdom i Din Besætning, det gjør mig meget ondt for Dig, ...det er jo et Smæk der mærkes i lange Tider. Gud holde sin Haand over Dig og Din Familie, saa hjælper Tid og Flid...med Guds Hjælp det Hele paa Fode igjen, derom beder jeg saa inderlig.../ ...Faster Ane". Hun fyldte 82 den 22.maj, men frabad sig enhver opmærksom i den anledning.

Den 18.maj 1926 opsøgte far Dr.Ingerslev, fordi det gamle mavesår pinte ham igen. Ridning og sort kaffe havde fået skylden, man vidste ikke dengang, at især nervepres kan fremkalde den sygdom, hvad jeg - bagklogt, med nutidens viden - har antydnet om fars mavesår i 1917.

.

Den 5. juni 1926 emigrerede farbror William til Canada og forhistorien er - såvidt jeg har forstået den - følgende:

William var en velbegavet, fiks og munter fyr, fuld af løjer. "Når William kommer, bliver der solskin i stuen"! sagde familien. Efter studentereksamen fra Birkerød Gymnasium gik William i mejerilære, hvad der ikke morede ham. Han forlod 1. marts 1913 Lestrup Mejeri i Syd-sjælland for den 25. april at møde på kasernen i Næstved. Han aftjente sin værnepligt ved det derværende dragonregiment og blev færdig til jul 1913. William og Ebba, som var blevet forlovet i 1912, giftede sig den 23. marts 1914 og han blev ansat i sin svigerfars firma Julius Bendix og Steen, Vekselerere og Bankiers, Bredgade 14-16. Williams far var noget skeptisk ved den levevej.

Under verdenskrigen kom pengevæsenet helt ud af sit gamle stabile leje. Det blev muligt - ved spekulationer - at tjene meget store penge, og det gjorde dette firma. Ebba og William førte et åbent, gæstfrit og flot hus i København. William var gavmild og havde god smag; det bedste smykke, mor ejede, havde hun fået af William. Dertil havde han kunstnerisk talent. Hos dem kom den ny tids kunstnere, Vilh. Lundstrøm, Axel Salto, moderne teatermalere, kulturradikale ånder som Poul Henningsen og mange flere. Elly og Ida Marie blev optaget i denne kreds, der flokkedes om William. Min mor befandt sig ikke så vel der, skønt hun stod på god fod med Ebba og William, men hun var for victoriansk til det selskab. Vennerne kom også ned til det lille, kønne kampestenshus, som William havde købt, idyllisk beliggende ved spangen over åen nedenunder Mogenstrup Kirkeskov. William havde en stor åben bil med kaleche og en dag kom han flyvende i en lille åben maskine og landede på Fladså. Der var sus af eventyr over ham!

Fra 1918, efter farmors død, overtog Elly, Ida Marie og tante Anna villaen som feriehus. Williams vennekreds kom også der, Poul Henningsen sad på den store veranda og

malede et billede af den røde lade. Om morgenen blev Lise og jeg sendt derover med friskbagte morgenboller. I hjørnet af stuen stod "Venus fra Milo" omgivet af dunhammere. Duften af cigarkassetræ får mig den dag idag til at tænke på tante Anna foran Venus - jeg ved ikke hvorfor?

Landmandsbanken krakkede i september 1922 og i marts 1923 blev direktøren Emil Glückstadt arresteret, anklaget for bedrageri og overtrædelse af diverse love. Før og efter dette krakkede andre, store og små, banker. Flere pengeinstitutioner blev inddraget i undersøgelserne, også firmaet Julius Bendix og Steen, der kom under klausul og dets to indehavere arresteret, anklaget for ulovlige pengetransaktioner. Bendix, der havde dårligt hjerte, blev syg og døde på hospitalet, Steen kom i fængsel.

William stod nu i en fortvivlet økonomisk situation, og det barnløse ægteskab med Ebba blev opløst. Sammen med en kollega forsøgte han at føre firmaet videre, under navn Gasmann og Møller, men det gik ikke. Overretssagfører Henriques, der var Williams rådgiver, bad Elly og Ida Marie komme op på sit kontor. Han foreslog dem at lade ham disponere over deres formuer, derved kunne en ny skandale undgås og navnet Gasmanns ære reddes. Beredvilligt ofrede de to søstre sig helt og fuldt. William blegnede, da han hørte det og sagde: "Det halve havde været nok"! Æren blev reddet, men William måtte give op, han hæftede stadig for en uoverskuelig gæld.

Den 2.oktober 1923 var William blevet gift med Lilly Nielsen, der var fem år yngre end han, datter af grosserer C.V.E.Nielsen. Hun blev ham en særdeles god hustru, der gævt stod last og brast med ham resten af livet. En overgang forsøgte William sig med smørhandel, men havde mere mod på noget kunstnerisk. Med Mogens Ballin som læremester begyndte han med en tinsmedie på Amager, han havde den i to år og udviste både flid og talent, men gæld var der allevegne og kreditorerne trængte ham.

I sommeren 1925, mens mor var i Hornbæk med os børn, var onkel William på et kort besøg hos far den 10. juli, kom kl. 12 og rejste 5 1/2 time senere. Spørgsmålet var, om far kunne redde William uden selv at gå fallit. I sin kvide rådspurgte far næste aften sin faderlige ven, hofjægermester Wolff-Sneedorff på Grevensvænge, og svaret lød: "Du må ikke! Du står Paula og dine tre børn nærmest"! I det stykke var det nok den lille Christian, "stamherren", 4. generation på Fladså, der talte mest.

Hvad far kunne låne William var ikke de store summer, men som pant modtog han det store smukke egetræsskab, som i mine bedsteforældres tid havde stået i spisestuen på Fladså. (Jeg har senere arvet det, men overladt det til vores søn Claus). Det store møbel blev anbragt på 1. sal, hvor der oven for trappen blev lavet en repos, der gav lys og albuerum på den lange mørke gang. Far købte Williams hus i Mogenstrup, hvor gårdens dygtige håndværker Theodor Hansen og hans svenske kone Selma flyttede ind. Men det forslog som dråber i havet. Den 13. december 1925 kom William og Lilly til Fladså sammen med deres ven Oscar Jensen, og far fulgte med dem til København samme aften. Den 16. marts 26 var far atter i København angående sin bror William. I april var det, at mund- og klovesygen kom andet år i træk, og far opsøgte Dr. Ingerslev på grund af mavesåret. Den 23. maj mødtes mine forældre med mine to fastre og tante Anna i villaen angående Williams sølvtøj, som blev anbragt på Fladså. Den 27. maj var far så forpint af sit mavesår, at han lagde sig i seng - inde i kontoret - og først kom lidt op igen den 12. juni. Men da var William og Lilly afsejlet fra København den 5. juni, med kurs mod Canada. Onkel William var dengang 34 år, tante Lilly var lige fyldt 29.

Elly havde taget et dybt greb i sin pengepung til to billetter og ekstra penge til at klare den første tid, men de penge blev brugt til en billet til vennen Oscar Jensen, som tog med dem. De fik nogle hårde år, William fik mavesår og det var dyrt at blive syg hinsides Atlanten. De prøvede meget forskelligt, bl.a. en tankstation ved grænsen

til USA; med en kranvogn trak de havarerede bilister op af grøften efter soldeture uden for spiritusforbudets område; det var en helt god forretning! Omsider lykkedes det William at etablere sig i Montreal som smedjerns-, sølv- og tinsmed, og efterhånden gik det godt. De boede i en pæn ældre villa og havde en dejlig hytte med fiskefangst. Deres eneste barn, Henry, blev født i 1927. Han var med sin mor i Danmark i 1933, også et par dage på Fladså. Hun kom igen i 1962 og besøgte atter mine forældre nogle dage. Mine to fastre holdt med stor kærlighed forbindelsen ved lige og besøgte dem i Canada nogle gange. (Se iøvrigt indledningen). Det første fælles besøg var i 1947, og da medtog de en kuffert med det sølvtøj, som havde været opbevaret på Fladså. Faster Elly var noget bitter over, at hun aldrig så de rejsepenge igen, som hun havde forstrakt dem med, dog det bar hun over med.

Derimod var der på grund af William kommet yderligere kølig luft mellem især faster Elly og min mor. I sommeren 1927 var der for sidste gang familieferie i villaen; far ville gerne leje huset ud, han havde god brug for de penge; fra samme år lejede han også jagten ud for at hjælpe på økonomien.

Tante Anna var flyttet fra Vordingborg ind til Elly og Ida Marie, de boede sammen først på Dosseringen, siden på Østerbrogade 54A, med udsigt over søerne. Fra nu af tilbragte tante Anna hvert år hele sommeren på Fladså, en meget kær og elsket gæst. Faster Misse (Ida Marie) var også en sød og glad gæst; men alle vændede vi os, når faster Elly og mor var sammen, her eller der, de skiftevis omgav sig med isnende kulde eller tirrede hinanden, så det var en gru.

De tiloversblevne effekter fra villaen blev solgt i forbindelse med en skovauktion på Fladså. Stationsforstanderen i Lov bød på "Venus fra Milo" og fik hende billigt, for armene var jo slået af!

I august 1927 flyttede familien Nyholm ind i villaen, et meget sødt par, der var gået fallit på deres gård på Falster. De havde to drenge, Gustav og Kaj, som vi fulgtes med til skole og havde megen fornøjelse af, indtil de flyttede og nye lejere rykkede ind.

Min far havde i løbet af sommeren 26 fået forbindelse med overlæge Kemp, ekspert i mavesår, men først den 4. januar 27 blev han indlagt på Lucasstiftelsen - på Sct. Hans Torv, hvor jeg besøgte ham på min vej op til Hornbæk igen. Jeg var med Dia deroppe fra 15. maj 26 til 12. marts 1927, kun afbrudt af efterårs- og juleferie. Jeg begyndte min skolegang deroppe og kom rask hjem. Jeg har aldrig siden vejet for lidt!

Far kom hjem fra Lucasstiftelsen den 6. februar, var i lange tider på streng diæt, og til sin store sorg måtte han helt opgive at ride. I sine fedtlæders skaftestøvler gik han i marken og i skoven, kørte også på cykle med "gedebukkestyr", men stokken, et knortet "egespir", havde han altid med.

En anden stor fornøjelse i fars liv var jagten. Han var stolt, når "Træf" stod for agerhøns på Myrup og stadig stod der uden at røre sig, mens far havde været hjemme for at hente bøssen, flink hund! Far var glad, når han en vinterdag kom hjem fra åen med vildænder på tasken. Også klapjagterne var en stor fornøjelse, hele stemningen om efteråret og det hyggelige selskab. Slet så passioneret en jæger som sin far var han vist ikke, og det var nok godt. Fra 1927 og alle kriseårene igennem var jagten lejet ud, bortset fra rågejagten, men den fik en emsig nabo ødelagt tre år senere ved at gennemtvinge nedrivning af rederne. Fars mange, mere velhavende venner i omegnen indbød ham trofast til deres jagter, selvom far ikke kunne gøre gengæld.

Vi havde altid mange gæster på Fladså, en del helt fremmede, også kunstnere med behov for et landligt ophold,

men mest familie og venner - navnlig i ferierne. Hugo Goldschmidt med familie, tante Ingeborg Lorck (f. Lindhardt; hendes mand døde som ung af spansk syge) og hendes søn Jens. Hendes bror, onkel Otto Lindhardt kom mest uden for ferierne. Mine to fastre. Familien Schmidt (efterkommere efter skolelærer Nielsen i Næstelsø!). Alle mulige gamle tanter. Fra mors side hendes fætter Carl Michael Rosenberg. Moster Gerda medbragte børn fra Vanførehjemmet; til stor sorg døde hun allerede i januar 1928, knapt 39 år gammel, af bryst- og lungekræft, lidelser, som hun bar med et stærkt, fromt sind. Familien Møller - med fætter Jørgen og kusine Elisabeth - spillede en stor rolle i vores liv; til fastelavn 28, da sognets unge karle red i fastelavnsoptog, havde Jørgen sin ven Troels med, som herefter blev en fast og kær gæst på Fladså. Dia kom især, når vi var syge, så sad hun ved vores seng og læste og læste for os; vi skylder Dia for en meget stor del af den kultur, der efterhånden blev proppet ind i os, også når vi besøgte hende i København. Af gamle venner, der havde forladt egnen, kom Mourier-Petersen og boede hos os i lange perioder; brødrene Knud, Henrik og Edgar Post, som i 1925 måtte gå fra det elskede Broksø, kom især til rågejagt; Urban-Hansens kom senere år efter år.

I ferierne på Fladså spurgte moster Esther hver morgen: "Hvad er programmet for idag"? Vores venner i omegnen var faktisk uhyre venlige til at invitere vore gæster, ligesom vi også inviterede deres. Men ellers var der sjældent noget program udover "Bakketuren" og andre spadsereture, om sommeren af og til en morsom skovtur i char-à-banc, kirkegang på søn- og helligdage; vi spillede kroket og stangtennis, og de gamle tanter, med onkel Pouls gamle far, "Bedstefar i Odense", sad tit om det store, runde havebord og bælgede ærter eller pillede ribs. Om eftermiddagen blev der serveret the eller majdrik på havetrappen; så kom påfuglefamilien spadserende, den flotte, farvestrålende hane og den grå høne med et hold kyllinger; de blev fodret med krummer af franskbrød, men havde de først smagt krummer af

vanillekranse, lod de hånt om franskbrødet. Samlingspunktet var de dejlige måltider om bordet, der var trukket ud i fuld længde. Mine forældre var af hjertet gæstfri.

Mor var en strålende værtinde, underholdende, i høj grad slagfærdig med en fiks replik! Far nød, når mor var i det humør: "Å, hvor jeg elsker dig, når du er sådan"! Mor var nemlig ikke altid sådan; lige så let hun havde til spøg og latter, lige så let til mismod og gråd - det første var så langt at foretrække! Mor var hjemmets kvinde! Hun havde sans for hyggelige detaljer, hendes blomsterbuketter, sat med stor omhu, var henrivende. Mor havde et fortrinligt forhold til folkene ude og inde, var både en dygtig og flittig husmor med orden i tingene.

Mor var tidligt oppe, fuldt påklædt. Det var et hyggeligt syn at se hende sidde om morgenen ved den høje temaskine af blank messing, hvor gløder fra komfuret lyste rødt ud af en krans af huller forneden. Hver morgen gik mor straks ned for at tale med husjomfruen om dagens og kommende arbejde. Mor kunne egentlig ikke lave mad selv, men hun vidste, hvordan den skulle smage og serveres, og det forstod hun at lære fra sig. Derefter stod mor i fadeburet og gjorde alle husets petroleumslamper i stand, et stort arbejde, der måtte gøres omhyggeligt, for lamperne måtte endelig ikke ose; skete det, kunne et værelse fyldes med sorte flager af sod og en ækel stank; der måtte en grundig hovedrengøring til bagefter.

Mor deltog i meget af husarbejdet, især hvad angik sengeklæder og dækketøj; hun var altid med til at sortere vasken, hun var med ved rullen, hun sørgede for afdampning og for orden i linnedskabet. Men det største arbejde havde mor med at stoppe og lappe og ægvende lagner til hele den store folkehusholdning; viskestykker syede hun af fine frøsække. Mor sad i timevis ved symaskinen og iøvrigt syede hun navne og hulsømme, broderede fine teduge med udtrækssyning og masser af stramajbroderi til stole og andet. Mor var med i hovedrengøringernes mere komplicerede dele, satte vinter- eller sommergardiner op med knappenåle, og hun havde hånd i hanke med slagtning, hvad, der skulle bruges til hvad, saltet og røges.

Mor insisterede på at få sin middagslur og var parat igen, når vi kom hjem fra skole, parat til hjælp med lektielæsning, hvor der var behov for det. Ved sengetid læste mor højt for os af Ingemanns romaner og bad aftenbøn med os. Hun læste også "Fra Piazza del Popolo" højt for de unge piger og os, en aften om ugen.

Christian kunne som lille ikke rigtigt skelne ugedagene fra hinanden: "Men søndag, den kender jeg, for så går mor i kirke"! Vi gik allesammen jævnlige i kirke, og når vi ikke skulle i skole, sang vi morgensang, mor fik et lille harmonium og far havde en god sangstemme; i ferierne blev det til et helt stort sangkor, det var dejligt.

Mor var ikke særlig interesseret i fjerkræ, men hun fik dog en rugemaskine, der stod bag ved barneværelset og stank afskyeligt, men det var meget sødt at se den vrimmel af små gule kyllinger, der kom ud af æggene, mere husker jeg ikke om det. Der var masser af fjerkræ på gården, men det passede Jens Rasmussen. Mor brød sig heller ikke om egentlig havearbejde, gjorde det kun af pligt. Landbruget interesserede naturligvis mor, for så vidt som det var "levevejen", men uden rigtigt begreb om det; undertiden stod far nedenfor vinduet og sang op til hende: "Vil du? Vil du? Vil-du-vil-du-vil-du med mig ud i marken gå"?, men det havde mor ikke særlig lyst til, med mindre hun samtidigt kunne bringe noget med hjem til huset, samle champignons og rørhatte, plukke vilde blomster og grene, fange krebs, hente honning eller høste hyben.

Især i sine unge år led mor meget af migræne, men det var, som om den lette luft i Hornbæk gjorde hende godt. Deroppe var mor i sit es! Sammen med Møllers cyklede vi hvert år de samme ture til Gurre, Esrum, Søborg Slotsruin og Kronborg, alle fyldt med historiens mystik, til Nakkehoved Fyr og Tikøb, det var mere prosaisk. En spadseretur op til den uhyggelige statue af Ødipus i de øde bakker bag Kildekrog, hørte også med til sommerens traditioner. Med trækvogne læsset med badetøj og mindre børn gik vi hver dag gennem Gamle Plantage, omtrent ud til l.Tangvej, til stranden,

hvor vi havde lejet to badehuse, ét for damer og ét for herrer! Efter det friske bad mellem tang og sten, klædte vi os skyndsomst på igen.

Mine forældres store fælles glæde var at holde middags-selskaber og selv at blive bedt ud til venner i Sydsjælland. Der var en nogenlunde fast turnus, og det var altid stilfuldt og hyggeligt. Gæsterne kom næsten altid helt præcist, der blev ikke serveret drinks før middag, så man kunne gå til bords meget hurtigt. Far lagde megen vægt på, at vinen var virkelig god, den blev købt ret ung, af årgange der tegnede godt, og fik lov at ligge, til den kom på sit bedste. Mor sørgede altid for smuk bordpynt og meget fin og lækker mad, helst af gårdens egne produkter. Ingen tobak før efter middag. Der var ingen "avec" til kaffen, ingen long drinks udover sodavand, og når det gik højt, Vermouth. Meget ofte blev der spillet bridge. Til slut var der "natmad" med øl og te. Det var jo lange ture gæsterne havde hjem, især i hestevognerens tid. Altid var der en fornøjelig stemning, de fleste gæster kendte hinanden godt, så der var ingen trivielle indledninger. Mor kunne bedst lide vinterselskaber, for om sommeren skulle også haven se ordentlig ud, og det var ikke altid let at få gennemført. Dog havde vi gerne et selskab på "de sidste asparges og de første jordbær" og i august krebsegilde, som gav glæde to gange, først når vi var ude at "krebse", så ved det festlige bord - og der kom fars fine snaps fra Madeira-anker til sin ret!

Til daglig levede vi ret spartansk, grød og vælling i alle variationer, øllebrød, hyldebærssuppe - frugtgrød hele sommeren og til langt ud på efteråret. En gang om ugen fik vi fisk - dejlig torsk! - når fiskemanden fra Basnæs ved Vejlø kom cyklende med et par kasser fisk på bagagebæreren. Kogt fårekød med peberrodssauce, stegt flæsk med persillesauce, al slags slagtemad. Steg gik naturligvis også igen hos os - som biksemad ("pluk") eller som hachis med "brune kartofler" i krans. Kartoffler evig og altid, men i mange udgaver. En morsom, nu sjælden ret,

var "fyldt hvidkålshoved". Til daglig drak vi altid vand - kildevand, om sommeren hentet nede i haven, saftevand til grød, men vi drak aldrig mælk! Far og forvalteren fik en øl til søndag frokost og til fisk!

Vi havde altid en forvalter, undertiden landvæsenselever, undertiden en ung pige i huset med familiær stilling.

Der var præcision og bordskik! Vi mødte i omklædt, redt og vasket stand, og på slaget åbnede stuepigen døren ind til spisestuen. De voksne gik først, vi børn sidst, og vi satte os ikke, før de voksne havde sat sig. Vi sad med hænderne foldet på bordkanten, når vi ikke spiste, talte kun når de voksne talte til os! Kræsenhed blev kun tolereret i særlige tilfælde og vi skulle spise op, men kunne selv tage, meget eller lidt, af hovedretten, som stuepigen bød rundt. Vi sagde pænt "Tak for mad", gav hånd med kniks og buk.

Oppe ovenpå den store sorte kakkelovn i spisestuen var der en blå majolika-krukke og i den lå der en "halefuld", som kunne komme ned, hvis vi ikke artede os! Men mor behøvede blot at sige: "Se over på far"! - et meget bestemt blik fra hans lyseblå øjne var nok til at fylde os med ruelse! Smæk fik vi yderst sjældent. Mor stak én gang Lise en lussing, fordi hun stod og gloede og spærrede i døren ind til det gammeldags lokum, hvor jeg var faldet i tønden! Far gav én gang Christian ét rap med ridepysken, fordi han blev ved og ved - uden egentlig grund - at kalde på mor. Tre gange kom jeg ind i kabinettet med far, fik bukserne ned og nogle ordentlige klaps bagi - og så kunne jeg stå og tude af derinde. Jeg var nemlig bundstædig, tog mig ingenting nær ret længe ad gangen. Efter sådan en tur ind i kabinettet gik jeg trygt hen til far og betroede ham min interessante iagttagelse: "Ved du hvad, far! Når du er vred, så ligner du Mads Vædder"! Så brast de voksne i latter! (Den var spansk!) - Det hele var jo slet ikke så alvorligt, vi var omsluttet af stor kærlighed, skulle bare opføre os manérligt, til bedste for os selv og vore omgivelser.

Til vort eget bedste tjente også, at vi fik at vide, at der var krokodiller i søen i haven, så holdt vi os i ærbødig afstand - mens vi var helt små. Vi havde jo masser af plads at tumle os på, både ude og inde. Mellem de to gamle lindetræer kunne vi gynges så højt, at vi nåede op til grenene, og ved siden af stod en dejlig vippe. Når dammen var godt tilfrossen, rammede far en pæl i isen og til pælen blev en kælk gjort fast i et langt reb - det blev til en is-karrusel, hvor vi skiftedes til at trække og til at suse rundt. På bakkerne var der vidunderligt at kælke, men dejligst var det, når far inviterede os ud en tur med den lange hestekælk. Vi sad overskrævs bag far, der var i stor brun kavaj, og så gik det strygende ind gennem skovens eventyrland med bjældeklang, vi fik styrtebad af løs sne fra lave grangrene, og klamper af sne føg fra hovene af den dampende hest.

.....

Julen begyndte til jul og ikke 1.november. Til gengæld var det jul i hele ugen til nytår. Man var ikke overmæt og udkørt, parat til at ligge brak fra 1.juledag som nu i de fleste familier.

Ganske vist, far havde travlt med at sælge juletræer, som blev solgt på roden. Juletræsmændene diskuterede hvert eneste træ: "Hvad mener du, Baldur"? Og "Hvad mener du, Bessefar"? - før handelen blev sluttet og træet fældet. Efter midten af december blev julegrisen stukket ude i mejeriet under et langtrukket, grødet hyl, hvorpå piger og koner med Stine Slagters i spidsen løb ind i køkkenet med spande fulde af skummende blod, som de rørte rundt i med den bare arm, og køkkenbordene fyldtes med sødligt duftende flæsk. Så blev der bagt peberkager, jødekager, brune kager og nogle fine chokoladehønningkager overtrukket med hvid glasur - til sidst blev klejnerne kogt.

For os børn blev det rigtig jul den eftermiddag, ca. 18.december, da vi med mor kørte til Næstved i den lukkede landauer og staldede ind i købmand Nandrups gård. I butikken var væggene dækket med brune skuffer med løsvarer i,

som blev vejet af i papirsposer på messingvægte. Konsul Nandrup bød os ind i konfektafdelingen til et farverigt, men tørt stykke marcipans-smørrebrød, som lå under glaslæg. Men han blev ved med at snakke, mens vi trippede for at komme ud i byen, stod endog med hånden på dørgrebet! Nå, ud kom vi da! Der var granguirlander i gaderne og ved siden af "Frederik Folkekær"-obelisken midt på Akseltorv spillede Frelsens Hær, "Hold Gryden i Kog". Vi så på alle de pyntede vinduer og købte vores smågaver - udover dem, som vi havde syet og nørklet på i måneder. Mor havde vist nok været alene i Næstved uden os, hun havde ikke så mange ærinder. Vi gik til konditor Søeborg og valgte os hver en flødeskumskage, og til slut fik vi lov til at se et af de morsomste vinduer én gang til - et eller andet mekanisk, et æsel, der nikkede, en kone, der drejede på en kaffemølle eller et dukkepar, der dansede oven på en lagkage! Vi kørte hjem i mørke, sad og lyttede til hestenes hovslag i jævnt trav eller skridt.

Den følgende aften samledes vi om spisebordet for at pakke gaver ind; (postvæsenet var effektivt dengang!) Næste aften igen - for at "lave marcipan". Vi æltede det med flormelis, blandede lidt frugtfarve (!) i, og formede morsomme ting. Mest spændende var "rullepølsen", som mor stod for: Hvide, mørkerøde og lyserøde lag af marcipan blev rullet ud og lagt sammen med kaneldryss, rullet til en pølse og skåret igennem én gang, så vi kunne se, hvor naturtro den var blevet!

Juletræet kom ind i havestuen. Vi måtte ikke se det før juleaften, men vi kunne stikke næsen til dørsprækken og snuse den friske skovlugt ind. Der blev sat små grankviste op over de afdødes billeder på væggen, og julekrybbe, stager, nisser og engle kom frem.

Den 24.december hjalp vi mor med at ordne fader med godter og kager til karle, piger og os selv, og vi børn fik lov til at pynte juletræet i borgestuen, hvor der lugtede surt af øl og tobak. Om eftermiddagen gik vi med mor op til Næstelsø Kirke, mest i regn og storm, sjældent

i sne. At komme ind i den varme lyse kirke, hvor der duftede af gran og stearinlys, og synge "Det kimer nu til Julefest" - det var kriblende dejligt! Vi nærmest løb hjem, ned ad bakken i tusmørket og ønskede folk, vi mødte "Glædelig Jul"!, besvaret med "Glædelig Fest"!

Efter fyraften havde far pyntet hængelampen i entréen med grankviste og små dannebrogsgflag. Pænt omklædt og i en sær højtidelig stemning kom vi ind i dagligstuen, hvor far havde lagt en askeskovl ind i kakkelovnen, til den blev rødglødende; kongerøgelse blev drysset på og far gik omkring i stuen med den, så der udbredte sig en livsalig duft. Døren blev åbnet ind til spisestuen, hvor de søde, gavtyveagtige nisser stod på bordet med julelys i armen. Og som i "Peters Jul":

Med Risengrød begynder vi,
 husk paa, der er en Mandel i!
 og saa skal Gaas vi have.
 I Gaasens Ryg et Flag skal staa,
 og den har smaa Manchetter paa
 og Grankrans om sin Mave. (Krohn)

Far skar gåsen for i slanke skiver. Inden vi begyndte at spise, tog han sit rødvingsglas og sagde: "Lad os takke Gud, at vi atter i år må holde jul i fred! Lad os tænke på familien i Canada og på familierne inde i København og lad os ønske hinanden en glædelig jul"! Mor brød ud i tårer af rørelse - hvert eneste år!

Efter middag gik far og mor ned i borgerstuen for at ønske karlene glædelig jul og synge en salme med dem. Mens de to sad ved deres kaffe og far med den ene cigaret, han røg i dagens løb, forslog vi ventetiden med højtlesning af julekort, til pigerne havde ryddet op i fadebur og køkkenen og kom op med store, hvide forklæder over deres private kjoler, husjomfruen, stuepigen, barnepigen og køkkenpigen. Med dem sang vi "Det kimer nu", en dejlig lang salme, som gav far tid til at tænde lysene på juletræet. Døren gik op til havestuen, det frydefulde øjeblik da vi betaget gik ind og stillede os omkring det store juletræ, der lyste køligt af sølv og hvidt, med englen i toppen og den gamle grå nisse sammen med vore egne røde nisser i skjul forneden

under grenene. Gulvtæppet var fjernet; der var lidt køligt, når østenvinden stod på, det rungede lidt, når far stemte i med "Glade Jul", straks lunere lød "Julen har bragt velsignet Bud" og varmen steg, mens vi hånd i hånd gik om træet og begejstret sang "Højt fra Træets grønne Top", den ene vej og den anden vej omkring, indtil den morsomme slutning: "Julen varer længe, koster mange Penge"!, altid sunget med aplomb!

Først fik de unge piger deres gaver, hvorpå de ilede ned til hygge omkring det lille juletræ i jomfruens stue. Ofte havde vi børn allerede fået øje på en stor, uindpakket gave - en rød cyklehest med fløjte i halen eller et stort gammelt dukkehus, der var sat i stand og hvor der boede en admiralsfamilie. Almindelig udveksling, julepapir af gaverne, glade udbrud og taksigelser. Mest spænding var der, i hvert fald for Lise og mig, ved gaverne fra vorø fastre, altid noget ukendt og smart, som vi ikke havde kunnet drømme os til.

Mens julelysene brændte ned, sad vi ganske stille og så på "Bedstemors Grene", skyggerne af grene på loftet, mens skåle med godter gik rundt. Når den sidste lysetandes sidste glød gik ud, skulle far og mor kysse hinanden, og vi passede godt på: "Ikke endnu! Ikke endnu! Nu!" Så var der dækket tebord i spisestuen, med ristet brød og "julecamentbert" og julekager. Og dermed var årets dejligste aften slut.

Julemorgen, hyggelig med tændte lys på bordet og en rund julekage med sukat og rosiner. Afsted gik det til fods til Mogenstrup Kirke. "Kimer, I Klokker" og "I Begyndelsen var Ordet", så nøgternt ovenpå eventyret.

Om aftenen var vi til fin middag på Grevensvænge, hvor vi mødtes med familien fra Engelholm, onkel Knud og tante Misse (Marie-Louise, f.Lassen) med børnene Louise, Aage, Erik (og baby-Gerner?). Fra Sparresholm kom fruene de Bang, to søstre, f. Wolff-Sneedorff fra Engelholm; Dagmar, nu enke efter Oluf de Bang, og Louise, der var skilt fra Oluf de Bangs brorsøn. Hun havde adopteret

Palle, eneste søn af hendes fraskilte mands bror, og de to boede i havehuset på Sparresholm. De to fruer de Bang spillede en stor rolle i mine forældres liv, begge livlige og morsomme. Dagmar var "stor i slaget" og førte et meget gæstfrit hus på Sparresholm, der nu var hendes, men søsteren Louise overgik hende langt i såvel ydre som indre kvaliteter.

Der var så smukt på Grevensvænge, en meget venlig atmosfære. Den gamle hofjægermester var "grand signeur" og frøken Jonquières en "dame" i ordets rette forstand. Juletræet fyldte op foran havedøren, det var pyntet med store papirsblomster, "julestjerner", hvorfra tykke bundter af sølvlametta hang ned. Til alle os børn var der gemt gaver bag gardiner og møbler, meget spændende! Bag efter skulle vi optræde, Lise og jeg solo med trinskole, som vi havde lært på danseskolen i Næstved, flere af os i børnedanse, som vi selv sang til, Skomagerpolka, o.lign. Vi gjorde det gerne, uden at trykke os ved det.

I juleugen havde vi selv et eller to selskaber - med de samme personer og deres boende gæster foruden den søde præstefamilie fra Næstelsø.

Også her optrådte vi - med små sketches, "Mormors Brilller", "Hans og Trine" og "En underlig Svend". Da Christian var "En lille Nisse", som rejste og kom til "Stormøgulen", kunne ingen gætte, at det var far, der sad i østerlandsk pragt og ensom majestæt oppe på et bord! Far havde stor sans for den slags. En gang improviserede han "Lampens Aand" med en hvid lampekuppel på hovedet, lang slåbrok, staldlygte i hånden og et ubeskriveligt "åndet" udtryk i ansigtet. - Når vi spillede kortlotteri, råbte fru Louise de Bang kortene op med rivende tungefærdighed, så gjaldt det om at holde ørerne stive!

Til nytår havde vi ingen fast tradition, undertiden var vi i København. Men ofte havde vi huset fuldt af boende gæster. Efter middag spillede vi "Halvtolv" og "Stop", mens karlene fyrede hjemmelavede kanonslag af nede i kældergangen, der fyldtes med blå røg; huset

rystede og jagthundene lå og gispede af rædsel under sofaen. Midt i det hele skulle vi alle afsted iført støvler og al slags overtøj. Vi gik i mørke med lommelygter ned gennem haven, ud ved kildehuset, op over Marienlystmarken, ad Kirkestien gennem Elnalund og videre ad landevejen ned til Mogenstrup Kirke. Ved kirkegårdsporten lyste en flagermuslygte svagt op, og i kirken var der kun levende lys, i kronerne, på stolestaderne og på alteret, en helt vidunderlig stemning. Vi nåede hjem igen til selv at fyre skæve raketter af, mislykkede sole, mere held var der ved de eventyrlige rødlys og blålys i haven. Når tiden nærmede sig midnat tog far "Salmebog for Kirke og Hjem". Ifølge en skik fra "Christiansgave" læste han den gamle salme, der begynder sådan:

Til Ende Aaret haster!
 Min Gud, har jeg det brugt?
 Har jeg forsaget Laster
 og agtet Naadens Tugt?

(J.J.Lund)

Vi fik Madeira i små glas og stod omkring det gamle ur, talte indvendigt de fire kvarterslag og de tolv time-slag, en klang, der nu genlød i ørerne af 5. og 6.generation af familien Gasman i Danmark. Vi sang "Vær velkommen, Herrens Aar" (adventssalmen) og ønskede hinanden "Glædeligt Nytår".

Efter radioens tid (1927) opstod der en vis uenighed, når københavnernes ville høre Rådhusklokkerne og Københavns Mandskor!

.....

I 1927 var det lykkedes far at gøre besætningen varigt tuberkulinfri. Han anlagde "permanente græsmarker", hvor køerne kunne gå frit. At det blev muligt, skyldtes pigtråden, den djævelske opfindelse fra verdenskrigen. De gammeldags hegn kunne køerne let bryde igennem og måtte derfor stå tøjret og måtte bestandig flyttes. Det krævede arbejdskraft, og den blev bestandig dyrere. Køerne lærte snart at holde sig fra pigtråden.

I marts 1928 blev far medlem af den nydannede lokale "Tølvmandsforening" bestående af 12 større landmænd, som kom til et månedligt møde hos hinanden. Hans første møde var på Bækkeskov hos Emil og Suzanne Lassen.

Den 11. oktober 1928 fyldte far 40. Der var stort middagsselskab og pastor Glenthøj havde skrevet sang (Mel: "Paa Sjølund's fagre Sletter"), første vers lød sådan:

Bag Fladsaa grønne Banker
der ligger gemt en Gaard:
paa Taget Storke vanker,
i Stalden bræger Faar,
Kalkuner Vej kan spærre,
hvor Kvæget skal gaa frem!
Hvem kan dog være Herre
i dette gode Hjem?

Pastor Glenthøj havde siddet tålmodigt smilende i sin bil og ventet på, at de store kalkunflokke skulle humme sig over vejen - og derefter ventet på, at de mange røde køer, der nu gik løse, blev drevet over vejen.

Fars fødselsdagsgave var epokegørende! Vi børn stod den 7. oktober inde i kabinettet sammen med Fum og spillede grammofon, en trækasse med håndsving og stor tragt "His Master's Voice", en gave til mor fra Polly Collet. Pludselig stod mor i døren: "Der er kommet noget nyt på gården, gæt, hvad det er"! Vi gættede: En hundehvalp? Nej! Kani-ner? Nej! Vi kunne ikke gætte det! Så sagde mor: "En bil"! En bil?!?! Vi var som himmelfaldne! Mange andre havde længe haft bil, men det faldt os slet ikke ind, at det kunne times os. Det var en brugt Crysler med trinbræt og bagagebærer, hvor kufferter kunne spændes fast med remme. Bilen gjorde os mere mobile, men i begyndelsen skete der ofte uheld. På grusvejene lå tabte hesteskosøm og bilgummiet var ikke, hvad det senere blev! Man punkterede og måtte skifte hjul; der var ikke mange ture, hvor ikke et eller andet gik galt, og tophastigheden var 60 km i timen!

Skønt vi nu havde bil, arrangerede mor en privat danseskole på Fladså - for os, børnene fra Engelholm, Palle de Bang, præstens børn, Pastor Herskinds datter "Mowgli"

fra Bårse, og to skolekammerater fra Lundby: Ulla Bech fra Sallerupgård og Elsemarie Paludan fra Klarskov Planteskole, der overnattede hos os, og andre? Med rutebil fra Næstved kom en nydelig danselærerinde og tykke Hr. Bang; han trakterede et opretstående klaver, som vi havde arvet. Lise og jeg kom nu begge til de fire årlige baller på Herlufsholm, vi måtte frem for alt kunne danse Les Lanciers! Den danseskole fungere i 2-3 år.

I sommeren 1929 byggede far en ny kostald til 120 køer. Ude i gården lå en stor dyngede våd mørtel, som vi blandede ved at ride rundt i den på en gammel hest. Kostalden blev genialt anbragt op ad tærskeladens sydside, hvorved staldens ene langvæg blev sparet. Far var sin egen bygmester, og det hele var i høj grad gennemtænkt. Der var et snedigt udluftningssystem, delvist med luft fra en stor trækkanal op under ladens tag til en slags lyre på tagryggen. Mens denne kanal endnu var ny og ren, morede vi børn os med at klatre op i den og kigge hen til storkeungerne i reden. Den nye kostald skulle fungere med teknisk strøm til malkemaskiner og køleanlæg. Da en agent kom med en Alfa-Laval-malkemaskine og stillede den på hovedtrappen, gemte mor den skyndsomst bag døren. Hvad ville ikke malkekonerne tænke? Hvordan ville de reagere? Der kom ikke elektrisk lys i den nye kostald, den blev oplyst af en slags blæselamper med et uhyggeligt grøngult skin. Alt andet gik som før på gammeldags vis.

"Gamle Plantage" var nu moden til hugst. I en grusgrav ved landevejen anlagde far et savværk, som også blev drevet ved teknisk strøm, så rundsaven hvinede i brædderne og savsmuld føg ud. Hugsten begyndte langsomt med et par vogne, der kørte de flotte lange kævler til savværket.

Af og til gjaldede det gennem hovedbygningen af harmonikamusik fra borgerstuen. Christian Andersen, der var staldkarl, var meget musikalsk. Far havde hjulpet ham med at indforskrive en kæmpe stor harmonika fra Italien. Når den lød, var der fest i huset, hvis danseglade unge piger indfandt sig i borgerstuen; Christian og jeg havde

også lyst og fik lov til at løbe derned. Alle folkene var meget søde og hensynsfulde over for os store børn. Senere hen, når jeg skulle på bal på egnen, havde jeg ofte Christian Staldkarl med mig til at sørge for god musik med smæld i.

I februar 1930 fik jeg slim på lungerne og lå en måned i sengen. En søndag, da jeg var alene hjemme med far, kom han pludselig ind og satte sig ved min seng med et bind af Hostrups Komedier. Far læste "Soldaterløjer" op for mig, mesterligt, morsomt, i de forskellige tunge-mål, fynsk, svensk, københavnsk, gebrokkent dansk/engelsk, og han sang: "Så bister som den vrede bjørn"!

Den første lange tur, som far og mor foretog i bilen, gik i september 1930 til Sønderjylland, hvor ingen af dem havde været. De var på Dybbøl, hvor fars morfar, kaptajn O.P.T.Grüner, faldt under stormen den 18.april 1864. Det var dengang på tale at rejse mindsten over forsvarets officerer, der hvor de faldt, hvad ikke havde kunnet gøres i tyskertiden. De overnattede i en landevejskro, hvor værten om aftenen hviskende sad og fortalte dem om den tid. Gang på gang så han sig tilbage over skulderen, om nogen lyttede. Angsten for de tyske gendarmere sad ham endnu i blodet, ti år efter Genforeningen.

Den vinter stod der pludselig en lille hvid islænderhest i stalden. Far og mor var ude at køre en lille tur i bilen, da mor fik øje på en køn lille hest for en slagtervogn. "Det var lige én for børnene"! sagde mor. Far var helt enig. Impulsiv som mor var, gik hun hen og spurgte slagteren: "Vil De sælge Deres hest"? Han kiggede noget på mor, men så kom far til og så nærmere på hesten - og en handel blev aftalt.

Lise var ikke særlig ivrig efter at ride, men Christian og jeg var. Far indså efter kort tid, at vi måtte have to små heste. På kasernen i Vordingborg var der ud-salg af små trækheste. Der købte far nr.17. Den var også hvid, men ikke så køn som "Hvide", lidt mere klodset, men god nok. "Sytten" blev min hest og "Hvide"

Christians. Med dem begyndte en helt ny og vidunderlig tilværelse for os. Bakker, skov og mark på Fladså, Sydsjælland lå åbent for os, på ryggen af de to.

En sommermorgen, da det regnede, kørte Jens Rasmussen os børn i ponyvogn til Lov Station, hvorfra vi rejste med tog til skole i Lundby og Næstved. Ponyvognen var enspænder, og lille "Hvide" var stærk nok til at trække den. Midt på broen over åen stod den store tyr og fyldte op. Jens holdt "Hvide" an, mens vi håbede, at tyren ville flytte sig. Dét gjorde den! Olmt og dybt brummende skred den langsomt og truende hen imod os. "Hvide" ry-stede af skræk, Christian begyndte at græde. "Vend! Vend!" bad vi Jens. Vognen var godt underdrejet, den blev vendt, og "Hvide" galoperede hjem. "Tyren står ved broen! Vi tør ikke køre forbi den"! sagde vi til far. "Å, snak! Se at komme ind i bilen"! Vi kravlede ind i bilen med vores skoletasker, og vi fik en røgter med. Tyren stod stadig ved broen, midt på vejen. Far gik roligt hen til den: "Kan du så se at flytte dig"! og rørte den let med sin stok. Imens havde røgteren åbnet et led, og så skred tyren lige så stille ind på græsmarken - og vi nåede vores skoletog!

Lise og jeg var nu begge i Lundby Realskole, og i oktober 1930 blev hun konfirmeret. Vi var begge flyttet ud af barneværelset og op i de to værelser i sydgavlen, hvor vores oldemor havde boet. I anledning af konfirmationen blev Lises værelse meget hyggeligt indrettet.

I november var vi alle til to store guldbryllupper på Mogenstrup Kro, sammenskudsgilder tror jeg. Det første var for Sofie og Niels Rasmussen i Løjed. Han var en høj, stille mand, Sofie en sød og skælmsk, indsmigrende lille kone, som vi holdt meget af. Det næste var for Jens Rasmussen og hans kone Ane. Jens Rasmussen har jeg omtalt flere gange, han var et faktotum i vores liv, ofte var han baby-sitter især for Christian. Han kunne mange ting, bl.a. folde et papir og med ét klip lave korsfæstelsesscenen på Golgata! Vi børn var altid indbudt til hans fødselsdag. Så havde Jens sit fine tøj på med urkæde af

sølvmonter over vesten. Han spillede på sin lille harmonika, og Ane serverede de lækreste æbleskiver. Nogle år senere var vi til guldbryllup for "Gamle Per" Hansen og hans skrappe Ane, der hundsede ham på det grusomste. Alle elskede vi Per; det var ham, der tidligere optrådte som bugtaler ved høstgilderne. Han var på sin underfundige måde en livsklog, men resignerende mand, og han kunne så meget, fortælle historier, synge - alle versene i "Op al den Ting, som Gud har gjort", og ikke mindst var han utroligt fingernem. Med sine tykke arbejdshænder snittede han små garnvinder, som han med lange hestehalehår samlede nede i tomme, hvide medicinflasker; flasken blev sindrigt dobbeltlukket med små pløkke gennem træproppen, på hvis top der stod fire små hunde med halerne lige til vejrs. Jeg har en af hans flasker som et kært minde. Alle disse guldbryllupper var festlige, med spisning ved lange borde, taler og sange. Mor smilte strålende glad, da hun førte op i "Svensk Maskerade" med den stoute, dejlige Ole Fr.Olsen, og vi dansede alle de gode gamle danse, Rhinlænderpolka, "Ruder Es", Sekstur og "Den toppede Høne".

.....

Året 1931-32 kaldte vi senere "Ulykkesåret". Den 4. januar meget tidligt om morgenen stod fodermesteren neden for soveværelsesvinduet og kaldte på far: "Vi har mund- og klovsyge"! Det var grusomt for alle, dyr som mennesker, og betød altid økonomisk tab. Lise og jeg blev sporenstregs smuglet til Lundby, hvor vi blev indkvarteret for at kunne passe vores skole.

Den 13. januar døde frøken Jonquières på Grevensvænge og den 29. januar døde den gamle hofjægermester. Hermed lukkede fars "andet barndomshjem" til vemod for os alle, især for far. Grevensvænges hovedbygning blev lejet ud, først til Gustav og Tove Castenskiold, et meget nydeligt par, senere til frøken Margrethe de Jonquières, der var gæstfri, senere til andre.

Søndag den 8. februar var Fum på besøg med nogle andre herluvianere og vi var ude at kælke på bakkerne. Far var med, vi susede ned, trak op, susede ned, herligt, indtil far i mørkningen brækkede sit ben mod en sten i dalbunden. Helt blåhvid i ansigtet af smerter fik vi ham stablet op på en kælk, nogle af os støttede ham i ryggen, andre trak kælken hjemad. Lise var løbet i forvejen for at alarmere mor; med utrolig hurtighed fik Lise en hest spændt for ponyvognen og kom os imøde. Stakkels far blev nu læsset op på ponyvognen og kørt hjem. Dr. Ingerslev og en ambulance kom. Far havde sine fedtlæders skafte-støvler på, og Dr. Ingerslev ville skære støvlen op for at få det brækkede ben ud. Men nej! Far skulle ikke have sin gode støvle ødelagt, den skulle lirkes af! Det var et grimt benbrud; efter hjemkomsten fra sygehuset gik far ret længe med to stokke og var halt.

En stor glæde havde mine forældre dog det år, at Mourier-Petersen købte Sallerupgård tilbage af den stakkels godsejer Bech, der var gået fallit. Det blev igen et nært venskab, hvor far med interesse fulgte M.P.s indsats for afvandingen af den store Køng Mose. Desværre solgte han Sallerupgård igen i august 1937 og flyttede til København.

Skovhugsten i Gamle Plantage var, som nævnt, i god gænge. Om aftenen den 8. juli blæste en kraftig sommerstorm op, og tidligt næste morgen stod "Skov-Johannes" (Hansen) neden for soveværelsevinduet og råbte til far: "Skoven er væltet"! I en fart kom far ud med ham og så det forfærdelige syn: De dejlige store grantræer lå splintret og knækket, hulter til bulter, som om fjenden havde været i landet. Der lå hans fars første store værk og stolthed og hans egen gode indtægt for de næste år - ødelagt! Sådanne sommerstorme er sjældne; fordi hugsten var begyndt, stod de nøgne stammer ubeskyttet uden skovbryn lige i vindsiden og kunne ikke modstå presset, og når de yderste væltede, blev de næste udsat. - Der forestod nu et træls oprydningsarbejde, træet blev skåret ud i favnlange stykker og solgt som papirtræ til Maglemølle i Næstved, langt under den pris som kævlerne kunne have givet.

Året 1931 endte med, at vi alle var inviteret til nytårsaften hos amtmand Tofts i Næstved. Mens vi spiste, havde vi hørt brandsprøjterne tude og tude, vi snakkede om, at der måtte være stor ildebrand et sted. De voksne satte sig til at spille bridge, vi børn noget andet, da telefonen ringede, en dame ville tale med godsejer Gasmann: "Deres gård står i lys lue"! råbte hun ind i røret. Vi vidste ikke, om det var en grov nytårsspøg, men far og mor kørte hjem, og vi sad blege og smågrædende tilbage.

Til fars store lettelse så han, at det ikke var avlsgården med alle dyrene, men hovedbygningen, der var delvist brændt; han glædede sig over, at han for 7-8 år siden havde lagt bølgeblik over stråtagene, for gnisterne havde rutchet ned over taget på den gamle kostald, der nu var fuld af kvier og kalve. Alt vores bohavestod i gården, dækket af presenninger, båret ud under ledelse af sognefoged Ole Fr.Olsen. Ilden var praktisk talt slukket. Ved dammen kappedes Zonen og Falck om, hvem der kunne sprøjte mest vand på huset; det fossede ned ad trapperne, og gulve og lofter var gennemsivet. Tilbage i huset stod kun juletræet med englen i toppen og den gamle nisse i skjul under grenene.

Da far og mor omsider kom tilbage til Amtsgården, fik vi en beretning. Der var sket følgende:

Husjomfruen var alene hjemme og fik besøg af sin kære-
ste. Hun tændte op i komfuret for at lave kaffe til ham, måske lidt kraftigt for at få vandet til at koge i en fart, og så hyggede de sig. - En forbipasserende så, at der var skorstensbrand og fik kæresteparret alarmeret. Så væltede skorstenen med et brag skrås ned over mit værelse; det og loftet og taget begyndte at brænde i lys lue. Og så gik det ellers slag i slag:

Og da Fladsaagaarden brændte,
Folk i stride Strømme rendte,
makkedille, makkedulle, makkedej,
og da Zonesprøjten det hørte,
satte den Farten op og kørte,
makkedille, makkedulle, makkedej!

Og i Døren stod den halte, (vores far!)
 stod i Døren der og kaldte,
 makkedille, makkedulle, makkedej:
 "Hvor er lille Christian henne?
 Han maa ikke indebrænde!"
 Makkedille, makkedulle, makkedej.

Og en So, som skulle fare,
 tog sgu Fejl og fik en Hare,
 makkedille, makkedulle, makkedej!
 Og en Høne, som skulle ruge,
 tog sgu Fejl og fik en Due,
 makkedille, makkedulle, makkedej!

Det er karlenes sang om begivenhederne - i digterisk frihed!

I villaen boede dengang en skovrider Rasmussens. Hos dem kom far til at bo, allerede fra den første nat.

Vi havde intet andet end det selskabstøj, vi gik og stod i, det var enten brændt eller drivvådt eller umuligt at finde under presenningerne. Vi rejste med mor til København i lånt tøj og blev udstyret med dagligt vintertøj. Lise kom til at bo hos Frøken Annie Haase, vores sproglærerinde i Lundby og der blev hun indtil sommer; Christian og jeg blev hos amtmandens. Far og mor og vores forvalter, Jørgen Holsøe, fik anbragt sig selv med de mest nødvendige ting i kontoret og de tre soveværelser, hvoraf det ene blev en slags spise- og dagligstue. Husholdningen kom omgående igang, med køkken i vaskehuset. De andre af husets møbler blev anbragt på lofter på gården, alle bøgerne kom op i præstegården, sølvtøjet formodentlig i sparekassen. Midt i det hele lagde mor sig syg i en uge!

Til april var der så meget forår i luften, at man kunne begynde at sætte hovedbygningen i stand fra A til Z. Huset havde lidt mere af vand end af ild. Vi flyttede nu til Rønnebæksholm, hvor vi var den gamle kammerherreinde Palæmonia Collets gæster i seks uger. Det var en oplevelse at bo på den smukke gamle hovedbygning, hvor Grundvig havde tilbragt så lykkelige år, da han blev gift med ejerinden, fru Marie Toft, f. Carlsen; ved en af de pragtfulde gamle lindealléer havde hun ladet en pavillon bygge til ham og her sad han og skrev "I al sin Glans nu stråler Solen" (se

også s.69 og 70). Alting hos kammerherreinde Collet var yderst smagfuldt, let præget af svensk og engelsk stil. Den fornemme, høje og magre dame var svenskfødt, en von Geijer fra Ängelholm i Skåne. "Den gamle Naade", som vi kaldte hende mellem os, var særdeles venlig; hun gik med stok, bevægede sig rankt og stift og havde to store skildpaddes høretragte ved ørerne, for hun var stokdøv. Det hele gik meget stilfuldt til; Christian og jeg måtte ordentlig oppe os med de bedste af vore bedste manerer, men det morede os ikke hver aften at blive anbragt ved et lille bord i spisestuen og spille "Slangespil", men når den gamle dame rigtig begyndte at rulle på sine svenske r'er, måtte vi ile bort for at grine af udenfor.

Midt i maj flyttede vi ind i villaen, som skovrider Rasmussens havde forladt. I begyndelsen af juli fik Lise sin præliminæreksamen og samtidigt blev far alvorligt syg af knuderosen og gigtfeber. Men sidst i juli begyndte indflytningen i det nu fuldt moderniserede hus, hvor der nu var elektricitet, centralvarme, et "træk og slip" på hver etage og - foreløbig - ét badeværelse; siden kom der ét til ovenpå og en brusekabine i kælderen. Dertil var kommet andre betydelige forbedringer. Den mest påkrævede var en lille trappe i sydgavlen, ned til den gamle trappe mellem spisestue og køkken, en "flugtvej" i tilfælde af ny brand. Mor havde egentlig været klar over, at Lise og jeg boede meget afsides i tilfælde af brand; i begge værelser havde vi haft et knudetov fastgjort i gulvet ved vinduet. Den anden var, at far lod den nye skorsten bygge så vid, at skortensfejeren personligt kunne krybe igennem den for at rense den ordentligt.

Og af mere nyt: Vi fik åben kamin i dagligstuen. Havestuen og kabinetet blev slået sammen til én stor, dejlig stue. Ovenpå blev "Nordstuen", den lille repos og loftsrum slået sammen til ét vældigt stort og smukt åbent rum, hvor billardbord, det gamle egetræsskab og flere store kister blev anbragt; rummet kaldte vi "Billardet". Og på taget var der kommet matte røde teglsten.

Men ikke alt var idel glæde. Brandforsikringssselskabet, som siden 1847 havde modtaget betaling fra Fladså som ren indtægt, var meget modvilligt til at yde sit. Kort før branden havde der været normalt skorstens- og brandsyn og alt var blevet godkendt. Nu foretog forsikringssselskabet et nyt eftersyn og fandt, at Lises toiletbord stod for tæt på hendes kakkelovn, selv om en stor asbestplade var sat imellem. Det var ikke årsag til branden, hvad forsikringssselskabet prøvede at hævde. Det kom til en retssag og far blev idømt en bøde for dette toiletbord, som tilsynet havde godkendt. Dermed opnåede brandforsikringssselskabet at slippe billigere.

Lise var nu færdig med sin skoletid. Hvis vejret ikke var alt for galt, havde vi cyklet frem og tilbage til Lov. Nu fandt far ud af, at Christian og jeg burde ride den daglige tur på vore små islændere; der blev lejet et skur til dem på stationen og derover blev jævnlige bragt strøelse og hø til hestene. Jeg fik en meget anstændig ridenederdel, der kunne knappes op og i, over et par "bermudashorts" af samme stof, og med rygsæk på ryggen red vi på denne måde de næste 5-6 år, til stor glæde for os.

Mor syntes, at vi burde have en engelsk ung pige i huset, for at vi kunne lære at tale nogenlunde godt engelsk. Det blev Halcyon Weir. Hendes ophold hos os i et halvt år blev til stor glæde. Hun var utroligt fingernem og kunne lave de morsomste små ting, men frem for alt var hun meget dygtig til at tegne dyr; dét var der rig lejlighed til på Fladså. Hendes akvarel af "Syttten og Hvide" har fulgt mig lige siden da; Halcyon blev en anerkendt dyreportrætmaler, der kunne leve af sin kunst. Vi bevarede et varmt venskab med mange gensidige besøg. I 1974 lavede hun en glimrende pasteltegning af vores bullterrier Tuck, få år derefter var hun død.

.

30'ernes store landbrugskrise var allerede begyndt at gøre sig gældende, og det kneb forfærdeligt for min far med økonomien. Især savnede han ofte rede penge til lønninger, regninger og den slags.

Far havde, som nævnt, været medlem af bestyrelsen (tilsynsrådet) i Sparekassen for Næstved og Omegn fra før 1917. Dengang var hofjægermester Gerner Wolff-Sneedorff formand for bestyrelsen. Efter hans død i 1931 blev godsejer Ferdinand de Neergaard, Gunderslevholm, hans afløser. Han var også min fars gode ven. For at hjælpe på økonomien fik far nu en lønnet halvdagsstilling i sparekassen som medhjælp for den dygtige, energiske direktør Strüwings. Samtidigt beholdt far sin plads i bestyrelsen. Hver eftermiddag trak far nu i bytøjet og med mappe under armen biledede han til Næstved til sit job. Jeg havde så inderlig ondt af far, det passede slet ikke til ham. Han var landmand og ikke et bymenneske. Jeg tror, at vi alle følte det sådan, men far og mor gjorde alt, for at Christian skulle kunne overtage det elskede Fladså engang med tiden. Mor fulgte far ind til sparekassen den dag, da han begyndte sin dont derinde, den 6. december 1932.

Egentlig morede sparekassearbejdet far. Under Strüwings ledelse var der vældig gang i foretagendet, og den ene filial blev åbnet efter den anden. Med glæde viste far os hver ny filial, der blev bygget, i Næstveds forstæder og omliggende større bebyggelser, f.eks. Fensmark ved Holmegårds Glasværk. Samtidigt var hans stilling ikke mere bundet, end at han kunne få fridage.

Efter Halcyons afrejse havde hendes forældre skaffet Lise ind i en engelsk familie på landet og derefter ind på en pigekostskole, Wentworth Hall i Surrey, hvor Halcyons faster var skoleleder. I marts 1933 fulgte far Lise til London. De boede nogle dage hos den elskelige familie Weir, og Mr. Weir, solicitor i et fornemt familiefirma, gik med far hen ad gaden for at vise ham skrammer i huse fra et tysk luftbombardement i 1. verdenskrig. Hvad kunne det ikke udvikle sig til med teknikkens rivende udvikling? Hitler havde netop da taget magten i Tyskland ved et fiffigt statskup.

Min farfar havde engang sagt: "Der kræves tre egenskaber til at drive en så vanskelig gård som Fladså: 'Flid, tålmod og opfindsomhed'"! De ord havde mine forældre taget til sig. Jeg kan aldrig glemme deres flid, tålmod og opfindsomhed i disse svære kriseår.

Far begyndte aspargesdyrkning i stor stil. Hvor jorden egnede sig dertil, blev række på række af aspargesbede anlagt. Far fik en aftale med konservesfabrikken Beauvais, og til den dyrkede han også gulerødder, rødbeder, kål og selleri som markafgrøde.

Men derudover fik mine forældre et stort salg af asparges til private kunder; telefonen kimede i ét væk. Så var det fru Hansen, der ønskede 1 kg af 1.sortering og 4 kg af 2.sortering til den og den dato. Så var det fru Petersen, der hellere ville have 7 kg af 3.sortering end 5 kg af 2.sortering, som hun havde bestilt. Og så ringede telefonen igen, så var det fru Jensen, der var forfærdelig ked af det, men hun måtte afbestille det hele. Far stod nede i sækkerummet ved tærskeladen og sorterede asparges i trækasser, vejede af på bismervægt, lavede de nydeligste pakker, skrev adressekort, førte bog og kørte med pakkerne til Lov. "Vragsorteringen", de knækkede og de skæve, spiste vi selv; de asparges, der var så tynde som strikkepinde og umulige at skrælle, brugte vi kun hovederne af. Fra begyndelsen af maj til over Sct.Hans spiste vi asparges hver dag, dejligt, men ikke helt godt for nyrerne.

Far solgte som nævnt også lam til private kunder. Da Troels skulle konfirmeres, havde hans mor bestilt et lam på Fladså, men ringede dybt beskæmmet: Hendes kogekone nægtede at stege danske lam, ville kun stege hollandske lam, så derfor måtte far altså meget undskylde! Han undskyldte gerne fru Ursula (se OLDENBURG, s.201, 267, 269, 276-297), men ikke den københavnske kogekone, der uden videre boycottede det betrængte danske landbrug!

Hele vinterhalvåret solgte far ænder, gæs og kalkuner til private kunder. Da stod han nede i den gamle kusstue med sin bismær, pergamentpapir, brunt karduspapir og sejlgarn i store ruller og lavede nydelige pakker i massevis.

Desuden var der juletræssalget og salg af pyntegrønt, til København ved juletid, men året rundt til blomsterforretningen "Iris" i Næstved.

Mor fik anlagt særlige blomsterbede for afskæring og salg til "Iris". Det var især pinseliljer og alle mulige arter og afarter af narcisser, foruden liljekonvaller, lathyrus og montbrecia. Mor fik sig et pænt nyt hønsehus og solgte æg. Hun solgte også lammeskind og honning. Ud på efteråret iværksatte mor en større tillavning af kvædebrød. Den lunkne kvædemasse blev hældt ud på store fade og stillet til langsom størkning i de halvkolde gæsteværelser. Vi skar den i firkanter, som blev trillet i demararasukker og lagt i pæne konfekt-æsker og solgt til private kunder til julen. De var flittige, tålmodige og opfindsomme, far og mor!

Mine forældre brugte ikke mange penge på sig selv. De rejste yderst sjældent, også sammenlignet med hvad slægt og venner normalt gjorde dengang. De kom næsten aldrig på en restaurant. Mor havde undertiden lyst til at sætte sig ind hos konditor Søeborg, når hun ventede i Næstved, men ville ikke bruge de penge på sig selv. I København har de siddet på en bæk på Sct. Annæ Plads med deres medbragte madpakker. Deres tøj blev sjældent fornyet. Til daglig gik de yderst beskedent klædt, sled det gamle op; deres selskabstøj gik igen i årevis. Der var kun én fornøjelse, som de holdt fast på trods krisetider, og det var at have gæster, både feriegæster og deres omgangskreds på egnen.

I disse år fik mine forældre nye venner, som de kom til at stå meget nær. Civilingeniør Wenzel de Neergaard arvede sin barnløse onkels herregård Førslev ved Fuglebjerg. Han var gift med Majse, datter af maleren Johs. Wilhjelm; de havde dengang fire børn og havde indtil da levet et almindeligt borgerliv i København. Engang i 1925 var Wenzel og Majse inviteret til et selskab og de havde drøftet, om de kunne tillade sig at tage en taxa eller om de hellere skulle køre med sporvogn. I løbet

af dagen ringede Wenzel hjem fra kontoret: "Jeg tror, at vi kan tillade os at køre i taxa i aften, for vi har arvet Førslev"! Dernede fik de et femte barn, "luksusbarnet"! De større børn gik i Nillernes skole i Næstved sammen med Christian, og især derved opstod venskab mellem forældrene. Wenzel og Majse de Neergaard var en gevinst for omgangskredsen i Sydsjælland, de var højt kultiverede, morsomme og nydelige at se til. Han var meget musikalsk, spillede fløjte, og der blev givet mange fine kammermusik-aftner på Førslev; desuden var han en fremragende fotograf. Majse var den yndigste dame, jeg har kendt; der var noget pikant og strålende over hende, hun sprudlede af interesser og var meget, meget sød. Der var meget smukt på Førselv i deres tid og de var uhyre gæstfri.

På Øbjerggård blev i 1934 Wilhelm (Willy) Tillisch først forpagter, siden købte han gården. Han var gift med Thora, datter af den kendte foregangsmand i landbruget, forpagter Chr.Sonne. I deres tid blev hovedbygningen meget smukt ombygget og fik to etager. De var livlige, hjertevarme, trofaste mennesker. Han havde en egen stilfærdig humor, hun var fiks og slagfærdig. Han forkælede sin Thora!

Da "Gamle Plantage" var ryddet efter stormfaldet, blomstrede bakkerne om sommeren af røde gederams, et vidunderligt syn. Maleren Axel Bredsdorff boede hos os i somrene 33 og 34. Han malede dejlige billeder, både fra "de røde bakker" og andre landskaber og af mig malede han et udmærket ungpige-portræt, som siden har fulgt mig. Om aftenen spillede og sang han for os!

Samtidigt med gederamsen voksede en mængde vilde hindbærbuske op. Disse velsmagende skovhindbær var meget eftertragtet, og vores nye forvalter, Carl Holbøll, fik den geniale idé, at fremmede hindbærplukkere skulle aflevere det første pund hindbær i køkkenet på Fladså, derved fik de et "hindbærkort" med tilladelse til at plukke alt, hvad de lystede til sig selv. Men de fik strengt påbud om, ikke at træde de nye små grantræer ned.

I sin glæde over plantagen havde min farfar frivilligt lagt fredskovsforpligtelse på disse sandede bakker. Min far gik nu igang med at nyplante. Men sommeren 1934 var usædvanlig tør, og mange små træer gik ud og måtte erstattes af andre. Den, hvis levevej ikke er afhængig af vind og vejr, forstår ikke, hvor meget det betyder. De lette jorder på Fladså havde brug for megen væde. Det var drøjt at se afgrøder svides af sol, vind og tørke, eller at se nysåede marker i sandflugt, at se vintersæden svides af nattefrost. I Danmark er det sådan, at den tid, da afgrøderne skal gro og sætte kerne, ofte er meget tør. "April måneds væde er bondens glæde" og "Maj måneds kulde gi'r lader fulde". Ofte var græsmarkerne gule af tørke. Hvor har vi ikke kigget længselsfuldt efter tordenskyer, der trak op, og skuffet set dem trække bort igen. Hvor har vi ikke glædet os, når der kom en god stille, silende regn, men ikke skylregn, der slog kornet ned eller frøene ud af det, som lå på skår for at tørres. Hvor har far ikke ligget om natten og lyttet efter regn, stået op for at se ud, om det ønskede vejr ikke snart kom.

Til gengæld er høsttiden i Danmark ofte regnfuld. Dengang da man endnu ikke kunne meje træske, blev negene sat op i lange "hobe" for at tørres, inden de kunne køres ind. Hvis det nu gav sig til at regne uafledigt, så måtte disse hobe flyttes fra sted til sted, for at ikke kernerne skulle spire. I 1942 stod negene endnu på marken efter midten af oktober og var nærmest blevet sorte af forrådnelse!

Far havde den gode egenskab, at han praktisk talt aldrig beklagede sig, dog hørte vi fra mor, hvor meget det pinte ham at se ødelæggelserne. Far prøvede på ikke at ærgre sig over det, som han ingen egen skyld havde i, det var straks meget værre, hvis han havde noget at bebrejde sig selv.

Som nævnt gik vi også alle tre i Lundby Realskole og befandt os udmærket der. Skolebestyrer Kjærum havde en særlig måde at holde os til ilden på, uden at vi følte os under tvang.

Da jeg havde taget præliminæreksamen, og Lise vist nok var i England, inviterede far og mor Christian og mig og Dia på en biltur til Jylland, hvor vi børn ikke havde været før. Turen gik på kryds og tværs op til Viborg og derfra ned ad Holmslands Klit til Ribe og Tønder og videre til Dybbøl og Als. Vi endte på Tåsinge, hvor onkel Poul og moster Esther var i færd med at bygge et dejligt sommerhus på Vindebyøre, men foreløbigt boede til leje i det idylliske Troense. Nu kom vi på Tåsinge sommer efter sommer, turede rundt på øen på cykle eller på Svendborgsund med onkel Poul i sejljolle.

I januar 1935 kom Lise hjem fra et kursus på Husassistenternes Fagskole i København. Hun begyndte at holde søndagsskole for sognets børn. Det var i princippet helt frivilligt, om børnene ville komme eller ej, men jeg ved naturligvis ikke, om nogle forældre skulle have lagt pres på deres børn til at gå "på gården". Efter Lise overtog mor søndagsskolen.

Pastor Glenthøj blev afløst af Axel Torm som sognepræst. I denne alvorlige og begavede, gennem-reelle og fromme mand fik mine forældre en trofast ven for livet. Jeg tror næppe, at noget menneske - i åndelig henseende - har betydet mere for mor, og måske heller ikke for far, end netop pastor Torm. Han var dybt engageret i Israels-missionen og dermed kom et nyt perspektiv ind i mine forældres liv.

.....

I september 1936 skulle de årlige efterårsmanøvrer atter afholdes i Sydsjælland, men denne gang med den afsluttende kongerevue på Fladså. Det var et arrangement, der tog sin begyndelse allerede i februar måned. Kongerevuen skulle foregå på de fire store, sammenhængende marker bag "de røde bakker", hvor plantningen med megen møje og mange skuffelser var igang. Der var ventet store skarer af tilskuere med ekstratog og biler. Det ville være uhyre fristende at gå op på de nyttilplantede bakker for at få udsyn over revuen, og far var meget nervøs for, at disse horder af mennesker overhovedet ikke ville ænse de bittesmå træer,

som ville blive trampet ned og knækket. Han bad om militærets hjælp til at indhegne bakkerne, så kun skovvejene ud til revuepladsen var tilgængelige. Militæret rådede jo over masser af arbejdskraft, som far mest havde set u-udnyttet, men det ville militæret ikke indlade sig på. Så gjorde far det på egen bekostning. Hegnspæle blev rammet ned og tæt besat med pigtråd, og på hver eneste pæl blev sømmet et skilt med tydeligt "Adgang forbudt".

Den 27. september skulle Akademisk Skyttekrops indkvarteres for en nat - i den gamle kostald. Det var en søndag, og alle de unge skytter og et nogenlunde tilsvarende antal af vore veninder var indbudt om aftenen til dans, punch og æbleskiver. Min mor var en trofast kirkegænger, også den søndag var hun i Mogenstrup Kirke. Til sin glæde og overraskelse så hun en soldat sætte sig på bænken foran hendes faste plads. Helt rørt prikkede hun ham på skulderen: "Vil De låne en salmebog"? "Tak, jeg har min egen"! Til hendes endnu større glæde og overraskelse gik soldaten også til alters! Nu så hun, at han var i løjtnantsuniform med eskolapstav på kraven. Uden for kirkedøren kom den unge militærlæge hen til mor: "Undskyld, men er det ikke Fru Gasmann"? "Jo! Men hvorfra ved De det"? "Mit navn er Niels Harhoff. Geo Ramm er min faster"! Oberst Axel Ramm og hans søde Geo var mine forældres gamle venner. Mor blev så begejstret, at hun straks indbød Niels til dansen den aften.

Lise var den aften i en bordeauxrød voilekjole med hvide blomster. Hun og Niels veg ikke fra hinanden, sad mest i sofa og talte, fuldstændig opslugt af hinanden. Niels var, som man kan forstå, en from mand. Lise var en from ung kvinde - og hun ville være diakonisse! Den beslutning turde hverken han eller hun anfægte. Men han ventede på Lise i otte år og fik hende!

Selve kongerevuen den 2. oktober fik vi megen fornøjelse af. Et par dage i forvejen var "Majestætens hest" ankommet med sin kgl. berider og fik plads i en folebox. Om formiddagen indfandt den kongelige familie sig på

Fladså med kronprins Frederik, kronprinsesse Ingrid og prins Knud i spidsen. De fik en let servering og var alle uhyre venlige. Kong Christian X skulle komme til sidst, og vi var meget spændt på, om han ville komme indenfor. Dronning Alexandrine var vist nok syg. Vi var opstillet på række uden for hovedbygningen, da kongens store bil rullede ind i gården. Amtmand Toft i uniform og med fjerbusk i hatten gik frem og hilste ærbødigt, Fru Toft afleverede et beundringsværdigt hofkniks. Majestæten talte lidt med far, og da vi alle havde fået et kongeligt håndtryk, hviskede prins Knud til ham: "Du må lige komme indenfor et øjeblik, det er sådan en pæn familie"! Så kom majestæten indenfor og blev anbragt i den ene af mors to broderede guldstole og fik et glas Sherry. Christian kom pænt bukkende hen med sin autografbog (som var den store mode dengang!). Alle de kongelige gæster havde allerede skrevet deres navne deri, og det gjorde kongen også - som de allerøverst på en side, så det umuligt kunne udnyttes som en underskrift. Mor sagde: "Christian, det er den største dag i dit liv, da kongen skriver sit navn i din bog"! Hvortil majestæten bemærkede: "Nej, min dreng, den største dag i dit liv bliver den dag, du gifter dig"! Med disse smukke kongeorde tog han afsked, steg til hest og red ud til revuepladsen, fulgt af sine to sønner og sin stab.

Selve kongerevuen var noget af en kold og langsomme- lig forestilling, da landets samlede tropper red, kørte og marcherede forbi, gjorde honnør og så deres "øverste feltherre" ind i øjnene.

Fars pigtrådsspærringer havde tjent formålet, ingen vovede sig ind i nyplantningerne.

Fra 1935 til 47 forefindes igen et hæfte med kladderbreve. Angående beplantning vil jeg citere et brev fra januar 1935, stilet til lensgreve Knuth, Knuthenborg: "Det kan vist ikke være rigtigt at jeg skulde have sagt at det eneste der lykkedes paa mine tørre Sandbakker var Abies Grandis, men rigtigt er det at den i de tørre Somre

har klaret sig bedre end Rød- og Sitka-gran. Ogsaa Nordmaniana har klaret sig bedre, men det skyldes maaske at jeg har plantet disse som 2/0 (2-årige?) Planter, hvilket jo giver større Sikkerhed for at de gror, men rigtig-nok ogsaa kræver et betydeligt større Renholdelsesarbejde igennem flere Aar. Det er forbavsende at se hvor stærkt Abies Grandis vokser til i Løbet af faa Aar, selv paa meget tør og let Jord, medens Nordmaniana er uhyre langsom. Jeg har plantet en Blanding af Rødgran og Nordmaniana paa Toppene, Rødgran og Grøn Douglas i Lavningerne og over det hele har jeg i hvert 4.Række og hvert 4.Hul i Rækken sat en Abies Grandis. Man indskrænker derved Brugen af de meget dyre Planter og bruger Rødgranen som Fyldekalk. Endvidere har jeg i 20.Række sat Østrigske Fyr i hver 4.Hul idet det var min Tanke at lade disse blive staaende som Overskygge for næste Generation. Jeg har nemlig haft saa langt bedre Resultat af Plantningen hvor jeg har kunnet bevare blot nogle enkelte Østrigere og Skovfyr som Overstandere end hvor Plantagen tidligere bestod af ren Rødgran, hvorefter jo intet kan blive staaende. Jeg vil absolut anbefale at plante nogle Rækker af Østrigske Fyr langs Udkanterne. Jeg ved godt at det er fristende at plante Sitka, som jo gror meget hurtigt paa den lette Jord, og som ogsaa taaler Blæst bedre end Rødgran, men mine Erfaringer, navnlig fra de sidste 5 a 6 Aar, med Sitka som er plantet i 1905 og 06, gaar ud paa at de ikke taaler Tørken paa den lette Jord, men ligefrem gaar ud, hvor der ikke er tilstrækkelig Vandtilførsel..."

I samarbejde med skovrider C.F.Ingwensen, Vejle, gjorde far en stor indsats i foreningen for Danske Småskove, som derved kom under regelmæssigt tilsyn under sagkyndig vejledning.

Skoven var og blev min fars store interesse og glæde. Udover de nævnte træsorter plantede han ogsaa andet, hvidgran og især lærk, cypres (til pyntegrønt) og hist og her satte han, blot for skønhedens skyld, en fin ædelgran eller bare en rosenbusk. Hyld kom af sig selv. Det skyldes

også fars personlige arbejde, at haven på Fladså efterhånden fik et væld af erantis, der strålede i det tidlige forår.

.....

Lise havde fra lille pige altid villet være sygeplejerske, men nu ville hun, som nævnt, gå det skridt videre: At blive diakonisse. For dem, som ikke måtte vide det, vil jeg oplyse, at en diakonisse er ikke en nonne. Søstrene på såvel Diakonissestiftelsen, Lucasstiftelsen som Philadelphia (ved Slagelse) hører til i Den danske Folkekirke på evangelisk-luthersk grund. Efter endt tid som elev og "prøvesøster" kan man aflægge et løfte - noget svarende til det løfte brudepar aflægger - foran alteret i kirken om tro-skab. I diakonissens tilfælde indebærer løftet ikke alene at være tro i barmhjertighedstjenesten som sygeplejerske, men også at forblive ugift og gå i diakonissedragt resten af livet. Sådan var det dengang.

For os alle var Lises beslutning noget af et chock, for det var jo et dyrt løfte at aflægge, hvis hun da kom så vidt. For at give Lise et indtryk af, hvad hun gik ind til, fik hun et fire måneders ophold på diakonissehjemmet "Friedensort" i Schlesien, hvor hun samtidigt kunne lære at tale tysk. Far fulgte Lise derned i januar 1937. Han kom hjem, dybt rystet - ikke over de barmhjertige søstre! - men over det opbud af tysk militær, som han havde set - bare fra toget - og ikke mindst i Nordtyskland. Hvad skulle det kæmpemæssige militære apparat dog bruges til? I de år lyttede far intenst til Nicolaj Blædels radioforedrag, en advarende røst, som Dansk Radio desværre, efter regeringens ønske, måtte lade forstumme.

Tante Anna Gasmann døde den 26. august 1937, 93 år gammel. Efter begravelsen på Næstelsø Kirkegård havde vi alle gårdens folk til middag. Hun var ét med Fladså, havde været med fra den første begyndelse, da hendes forældre gik igang med at skabe en gård af et forsømt ingenmandsland. Hun var kendt og elsket af alle på Fladså,

en rank, lille skikkelse, hun bevægede sig let og havde et venligt smil og et venligt ord til alle.

Vore forældre var altid villige til at følge deres børns interesser, men vi fik ikke lov til uden videre at rejse omkring alene uden at de havde hold på os. I de år gik Oxford-gruppe-bevægelsen som "et vejr" over Danmark. Troels blev grebet, han blev noget "fremmedgjort" for os andre, han var, med et gængs Oxford-udtryk, blevet "forvandlet". Jeg havde dog lyst til selv at få et indtryk af bevægelsen, og mor tog med mig til et stort møde i Ollerup i april 1936. Vi kom hjem derfra, uden at det havde fænget. Derimod blev jeg meget optaget af højskolemanden Arne Sørensen og hans budskab i tidsskriftet "Det tredje Standpunkt". Far kørte med mig til hans foredrag i Præstø i marts 1937, og der tilbød jeg Arne Sørensen min bistand, især med afsætning af hans tidsskrift og bog "Det moderne Menneske". I august tog far med mig til Fuglsølejren på Mols, hvor det politiske parti "Dansk Samling" blev til. Under en af de mange taler hviskede far til mig: "Tågesnak"!

Far og jeg drøftede mange ting i forbindelse med alt det, der åbenbarede sig for mig i gymnasietiden. Han havde et åbent sind, var aldeles fordomsfri, men havde sin livserfaring. Jeg var så lykkelig i de år, da jeg gik i skole i Vordingborg. På min fødselsdag i 1937 kom det fra hjertet: "Gid jeg kunne leve dette år om igen"! Og de ord glædede mine forældre sig over.

Her vil jeg citere lidt mere af min versificerede tale til fars 60-års fødselsdag - ti år senere:

Og når vi havde is på dammen,
 så laved far til os en karrusel!
 Vi mored os så dejligt sammen,
 fra barndomstiden har vi minder i et væld.
 For far var altid straks parat
 til kun at ville glæde os
 med rejser, danse og de to
 små hvide heste, alt til trods
 du sled mod tidens hårde tryk.
 Men vi så kun din ranke ryg.

For, far, du talte aldrig særlig
om, hvad der kunne være svært for dig,
du gav os tre en tid så herlig,
og dog forstod vi godt, det mener jeg,
lidt af dig selv, din kamp, dit værd,
din kærlighed til os og mor,
vi mærker gennem al din færd
den trofasthed, som i dig bor.
I gården her du lykken fandt,
hvor stærke hjertebånd dig bandt.

Og pligten lærte du os kende:
Hver morgen sendte du os glade ud,
når vi mod skolen næsen skulle vende,
afsted, på cykle eller hest, i regn og slud.
Og siden, da jeg voksede op,
vi drøftede ivrigt politik,
du fulgte mig i alt, ja selv
med mig til Arne Sørensen du gik!
Problemerne vi vendte op og ned,
og mine tanker fik du tit på gled!

Omkring nytår 1938 fik Christian og jeg lov til at tage på skiferie i Norge sammen med familien Møller. Ellers læste vi begge to til eksamen på kraft. I januar '38 begyndte Lise sin uddannelse i sygepleje på Diakonissestiftelsen, dog var hun stadig i privat tøj, når hun havde fri. Christian fik præliminæreksamen og jeg studentereksamen sidst i juni, og det blev fejret. Vore kammerater, lærere og andre venner var indbudt, 59 ialt til souper og dans. Vi havde atter bål på søen, en flåde med brændende kvas blev trukket midt ud på vandet.

Da jeg kom hjem fra translokationen, satte jeg mig ind i kontoret og græd, min lykkeligste tid på Fladså var forbi.

.....

Fra 1919 havde der været intensiv grusgravning i Stenskovven, som jo tilhørte Grevensvænge. Den havde været usædvanlig skøn med høje bøgetræer over åse og ned i slugter, hvor store sten var rullet ned og lå mosgroede i dalbunden. Selv husker jeg kun rester af denne pragt. Langsomt blev åsene forvandlet til store øde grusgrave. Tipvognstog kørte stort og småt materiale op til "Skærveknuseren", på en skrænt ved vejen mellem Mogenstrup og Bøgesø. Med øredøvende brag knustes de store sten mellem vældige

jernkæber og gled ned i rør med grus og småsten for at blive sorteret efter størrelse og med nye brag losses ud i andre tipvogne, der kørte hen til regulære godsvogne. Et jernbanespor var ført derud gennem ådalen fra Myrup - som min farfar i sin tid havde foreslået, men i andet øjemed. Tungt læssede, lange godstog rullede nu dagligt forbi Fladså og ind på banen mod Næstved. Udvasket sand blev spyet gennem et rør tværs over vejen og forvandlede området neden for Stenskovens til en ørken af sand. Mange mennesker fik arbejde der; de cyklede om aftenen hjem fra "Knuseren" helt grå af stensmel. Der var brug for masser af skærver og grus til jernbaner, broer, kajer og landeveje.

Vi var klar over, at stenene i Fladså Bakker ikke var så store og talrige som ude i Stenskovens. Dog føltes det lidt som eventyret om "den skjulte skat", der skulle blive vor redning. Det vil sige, jeg gøs ved tanken. Ødelæggelsen af det skønne, særprægede landskab var dyrekøbt, ikke mindst for dem, der levede i og med det, havde det lige uden for døren.

Der var imidlertid også andre, der gøs ved den tanke. Naturfredningsforeningen ville redde det, der var tilbage af åsen. I oktober 1937 fandt det første møde med Fredningsnævnet sted. Far engagerede højesteretssagfører Teist, som også førte sagen for onkel Knud Wolff-Sneedorff, der efter sin fars død ejede Grevensvænge foruden Engelholm.

For Fladsås vedkommende brugte fredningsnævnet det argument, at der var lagt fredsskovsforpligtelse på plantagerne, og at man af den grund ikke måtte grave, hvor skoven stod. Det argument havde i hvert fald ikke noget med åsens geologiske interesse at gøre, for man kunne jo plante skov igen, så snart gravningen var tilendebragt. Sagen stod på i årevis og endte med et kompromis, men derom senere.

.....

I 1938 stod det altså uklart, om alle bakkerne på Fladså ville blive fredet eller om en del af dem ville blive frigivet til stengravning. Far fyldte det år 50. Dagen før sin fødselsdag var han til et møde derom hos Teist. "Ingen Resultat" skrev mor i sin dagbog.

På selve fødselsdagen den 11.oktober fik kørerne igen mund- og klovsyge. Det var et smæk! Landbrugskrisen var endnu ikke overvundet, i hvert fald ikke på Fladså. Nu øjnede far ingen redning!

At fødselsdagsmiddagen måtte aflyses på grund af karantænebestemmelserne, var et mindre onde. Men disse bestemmelser gjorde det svært at komme i kontakt med andre angående de økonomiske problemer.

Ude i skoven mødtes far og mor den 15.oktober, både formiddag og eftermiddag med højesteretssagfører Teist og hans kompagnon Moltke-Leth. Og ude i skoven mødtes far den 16.oktober med sin gode ven Ferdinand de Neergaard, der var formand for bestyrelsen i sparekassen. Jeg tænker, at far og Neergaard har foretaget alle mulige desinficerende foranstaltninger, hvis der da ikke allerede var mund- og klovsyge på Gunderslevholm?

Samtalerne gik ud på, om far burde sælge Fladså, inden han gik totalt fallit, og om han i så fald kunne få en levevej i sparekassen ved heldagsarbejde.

Mund- og klovsygen på Fladså havde raset ud, og alt i forbindelse dermed blev desinficeret 31.oktober. Den 7.november blev der tappet blod af kørerne til serum. Den 14.november fik Ferdinand de Neergaard et apoplektisk anfald og han døde den 22.november. Den 1.december kom Teist og Moltke-Leth til Fladså, og da blev det besluttet at opgive Fladså.

Mor var helt slået ud og gik i seng. Dr.Ingerslev så til hende og skrev den 4.december: "Kære Flemming! ...du og dit har været i mine Tanker saameget i de sidste Dage.../ Jeg var altsaa ude hos din Kone, og jeg er bange for, at det var maadeligt med Lægegerningen den Dag.

Meget mere end Lunger, Hjerte og Nyrer var jeg optagen af det, hun fortalte mig. Og jeg var inderlig bedrøvet, dels ved at se hendes Sorg og Graad, dels ved at tænke paa alt det triste, hun fortalte mig. Helt uventet kom det jo ikke, du og hun har saa tit sagt, at det var en næsten umenneskelig Opgave at holde sammen paa Fladsaa-gaarden i disse Tider, og jeg har jo ogsaa vidst, at det var meget svært, og at al personlig Nøjsomhed og Flid maaske ikke var i Stand til at klare Skærene./...jeg har ingen Forstand paa Renter, Skatter, Gæld og Udbytte i Landbruget, men er det, som hun sagde, haabløst, ja, saa bliver ingen ringere, fordi han ser Sandheden i Øjnene og drager Konsekvenserne./ ...der er kun en Ting i Vejen, nemlig den gamle Gaard, som saa længe har været i Slægten, og saa Christian./..."

Midt i december kom far og mor til København i anledning af terminen og for atter at tale med Teist. Jeg boede nu hos Dia og gamle moster Astrid Bech i Classensgade 15. Far kom ind til mig på mit værelse og fortalte mig, at han var nødt til at sælge Fladså. Det forekom mig, at jorden brast under mig. Ganske vist, jeg selv skulle ikke mere bo fast på Fladså, det havde jeg grædt ud over. Men det gjorde mig så inderlig ondt for far og mor, at det håb, de havde slidt og slæbt for, nu var bristet. Det gjorde mig så ondt for Christian. Som en sød dreng på 12 år havde han besvaret forskellige spørgsmål i min vennebog; ud for spørgsmålet "Mit højeste Ønske" havde han skrevet: Eje Fladsaa! Det vidste vi jo, vi var flasket op med den tanke. Det værste var næsten, at fremmede mennesker skulle gå og betragte alt det, vi elskede, som deres eget, at vi ikke skulle have noget med Fladså at gøre mere. Det var som at miste fodfæstet, ståstedet i vores liv.

Christian, der nu var 16 år, begyndte som elev i Privatbanken den 1.april 1939.

Efter endt studentereksamen vidste jeg ikke nøjagtigt, hvad jeg ville være, der var så meget, jeg havde lyst til.

En særlig spændende kontorstilling, som jeg prøvede at dygtiggøre mig til, glippede. Mine forældre var af økonomiske grunde bange for et langt og krævende studium, de mer eller mindre overtalte mig til et kort studium, der kunne føre til en fastlønnet stilling. Resultatet var, at faster Elly skaffede mig ind på N.Zahles Seminarium efter nytår 39, men noget egentlig "kald" til at undervise børn havde jeg ikke. Min bagtanke var højskolen.

Far og mor tænkte på at slå sig ned i Vejlø. Derfra var der ikke langt til Næstved, men dog landligt, og der var ikke langt ned til Basnæs Strand, hvor mor kunne glæde sig over at se på vand! De havde kig på en grund i et hjørne ved Rettestrup Plantage, der mindede om skoven på Fladså. Den 19.april var far og mor alene til middag på Engelholm, og den 25.maj var onkel Knud og tante Misse alene til middag på Fladså. For onkel Knud var Fladså fra hans barndom som et andet hjem; derfor ydede han nu far et rentefrit lån, som hjalp over den akutte krise, således at far ikke var tvunget til at sælge lige nu.

Den sommer fik jeg lov til at besøge en veninde i Svejts. Den 9.august var det mine forældres sølvbryllupsdag. Den var der god grund til at fejre, for de havde stået last og brast i medgang og modgang.

For første gang blev det store billardrum taget i brug til middagsselskab, tømt for de sædvanlige møbler, men lange smalle borde stillet op i hesteskoform. Mor forsøvede aks til bordpynt, men pådrog sig betændelse i begge hænder, som med bandager var ganske uarbejdsdygtige. Sent på aftenen før den 9.august stillede gårdens folk en stor æresport op mellem de to midterste lindetræer i gården. Da far og mor gik i seng, hørte de stemmer udenfor: "Nu står den sgu"! "Nej, gu gør den ej"! Men den kom op at stå, pyntet med grønt, flag og blomster og deres initialer og data i transparent. Om morgenen skulle far og mor "vågnes mæ måsæk", som det

siges, men vi børn kom hornorkestret i forkøbet. På Lises initiativ havde vi skillinget sammen til to armstager af sølv; med tændte lys stod Lise og jeg med hver en stage i hånden og Christian mellem os med en buket. Og på Lises forslag sang vi de vers, som far havde citeret ved hendes konfirmation, de vers, som mor havde skrevet til ham kort efter deres forlovelse:

Lykken er ikke Gods eller Guld,
Lykken er ikke Storhed og Ære,
Lykken kan selv i den ringeste Vraa
Arbejdets Frugter paa Bordet bære.

Lykkeligst den, der har Fred med sig selv,
Fred med sin Gud og Fred med sin Næste,
gaar det i Verden saa op eller ned,
han har af Lykken dog vundet det bedste. (Gandrup)

Det var atter store ord, ihukommende den fortvivlelse, vi havde været igennem. Men de var sande nok. For os var Fladså ikke bare "gods eller guld", men en elsket plet, tre generationers livsværk, vores hjem og vores levesæt. Trods hjælp var en fremtid på Fladså usikker og vi havde set det i øjnene.

Om formiddagen var vi med den nærmeste familie til en kort altergangsandagt i Mogenstrup Kirke, mine forældre overrakte præsten en ny alterdug. Derefter kom der mange for at lykønske, og det strømmede ind med hilsener, blomster og gaver. Onkel Knud og tante Misse forærede dem en gammel, smuk norsk jernovn.

Middagsmaden blev bragt med "flyvende køkken" fra København; for første og - forhåbentlig! - sidste gang var maden på Fladså ikke god! Men ellers var det en strålende fest. Mor holdt en takketale til alle på egnen, der havde modtaget hende med uforbeholden venlighed, da hun som ung og ukendt kom dertil. Fru Tillisch havde skrevet en fiks sang på melodien "Kejseren af Kinesiens Land", hvor hvert eneste vers endte med "Fladsaa Jord". Jeg husker to af versene:

Vil man til Amtmandsmiddag ta,
hænder det, Gaarden blir brændt af.
Naar sig det første Chock har lagt,
faar man sit Hus i Orden bragt.
Paula kan Stuerne modernisere:
Varme, Kaminer og Lys med mere.
Flemming kan bade og trække i Snor,
skönt det gaar ud over Fladsaa Jord!

Da det var Flemmings Fødselsdag,
 sku han sin Krebsesuppe ha.
 Paula til Dammen glad gaar hen,
 fanger lidt Krebs, vil hjem igen.
 Pludslig hun glider og falder paa Halen,
 dumper i Vandet, der har vi Skandalen!
 Sjokker saa hjemad, mens Folkene glør
 paa Striberne hen over Fladsaa Jord!

Far og mor dansede brudevals. Ud på aftenen blev dansen afbrudt ved, at alle gårdens folk kom i fakkel-tog gennem haven, det var meget smukt. Faklerne blev kastet i et festligt bål på søen.

Næste aften var alle fakkelbærerne med deres koner til middag og dans, den første aften var vi 47, denne aften 49 til bords.

Mine forældre holdt bryllup kort efter 1.verdenskrigs udbrud. Kort efter deres sølvbryllup brød 2.verdenskrig ud.

Den 5.september blev privat bilkørsel forbudt, så far cyklede nu til sit arbejde i sparekassen. Den 9.september sad far ved sit skrivebord og sluttede et brev således: "Det er underligt at tænke paa naar man ser ud i de fre-delige Omgivelser her at der saa forholdsvis kort herfra spredes saa megen Død og Ødelæggelse; hvor er Menneskene en ækel Race".

Fra 7.oktober var der indkvartering af gardehusarer på Fladså. Luftværnskanoner blev opstillet på bakkerne, og der blev holdt flere alarmeringsøvelser. De medbragte deres dejlige heste. Christian og jeg tog hjem, så tit vi kunne og med de unge officerer red vi mange morsomme ture.

Den 22.oktober brændte et lille stråtækt hus bag haven, det var det sidste hus fra den gamle Fladsaa By.

Kort før jul tog hele indkvarteringen på juleferie og kom ikke igen. At have et forsvar parat, mente vor regering, var udfordrende for de krigsførende magter!

Den 14. januar 1940 var mine forældre i Vejle for at se på en villa, der var blevet ledig efter nogle gamle frøkner Friderichsen, mostre til tante Misse på Engelholm, som samme aften spiste til middag på Fladså sammen med onkel Knud. Tanken at sælge Fladså var endnu ikke skrinlagt.

Sidst i marts kom Lise hjem og sagde, at hun ville være rigtig prøvesøster på Diakonissestiftelsen og gå i den dertil hørende dragt, halvlång grå eller sort kjole med glat, hvid kyse. Hun overlod mig en del af sine personlige ting, bl.a. den signetring, som er omtalt s. 19.

Den tyske besættelse af Danmark gjorde et smerteligt indtryk på os alle. Christian og jeg oplevede den på nært hold i København. Næste søndag var vi hjemme. Kapitulationen var for far - som gammel officer - meget bitter. Jeg gik med far i haven, da nogle tyske militærfly strøg lavt over os. "Hvor er det sørgeligt", sagde far, "at man skal nøjes med at knytte hånden nede i lommen"!

Allerede den 20. april fik vi to heste fra Gardehusarregimentet udstationeret. Hestene "gik under jorden", der var ingen papirer på dem, de blev hos os og slap for at komme i tysk krigstjeneste. Det var meningen, at de skulle bruges som køreheste, men det havde de ikke prøvet før. Far satte dog sin vilje igennem, blev ved og ved, selv om hestene hoppede og sprang og lavede alle mulige numre; Christian Staldkarl syntes faktisk, at far var dumdrigtig, men med sin overlegne ro fik han efterhånden hestene beroliget og lært at gå pænt for vogn. Landauer og jagtvogn og char-á-banc blev pudset op og brugt i de kommende år. Louis Rasmussen blev kusk og trak i den gamle uniform. Selv satte far sig til hest igen og red lange ture med Christian eller mig, men kun i begyndelsen. Far og mor var flere gange til "Alsang" og til et foredrag af Claus Eskildsen.

Pastor Torm var, som nævnt, engageret i Israelsmissionen og havde mange jødiske venner. Efter Hitlers magtovertagelse i Tyskland i 1933 var mange unge tyske jøder kommet til Danmark for at uddanne sig i landbrug. De var Zionister og ville, når lejlighed bød sig, tage deres viden med sig til det, der dengang var det britiske protektorat Palæstina. Efter den 9. april følte de jorden brænde under sig; de var stadig tyske statsborgere og kunne tages som desertører. De måtte væk fra de landbrugsskoler, de var på. Far overlod en lille gruppe af disse jøder et tomt hus i Løjed. Ingen på gården drømte om at angive dem til tyskerne. De boede der i sommeren 40 og forsvandt så, formodentlig i en fiskerbåd til Sverige. Dette skete længe før, at den almindelige modstandsbevægelse gjorde sig gældende i Danmark.

.....

Det er et sørgeligt faktum, at krig kan få det danske landbrug til at betale sig. Far kunne med tak betale onkel Knud lånet tilbage med renter. Det havde været en hjælp i nøden!

Den 27. december 1940 skrev far: "Hr. Grosserer Bertelsen! Da jeg har under Overvejelse selv at overtage min Jagt igen, tillader jeg mig herved at opsige Lejemaalet. Jeg vil gerne bringe Dem min Tak for den hensynsfulde Maade hvorpaa De og Deres Jagtfæller i de forløbne Aar har drevet Jagten./ ...mange gode Ønsker for 1941. At Aaret skulde blive glædeligt er der vel desværre ikke megen Udsigt til, men vi har jo endnu Lov til at haabe". Siden 1927 havde far ikke haft råd til at være sin egen jagtherre, nu havde dette ændret sig. Mærkeligt nok, de to kladdehæfter, der findes fra min fars hånd, er begge præget af krigstid.

Far beder en konsulent om vejledning i opfedning af kaninunger ved græsning i bure. - Staten ønsker sukkerroearealet udvidet. - Der graves atter tørv. - Der koges sæbe af svin. - Landbrugsministeriets Erhvervsdirektorat

anmodes om dispensation mod forbudet mod at slagte lam. Der er ikke tilladelse til at beholde havre eller andet korn til får. Statens Kornkontrol anmodes om tilladelse til indkøb af havreskalsmel til fårene. Besætningen består den 3.marts 1942 af:

- 3 Væddere.
- 100 Moderfaar, dels drægtige, dels diegivende.
- 102 Lam, født i Tiden 18.Januar - 2.Marts 1942.
- 10 ikke drægtige Faar.
- 10 Fjorlam.

Indbetalte beløb til Danske Skovejeres Merhugstfond (et udpræget krigstidsfænomen) kan fradrages den skattepligtige indkomst. - Kornnævnet forlanger al sæd tærsket inden 1.februar 44. Da 2/3 af al sæd på Fladså i begyndelsen af december 43 endnu er utærsket, anmodes Direktoratet for Vareforsyning om tilladelse til at bruge mere end de tilstedte 3.000 kwh. pr.kvartal i vinterhalvåret 1943-44. (Tærskværket blev nu drevet med el). - Landbrugsministeriets Gødningsnævn anmodes i januar 44 om en tildeling af 15.000 kg Thomasfosfatmel til de laveste græsarealer. anbefaling vedlægges fra konsulent Munch, Haslev. En jordbundsanalyse foretaget allerede i 1941 viser, at arealerne er meget fosfattrængende.

Far besøgte os af og til i København, når han var til møde, enten hos Teist eller til Trifoleumsmøde eller det, som gamle moster Astrid elskede at høre ham sige i ét åndedrag:

DESAMVIRKENDEDANSKELANDBOFORENINGERSPLANTEAVLSUDVALGSMØDE.

I marts 1942 var Christian på session og blev taget til trainsoldat, men under den tyske besættelse var dette nærmest en formssag uden realitet. Christian fik i juni sin bankeksamen og til 1.juli 1942 kom han hjem til Fladså for at uddanne sig i landvæsen. De økonomiske forhold havde ændret sig så meget, at Christian kunne imødesee en fremtid på Fladså. Men banktiden havde givet ham godt kendskab til pengevæsen.

Jeg fik, ligeledes i juni 42, min lærerindeeksamen. Jeg havde da været forlovet med Troels i det meste af et år og kom nu hjem for at lære husholdning på Fladså.

At vi endnu havde vores far, var lidt af et under. Den 5.maj var han blevet overfaldet af en af tyrene. Vi havde ind imellem ret uvane tyre. Denne gik løs på far ude på Løjedvejen. Lykkeligvis kunne han rulle sig ned i en smal grøft, men han troede faktisk, at hans sidste time var kommet, da tyren stod over ham; om end den ikke kunne stange ham nede i grøften, kunne den meget vel have trådt ham ihjel. Nogle tililende folk fik den gennet væk og hidset ned.

Mit bryllup med Troels skulle stå 14.oktober. Han var ansat i Udenrigsministeriet som fungerende sekretær; festen var nær blevet forpurret ved aktiviteten omkring telegramkrisen mellem Christian X og Hitler.

Det var første gang, der skulle holdes bryllup på Fladså, og mine forældre satte alle sejl til. Da vi sent om aftenen før bryllupsdagen satte os ned i spisestuen for at puste ud over en kop aftente, gav far sig til at synge Skrivers Hans' sang fra "Eventyr paa Fodreisen", han kunne alle tre vers udenad og han mestrede det brede sjællandske sprog. Sidste vers:

Og finder jeg en Pigelil,
ret saadan som jeg vil,
da fejrer straks mit Bryllup jeg med Glæde.
Og Egnens Mænd og Kvinder,
de skal bydes ind dertil,
og de skal faa, saa meget de kan æde.
Ja, der skal være Spil og Dans tre hele "Daw" i Rad,
for Kærlighedens Lykke, den gør jo Hjertet glad!
Saa kan man sagtens lidt derpaa spendere!

Mogenstrup Kirke var en skønhedsåbenbaring af lys og efterårsblomster i glødende farver. Mor havde lånt små ægte tæpper til at dække kokosmåtterne, der hager sig fast i et brudeslør. Vi spiste atter oppe på "Billardet". I disse krigs- og rationeringstider var maden helt overvældende, især for københavnernes. Der gik et sus af betagelse gennem gæsterne, da syv gæs blev båret ind, og som et eventyr var det at få ægte chokoladesauce til isen! Desværre gik far istå midt i sin tale og måtte undskyldende sætte sig ned. Min ven på gården, gamle Lars Peter Rasmussen, havde ikke alene givet os et manglebrædt, men

havde fået en "rimsmed" til at lave en meget sød sang; den gik på melodien "Den evigglade Kobbersmed", hvor hvert vers ender med en ustyrlig masse "Tra-la-la". Det var ikke lige min mors smag, men det måtte hun finde sig i. Mor havde mange gode idéer, men nogen af dem var lige lovlig stærke. Således ville hun ikke, at jeg måtte forlade mit barndomshjem under spøg og skæmt, det skulle gå højtideligt til, og derfor blev "Altid frejdig naar du gaar" sunget, mens vi gik ud til landaueren - eller som en spøgefugl sagde: "Da de gik i kareten"! - Næste aften var vi hjemme til middag og dans for gårdens folk, som jeg holdt meget af.

Christians første plads som landvæsenselev var på Engelholm. Han havde endnu ikke aftjent sin værnepligt, da tyskerne afvæbnede det danske militær 29. august 43. Hans næste elevplads var på Idagård ved Slagelse, og her blev hans værnepligt ændret til at være "føl", følgesvend for politibétjente på gaden i Slagelse.

Lise havde alligevel ikke kræfter til at gennemføre diakonissetjenesten. Den krise, hun var igennem, tog ikke så lidt på mor. Men den trofaste Niels stod parat, og i juni 44 blev de forlovet.

Den 25. maj var chefen for Grænsegendarmeriet, oberst Paludan-Müller, efter sin enlige ildkamp mod Gestapo, blevet brændt inde i sin embedsbolig i Gråsten; i Syd-sjælland gik det fra mund til mund, at han skulle begraves fra Snesere Kirke den 1. juni, efter tysk ordre i allerdybeste stilhed. Vi var en hel vognfuld, der kørte derop, og kirken var stopstuvende fuld af mennesker, der ønskede at vise den heltmodige mand den sidste ære.

Det endelige opgør i krigen nærmede sig. I samme juni måned var mine forældre til møde i Næstved, hvor mor meldte sig som "Lotte" i Danske Kvinders Beredskab (DKB). På Fladså blev der anbragt et lager af feltsenge; mor og andre gæve damer syede papirsmadrasser og vaskehuset blev forberedt til at fungere som feltkøkken, alt beregnet på at imødesee katastrofe og evakuering.

Overlæge Tønnesens kone var leder af det lokale DKB; overlægen selv var leder af den lokale hemmelige modstandsgruppe. På hans opfordring udpegede far nogle egnede steder i Fladså Bakker for natlig modtagelse af containers med våben fra Royal Air Force; men disse eventuelle landepladser blev aldrig taget i brug. Dette har jeg fået at vide af pastor Torm, der havde fars fulde tillid. Til os andre sagde far ikke et ord om det, heller ikke senere hen.

Dog tror jeg, at mor havde en anelse og var ængstelig. En dag kom to menige tyske soldater op gennem gården og ringede på hoveddøren. Mor åbnede døren og stirrede på dem. "Eier"? spurgte de. "Han er ikke hjemme"! svarede mor, der ikke forstod, at de spurgte om æg. Hun knaldede døren i, og de sjokkede af.

Lises bryllup med Niels var berammet til 16. september 44. Den 21. august ville mor til København for at møde Lise. Idet mor på Lov Station steg ud af landaueren, gik hestene nogle skridt frem, mor faldt og fik sin arm ind i vognhjulet. Med brækket arm havde hun en smertefuld rejse. Lise stod på perronen og fik straks mor ind på Diakonissestiftelsen. Derfra fulgte Lise mor hjem, kun ti dage før brylluppet. Det blev fejret som mit, kun havde de mellem-liggende krigsår sat deres præg på alt.

Pastor Torm var aktiv med spejderbevægelsen, som fik sin trop i hans pastorat. Mine forældre imødekom hans arbejde med glæde også på det område. Der var bestandig spejderlejre og -møder på Fladså. I november 44 fik far "Den hvide Liljenål" som tak fra Spejderkorpsset i Danmark.

DKB holdt en række møder i foråret 45. Ved befrielsen den 5. maj var der voldsom glædesstemning i Næstved; den 6. maj pyntede far og mor kirken i rødt og hvidt til takkegudstjeneste.

DKBs indsats blev derefter at hjælpe hollandske jøder, der havde ført en kummerlig tilværelse "under jorden". Mine forældre havde et ægtepar ved navn Engers som gæster i

en måned og blev så gode venner med dem, at de kom tilbage en sommer. Han havde været gymnasielærer i matematik før besættelsen.

.....

De børn, som Lise og jeg fik, tre hver, blev af vore forældre omfattet med den største kærlighed. Vi kom til Fladså med børnene allerede som nyfødte; der var ikke grænser for hjælp, omsorg og medleven.

Efter nytår 1946 følte far sig sløj og skrev et testamente i tilfælde af, at han skulle dø, før Christian kunne overtage og drive gården selv. Der blev atter konstateret et mavesår, men det blev behandlet så godt, at det ikke mere brød op.

Den 22.april 1947 kunne vi fejre, at Fladså havde været 100 år i familien Gasmanns eje. I den anledning forærede mine forældre en syvarmet lysestage til Mogenstrup Kirke. Atter blev "Billardet" ryddet til en stor fest. Den 20.april døde Christian X og der blev påbudt landesorg. Mine forældre ville dog så gerne samles med familie og venner på jubilæumsdagen. Landesorgen blev udvist ved, at damerne blev bedt om at komme i sort, og dans efter middagen blev opgivet. Det blev en meget smuk fest. Jeg havde skrevet en sang på melodien "Det haver saa nyligen regnet":

Hjem og jord har på Fladsågård vi ejet
et århundred, fra grunden her blev lagt.
Hjemmets liv blev med kvindehænder plejet,
og en avlsgaard på fode her blev bragt.
Her var opgave sand
vel for kvinde som mand
til at fremme en del af Danmarks Land.

Gård og gavl blev af åsens stene bygget
stadig dyrket den stenbestrø'de jord,
golde ås blev af mørke graner skygget.
Overalt kan vi finde slægtens spor.
Og som bygerne går,
her en afgrøde står
mellem folde med græs til føl og får.

Her er smukt i plantagens lune kløfter,
hyld og rose står mellem gran og lærk.
Op fra marken maskiners sang sig løfter,
som nu ledsager mandens støtte værk.
Popler knejsende stå
langs den snakkende å,
hvor det græssende røde kvæghold gå.

Gennem Elnalundens yndefulde skovbryn
 blev i årene kirkestien trådt
 I gudsordet der fundet blev et livssyn,
 som har båret igennem stort og småt.
 Hjemmets dør åben står,
 mange gæster vor gård,
 venskab knyttes, som led for led består.

Og vor tak går til gud for al vor lykke,
 hjemmets lykke og arbejdsdagens tarv.
 Og om her eller der vi bo og bygge,
 vil vi søge at løfte fædres arv.
 Tiden skifter sin gang,
 altid ny er dens klang,
 men bestandig i tak en arbejdssang.

.....

Sommeren 47 kom en sydslesvigsk skolepige på ferie; det var ikke nogen succes og blev ikke gentaget. Og samme sommer flyttede pastor Torm med sin familie til et bedre embede i Vangede og efterlod et stort savn, især hos mor. Men hun havde en speciel glæde i august. Gennem de senere år havde mor igen holdt sommerferie i sit elskede Hornbæk. Nu var det 50 år siden, hun først havde været der, og hun samlede sine lokale venner, blandt dem flere af den stoute fiskerslægt Kuhlmann, til en lille fest og sagde dem tak for deres trofasthed.

I slutningen af november 1947 var der et forslag fremme i Rigsdagen om, at der ved salg eller overdragelse til familie af større landejendomme skulle afstås en vis procentdel af arealet til Staten til senere udstykning. For at komme denne lov (der aldrig blev vedtaget) i forkøbet, overdrog far Fladså til Christian ved salg pr. 1. februar 1948. Men hensigten var, at Christian skulle overtage gårdens drift i 1952, når han fyldte 30 år. Ved salg af landejendomme bliver "gårdarvingen" tit begunstiget i forhold til sine søskende for at kunne bevare gården i slægtens eje. Således overtog Christian - ligesom far i sin tid - Fladså på lempelige vilkår; men til forskel fra dengang kunne Lise og jeg ikke - i tilfælde af vores forældres tidlige død - få vores andel i boet udbetalt før efter en vis årrække; dette ville give Christian lejlighed til at konsolidere sig, før udbetalingen til os skulle finde sted.

På det tidspunkt var fredningssagen om Mogenstrup Ås afsluttet således, at kun de geologisk og botanisk særligt interessante dele af den var blevet fredet. På Fladså var det åsen sydvest for landevejen og til skellet mod Rønnebæksholm, der blev fredet, mens resten, nordøst for landevejen og til skellet ved Stenskov, blev frigivet. (På Rønnebæksholm blev "Fruens Plantage" fredet, resten frigivet). Men endnu var der så rigeligt materiale i Stenskov, at et stenbrud på Fladså hørte fremtiden til. Men, eftersom Christian var blevet begunstiget for at kunne bevare gården uden for store økonomiske vanskeligheder, sagde far til ham: "Hvis stenbrudet kommer igang, så glem ikke dine to søstre"!

I oktober 48 fyldte far 60 år, og den sædvanlige fødselsdagsmiddag blev afholdt, med lidt flere gæster end ellers. Jeg har på s.273 og s.314 f citeret de første dele af min versificerede tale den aften, her følger de sidste:

Og, far, jeg husker nok din glæde,
 da du blev bedstefar til vores dreng,
 du kunne tit på listefødder træde
 hen for at se på gutten i sin seng.
 Nu myldrer det med børnebørn,
 de elsker deres bedstefar,
 ja, "Beba" hist og "morfar" her!
 Hver ferie atter de indtar
 den hele Fladsågård med storm,
 det er nu blevet deres norm.

Men, far, når vi i dag dig hylder
 og bringer dig en tak så stor,
 så ved vi, at vi også skylder
 at rette takken imod mor.
 For, far og mor, I var jo ét
 på hver sin vis I begge to
 jo inde for det samme står.
 Jer troskab, kærlighed og flid
 den vil vi mindes hver en tid.

Et halvt år senere fik mine forældre et hårdt stød. Sparekassen havde gennem en årrække udvidet med filialer her og der. Kronen på værket var en stor hovedafdeling i en hjørneejendom. Den gamle var lille og meget beskeden.

Sparekassen arbejdede i skarp konkurrence med Disconto-banken, som havde ladet en imponerende bygning opføre på Akseltorvet.

Den 24.marts 1949 var Strüwing træt og blev syg under bestyrelsesmødet. Han kom på sygehuset med en hjernelammelse og døde uden at være kommet til bevidsthed. Derpå begyndte lavinen at rulle. Direktøren havde, uden tilsynsrådets vidende, udskudt betalingen af regningerne og gjort det på en måde, at ingen havde opdaget, at sparekassen på det nærmeste var gået fallit.

I april var far to gange i København og en gang i Nyborg, videre gik det i maj med de pinagtige møder. Til slut var tilsynsrådet i Vejle hos amtmand Herschend, der var formand for Sparekassernes Hjælpefond. Men der var ingen hjælp at hente for det ulykkelige tilsynsråd: Alle måtte gå af. Far ramte det særlig hårdt, fordi han i 15 år havde haft et nært samarbejde med Strüwing, der altid før havde været til at stole på. Også fars halvdagsstilling røg. Den 23.juni var hans sidste dag i sparekassen. Mor skriver i dagbogen: "En Sorgens Dag". Far, som var hæderlig i bund og grund, havde ikke drømt om at blive ført bag lyset. Dette kunne han altså bebrejde sig selv, og det var tungt både for far og mor. Det ældede dem.

Hvad gik der af mor den 30.september 1949? Hun skriver i dagbogen: "I Næstved. Jeg købte Cigaretter til mig selv og røg dem hos Søeborg". Mor røg - ligesom far - en enkelt cigaret i ny og næ, men det var vist den eneste gang i hendes liv, at hun købte cigaretter til sig selv, og hun gik så at sige aldrig alene på konditori. Dér sad mor ved et lille bord og røg en hel pakke cigaretter! Hvad var årsagen?

En glæde var det, at Grevensvænge atter blev beboet af familien Wolff-Sneedorff. Erik, den næstældste søn fra Engelholm, overtog gården fra 1.november 1949. Han var under et længere ophold i Afrika blevet gift med Kirsten, f.Hansen; et ualmindeligt kvikt og hjertevarmt par, meget trofaste venner.

Det tog også noget på mine forældre, at Christians forlovelse med Helle Friis viste sig at være en misforståelse. Hun var datter af apotekeren i Vordingborg.

Forlovelsesfester blev fejret både der og på Fladså i juni 1950. Inden jul var forlovelsen hævet, de to passede ikke sammen. Men til Helle stod en frier parat, vores fætter og meget nære ven Jens Lorck! Det blev et lykkeligt ægteskab, og de foldede sig strålende ud i de år, han var stiftsamtmand i Ålborg.

Mor forberedte alting i meget god tid, således også Christians overtagelse af gården. Far holdt bestemt på, både i sin ungdom og nu, at den, der driver gården, må bo på hovedbygningen, hvad enten han er gift eller ungarl. Far og mor ville altså til 1. november 52 flytte op i villaen. Allerede i januar 51 var de med en blikkenslager deroppe for at se på mulighederne for en udvidelse og modernisering af huset. Ind imellem sad mor i ugevis ved symaskinen og sømmede lagner til den store folkehusholdning. Der skulle være orden i tingene, når hun overgav huset til Christian.

I sommeren 51 stod der meget fine afgrøder på Fladså. Hen på efteråret bredte en ny epidemi af mund- og klov-syge sig. Den 4. januar 52 kom sygdommen til Fladså, men i let grad, varede kun 14 dage; veterinær-videnskaben havde gjort fremskridt.

Lørdag den 5. april blev faster Misse (Ida Marie) viet i Helligåndskirken til Carl Christian Aasted, kaldet Lasse. Han var håndværker ved DSBs maskinafdeling i København. I besættelsens sidste år havde han været jernbanesabotør. For at dække sit alibi fik han - af mig ukendte grunde - ophold i mine to fastres hjem, Rothesgade 17. Hans pistol var gemt i et smukt ur. Faster Misse kunne ikke stå for denne modige mand og han ikke for hende, der var så ungdommelig og frisk. Men han var gift. Der gik 8-9 år, før de kunne få hinanden. Som ægtepar kom Lasse og Ida Marie meget hos mine forældre, han havde et godt humør og megen sund sans. Et stolt øjeblik var det for de to, da Ida Marie nytårsnat førte eksprestogets lokomotiv over markerne på Fladså!

Den 1.maj 1952 flyttede familien Wulff ud af villaen, hvor de havde boet i mange år til gensidig glæde. Nu kunne far og mor begynde at indrette sig. Huset var indtil da totalt gammeldags, nu blev det så moderne som dengang muligt. Huset blev forlænget mod øst med en rummelig spisestue med udgang til haven. Bag det blev indrettet et pigeværelse. Ovenpå blev der en stor balkon uden for soveværelset. Forlængst havde far plantet grunden til, helt ned til avlsbygningerne, og mor fik anlagt en græskørebane, der, kantet med rosa rugosa, slyngede sig op mod huset.

Troels og jeg var jo farende folk. Nu agtede Lise og Niels sig til Etiopien med deres tre børn. Den 25.maj var vi alle samlet på Fladså, for sidste gang i vore forældres hjem der.

I juli var Israels-missionens Verdenskonference under pastor Torms ledelse inviteret til te på Fladså, og mor var i sit es!

Desværre var den nye præst Edwin Brandt ikke nogen ven i huset. Han og især mor stod hinanden meget fjernt. De havde nogle timelange drøftelser, hvor de ikke fandt hinanden. Til slut opgav mine forældre - stort set - at gå i kirke i Mogenstrup, men flakkede rundt til omegnens kirker.

Den 1.november 1952 kom Christian hjem for at overtage ledelsen af Fladså. De tre spiste sammen om aftenen på hovedbygningen. Så tog far og mor hinanden i hånden og gik op til deres nye hjem.

.....

Villaen havde fået navneforandring til "Møllebakkehus", og mor havde indrettet det med sin sædvanlige gode smag og sans for hygge. Far beholdt ledelsen af skoven, som jo var hans hjertebarn. I de senere år havde far ladet plante endnu mere til langs åsens sydvestlige kant. I telefonbogen stod de under "Fladså Skovkontor".

Lige før jul 1952 fik far et voldsomt anfald af galdesten og kom på sygehuset. Troels og jeg kom fra Flensborg med vore børn for at være Christians gæster i julen, som mor naturligvis deltog i. Til nytår spredtes vi; da sad mor alene på "Møllebakken" med den trofaste Brautsch, der allerede havde været forvalter på Fladså i en del år.

Men så snart far var rask, begyndte de at have gæster til små og store middage, hjulpet af en ung enepige og trofaste koner på gården. Boende gæster havde de også. Mor brækkede armen og far fik nyt galdestensanfald i løbet af sommeren.

Mor var, som sagt, ikke ivrig for at rejse til udlandet. Far og mor havde besøgt os i London i julen 1946. Nu i 1953 besøgte de os i Bonn, og vi fandt en yndig lille by til dem ved Mosel, hvor de begge nød at være.

Meget typisk for mor er følgende: Hun havde fået en finger ind i kamhjulet på rullen, hun kom på skadestuen og fik den syet sammen, hun fik hjælp af den stedlige sygeplejerske til at ordne læsionen, alt sammen på det offentliges regning. At hun var uarbejdsdygtig i nogen tid, havde ikke kostet hende en øre. Så kom vores ven "Fippen", biavler Jens Peter Andersen, udsendt af sognerådet med vist 200 kr., som hun skulle have i skadeserstatning. "Ikke på vilkår"! sagde mor, "jeg har fået al den hjælp, jeg behøvede"! Men det var en ordre: "De skal have de penge"! Mor syntes, at dette vanvid burde fejres: En sommeraften, da den unge pige havde fridag, sad familien og nød hver en halv hummer! Men mor var alligevel så loren, at hummerskallerne blev gravet ned i haven samme aften, for ikke at vække forargelse!

I december 1954 kom familien Harhoff tilbage fra Ethiopien, Lise desværre ret nedbrudt over oplevelserne. I de følgende år svingede det stærkt, Lise havde gode perioder, hvor hun udrettede det utroligste, og dårlige

perioder, hvor hun ligesom gav op, undertiden måtte indlægges. Mor og far fulgte hendes sygdom med inderlig medleven, hjalp hver gang der var hjælp behov.

Pastor Brandt havde arbejdet ivrigt for at få en bedre bolig end den gamle præstegård, som han kaldte en "rotterede". Ønsket var ikke urimeligt, og far gjorde en stor indsats for at erstatte den ældste og dårligste længe i stuehuset med en nybygning, der passede ind i det gamle miljø. Mor havde i de tre forrige præsters tid haft stor glæde af at komme i de venlige omgivelser, men under den nuværende præst ingen åndelig støtte kunnet hente der. Hun satte sig ned og skrev 7.-8.oktober 1955 følgende digt, som dog aldrig kom længere end til skrivebordsskuffen:

Du gamle, kære Præstegaard,
ja sandt, Du gammel var,
saa hellig dog, en Mindekrans
Din lave Bygning bar!
Bag Druevinens gyldne Løv
og under straatækt Tag
der lød saa mangt et Alvorsord
i Tidens travle Jag,
som gav mit bange Hjerte Ro
og fyldte det med Tro.

Du gamle, kære Præstegaard,
ja sandt, Du gammel var
og fugtig vist og ubekvem,
men Aanden ren og klar.
Det Ord, en Rotterede, skar
sig i mit Hjerte ind.
Jeg mindes Dig i Kærlighed
med et taknemligt Sind
for Vennelag i Glædens Tid
og Trøst i Sjælens Strid.

Du gamle, kære Præstegaard,
ja sandt, du gammel var,
men hvor Du stod de Hundred Aar,
en ny sig hævet har.
Saa rød, saa hvid, saa dansk i Stil
med Nutids Krav i Skød,
men da Din gamle Bygning faldt,
min Afskedshilsen lød:
"Hav Tak for Dine hundred Aar,
Du gamle Præstegaard".

.

I 1956 kom "Fladså Stenbrud" igang. De mange nye vej-anlæg, brobygninger og ikke mindst de bombehærgede kajer i Hamburg og Bremen gjorde behovet for sten og grus så stærkt, at tipvognssporet fra Stenskoven blev lagt ind på Fladså, hvor gravkøerne åd sig frem. I Tyskland er der langt strengere regler mod ødelæggelse af landskaber og kyster end hos os. Derfor var der et stort marked i Tyskland for danske sten.

Christian glemte ikke os andre. Selv beholdt han foreløbig kun 40% af proventet, far og mor fik 20%, så længe én af dem levede, Lise og jeg fik hver 20% i 20 år fremefter. Det var smukt gjort.

Da Troels og jeg gik en tur, stod vi pludselig foran et gabende hul, der hvor min barndoms yndige stier havde slynget sig, bakke op og bakke ned. Da græd jeg: U-igenkaldeligt væk! Men vi var taknemmelige for "stenpengene", som Christian gav os. De kom til megen nytte. For Christian selv betød stenpengene en virkelig lettelse i gårdens økonomi og satte ham senere istand til at udbetale Lise og mig arven efter vores forældre - flere år før det tidspunkt far havde sat som sidste frist.

I 1956 fejrede de svenske jernbaner deres 100-års jubilæum med billige rejser i Sverige. Far ville se skov, så de kørte kun om dagen, fra Skåne til Lapland. Selv far blev efterhånden lidt træt af at se idel træer, med kun en elv eller et hus til at bryde ensformigheden. Hvor ængstelig mor end var for at rejse, så nød hun dog den storslåede natur i Lapland.

Efter gentagne galdestensanfald blev far opereret af overlæge Tønnesen i februar 57. I marts holdt mor for sidste gang den søndagsskole, som Lise havde startet i 1935; men mor havde mange andre jern i ilden. I en år-række holdt hun kvindemøde en gang om måneden, og hun havde en fast kreds af gamle, som hun regelmæssigt besøgte; når én døde, fandt hun en anden, men en veninde i Næstelsø blev 101 år. Mor var aktiv i Røde Kors. Og

hun var flittig i sit hus, henkogte pærer og champignons, pillede nødder op og konserverede dem, syltede græskar og marmelade, lavede kvædebrød, strøg servietter og meget andet.

Mor og far havde haft en bridge-lærerinde boende, nu havde de megen fornøjelse af en bridgeklub med Thora og Willy Tillisch og nogle nye venner: Fru Thymann fra Snertingegård og amtmand Topsøes fra Sorø, som efter pensionering havde slået sig ned på Christinelund ved Præstø Fjord. Ofte var Christian med. De kom på skift hos hinanden med en lille middag og hyggeligt bridgespil.

I sommeren 57 blev der for første gang mejetærsket på Fladså. Efter krigen var der først købt én traktor, så én til, stadig mer blev landbruget mekaniseret og hestebestanden indskrænket.

Også andre gode dyr forsvandt. Krebsene frøs ihjel i de strenge vintre under krigen og nye krebs ville ikke være der. I flere år kom der kun en enlig gammel stork, efter ham ingen. Selv fårene - med den urgamle tradition på Fladså - måtte vige for stude, efter at løse hunde gentagne gange havde flænset alt for mange af dem på natlige jagter; men fårene gik endnu på bakkerne i mine forældres sidste år.

Hvert år i maj tog mine forældre til Indremissions store møder på Nyborg Strand; der hentede mor den åndelige ballast, hun havde brug for. Men i maj 58 var mine forældre desuden på en privat selskabsrejse til Sicilien. Mor var syg af angst, tryglede om at blive fri, men afsted kom hun dog - for fars skyld! - og vendte hjem, jublende af begejstring!

Da far fyldte 70 år, holdt Christian en stor fest for ham. Far holdt en meget smuk tale:

Jeg ved et Sted, hvor der er godt at være,
hvor Livet synes som en Højtidsfest.

Disse to linier var fra en sang om Fladså, skrevet til hans forældres sølvbryllup i 1912. Og om sig selv:

Sol i Aftensvale,
 lær mig den Kunst at dale
 og som Du, naar Sol gaar ned
 at spejle lidt af Himlens Fred!
 Lær mig, Sol, at dale!

Far havde ganske vist blandet to vers sammen af Chr. Richardts digt: "Lær mig Nattens Stjerne" - men det forstyrrede ikke meningen, udtalt af et stilfærdigt og fromt sind.

På opfordring gentog jeg den versificerede tale fra fars 60-års dag. I mellemtiden havde han fået sit livs hårdeste stød, som gav anledning til et sidste vers, som jeg tilføjede:

For ti år siden da du fyldte
 tres år, jeg sagde disse vers.
 Den tak, som vi dig dengang skyldte,
 er større nu, du blir halvfjerds.
 For gennem alt, hvad der er sket,
 har du bevaret al din ro -
 din kærlighed og tillid er
 et sikkert anker, kan du tro.
 Gid vi end længe må få lov
 at se far gå i Fladså skov.

Senere på måneden indbød mine forældre gårdens folk til en fest på Mogenstrup Kro og derpå havde de selv menighedsrådet til kaffegilde.

Da Troels og jeg i begyndelsen af 1959 flyttede til Paris, fandt vi det rigtigst at lade vore tre børn fortsætte med dansk skolegang. Vore to sønner, Christian og Claus, kom på Herlufsholm og fandt en fast ankerplads på Fladså. Merete boede i Møllebakkehuset i 1 1/2 år, indtil hun havde taget mellemskoleeksamen i Vordingborg. Hun cyklede frem og tilbage til Lov for at tage toget derned, men var vejret alt for galt, kørte far hende i bilen. I snestorm kørte far hende på hestekælken, skrappe ture, en gang væltede de i snedriverne.

Den 5. juni 1959 fortalte Christian om sin forlovelse med komtesse Marie-Louise Knuth, en uge senere kom hun første gang til Fladså. Endelig havde Christian fundet den rette! Mor kunne, på trods af sine egne sørgelige erfaringer som ung, ikke dy sig for tydeligt at demonstrere,

at hun selv var den gamle frue på gården. Indrømmes skal det, at problemet er ekstra stort på en familiegård. Det havde vist sig, først mellem Anna og Elna, så mellem Anna og Fanny, så mellem Fanny og Elly, så mellem Elly og Paula og den sidste korte tid mellem Fanny og Paula. Nu skulle det dukke op igen mellem Paula og Marie-Louise (Ma-Lo). Mor blev ikke træt af at fortælle hende, hvilken enestående perle hun havde fundet i Christian. Far sagde på sin stille måde: "Vi er lykkelige over at have fået dig til svigerdatter"!

Den 25. september var der stort og festligt bryllup på Langeskov på Fyn, hvor Ma-Los forældre boede. Da brudeparret den 6. oktober ankom til Fladså, var æresporten stillet op igen, fint pyntet. Hjemmeværnet, hvor Christian var aktivt medlem, dannede espalier og alle gårdens folk bød dem velkommen. Nogle dage senere var der fest for gårdens folk på Mogenstrup Kro og sammesteds igen en fest for de af sognets beboere, som stod familien særligt nær. Christian havde været enestående gæstfri over for os alle, Ma-Lo overtog uden tøven den - for os - så dejlige tradition.

Den 1. april 1960, da mor fyldte 70, fik hun et fjernsyn, dengang endnu noget nyt og forbløffende. Meretes ophold på Møllebakken nærmede sig sin afslutning. Mange på egnen havde været uhyre søde imod hende, nævnes må familien Fugmann på Bredeshave. Sidst i april holdt far og mor et lille bal på Møllebakken for Merete og lod hende på den måde takke af.

I juli holdt pastor Brandt afskedsprædiken. Efter ham kom pastor Poul Bak-Hansen, og atter blev mine forældre faste kirkegængere i Mogenstrup. Ved en fest på Fladså udtalte pastor Bak-Hansen sin glæde over deres trofaste kirkegang, der endog gav sig udslag i, at de ringede til ham, hvis de ikke kunne komme til kirke næste søndag! Men, tilføjede han med et smil, han var nu glad for, at ikke alle sognebørnene ringede for at sige, at de ikke kom!

Far havde nogle gange haft slim på lungerne. Da han og mor besøgte os i Paris i september 60, så jeg pludseligt, hvor gammel far var blevet, ligesom sunket sammen. Mor havde længe været lidt ør, havde for højt blodtryk og var ret tit sengeliggende, simpelthen af træthed. To gange besvimeede mor i kirken.

Den 8.marts 1961 kom Frederik til verden og glæden var stor hos alle os, der elskede Fladså.

I august fik far og mor besøg af vores udmærkede cheffar i Paris, ambassadør Wassard og frue. Han ejede Marienlyst ved Vordingborg, som hans søn drev for ham, og de var godt kendt i Sydsjælland. Alt det havde vi talt meget om nede i Paris. Far og mor viste dem omkring overalt på gården; ved afskeden sagde fru Wassard: "Tak! Nu har vi set fru Oldenburgs paradys"!

Vi havde længe været nervøse ved at køre i bil med far ved rattet. Ældet som han var, ænsede han ikke rigtigt den moderne trafik. I april 62 kom han til at vælte en cyklist i Næstved, uden at der skete nævneværdig skade, men derved fik far fradømt sit kørekort. Vi var lettede!

Mer og mer reducerede blev mine forældre. Det kneb med at få hushjælp, og mor kunne ikke finde ud af at lave mad: "Vi gør det lidt nemt, vi tar røde pølser"! Men far, der var lidt af en gourmet, syntes, at de røde pølser var for hyppig en ret. - De gik og faldt over deres egne ben. - To gange var de inviteret til Egholm af Troels' fætter, Alex Christiani, det gav dem et frisk pust. - På "Mors Dag" gik de to gamle ned og spiste middag på kroen!

Mor led ved at se far så aflægs, ikke anende, at hun selv faktisk var mere senil end han. Den 25.juni 1963 blev Otto født, et nyt lille skud på stammen. Ved hans dåb i oktober var far meget vaklende, husker jeg. Livslysten var dog ikke kuet. En dag sagde han: "Jeg har endnu ét stort ønske her i livet! Jeg ville så gerne se de norditalienske byer"! Vi så på hinanden! Dét ville

Paula Gasmann, f. Johansen og
1890 - 1968

Flemming Gasmann
1888 - 1964

Julie Laurberg og Gad fot. 1948

Luftfoto fra Fladså ca. 1938. Th. Mogenstrup Ås og
Fårebakkerne. Bemærk hobene på Marienlystmarken

Tre generationer Gasmann. Flemming, f. 1888,
Christian f. 1922 og Frederik f. 1961.
K. Knudsen, Næstved, fot. 1962

Paula Gasmann på trappen foran Mølle-
bakkehuset. - Marie-Louise Gasmann, fot.
ca. 1966.

være svært at gennemføre, for far kunne dårligt klare sig selv mere med de mest elementære ting. Han fik da heller ikke det ønske opfyldt. Men vi travede afsted med ham på vaklende ben; med et lille smil sang far: "Ock det gick långsamt fram"! Han ville ned at se noget i kviestalden, og vi kørte tur med ham omkring Præstø Fjord, hvor han kendte de store træer på markerne ved Nysø fra sin ungdom og mindedes svømmeturen fra Bredeshave til Hollænderskoven og retur.

Far så døden i møde med fortrosthed:

Og bliver jeg saa gammel som Mosset paa Bro
og svagsynt og afløgs, saa har jeg dog den Tro,
at naar jeg ikke mere kan jage her, saa gir
Vorherre mig et andet og bedre Revir. (Bauditz)

Og med barnlig fromhed:

Jeg ved en dejlig Have,
hvor Roser staar i Flor,
den skabte Gud til Gave
for alle Børn paa Jord.

Nu lukker sig mit Øje,
jeg putter ned min Kind,
Gud Fader i det Høje!
Luk mig i Haven ind!

(L. Budde)

Fra året 1964 mangler mors dagbog. Den sidste begivenhed i fars liv var den 18. april, på 100-års dagen for stormen på Dybbøl. Da lagde han en krans på sin morfar, kaptajn Grüners grav på kirkegården i Roskilde. I alle de 100 år siden han faldt, var der, som på de andre krigergrave i Roskilde, hvert år sat et nyt Dannebrogflag ved stenen, dette var sidste gang. Lille, duknakket og med vaklende skridt lagde far, som den ældste, familiens krans på graven, som året efter blev sløffet.

I sommerens løb gik far i seng. Han kunne ikke mere. Sengen blev anbragt i spisestuen og pastor Torm skaffede en stout sygeplejerske. Vi i familien skiftedes til at sidde ved hans seng. Den sidste dag, han var klar, sad jeg og fortalte far, hvor smukt der var udenfor med sol på granerne og små fugle mellem grenene. Han var glad for at høre det. Men midt om natten, da Ma-Lo kom for at afløse mig, hviskede jeg til hende: "Livet hænger vist

i en tynd tråd"! Det hørte far, han lukkede sine lyseblå øjne op og så på mig. Jeg kunne have bidt tungen af mig selv. Næste morgen, den 1. august 1964 mærkede sygeplejersken, at hans arme var ved at blive kolde. Vi stod alle omkring sengen, da der lød et lille knæk. Livstråden var bristet. Sammen bad vi Fadervor.

Lise påtog sig sammen med sygeplejersken at gøre far istand. Han fik viklet et bind om hovedet, så han lignede en falden kriger. Det viste sig, at far forlængst havde ladet en meget smuk kiste lave af lyst grantræ fra hans elskede skov. Vi pyntede den med små opretstående grankviste langs kanten, intet andet. Kisten blev kørt ned i gården og holdt en kort stund foran hovedbygningen. På kirkegården bar otte af gårdens folk kisten ind i kapellet. Jeg husker især Johan Turka, den ene af de to forreste bærere; han havde været på gården, fra vi var børn.

Far havde bestemt alle salmerne: "Nu bede vi den Helligaand", "Befal du dine Veje", "Gud, efter dig jeg længes" og "Skulde jeg dog være bange"? Pastor Torm holdt begravelsestalen. Ved graven lige uden for kirkedøren sang vi: "Guds Ord det er vort Arvegods", et vers, som på mors initiativ havde fulgt os alle siden mit bryllup, i lyst og nød. Men derudover læste Christian efter fars ønske dette vers:

Og, Fader, naar du ejegod
 oprykker Blomsten med sin Rod
 for bedre den at gemme,
 o, plant mig da, og giv mig Læ,
 ved Livets Væld, af Livest Træ
 i Paradis derhjemme.

(Paul Gerhardt)

.....

Mor gik som i trance. De skulle have haft guldbryllup den 9. august.

Det blev ordnet sådan, at "Staldmester" Johannes Hansen, fars svorne ven og jagtkammerat, ålefisker, m.m. og hans hustru Maja flyttede ind på 1. sal på Møllebakken og styrede hus for mor. Der blev sat en dør imellem spisestuen og det lille pigeværelse, hvor mor nu sov.

Slægt og venner døde jo omkring mor. Den afdøde ven, hun savnede mest, var nok Dr.Ingerslev. Men mange var trofaste og gode ved mor. "Klubben" var stadig en fornøjelse, selv om hun i dagbogen efter en aften hos Topsøes noterer: "Spille kort kan jeg ikke mere"! Hendes største glæde var Frederik, som hun elskede og som kom næsten dagligt hos hende. I vinteren 65 lå mor over en måned i sengen med lungebetændelse.

Da mor 1.april 1965 fyldte 75 år, havde jeg den glæde at få sagt tak for alt, hvad mor havde betydet for os, sådan som jeg har beskrevet det her. Endvidere: "...Du havde dine ganske bestemte meninger, som man ikke slap godt fra at sige imod. Mente man noget andet, var det bedst at holde sin mund! ...Nu skal jeg rejse til Peking med Troels. Da jeg fik meddelelsen om forflyttelsen, tænkte jeg næsten mest på dig, som er gammel og svag. Jeg beundrede dig meget for den måde, du tog det på. Du sagde: 'Ja, at jeg er ked af, at du rejser, det ved du, men det er jo jeres vej og den skal I gå'! ...Du har øst ud af fulde hænder, altid rede til at hjælpe. Skulle man sætte et motto over dit forhold til os, kunne det være: Altid redebøn!" Nedenfor på manuskriptet, som jeg gav mor, skrev hun: Tak Marie!

For året 1966 er mors dagbogsnotater spredte; for januar skriver hun: "Erik og Kirsten var her mange gange". I maj var mor atter til Nyborgmøde. For året 67 er der kun ét eneste notat, nemlig fra januar, da hun havde været til middag hos gårdejer Hans Hansen i Pederstrup i anledning af hans gamle mors død, Margrethe Hansen, som vores mor holdt meget af. The rest is silence.

Da jeg i foråret 67 kom hjem på ferie, var det gået stærkt tilbage med mor. Hun var meget konfus og senil. Ude af sig selv af skræk kunne hun spørge: "Hvor er jeg"? Eller "Hvem er jeg"? Eller sige: "Hvor ville min far og mor blive bedrøvede, hvis de så mig i denne tilstand"! Mor gik lidt i barndom og det er måske en dulmende måde at ældes på. Henrik Ringsteds bog om næsten samme periode

på Østerbro, "En lille Dreng og hans Tøndebaand", læste mor om og om igen; så var hun tilbage i sin lykkelige barndom! Men ellers var mor ret fortvivlet, sad og rev sine hænder med neglene eller citerede af et salmevers: "Verden ejer ingen Lyst, som kan fylde dette Bryst". Stakkels mor.

Troels og jeg fejrede vores sølvbryllup i utide i august ved en stor og dejlig fest på Sølyst. Vi havde megen møje og besvær med at få mor til at køre frem og tilbage med en lokal vognmand, som hun kendte udmærket godt; men hun var plaget af en helt urimelig angst.

I foråret 1968 faldt mor i sit soveværelse og brækede hoften og pådrog sig samtidigt en lungebetændelse. Mor døde den 26. juni på sygehuset i Næstved efter flere dages bevidstløshed. Ma-Lo og Christian sagde, at mor i døden lignede en ung pige med et lille smil om munden.

Troels og jeg var på vej hjem fra Peking. Meddelelsen om mors død fik vi i Istanbul, vi nåede lige akkurat at komme med til begravelsen. Mor havde ønsket sig de samme salmer, som vi sang til fars begravelse (bortset fra nr.449). Det var så smukt og fortøttet dansk, så vemodigt at sidde ved mors hvide kiste og synge de dejlige salmer, omgivet af kære, gammelkendte ansigter i den lille kirke, som mor havde elsket.

Tak, far og mor.

OVERSIGT OVER FAMILIEN

Femte slægtled

- 3.gen.4/3 Flemming Christian Egeberg Gasmann
(11/10 1888 - 1/8 1964)
Sekondløjtnant i Artilleriet. Ejer af Fladså.
gift 9/8 1914 med
- 3.gen.4/4 Paula Charlotte Johansen
(1/4 1890 - 26/6 1968)

Børn:

Sjette slægtled

- a) Anna Elisabeth Egeberg Gasmann
(9/8 1916 - 6/10 1971)
gift 16/9 1944 med
Niels Conrad Christian Harhoff
(7/1 1910 -)
Dr.med. Overlæge i Skanderborg.
- 2.gen.2/2 b) Marie Fanny Egeberg Gasmann
(13/3 1919 -)
(se nedenfor)
gift 14/10 1942 med
- 2.gen.2/1 Troels Valdemar Andreas Oldenburg
(16/10 1915 -)
Ambassadør, p.t.Oslo.
- c) Christian Frederik Egeberg Gasmann
(21/11 1922 -)
Ejer af Fladså og Sjoltegård
gift 25/9 1959 med
Marie-Louise Minna komtesse Knuth
(14/10 1932 -).
-

Børn:

Syvende slægtled

- a) Frederik Christian Otto Gasmann
(8/3 1961 -)
Sekondløjtnant i Livgarden.
Landvæsenselev. (Ejer af Fladså).
- b) Otto Flemming Christian Gasmann
(25/6 1963 -)
Landvæsenselev.
(Arving til Sjoltegård ved Tappernøje).
-

Sjette (kvindelige) slægtled

2.gen.2/2

MARIE FANNY EGEBERG GASMANN (13/3 1919 -)

gift med

2.gen.2/1

TROELS VALDEMAR ANDREAS OLDENBURG (16/10 1915 -)

Jeg blev født på Fladså den 13.marts 1919.

Døbt 20.april 1919 i Mogenstrup Kirke.

På grund af scrofulose ophold i Hornbæk 15.maj 1926 - 12.marts 1927, fra 15.august med min moster Sigrid Johansen ("Dia") i et lejet værelse hos professorinde Christensen, Friisvej, ved Nye Plantage.

Begyndte min skolegang i august 1926 i en lille privatskole i Hornbæk Præstegård, en underskole, hvor klasserne sad i ét rum. (Frøken Rohde).

Begyndte 1.april 1927 i 2.klasse i Næstved Privatskole, en underskole med fire klasser. (Frøknerne Elna og Ingeborg Nielsen).

Undervisning i klaverspil (Frøken Kruse, Næstved) og i tegning og akvarelmaling (Frøken Astrid Lassen, Næstved).

Afsluttet 4.klasse i Næstved Privatskole ca. 31.marts 1930.

6.maj - 9.juni 1930 med mor i Båstad, Sverige.

Begyndte 19.august 1930 i 1.realklasse i Lundby Realskole, en mellemskole med fire klasser (Skolebestyrer David Kjærum).

Konfirmeret 8.oktober 1933 i Mogenstrup Kirke.

30.juni 1934 præliminæreksamen (almindelig forberedelseseksamen) fra Lundby Realskole.

I efteråret 1934 undervisning i fransk (Frøken Annie Haase, Lundby) og i ridning på kasernen i Grønnegade i Næstved (Korporal Rummelhoff).

Fra 12.januar 1935 undervisning i latin (Pastor I.Herskind, Bårse).

12.april 1935 latinprøve på Haslev Gymnasium.

27.april - 30.juli 1935 i England. Oplevede kong Georg V og dronning Marys sølvbryllupsprocession i London. I maj, juni og juli på pigekostskolen Wentworth Hall, ved Dorking, Surrey.

Begyndte i august 1935 i 1.g., nysproglig linje, på gymnasiekursus i Vordingborg (Rektor Jens Simon).

2.oktober 1936 Kongerevue på Fladså.

1.august 1937 i Fuglsølejren, Mols, ved stiftelsen af partiet Dansk Samling.

Ved nytår 1938 på en uge på skiferie ved Lillehammer.

28.juni 1938 studentereksamen fra Vordingborg Gymnasium, som kurset fra nu af blev med eksamensret.

I juli 1938 på en uges rejse til Bayern.

1.september 1938 flyttede til Classensgade 15, København Ø, hos min moster Sigrid Johansen ("Dia") og min grandmøster frøken Astrid Bech.

I efteråret 1938 kursus i maskinskrivning og stenografi (Else Roepstorff) samt i porcelænsmalning og klaverspil.

Begyndte i januar 1939 i 1.sem. på N.Zahles Seminarium for Kvinder (Forstander Ernst Larsen).

I juli 1939 tre uger i Svejts hos familien Savoye (Longines), på Mont Soleil ved St.Imier, Ct.Berne.

(Danmarks Besættelse 9.april 1940).

9.august 1941 forlovet med Troels.

12.juni 1942 folkeskole-lærerinde-eksamen med speciale i geografi og naturhistorie. Aflagde prøve i violinspil. Certifikat som kirkesanger og ekskursionsleder.

Lærte i juli, august og september husholdning i køkkenet på Fladså.

14.oktober 1942 viet til Troels i Mogenstrup Kirke. Bryllupsfest på Fladså.

(Se iøvrigt Femte slægtled samt Bind I OLDENBURG).

.

Indholdsfortegnelse

Forord	s.	5
Oversigt over Ottende Del, Afsnit XV		9
Forenklet stamtavle over slægten Gasman		12
Indledning		13
Stamrække		19
Første slægtled: Friederich Gasman		19
Andet slægtled: Christian Friederich G.		34
Tredje slægtled: Frederik Chr. Egeberg G.		57
Fjerde slægtled: Christian Frederik G.		89
Femte slægtled: Flemming Chr. Egeberg G.		240
Sjette (kv.)slægtled: Marie Fanny Egeberg G.		346

PersonnavneregisterAfsnit XV A

Kvinder er fortrinsvis opført under deres pigenavn. Titler er kun angivet i mangel af bedre oplysning. Et stort bogstav efter sidetal angiver, at personen er yderligere omtalt i pågældende del af Afsnit A. Fl = Fladså. N-M = Næstelsø-Mogenstrup pastorat. n = nævnes, eneste eller sidste gang.

Alexandrine, dron., 1879-1952: 268,311
 Allen, brit. oberst, n.1807: 49
 Allerup, fabr. Odense, n.1898: 129,151,215f
 Alstrup, Carl, skuesp., 1877-1942: 253
 Andersen, kammerråd Gunderslevholm, n.1873: 91,109
 -, Christian, staldkarl Fl, omkr.1935: 295f,322
 -, Hans, gårdm. Øverup, n.1817: 52
 -, H.C., digter, 1805-75: 115
 -, Jens, biavler, Blangslev, omkr.1955: 334
 -, sognerådsform. Toksværd, n.1884: 145
 -, Nicolaj, skovarb. Fl, n.1913: 230
 Anker, norsk slægt: 152 C

- Anna, pige hos J.D. Sultzer, n.1771: 34 B
 Arentzen, urmager Næstved, n.1886: 152
 Arnesen, Fanny, "Tante Grand", n.1899: 162,170f,224 E
-, Ida C.N., g.Grüner, 1833-91: 143-179 E
- Bak-Hansen, Poul, præst (N-M 1960-75): 339
 Ballin, Mogens, tinsmed, 1871-1914: 279
 Bang, pianist Næstved, n.1938: 295
 -, Harald de, orlogskapt., 1883-1973: 291
 -, Oluf de, Chicago, 1881-1962: 292
 -, Oluf de, Sparresholm, 1803-72: 93,103
 -, Oluf de, " ", 1850-1926: 86-291
 -, Palle de, kont.chef Høng, 1920- : 292,294
 Bardenfleth, Addo, kapt., 1861-1924: 252
 Barfred-Pedersen, Rådegård, n.1895: 155-203
 Bastian, krigsassessor Kbh., omkr.1850: 101
 (Bauditz, Sophus, forf., 1850-1915: 85,341
 Beauvais, fabr. Kbh., omkr.1933: 305
 Bech, g.m.Rud. Mariager (N-M 1786-1808) 39f,44
 -, Sallerupgård, n.1931: 299
 -, Anne M, g.m. Gert B. Næstelsø, n.1798: 40
 -, Astrid, 1858-1953: 257,318,324,347 F
 -, Charlotte, 1854-1938: 257,283 F
 -, Gert, gårdejer Næstelsø, n.1798: 40
 -, Jenny, 1862-1935: 257 F
 -, Karen M. "Nulle", g.Faye, ca1890-1945: 267-276
 -, Louise, g.Wellejus, Herlufmagle, n.1795: 37,39
 -, Peder, degn Næstelsø, omkr.1800: 40-62
 -, Ulla, Sallerupgård, ca 1919- : 295
-, E.Vilhelmine G.,g.Johansen, 1850-1924: 256-291 F
 Beier, W., kommissionær, n.1869: 98
 Bencard, Fodbygård, n.1916: 173-179,235
 Bendix, Ebba, g.Gasmann, 1887- : 229,239,256,258,278f
 -, Julius, vekselerer Kbh., -1923: 233,258,278f
 Bendtsen, forst. Næsgård, n.1882: 133
 Berentzen, Peter A., kapt. ØK, 1856-1927: 270

- Berkentin, Kbh., n.1754: 20
 Bernstorff, J.H.E., min., 1712-72: 20
 Bertel, karl, Gl.Mønt, n.1767: 26
 Bertelsen, gross. Kbh.,n.1940: 323
 Beyer, Anna M., -1892: 184
 -, Carl E., Overretssagf. Næstved, 1845-1920: 127-197
 -, Margrethe, g.Harhoff, 1879-1949: 127
 Bille-Brahe, Egeskov, n.1892: 192f
 Bilsted, Marie H., g.Beyer, 1845-1924: 155,163,164
 Bilyk, Kost, polakkarl Fl, n.1916: 235
 Bing, kancelliråd, Frederikseg, n.1797: 39
 Birch, godsforv., Lundbygård, n.1882: 132
 Blædel, Nic., rekaktør, 1882-1943: 313
 Bohn, prop., Glumsø, n.1896: 205
 Borch, godsinspekt. Jægerspris, n.1889: 173
 -, U.S., præst (N-M 1888-1921): 167-179, 240,262,270
 Borchsenius, Eline, kroforp. Mogenstrup, n.1829: 75
 -, Hanne, g.Winther, g.Møller, n.1796: 43
 Bornemann, frk. Kbh., n.1886: 154
 -, Louise, g.Wolff, -1889: 154,169,242
 (Borries, Ph., præst Hammer)n.1939: 46
 Brandt, købm. Næstved, n.1899: 96,104,221
 -, Edwin, præst (N-M 1947-60): 333,335,339
 Branth, W., forp. Juellinge, 1874- : 254
 Brautsch, Børge, forv. Fl, n.1952: 334
 Bredsdorff, Axel, kunstmaler, n.1934: 307
 (Brehm, A., ty.zoolog, 1829-84): 165
 Bryndum, Andreas, provst Marvede, 1772-1831: 51f C
 Buckhave, Rud., dr.med. Grevensvænge, n.1776: 68
 (Budde, L., forf.,1836-1902): 341
 Buhl, driftsbest. Maglemølle Næstved,n.1888: 145-168
 Burmeister + Wain, n.1912: 254,256
 (Bøgh, Erik, forf., 1822-99): 91
 Bøttger, F.N., kreaturh., Angel, n.1894: 199

 Callisen, Cathrine A.H., g.de Bang, 1779-1879: 103

- Carlsen, Marie, g.Toft, g.Grundtvig, 1813-54: 69f,301f
 Castenschiold, Joachim, general, 1743-1817: 48f
 Castenskiold, Erik, forp.,1893-1969: 268
 -, Gustav, kont.chef.,1899- : 298
 Christensen, prof.inde Hornbæk, n.1927: 346
 -, V., juveler Kbh., n.1886: 154
 Christian IV, da-no. konge, 1577-1648: 13,68
 - VII, da-no. konge, 1749-1808: 30
 - IX, da.konge, 1818-1906: 184
 - X, da.konge, 1870-1947: 268,311,325,328
 Christiani, Alexander, civiling.,1910- : 340
 Christiansen, Poul S., kunstmaler, 1855-1933: 150
 Clausen, forp. Trollesgave, n.1886: 111,152,154
 -, skomager, Ringsted, n.1885: 149
 Collet, Holger, Lundbygård, 1864-1943: 128,175-205,268
 -, Peter, Lundbygård, 1836-1909: 99,121,128,132
 Conradsen, forv. Vaar, Løgstør, n.1897: 210
- Dahlerup, præst, n.1900: 149,171,223
 Dalgas, Enrico, oberst, 1828-94: 172,188,200
 Danneskiold-Samsøe, Gisselfeldt, n.1875: 117,119
 -, Gisselfeldt, n.1881: 130
 -, " , n.1896: 208
 -, Chr.C.S., Gisselfeldt, -1823: 40ff D
 -, Fr. Chr., " , n.1829: 60,75 D
 Darm, Kbh., n.1754: 20
 Dehn, F.L., min., 1697-1771: 20
 Dinesen, frk., g.Hougaard, Rungstedgård, n.1921: 271
 Dons, A. prop. Nedergård, n.1889: 171f
 Dorph-Petersen, K., dir. Stat.Frøkontr.,1872-1937: 266
 Drachmann, A.G., ortopæd, 1810-92: 119
 Duus, H.C.s Enke, Fiskehuset 4, Kbh.,n.1889: 171
 Dyrland, Ludv., politim. Næstved, 1888- : 250

- Egeberg, Einar W., gross. Kra., 1851- : 195,218 C
 -, Ferdinand, " " , 1848- : 195,218 C
 -, Henriette S, g.Gasmann, 1766-1828: 34-57,218,270 C
 -, Johanne, g.Wellejus, g.Bryndum, 1764-1847: 37-59 C
 -, Westye M., konsul Kra.,1805-98: 195,218 C
 -, Westye, gross. " , 1770-1830: 218 C
 Elben, oberst, banechef, n.1892: 181,183
 Engberg, Ludv.S., forp. Grevensvænge, n.1865: 62,74-79,95
 Engers, lektor Holland, n.1945: 327f
 Erlandsen, lærer Pederstrup, n.1884: 144
 Eskildsen, Claus, forf. Tønder, n.1940: 322
- Fabricius, skovr. Hedeselskabet, n.1894: 200
 Fabritius, fam., sølv-lødighedspr., 1749-1823: 38,62
 Fangel, forstm. Maxhavegård, n.1896: 202,206
 Faye, G. "Fum", Birkendegård, ca 1915- : 277,294,299
 -, Aage, Øbjerggård, " , 1888-ca1962: 253,267-276
 Feilberg, ing. Kbh., n.1916: 233
 Fenger, frk. Grevensvænge, n.1896: 169,198,208
 Fischer, forv. Lundbygård, n.1868: 95
 -, Carl, skuesp., n.1910: 253
 Fog, forp. Bjergbygård, Vemmetofte, n.1898:99f,161-174,214f
 -, Bruun J, dr.phil., 1819-96: 78-82,99
 Fogh, godsinsp. Næsbyholm, n.1793: 38
 Forchhammer, Johs., rektor Herlufsh.,1827-1909: 174-185
 Foss, Alexander, civiling., 1858-1925: 228
 Flindt, Thomas, prokurator Kbh., n.1767: 29f
 Frandsen, Rasmus, gårdfæster Borupgård, omkr.1840: 53
 Frederik II da-no. konge, 1534-88: 68
 - V, da-no. konge, 1723-66: 20
 - VI, " " " , 1768-1839: 47f,74,91
 - VII, da. konge, 1808-63: 94,289
 -, kronprins, IX, da.Konge: 1899-1972: 311
 Frederiksen, Oscar, Fiskehuset 1 Kbh., n.1900: 225
 Frentzel, Christopher, væver Kbh., n.1769: 22-32,40

Friderichsen, borgm. Vordingborg, n.1891: 113,142,179f
 -, frkn. Vejlø, n.1940: 225,322
 -, g. Lassen, Vejlø, n.1900: 198,225
 -, Ady, lægefroe, n.1883: 135
 -, Carl, overlæge Sundby Hosp., n.1946: 135
 -, Carl, stabslæge, -1920: 122-137, 157,218
 -, Lolly g. Rotwitt Schmidt, -1975: 62,135,283
 Friis, Helle, g.Lorck, 1922- : 331f
 -, Jørgen, apoteker Vordingborg, -1962: 331f
 -, Ole Chr., Bogense, 1772-1822: 15
 From, madam, Næsby, n.1793: 38
 Fraas, Vibeke Hansdt., Fl, n.1806: 73
 Fugmann, Bredeshave, -1961: 339

(Gandrup, Charles, forf. 1847-1911): 255,320
 Garde, forp. Brahetrolleborg, n.1881: 130
 Gasmann, A.E.E. "Lise", g. Harhoff, 1916-71: 54,127,150,
 231, 261-345
 -, Anna M.E., 1844-1937: 61,75,83-230,272-281,313f,339 EF
 -, Bodil M., madam, g.Gasmann, omkr.1742: 20,33 B
 -, Chr. Frederich, feltskær, n.1733: 15,30
 -, Chr. Friederich, 1767-1826: 17,30-59,112,131 C
 -, Chr. Frederik, 1839-1917: 61,75-299,305-316 EF
 -, Chr. Fr. Egeberg, 1922- : 17, 241,271-345
 -, Elisabeth A.v., g.Wechmann, n.1720: 15
 -, Elly, adjunkt, 1874-1952: 110-291,319,339 EF
 -, Flemming Chr E., 1888-1964: 17,168,210-344 F
 -, Frederikke L, g.Hansen, 1793-1870: 38,52-59,230 D
 -, Frederik Chr. E., 1804-52: 17,42,52-90,131,313 D
 -, Frederik Chr. Otto, 1961- : 17, 209,340-345
 -, Friederich, gross. Kbh.,1703/04-67: 15-42 B
 -, Friederich, 1764-ca 66: 25-33
 -, Hans J. Aall, Oslo, n.1978: 14
 -, Hans Møller, orlogskapt., Oslo, n.1966: 14
 -, Henriette S.,1831-61: 61-93
 -, Henry Chr. E., Canada, 1927- : 14,281,290

- Gasman, Ida Marie E., g.Aasted, 1897- : 14, 161,206-291,332,345 F
- , Jenny, enke e.Hans Møller G., n.1966: 14
- , Karen H., g.Friis, Bogense, 1784/85-1809: 15
- , Mallory N.S., Canada, 1962- : 14
- , Marie Dorothea, g. Hoffmann, ca 1742- : 20-34 B
- , Marie E., g.Weyse, -1711: 15
- , Marie F.E., g. Oldenburg, 1919- : 7,17,76ff,162,166,168-347
- , Martha, enkefrue, Oslo, n.1978: 14
- , Merrill M.R., Canada, 1961- : 14
- , Michael Chr. E., Canada, 1958- : 14
- , Niels E., Oslo, 1935- : 14
- , Niels Aall, Oslo, n.1978: 14
- , Otto Flemming Chr., 1963- : 17,209,340,345
- , Ove Egeberg, 1875-98: 119-245,265 E
- , Petter, Kongsberg, 1675-1754: 14
- , Sam, gross. Oslo, n.1978: 14
- , William Chr.E., 1891-1957: 14,181f,192-290 F
- Gassmann, Vittorino, it. filmskuesp., omkr.1935: 13
- Gede, Bredeshave, n.1918: 251,263
- , Karen S., n.1910: 251,253,263
- Geijer, Palæmonia v., g.Collet, 1860-1946: 301f
- Gemsøe, rektor Randers, n.1888: 87,163
- (Gerhardt, Paul, ty. præst, 1607-76): 342
- Giørtzen, Jacob, Herlufmagle, n.1793: 37f,52,54
- Glenthøj, Robert, præst (N-M 1922-34): 272,292,294,309
- Glerup, enkefrue, Vang Sulsted, n.1893: 193
- Glückstadt, Emil, bankdir., 1875-1923: 279
- Gnudtzmann, frk, n.1900: 139
- , provstinde, n.1884: 139
- , Lauritz P., provst (N-M 1883-88): 83,137-167,240
- Goldschmidt, Carl, gross. Kbh. n.1889: 171,193 E
- , Carl, skibsmægler, 1854- : 162,171,184,193-202,222 E
- , Ella, g.Quade, n.1917: 222,227,243
- , Hugo, speditør Kbh., -1947: 210,283
- , Karen, g.Nielsen, n.1918: 214,217f, 222,227,243

Goldschmidt, Otto, civiling., Rusland, n.1918: 222,227
 -, Vilhelmine "Ville", g.m.Otto G., n.1918: 227,243
 Grundtvig, N.F.S., digter, 1783-1872: 63f,69f,301f
 Grüner, Anna, g.Lindhardt, 1857-1934: 144-174,216-228 E
 -, Constance "Danna", 1862-1946: 162-184,222,228,282 E
-, Fanny, I.M., g.Gasmann, 1861-1918: 40,87,89,143-270 EF
 -, Laura, 1824-1911: 162,171 E
 -, Louise, 1830-88: 162 E
 -, Olga, g.Goldschmidt, 1855-1936: 184,195,198,222,283 E
-, Otto P.T., kaptajn, 1828-64: 144,296,341 E
 (Güllembourg, Thomasine, g.Buntzen, 1773-1856): 140
 Gøtsche, lektor Herlufsholm, n.1902: 250
 -, vinhandler, n.1916: 234
 (Gøye, Birgitte, ca 1511-74): 170,248f

Hage, Christopher, købm. politiker, 1848-1930: 149f
Hahnefeldt, Frederikke, g.Egeberg, ca 1732-84: 42 C
 Hammerich, Iselinge, n.1895: 203
 Hammershaimb, adjunkt Herlufsh., n.1902: 250
 Hans Peter, karl Fl, n.1873: 110
 Hansdt. Elna S., Helsingborg, n.1883: 136
 Hansen, adjunkt Herlufsh., n.1892: 181,185
 -, adjunkt Herlufsh., n.1902: 250
 -, guldbrudepar, Myrup, n.1893: 194
 -, læge Næstved, n.1899: 114-136,161-179,215,223,243
 -, lærer Pederstrup, n.1922: 208f,272
 -, stolemager, kbh., n.1887: 159
 -, Ane, g.m. Per H., n.1931: 298
 -, C., sagfører Næstved, n.1898: 219ff
 -, C.P.M., kabinetssekr., 1874-1955: 267
 -, Christen, Fl, -1820: 71f
 -, Frederik, skovarb. Fl, n.1913: 230
 -, Hans, Myrup, n.1884: 143
 -, Hans, gårdejer Pederstrup, n.1967: 343
 -, Johs., skovarb. Fl, Bonderup, n.1931: 299
 -, Johs., staldm. Fl, n.1964: 342

- Hansen, Kirsten, g.Wolff-Sneedorff, 1928- : 331,343
 -, Lars, stenhugger, n.1884: 143
 -, Maja, g.m. taldm. Johs.H, n.1964: 342
 -, Margr. g.m. Chr.H., Pederstrup, -1967: 343
 -, Marie, g. de Neergaard, 1876-1961: 267
 -, Niels, arvefæster Næstelsø, ca1789-1842: 52-61 D
 -, Selma, g.m.Th.H., n.1925: 280
 -, Theodor, håndværker Fl., n.1925: 280
 Harhoff, Birgitte, børnehavelæreri., 1947- :328,333f
 -, Conrad, adjunkt, 1945- : 328,333f
 -, Flemming, cand.mag.,1949- : 328,333f
 -, "Geo", g.Ramm, -1966: 310
 -, Niels, dr.med., 1910- : 310f,326-345
 (Hauber, E.D. ty.præst Kbh.,ca1695-1765): 22,26
 Hee, Chr.Wadum, Overformynderiet, n.1778: 35f
 Hegermann, Johan H., gen.,1765-1849: 128
 --Lindenchrone, Fr. general, 1840-1938: 128
 ---, Polly, g.Collet,1875-1945: 128,205,268,276,294
 (Heiberg, Johan L.,digter, 1791-1860): 91
 (-, P.A., forf.,1758-1841): 140
 Helm, Hendrik, fuldm. Kbh., n.1763: 23f
 Helmont, J.B.van, fl.kemiker, 1577-1644: 13
 Hendrik, husm. Fl, n.1895: 243
 Henriques, Arthur, overretssagf. Kbh., 1878- : 279
 Henriksen, kreaturh. Lille Næstved, n.1916: 221f,232
 -, senior, " " " , n.1899: 221f
 Henningsen, Poul, arkitekt, forf., 1894- : 278f
 Herschend, Peder, amtm. Vejle, 1881- : 331
 Herskind, Isidor, præst Bårse, n.1935: 294,346
 -, "Mowgli", Bårse, n.1928: 294
 Hersom, Hans Chr., mag. præst Vejlø, n.1795: 39
 Hess, Julie, g.Topsøe, n.1965: 337,343
 Hesselberg, præstefrue, n.1818: 53
 -, Abraham, præst (N-M 1808-36): 50-61,75,79 D
 Hinrichsen, forp. Trollesminde, n.1893: 194ff
 Hitler, Adolf, ty. fører, 1889-1945: 304,323,325
 Hoff, student, Trollesgave, n. 1793: 38
 - -Hansen, pensionatsværti., Sicilien: 228

- Hoffmann, Frederica, n.1767: 25,31,34f B
 -, Friederich, fabr. Kbh., n.1778: 25-35 B
 (Holberg, Ludvig, forf., 1684-1754): 20,26
 Holck, Margrethelund, n.1889: 148,173
 -, F. Rosendal, n.1890: 148,173f
 Holbøll, Carl, forv. Fl, entreprenør, omkr. 1935: 307
 Holm, fuldm., cand.jur., n.1888: 168
 Holstein, Johan L., Ledreborg, n.1756: 21
 -, Nedergård, omkr. 1880: 172
 Holsøe, Jørgen, forv. Fl, godsinspekt., 1904- : 301
 Holten, banechef, n.1895: 203
 (Hostrup, J.P., digter, 1818-92): 296,325
 Hougaard, Peter, kunstmaler, n.1921: 271
 Howden-Rønnenkamp, Næsbyholm, n.1882: 133
 -, Alice, g.Castenskiold, 1893- : 268
 Howitz, Frantz, gynækolog Kbh., 1828-1912: 157
 Hvidt, Frihedslund, n.1897: 209
 Haagensen, Næstved, n.1861: 84f,93
 Haase, Annie,læreri. Lundby, n.1934: 301,346
- (Ingemann, B.S., digter, 1789-1861): 285
 Ingerslev, cand.theol., Skovvænge, n.1894: 198
 -, Eva, lægefruer, -1951: 269
 -, Ove, læge Næstved, 1883-1953: 235,269-280,299,317f,343
 Ingrid, kronprinsesse, da.dron., 1910- : 311
 Ingvarlsen, Jens, Lov, n.1884: 146
 Ingwersen, C.F., skovrider, Vejlø, n. ca 1935: 312
- Jacobsen, Hans, karl Fl, n.1882: 131f
 Jacoby, Tove, g.Castenskiold, 1898- : 298
 Janus, lysehandl. Kbh., n.1916: 235
 Jens Peter, kusk Fl, n. 1912: 255 F
 Jensdatter, Malene, Udby, omkr.1785: 69f
 Jensen, foderm. Fl, n. 1931: 298

- Jensen, præst Femø, n.1892: 183f
 -, tømrer Mogenstrup, n.1913: 230
 -, " jun. " , n.1913: 230
 -, Christen, kroholder Fl, n. 1829: 73,75
 -, Frederik, skuespiller, 1863-1934: 253
 -, Hans P., svinem. Fl, 1863-1959: 235
 -, Jens, husm. Fl, n.1888: 168
 -, Jørgen (Jørgensen), ladef. Fl, n.1889: 131f,153,163,172
 -, Marie, husjomfr. Nedergård, n.1892: 172,178,192f
 -, Niels P., husm. Fl, n.1898: 213
 -, Ole Krogh, gårdejer, Brandelev, n. ca 1980: 54
 -, Oscar, Canada, n.1926: 280
 -, Rasmus, skovarb. Fl, n.1913: 230
 Jespersen, Ingrid, rektor Kbh., 1867-1938: 237,254
 -, Louise A., g.Suenson, n.1913
 Johansen, Claus, karl Fl., n.1882: 132
 -, skovrider, Hedeselskabet, n.1894, 188,191,197
 -, Esther, g.Møller, 1888-1973: 232,257f,271-286,309,315 F
 -, Frederik, gross. Kbh., 1842-1909: 257,343 F
 -, Gerda, 1889-1928: 257,259,271f,283 F
 -, Paula C., g.Gasmann, 1890-1968: 17,53, 208-344 F
 -, Sigrid "Dia", 1884-1956: 257-347 F
 Jonquieres, Emily de, Grevensvænge, -1931: 208-298 F
 -, Margrethe de, omkr. 1933: 298
 Jungersen, provst, Skellerup, n.1872: 107
 -, provstinde, n.1884: 107,139
 Justesen, prokurator, Ringkøbing, n.1884: 140
 Jørgensen, landinspekt. Næstved, n.1894: 199
 -, Jacob, husm. Næstelsø, n.1804: 42,57
 -, Jørgen (Jensen), best. Nedergård, n.1891: 172,189f
 Jørgen(sen?), Chr., husm. Myrup, n.1898: 214
 -, Frands, Næstelsø, n.1888: 167
 -, Hans, husm. Fl, n.1894: 135,197
 -, Jeppe, Næstelsø, n.1888: 167
 -, Rasmus, husm. Fl, n.1892

- Kabell, præstefrue, n.1880: 93,95,125
 -, Christiane, g.Benthien, n.1900: 95,223
 -, Ludvig, kunstmaler, 1853-1902: 95
 -, Petrus, præst (N-M 1857-83): 93-99,115,130-140
 Kalkau, læreri. Fl, n.1884: 132,140,143
 Karl, kusk Fl., n.1893: 241
 Keil, Georg Fr., Næstelsøgård, n.1884: 63,93,114f,139,186f
 Kemp, Skat, overlæge, Lucasst., 1878- : 282
 Kier, Sophie, g.Toft, n.1936: 300f,311
 Kirchhoff, oberst, n.1887: 104,115-155
 Kjærsgaard, Poul, forv. Fl, n.1916: 231
 Kjærum, David, skolebest. Lundby, n.1938: 308,346
 Klem + Krüger, mæglere Kbh, n.1900: 229
 Knud, arveprins, 1900-76: 311
 Knudsen, fysikus Næstved, n.1886: 153
 Knuth Adam, Lilliendal, 1821-97: 209
 -, Christopher, Østergård, Mern, 1855- :203,209
 -, Marie-Louise, g. Gasmann, 1932- : 17,209,338-345
 - Knuthenborg, n.1935: 311f
 Koch, kancelliråd, Vemmetofte, n.1894: 90-115,202
 -, sagf. Kbh., n.1894: 198
 -, H., adjunkt, Herlufsholm, n. 1891: 181
 Krag, kammerherre, n.1875: 115
 -, forv. Fl, kunstm., n. 1891: 115f,178
 Kragh-Müller, løjtn., n.1915: 231
 Krebs, læge Vordingborg, n.1898: 217
 -, præst Kbh., n. 1767: 28
 Krieger, frk. Kbh., n.1884: 143
 (Krohn, Johan J., forf., 1841-1925): 290
 Kruise, spillelæreri. Næstved, n.1930: 346
 Kuhlmann, fiskerslægt Hornbæk: 329 F
 -, Anna, frk. Hornbæk, n.1924: 271,273 F
 Kähler, Herman A., keramikerværk Næstved, 1846-1917:105f,259 D
 Kaas, Christiane B.S., Grevensvænge, n.1847: 60-75 D
 -, Johanne H.V.,g.Danneskiold-S.,Gisselfeldt, n.1830:61 D

- Lange, Christen, fæster, Frederikseg, n.1790: 37
- Larsen, forp. Dybæk, Skåne, n.1875: 118
- , prop. Skovvænge, n.1916: 233
- , Ernst, seminarieforst. Kbh. 1894- : 347
- , Hans, ladefoged Fl, n.1892: 182
- , Hans, Kennel, Hundi, Tåstrup, n.1893: 195
- , Hemming, karl Fl, n.1898: 212
- Lassen, provst Vejlø, n.1900: 198,225
- , Astrid, læreri. Næstved, 1890- : 198,225,346
- , Emil, Bækkeskov, 1890- : 294
- , Erik, skovr. Stenderup, n.1894: 198
- , Marie-Louise, g.Wolff-Sneedorff, 1887- : 291,319-326
- , Peter, skovr. Vemmetofte, n.1894: 198
- Lau, Ida, g.Tønnesen, DKB Næstved, n.1945: 326f
- Lautrup, forp. Gisselfeldt, n.1898: 93,95,166,199,212
- Leth, Næstved, n.1884: 145
- Lindberg, etatsråd, Vemmetofte, n.1895: 202
- Lindhardt, forp. Strandgård, n.1889: 170f
- , Harald, Købbyen Kbh., n.1897: 174,210,216,228,243
- , Holger, forp. Dønnerup, 1845-90: 144,162,171,174 E
- , Ingeborg, g.Lorck, 1880-1971: 174,216,228,243,283
- , Inger, g.m. Otto L., n.1916: 234
- , Otto, kont.chef. DSB, -1954: 174-283
- , Aage, USA, n.1897: 174-243
- Linnemann, H.B., Fuglager, n.1894: 197
- Lorck, Jens A., fuldm. Finansm., -1912: 283
- , Jens A., stiftamt. Ålborg, 1912-78: 283,332
- Lowzow, v., Favrgård Odder, n.1896: 204ff
- Lumbye, H.C., komponist, 1810-74: 101
- Lund, Askov Mølle, n.1830: 61 D
- , J.R., skræderm. Kbh., n.1895: 203
- (-, Johan J., salmedigter, 1725-98): 293
- Lundstrøm, Vilh., kunstmaler, 1893-1950: 278
- Lütken, Chr. Fr., zoolog, 1827-1901: 165
- Mac Rae, Verna M., g. Gasmann, Canada, 1934- : 14

- Madsen, Chr., tømmerm. Grevensvænge, n.1894: 199
 Magnus den Gode, no-da. konge, 1024-47: 45
 Maire, Daniel le, Stensgård, n.1882: 133
 -, Louis le, oberst, 1836-1913: 175
 Marcher, borgm. Maribo, n.1892: 103,122-147,184
 Margrethe I, no-sv-da. dron., 1353-1412: 67
 Mariager, M.K., Næstelsø, n.1804: 42,57
 -, Rudolf,præst (N-M 1786-1808): 39,44,57,73 D
 -, S.H., Næstelsø, n.1804: 42,57
 Marie "Vilhelms", "Momo", Mogenstrup, -1930: 272
 Metz, løjtn., n.1915: 231
 Meza, Chr. de, general, 1792-1865: 101
 Mikkelsen, Jacob, karl Linå, n.1851: 91f
 Moltke, greve, n.1888: 114,165
 -, kurator Vallø + Vemmetofte, n.1874: 113
 -, Else, forf., 1888- : 14
 - -Leth, Børge, advokat Kbh., 1910- : 317
 Mortensen, Hans, amtrådsmedl., n.1888: 167
 Mossin, adjunkt Herlufsh., n.1884: 145
 Mourier-Petersen, Ferd., Sallerupgård, 1873-1962: 267-299
 Mund, Pros, admiral, Grevensvænge, -1644: 68
 Munch, konsulent Haslev, n.1944: 324
 Muxoll, Vordingborg, n.1885: 148f
 Mühldorff, frk. Maxhavegård, n.1895: 202
 Müller, Andreas D., kommunelæge, 1835-1914: 175
 -, Ursula, g. Oldenburg, 1873-1959: 305
 Münster, J.P., præst Spjellerup, 1775-1854: 47
 Münter, Balthasar, ty. præst Kbh., 1735-93: 32 B
 (Møller, relg. forf., n.1767): 26
 -, vekselerer Kbh., n. 1923: 279
 -, Elisabeth, g.Schultz-Larsen, 1922- : 283,285f,315
 -, Lars, brygger Kbh., n.1767: 26,29ff B
 -, P.K., overlæge Odense, 1847-1940: 283
 -, Poul, prof.dr.med. Kbh.,1884-1965: 238-315 F
 -, Jørgen Kisbye, civild. Kbh., 1915- : 271,275,283f F
 Mørch, lektor Herlufsholm, n.1902: 250

- Nandrup, konsul Næstved, omkr.1925: 288f
 -, købmand Næstved, n. 1879: 120
 Neergaard, de, n.1874: 111
 -, de, n.1880: 127
 -, Ferdinand de, Gunderslevholm, 1874-1938: 267,304,317
 -, Johan de, " , 1834-1921: 154
 -, Wentzel de, Førslev, 1892-1968: 306f
 Nielsdatter, Christiane H.,g.Frandsen, 1817-91:53,127,179
 -, Marie F.,g. Rasmussen, 1825-64: 53f,176
 Nielsen, cand.theol., Grevensvænge, n.1900: 245f
 -, civiling. Rusland, n.1918: 227
 -, godsforv. Gaunø, n.1898: 113,130,145,214
 -, Hørsholm Planteskole, n.1884: 139f
 -, lærer Næstelsø, n.1888: 62-167,283
 -, prop. Constantia, Nedergård, n.1896: 188-206
 -, præst, Kollerup, n.1888: 151,166f
 -, C.V.E., gross. Kbh., n.1923: 279
 -, Chr., Lille Tvede, n.1888: 167
 -, Elna, Næstved Privatskole, omkr.1930: 274,277,307,346
 -, F., forp. Bækkeskov, n.1891: 177
 -, Fransisca, g.Rotwitt Schmidt, n.1888: 62,135
 -, Hans, Myrupgård, n.1898: 214
 -, Ingeborg, N. Privatskole, omkr.1930: 274,277,307,346
 -, Jens, præst (N-M i 1600-tallet): 68
 -, Jørgen, Hammer Riselod, n.1884: 146
 -, Jørgen, husm. Fl, n.1892: 182
 -, Lars, husm. Fl, n.1882: 131f
 -, Lilly, g. Gasmann, 1897-1969: 14,239,279ff,290
 -, Niels, Næstelsø, n.1888: 167
 -, Niels, ladefoged Fl, n.1882: 131
 -, Rasmus, Myrup, n.1884: 145
 -, Rasmus, husm. Fl, n.1875: 117
 -, R. sognerådsmedl. Mogenstrup, n.1892: 182
 (-, Zaharias, forf., 1844-1922): 49
 Nissen, Smidt, Hvilestedgård, Kolding, n.1900: 225
 Nitzner, David, fuldm. Kbh., n.1767: 28
 Nyegaard, Frederikskilde, n.1812: 52
 (Nygård, Sofus, arkivar, 1869-): 52

Nyholm, Lauritz, museumsforv., -1944: 282
 Nørager, Andreas, prokurator Kbh., n.1769: 32
 Nørregaard, Lauritz, gen.auditør Kbh., n.1789: 36

Obel, Næstved, n.1853: 90

Oldenburg, Chr.V., fuldm. Udenrigsm., 1943- :5,17,161

-, Claus, præst, 1947- :5,17,280,328,334,338

-, Merete, g.Nielsen, cand.theol. MA, 1945- : 334,338f

-, Troels V.A., ambassadør, 1915- : 95,235,283,305,
 314,324-347

Olsdatter, Ane (Simonsen), Mogenstrup, ca 1771-1858:61D

Olsen, forp. Grevensvænge, n.1873: 109

- , godsforv. Bækkeskov, n.1898: 212

- , prop. Tappernøje, n.1882: 121,132

- , tømmerh., n.1913: 230

- , Hans, fæster, Borupgård, n.1808: 53 D

- , Hans, husm. Fl, n. 1883: 129,136f

- , Jens, " " , n. 1882: 133

- , Ole Fr., sognefoged MF, Blangslev, -1951:260,298,300

- , Peder, husm. Mogenstrup, n.1875: 116

Oxholm, Oscar, Rosenfeldt, 1855-1926: 134,148

- , P.L., general, n.1807: 48f

Paludan, Elsemarie, Klarskov Plantesk.,1916- :295

- -Müller, Svend, oberst, 1885-1944: 326

Paslich, Caspar, Rønnebæksholm, n.1571: 68

Passy, Desert de Retz, Frankrig, n.1921: 266 F

Paulsen, cand.theol., Grevensvænge, n.1899: 245

- , murerm.,n.1913: 259 F

- , Vinding Mølle, Holstebro, n.1882: 133f

- , Jacob, Myrup Mølle, n.1884: 146

Pedersen, F., stenhugger, n. 1874: 114

- , Jens, pcl. Myrup, n.1891: 180

- , Lars P.S. gårdejer Brandelev, n.1810: 49f

- , Peder, smed Fl, n.1881: 129f

Pedersen, Simon, møller, Mogenstrup, ca 1772-1823: 60 D
 Petersen, bager, Mogenstrup, n.1891: 181
 -, fisker, Skraverup, n.1913: 230
 -, hoffotograf Kbh., n.1884: 147
 -, murerm. Hornbæk, n.1924: 276
 -, skytte, Vejlø Skov, n.1893: 195
 -, slagterm. Næstved, n.1898: 213
 -, vognfabrikant Slagelse, n.1893: 193
 -, Jens, husm. Fl, n.1893: 194
 -, Petrea, g.m. murerm.P. Hornbæk, n.1947: 276,329
 Post, frue, Broksø, n.1916: 184,216,218,225,234ff
 -, hofjægerm. " , n.1873: 107f
 -, Edgar, omkr. 1930: 283
 -, Frederik, Broksø, n.1899: 120-218
 -, Henrik, kørerl. Kbh., omkr. 1930: 235,283
 -, Knud Trolle, Viborggård, n.1897: 107f,120-207
 -, Knud Trolle, vinagent Kbh., omkr. 235,283
 -, Th.T.von, kaptajn, Broksø, n.1798: 39 D
 Poulsen, P., bøssebager Kbh., n.1899: 222
 Povelsen, Niels, annexbonde Fl, -1806: 72f D
 Pretorius, frk. skoleleder Næstved, n.1887: 155
 Præster i Næstelsø-Mogenstrup 1795-1968: se efter Aa

Quade, læge, Randers, omkr. 1930: 227

Quist, prop. Leretgård, Nr. Snede, n.1890: 188f

Raben, Suzanne, g.Lassen, 1888-1953: 294

Rahr, købm. Kbh., n.1916: 235

Rane, mag. kannik Roskilde, n.1287: 67

Ramm, Axel, oberst, -ca 1944: 310

Rasmus, karl Næstelsøgård + Fl, n.1884: 89-141

Rasmussen, kammerråd Gisselfeldt, n. 1875: 116

-, skovr., Villæen Fl, n.1932: 301f

-, stiftsforv. Vallø, n. 1897: 207

- Rasmussen, Ane, g.m.Jens R, n.1930: 297f
 -, AnneLisbeth, havekone Fl, omkr. 1892: 241,262,269
 -, Ellen, Borupgård, n.1914: 53
 -, Gudrun, Fl, n. 1916: 230
 -, Hans, Borupgård, n. 1922: 53f
 -, Jens, foderm. Fl, n.1930: 269-298
 -, Jens, gårdejer Brandelev, 1817-90: 54,176
 -, Jørgen, " " , n. 1810: 49f
 -, Lars, Myrup, n.1884: 145
 -, Lars Peter, Myrup, n.1942: 236,325f
 -, Louis, kusk Fl, n.1940: 322
 -, Niels, Borupgård, n. 1914, 53
 -, Niels, husm. Fl, n.1930: 297
 -, R., gårdejer, Ornebjerg, n.1898: 217
 -, Sofie, g.m.Niels R., n. 1930: 297
 Reedtz-Thott, Tage, Gaunø, 1839-1023: 117-127,145-246
 (Rembach, relg. forf. n.1767): 26
 (Richardt, Chr. digter, 1831-92): 19,338
 Ring, L.A., kunstmaler, 1854-1933: 157,161 D
 -, Ole, kunstmaler, omkr. 1930: 161
 (Ringsted, Henrik, forf., 1907-): 323f
 Rodt, Johan J., parykmager Kbh., n.1769: 30
 Roepstorff, Else, kursusleder, n.1938: 347
 Rohde, frk. skoleleder Hornbæk, n.1927: 346
 Rohding, købm. Næstved, n.1868: 96
 Rohmann, frk. skoleleder Kbh., n.1906: 226,251,254 F
 Rosenberg, C.M., lektor ØG, 1890-1966: 283 F
 Rosenkrantz, Fritz, Liselund, 1850-1925: 178,200f,204
 Rosenørn, frk. Nørholm, n.1892: 149,155,183
 -, gh.konferensråd Vallø, n.1892: 188
 Rossau, bagerm. Kbh., n.1768: 35
 -, Karen S., Kbh., n.1768: 35
 Roving, Th., kirurg Kbh., 1862-1927: 238,265
 Rummelhoff, korporal Næstved, n.1934: 346
 Rørdam, præst Vejlø, n.1884: 130,141
 Rørdam-Holm, forp. Bregnegård, n.1906: 221,251

- Sadelmantel, Lars P., Kbh., n. 1767: 31
- Salto, Axel, keramiker m.v., 1889- : 278
- Sauerbrey, pr.ltn., n.1889: 154,169
- Savoye, "Longines", Schweiz, n.1939: 319,347
- Scavenius, F., n.1810: 51
- Schack v. Thestrup, pr.ltn. Næstved, n. 1802: 41
- Schambye, præst Lille Næstved, n. 1912: 229
(Scharling, Henrik, dr.theol., 1836-1920: 62
- Schau, skovr. Gaunø, n.1880: 124
- Scheel, Johan, konservator, 1854- : 182
- -Plessen, Mogens J., Saltø, n. 1826: 59
(Schiørring, J., præst, 1825-1900): 142
- Schlegel, W. prof. dr.jur., 1765-1836: 51
- Schlotfeldt, læge Everdrup, n.1868: 93,95
- , Astrid, g.Rørdam-Holm, n.1899: 221
- Schmidt, Ady "Pussy", g. Rechnitzer, ca1919 - : 135
- , C.E. Rotwitt, Eskemosegård, -1946: 62,135,167
- , Helge, forv. Fl, godsinspekt., n.1916: 62,231,283
- , Mary, g.m. Helge S., -1959: 62,283
- , Mogens Rotwitt, overlæge, 1915- : 62,135,283
- , Poul, forv. Fl., n.1915: 231,283
- , Viggo R., overlæge, 1888-1953: 62,135,283
- Schmieglow, frk. skoleleder Kbh., n.1912: 257
- Sehested, Hannibal, Tangegård, 1842-1924: 155,157,191
- Selchau-Hansen, forp. Saltø, n.1874: 114
- Simonsen, kapellan, Linå, n.1851: 91f
- , Ane Olsdt., forp. Mogenstrup, ca1771-1858: 61 D
- , Frederik Chr., Møller " ", 1802-29: 60 D
- , (dt.) Marie E., g.Gasmann, 1806-88: 17, 60-162,270 D
- Simon, Jens, rektor Vordingborg, 1898-1961: 347
- Simony, stiftsamtm., n.1874: 111
- Skeby, M., adjunkt Herlufsholm, n.1902: 249
- Smith, landinspk. Vordingborg, n.1884: 145
- Sneedorff, H.C., admiral, 1759-1824: 95
- , Juliane L., g.Wolff, n.1886: 95,126,154
- Sonne, Chr., forp., 1859-1941: 307
- , Thora, g.Tillisch, 1889-1966: 307,320f,337
- Steen, vekselerer Kbh., n.1923: 229,278f
- Steenstrup, ritmester Mæstved, n.1884: 126,140

- Stensler, enkefrue, Petersminde, n.1913: 259 F
 -, forp. Hesede + " , 1913: 93.101,254
 Stephensen, frk. Kastrup Pgd., n.1894: 200
 Stilling, frk. hos fru C.Øllgaard, n.1873: 108
 Stine "Slagters", Myrup, n.1930: 272,288
 Strüwing, sparekassedir. Næstved, 1884-1949: 304,331
 Suenson, frue, g.m. Chr. S., n.1913: 230
 -, Christian, elev Fl., Frederikseg, 1871-1955: 166,175f178
 -, Henriette, g. Oldenburg, 1839-95: 95
 -, Jean A., forp. Anneberg, 1838-1915: 95-176,215,230
 -, Ottilia F., g.Jespersen, 1840-1927: 100
 -, Otto, vinhandler Kbh., 1855-1931: 104,129
 Suhr, Chr., gårdejer Næstelsø, n.1810: 49f
Sultzer, Anna Margr., g.m. Julius S.,1703-69: 21,32 B
 -, Anna Maria, g. Gasmann, 1734-69: 16-35 B
 -, Jacob, stud.med. Kbh., -1771: 35 B
 -, Julius D., snedkerm. Kbh., 1702-71: 21-35 B
 Sünkenberg, købm. Næstved, n.1817: 53,109
 Synkenberg, forp., n.1873: 109
 -, mægler Kbh., n.1873: 109
 Søeborg, konditor Næstved, n.1949: 289,306,331
 Sønchenberg, mægler Kbh., n.1899: 221
 Sørensen, Arne, politiker, 1906- : 314f
 -, Niels A., kusk, best., n.1892: 166,182,190-193,24of
 Saabye, J.H., Frederikseg, n.1797: 39
- Teilmann, institutleder, fysioterapi, n.1921: 266
 Teist, Frederik, højesteretssagf., 1899- : 316ff,324
 Tesdorpf, Orupgård, n.1882: 133
 Thalbitzer, forp., n.1895: 203
 Thejll, kand. skoleleder, n.1914: 229,254
 Thestrup, Schack v., pr.ltn. Næstved, n.1802: 41
 Thisted, Ellen, g.Ingerslev, g.Mørck, n.1915: 231
 Thomsen, I., adjunkt Herlufsh., n.1902: 250
 Thorsen, herluvianer, n.1893: 193f
 Thott, Otto, dept. Finanskoll., 1703-85: 20

Thymann, Snertingegård, -1954: 337
 -, Karen, enkefrue Snertingegård, 1901- : 337
 Thörche, frk. hos Keil, Hørsholm, n.1892: 186f
 -, Marie H., g. de Bang, 1819-67: 186
 (Thaarup, Th., digter, 1749-1821): 249
 Tillisch, Wilh. "Willy", Øbjerggård, 1888-1979: 307,337
 Tirsot, skræderm. Kbh., n.1893: 196
 Toft, Gustav, amtm. Næstved, 1879-1950: 300f,311
 Topsøe, Vilh., amtm., 1885- : 337,343
 Torm, Axel Z.T., præst (N-M 1935-47): 309-342
 Trier, brdr., vekselerer Kbh., n.1916: 233
 (Trolle, Herluf, admiral, 1516-65): 248f
 Turka, Johan, traktorf. Fl, n.1964: 342
 Tuxen, kommandør Kbh., n.1812: 52,58
 Tvede, arkitekt Kbh., n.1872: 99,105
 Tønder, Betzy, g.Sneedorff, 1770-1815: 95
 Tønnesen, provstinde Herfølge, n.1807: 49
 -, Hans, overlæge Næstved, 1899- : 327,336

Urban-Hansen, læge Lundby, 1876-ca 1958: 268,283
 -, lægefrue Lundby, n.1934: 268,275f,283

Valdemar Atterdag, da. konge, ca 1329-75: 39,67
 Valentiner, Gjeddeshal, n.1874: 112
 Voigt, Kbh., n.1810: 51
 Vossbein, Nylykkegård Ring, n.1890: 122,128,148f,190
 Vraa, slagterm., n.1898: 215
 Væver, Anders, fårehyrde Fl, n.1873: 109

Wadum Chr. Hee, Overformynderiet, n.1785: 35f
 Wallø, frue Kbh., n.1889: 171
 Walter, Kbh., n.1754: 20
 Wandal, frk. Kbh., n.1916:230
 Warming, adjunkt Herlufsholm, n.1888: 164

- Wassard, Marienlyst Vordingborg, n.1895: 201f
 -, Mathias Aa., ambassadør, 1896- : 340
 -, Mogens, Marienlyst, omkr.1962: 340
 Wechmann, Conrad, stiftsprovst Århus, n.1720: 15
 -, Otto Chr., præst Elmelunde, 1720- : 15
 Wedel, elev Fl., n.1913: 185,194,196,230
 -, Lago, Sophuslund, n.1913: 93, 108-185,230
 - -Wedelsnorg, Ester, g.Wassard, 1903- : 340
 - --, Gregers, pr.ltn. Næstved, 1863-99: 170
 Weir, Miss, Wentworth Hall, Surrey Engl., n.1933: 304
 -, solicitor, London, n.1933: 304
 -, Halcyon, kunstmaler, Sunningdale, 1915-ca 78: 303f
 Wellejus, B.P., præst Næsby, Glumsø, 1761-1814:37f,51f C
 -, Poul Th., præst Herlufmagle, n.1795: 37ff C
 Wellesley, A., gen., hert. af Wellington,1769-1852: 48
 Weyse, Andreas, 1664- : 15
 -, Frederikke L., 1711- : 15
 Wilhjelm, Johs., kunstmaler, 1868-1938: 306
 -, Marie "Majse", g.de Neergaard, 1899-1976: 306f
 Willumsen, J.F., kunstmaler, 1863- : 200
 Winther, præst Fensmark, -1808: 38,43ff
 -, præst, Kastrup Vordingborg, n.1900: 200,222
 -, Chr., digter, 1796-1876: 43ff
 Wolff, Arnold, Tågeskov, 1845-1932: 93,178,243
 -, Benjamin, Engelholm, 1790-1866: 95,100,116
 -, Aage L.S., 1889-93: 169,193,242
 - (-Sneedorff), Chr., Engelholm,1836-1924:100-151,215,229
 - --, Gerner, Grevensvænge, 1850-1931: 113-304 F
 - --, Knud, Engelholm, 1888-1958: 163,210-292,316-326 F
 Wolff-Sneedorff, Chr., 1880-1935: 269
 -, Dagmar, g.de Bang, g.Andersen, 1877-1957: 226,291f
 -, Erik, Grevensvænge, 1922- : 291,294,331,343
 -, Gerner, møbelarkitekt Kbh., 1927- : 291
 -, Louise, g. de Bang, 1879-1965: 291f
 -, Louise, g. Flensted-Jensen, 1919- : 291,294
 -, Aage, Engelholm, forst. Herlugsh., 1921- :291,294
 Wulf, Chr. Kbh., n.1758: 21
 Wulff, Villaen Fl, n.1952: 333

Wulff, kancelliråd Næstved, n.1793: 38
 Wylich, van, præstefrue, n.1895: 86,122,154,201
 -, Carl van, forp. Nørholm, n.1900: 93-156,173-204,222-226
 -, Charlotte van, Kbh., n.1887: 103,157
 -, Peter van, borgm. Ringkøbing, n.1900: 108,148,156,216-220
 -, Peter W. van, præst (N-M 1837-47): 61, 75-93,103
 -, William van, borgm. Kerteminde, n.1900: 89-226

Ypkendantz, snedkerm. Næstved, n.1895: 204

Zahle, N., overbestyrer, 1827-1913: 91,158-171,243,319

Zettre, gravør, n.1891: 183

Zoffmann, Sparekassen Næstved, n.1897: 207

Øelund, møller Svanemøllen Kbh., n.1807: 92,147

-, Caroline, g.Øllgaard, 1804-86: 92-154

Øllgaard, Elise, g.Kirchhoff, -ca1877: 104-149

-, Elna C.V.R., g.Gasmann, 1839-84:86-151,238,265,339

-, Georg, n.1884: 120,125,147

-, Johanne, g.Marcher, n.1892: 103, 122-154,184

-, Marie, enkefrue, n.1885: 120-151

-, Wilh., præst Linå, n.1851: 91f

Aagaard, R., Kbh., n.1810: 51

Aaris, tømmerm., n.1894: 199

Aasted, Carl Chr "Lasse", håndv.DSB,1899-1972:239,266,332

Præster i Næstelsø-Mogenstrup i perioden 1795-1968

Rudolf Mariager 1786-1808

Abraham Hesselberg, 1808-36

Peter W. van Wylich 1837-47

Dr. Bruun Juul Fog, 1847-57

Petrus Kabell 1857-83

Lauritz Gnudtzmann 1883-88

U.S. Borch 1888-1921

R. Th. Glensthøj 1922-34

A.E.Z. Torm 1935-47

Edwin Brandt 1947-60

Poul Bak-Hansen 1960-75

Kildeangivelse

- Alstrøm, Anne Louise: Ole Krogh Jensen, Optegnelser om hans fædrene Slægt. Trykt som manuskript 1971. Slægtsgårdsarkivet, Birketinget 6, København S.
- Amaranthes, G.S. Corvinus: Nutzbares, galentes u. curiöses Frauenzimmerlexicon, Leipzig 1715. Universitätsbibliothek Bonn.
- Andersen, Ellen: Danske Dragter, "Moden i 1700-årene". Nationalmuseets Forlag 1977.
- Bang, Palle Oluf de: Cathrine Amalie Henriette de Bang, f. Callisen. Slagelse 1979.
- Bobé, Louis: Die deutsche St.Petri Gemeinde zu Kopenhagen. København 1935.
- Borries, Philipp: "Stejlehøj og Oldtidsgrave", Hist. Samf. for Præstø Amt, Ny Rk. Bd.I. 1939-42.
- Blædel, Finn A.: Brev af 24/1 1975 m. oplysn. om Karen Gasmann.
- Brandt, Mogens S.: Hvad skal barnet hedde? Pol. Forl. 1972.
- Collett, Peter: Familien Collett 1655-1983. Oslo 1983
- Concessiones og Privilegier, Litr. B og Bevillinger 1747-55. Dansk. Pg.723. Københavns Stadsarkiv, Rådhuset.
- Danker-Jensen, W.E.: Brev af 4/11 1981 med fotokopier af Beretning om Anlægget af den sydsjællandske Jernbane, Kbh. 1872, Danmarks Jernbaneanlæg fra 1870, samt kort over Danske Statsbaner, Roskilde-Masnedø, Kbh. 1890. Jernbanemuseet, Sølvgade 40, Kbh. K.
- Dom=Protocol 1769, sag nr.19, Stævning nr.38, pg.48. Rigsarkivet.
- Dose, Johs., og Niels Hasselmann: St.Petri 1575-1975. København 1975.
- Engelstoft, Povl: Hagerups ill. Konversationsleksikon, 4. udg. Kbh. 1948-53.
- Fabritius, Albert, og Harald Hatt: Håndbog i Slægtsforskning, 3. udg. Kbh. 1963

- Gasman, Anna M.E.: Brev af 15/5 1926 til Flemming Gasman.
- , Chr. Fr.: Brev af 2/9 1905 til Elly Gasman m. genealogiske notater.
- , Chr. Fr.: 2 breve af jan. 1913 og 21/11 1916 til Flemming Gasman.
- , Chr. Fr.: Dagbogsnotater 1913.
- , " " : Brevkladder 1867-75, 1878-1900 samt 1916.
- , Chr. Fr. Egeberg: 2 breve af 19/10 og 5/11 1983 m. oplysn. om Flemming Gasman.
- , Fl. Chr. E.: Dagbogsnotater 1913.
- , " " " : Brevkladder 1917-18 og 1935-47.
- , " " " : Kort over Fladså og Myrupgård, 1915.
- , " " " : Diverse genealogiske notater.
- , Martha: Brev af 2/11 1978 m. oplysn. om slægten Gasman i Norge.
- , Paula, f. Johansen: Dagbogsnotater 1925-66.
- , diverse: fødselsdagskalender, jagtjournaler, karakterbøger, notesbøger, postkort, regnskabsbøger, sange, taler og vidnesbyrd.
- Geodætisk Instituts Generalstabskort 1:100.000, "Danmark", Bd. III, 1948.
- Hansen, J.J.: Større danske Landbrug, statistisk, topografisk, historisk Haandbog. Kbh. 1930.
- Harhoff, Niels: Brev af 25/4 1984 m. data om fam. Beyer.
- Hasling, Chr. Lock: Brev af marts 1977 m. oplysn. om Frederikseg.
- Hassø, Arthur G.: Danske Slotte og Herregaarde, Kbh. 1944-45.
- Hirsch, J.C.W., og Kay Hirsch: Fortegnelse over danske og norske Officerer fra 1648 til 1814. Manuskript. Rigsarkivet.
- Helms, H.J.: Næstved St. Peders Kloster, Skovkloster. Herlufsholm 1940.
- , Johs.: Borgerdydsskolen paa Kristianshavn, Kbh. 1887.
- Henckel, Landinspektør: Kort over Fladsaa Bye, 1831
- Ingerslev, Ove: Brev af 4/12 1938 til Flemming Gasman.

Jensen, Ole Krogh: Udskrifter fra tingbøger m.v. ang. Næstelsø og Mogenstrup Sogne.

Kirkebog for Garnisons Kirke. Døde, No.35, 1767. Landsarkivet, Jagtvej 12, Kbh. N.

-, for Matthæus Kirke. Vielse, 1887. Vesterbro. Kbh.

-, " Mogenstrup Kirke. Døde, 1852. Landsarkivet. Kbh.

-, " " " . Døb, 1916. Næstelsø Pgd.

-, " Sct.Petri Kirke. Døb, 1734,1764 og 1767. Landsarkivet, Jagtvej 12, Kbh. N.

-, for Sct.Petri Kirke. Vielser, 1758. Landsarkivet.

-, " " " " . Døde, 1767 og 1769. "

-, " Tyvelse Kirke. Vielser, 1792. Landsarkivet.

Kjøbenhavns Raadstue=Protocol, 1736, "Borgerskab"

-, No. 24, 1747-52, "Privilegium 1749. Københavns Stadsarkiv, Rådhuset.

Kjøbenhavns Raadstue Stævnings Protocoll, No. 34, 1764-71. Københavns Stadsarkiv, Rådhuset.

Kjøbenhavns Skiftekommission, "Behandlingsprotocol" XI, 1761-71 og XII 1771-72. Landsarkivet, Jagtvej 12

-, "Magistratens Forseglingsprotocol" XX 607, 1767 og XXI, 1769. Landsarkivet, Jagtvej 12, Kbh. N.

-, "Skiftebrev efter Fr. Gasmann", No. 39, 1772. Landsarkivet, Jagtvej 12, Kbh. N.

Kjøbenhavns Stads Kæmner=Regnskab for Aaret 1773. Københavns Stadsarkiv, Rådhuset.

Koch, Hal, og John Danstrup: Danmarks Historie. Politikens Forlag 1963-66.

Kragelund, Minna: Brev af 2/5 1978 m. oplysn. om klædragters betegnelser i 1700-tallet. Nat.mus. III Afd.

Kraks Blå Bog.

Kristensen, H.K.: Lille vejledning i læsning af Gotisk Skrift. Varde 1963.

Krøger, Johs.: Geologi på Øerne. Kbh. 1971.

Kaas, Christiane v.: Syn og Overlevering efter afdøde Christen Hansen, Gaard No. 6, Fladsaae Bye, 1820.

-, Christiane v.: Tiltrædelse af Livsfæste for Peder Jørgensen, Kastelev, og hans Enke for Gaard No.6, Fladsaae Bye, 1820. Fotokopier fra gårdejer Ole Krogh Jensen, Brandelev.

- Lauridsen, Finn H.: Brev af 11/7 1977 (U.791/77) med fotokopier fra Landhusholdningsselskabets Arkiv og div. oplysn. ang. "Tildelingen af 4.Bæger 1810 til Lieutenant C.F. Gasmann". Erhvervsarkivet, Vester Allé 12, Århus C.
- Lieb Gott, Niels-Knud: Hellige mænd og kvinder. Wormianum 1982.
- Magistratens Kopi af Raadstue=Rettens Dom af 20. Jan. 1768". Københavns Stadsarkiv, Rådhuset.
- Magistratens Resolutions=Protocol, No. 29, 1761-68 og No. 30, 1768-71. Københavns Stadsarkiv, Rådhuset.
- Moltke, Else: Gennem Vinduet, Erindringer. Hernovs Forlag 1969.
- Møller, Jørgen Kisbye: Brev af 16/11 1983 m. data om fam. Johansen og Møller.
- Nielsen, Else: "Kampen ved og på Herfølge kirkegård 29. august 1807", Slægtsgården, okt. 1977, nr. 210, 36. årg.
- , Erling: 2 breve af maj 1984 m. oplysn. om forfatternavne og -data.
- , Frants: Brev af 4/1 1984 m. oplysn. om Mogenstrup Kirke og Borupgård.
- , Rasmus: "Mogenstrup Kro", Hist. Samf. for Præstø Amt, Ny Rk. III Bd. 1947-52.
- Næstelsø Embedsbog I, II og III, manuskript. Næstelsø Præstegård.
- Oldenburg, Gregers: 2 breve af 27/11 og 27/12 1978 m. oplysn. om bisættelser og begravelser i Kbh.
- Opslagsregister: "Københavnske Politi- og Domsmyndigheder" IV, Københavns Overformynderi 1619-1817, pg.53 og 210. Københavns Stadsarkiv, Rådhuset.
- Raadhusets Skifteuddrag 1767. Københavns Stadsarkiv.
- Rosenstand, K.V.: Tillæg til Visebog for Herlovianersamfundet, Kbh. 1905.
- Stadens Protocol over Deponerede Capitaler, No. 2, "Deponerede Arve=Parter", Litr. I, 1773, No. 3. Københavns Stadsarkiv, Rådhuset.

Thomle, E.A.: Westye Egebergs Slægt, Kristiania 1910.
 Torm, Axel: 2 breve af 7/3 og 28/3 1977 m. oplysn. om
Næstelsø og Mogenstrup Sogne under den tyske be-
sættelse 1940-45.

Trap, J.P.: Statistisk-topografisk Beskrivelse af
Kongeriget Danmark, Kbh. 1858-60.

Trumann, C.H.: 2 breve af 19/6 og 10/12 1978 m. oplysn.
 om Davenport terrin fra Borupgård. Victoria and
 Albert Museum, South Kensington, London SW 7. Til-
 hører Niels Harhoff, Oddervej 17, Skanderborg.

Wolff- Sneedorff, Aage: 5 breve af 25/5, 29/6, 24/9,
 4/10 1983 og 26/2 1984 m. oplysn. om familien
Wolff-Sneedorff.

Vordingborg Rytterdistrikts Birk, Panteregister 1738-
 1809, "Skøder, Næstelsø", B. 41 og 42, 1795; B.169,
 1798; B. 277, 289 og 301, 1802. Landsarkivet, Kbh.

Aasted, Ida Marie, f.Gasman: Adskillige breve m. op-
 lysn. om fam. Gasman i Canada, Norge og Danmark.

De private slægtpapirer er opbevaret på Fladsågård.

Rettelser og tilføjelser til

G A S M A N N

8. del, afsnit XV A i

"Slægterne bag Christian, Merete og Claus Oldenburg"

Efter at manuskriptet til denne bog var afleveret til mangfoldiggørelse, udkom i september 1984 "Næstelsø Sogns Historie" 1.del, hvor jeg har fundet følgende om mine emner:

Side 39 f: Pastor Rudolph Moth Mariager, født 1744, var ikke gift med en frøken Bech. Hans hustru, Maria Manderup Tuxen, var født 1751 på Christianshavn og enke efter købmand S. Hansen i Næstved; med pastor Mariager fik hun en søn og en datter; hun døde 1795. Pastor R.M. Mariager døde i København 1810.

Peder Bech (1769-1854), degn og skoleholder i Næstelsø 1794-1854, var søn af forpagter Bech på Sorø Ladegård.

Side 42: Ved forordning af 11/11 1791 blev det pålagt amterne at beskikke en sognefoged i hvert sogn: "Dertil bør altid vælges en af de skikkeligste, redeligste og mest kyndige mænd blandt sognets almue". Da Christian Friederich Gasmann (Andet slægtled, 6.gen.32/17) i 1794 flyttede ind på Næstelsøgården, blev han sognets første sognefoged, et embede som han beklædte indtil sin død i 1826. Sognefogedens pligter var mangeartede, han fik ingen betaling, men visse samfundsmæssige fordele.

Side 52 og 58: Frederik Christian Egeberg Gasmann (Tredje slægtled, 5.gen.16/9) f.1804, blev i 1812 optaget i Borgerdydskolen på Christianshavn, hvor han boede hos en kommandør Tuxen, utvivlsomt en slægtning til fru Mariager f.Tuxen (se ovenfor ang. side 39 f).

Side 62: Rasmus Nielsen (1820-92) havde læreruddannelse fra Jonstrup Seminarium; han var hjælpelærer hos Peder Bech 1841-47, blev ved dennes død 1854 førstelærer i den nybyggede skole ved vejen mod Brandelev og virkede dér til 1888; han døde på Eskemosegård ved Sjælsø hos sin datter og svigersøn.

Side 110 og 270 nævnes jordemoderen for Næstelsø-Mogestrup sogne, bosat i Næstelsø. Fire generationer af familien

Gasmann er blevet hjulpet til verden af en i denne rækkefølge af jordemødre:

Sidse Jørgensdatter	omkr. 1800
Ane Marie Nielsdatter	-1829
Ane Lene Fugl	1829-1874
Madam Frandsen	1874-1880
Anine J. Knudsen	1880-1903
Marie J.J. Petersen	1903-1945

Marie Petersen husker jeg tydeligt; hun gav mig et mærkeligt tøjdyr, "Straben", som jeg elskede højt.

Side 167: Pastor U.S. Borch (1845-1931) hed Ulrik Sophus; i sin studietid 1865-70 var han knyttet til den grundtvigske menighed i Vartov Kirke, hvilket prægede ham og hans forkyndelse.

Disse rettelser og tilføjelser gælder også for Personnavneregisteret og Kildeangivelsen, side 349ff. "Næstelsø Sogns Historie", 1.del er til salg hos en af bogens forfattere, gårdejer Ole Krogh Jensen, Holmevej 89, 4731 Brandelev.

Oslo, 31. december 1984
Marie Oldenburg

P.S. Nye oplysninger fra gårdejer Ole Krogh Jensen, januar 1985

Side 39ff og 67f. Næstelsøgårdens ældste historie er sandsynligvis korrekt, men den har ikke altid været i selveje. Næstelsøgården og tre andre gårde i byen har hørt under Grevensvænge.

Admiral Pros Munds datterdatter Sofie Amalie, datter af Thale Mund og Joachim Christopher Steensen på Grevensvænge, giftede sig i 1696 med ritmester W.Frederik v.Lehsten. Ifølge en bog om Gaunø, skrevet af lærer Jensen (f.1847, opvokset i Brandelev, lærer i Snese) boede ægteparret v. Lehsten på Næstelsøgården, formodentlig i selveje. Ritmesteren gjorde tjeneste i General Numsens Regiment, der var med hjælpetropperne i Brabant; her faldt han 1702. Joachim Christopher Steensen, der havde fået Grevensvænge i medgift ved sit ægteskab, døde i 1704. Hans datter Sofie Amalie arvede Grevensvænge og dermed er Næstelsøgården sikkert overgået til fæstegodset.

Tre generationer af Grevensvænges fæstebønder på Næstelsøgården kendes, de havde tilnavnet Jyde: Niels Christensen, Peder Nielsen og Niels Pedersen Jyde. Denne sidste boede der i 1771, men ved folketællingen i 1787 er han nævnt som husmand.

I 1783 havde Knud Lind købt Grevensvænge. I 1789 solgte han alle fire gårde i Næstelsø, de tre til Bækkeskov, men Næstelsøgården til sognepræsten, Rudolph Mariager. 1794-95 afhændede Mariager den til Christian Friederich Gasmann.

Ifølge tingbogen (Realregistret) for Næstelsø Sogn foreligger der et "påberåbt skøde" fra Gasmann til Bech af 19. juni 1798. Ifølge kirkebogen blev forpagter Gert Bech begravet i Næstelsø samme sommer, 63 år gammel. Hans enke, Anne Margrethe Bech solgte straks Næstelsøgården til Gasmann, skødet blev udstedt den 27. august 1798. Gert Bechs pludselige død forklarer denne for mig gådefulde handel.

Forpagter Gert Bech, der var 63 år ved sin død i 1798, er født 1734 el. 1735. Sandsynligvis er han identisk med forpagteren på Sorø Ladegård og far til degnen Peder Bech, født 1769, student fra Slagelse Latinskole 1789. Peder Bechs ældste søn hed Gert.

-

I 1797 blev der oprettet et fugleskydningsselskab i Næstved. Blandt de fire "Entrepreneur", hvem det blev overdraget at udarbejde lovforslag til det kommende selskab, var C.F. Gasmann, selvejerbonde i Næstelsø. Et fugleskydningsselskab i Fladså By var oprettet 17.maj 1796.

-

Ved tinglysningen på Næstelsøgården 25.november 1802 er der en anmærkning om et "påberåbt skøde", men det forklarer dog ikke gåden om denne handel mellem Gasmann og Thestrup.

Side 42. C.F. Gasmann var ikke den første sognefoged i Næstelsø Sogn. Ved skiftesager, i Næstelsø 19.december 1792 og i Bonderup 31.januar 1794, ses det, at formynder og vurderingsmanden er sognefoged Peder Nielsen i Næstelsø. Han har utvivlsomt været sognefoged fra ordningens ikrafttræden 1791 og til sin død i 1803. Peder Nielsen var fæstebonde på kirkens gård, der var sammenbygget med Næstelsøgården (se kortet over Næstelsø By 1792). Kirken og dermed denne gård tilhørte Holmegård, hvis oprindelige navn blot var Holme. Peder Nielsen og hans slægt havde tilnavnet Holme. Ifølge kirkebogen hængte Peder Nielsen Holme sig i høladen, kun 48 år gammel. Med amtmandens tilladelse blev han begravet i stilhed på Næstelsø Kirkegård, men uden jordpåkastelse. Efter Peder Nielsens død er C.F. Gasmann blevet valgt til sognefoged i Næstelsø sogn.

-

Angående kortet over Næstelsø By 1792 fører vejen nr. 1 ikke til Kalby, men til byens fællesskov, som lå i det nordvestre hjørne af byens jord; den var på 50-55 tdr. land.

Side 42 og 57. Ifølge kirkebogen blev Hr. Gasmanns datter Martine Marie begravet fra Næstelsø Kirke den 3.juli 1801,

kun 7 uger gammel. Den lille pige blev altså født midt i maj 1801 og efter navngivningen at dømmen var hun blevet døbt før sin meget tidlige død. Martine Marie Gasmann må stå som Tredje slægtled b) og sønnen, 5.gen.16/9 Frederik Christian Egeberg Gasmann som Tredje slægtled c). Formodentlig er hun den første i familien Gasmanns gravsted på Næstelsø Kirkegård.

Side 53f. Niels og Ellen Rasmussen på Borupgård døde i 1920 med 14 dages mellemrum. Jeg, der er født 1919, kan faktisk huske, at jeg sammen med min mor har været på besøg hos Hans på Borupgården; vi gik fra landevejen i Mogenstrup op langs åen, og vejen forekom mig forfærdelig lang. "Hans Borupgård" må kort derefter have solgt gården. Han flyttede til Myrup, boede en tid i Fladsågårdens kønne hus "Lindely", hvad jeg også husker nu, da jeg er blevet gjort opmærksom på det. Han købte eget hus i Myrup og døde 1924.

Den gamle Borupgård blev revet ned af den nye ejer, der byggede en ny gård oppe på Pusterbakken, og det historiske sted er begravet under stenindustriens ørkenlandskab.

Kilder: Næstelsø Kirkebog, Realregister for Næstelsø Sogn, Folketællingslister, Grevensvænges Skifteprotokol, Danske Slotte og Herregårde, Holmegårds Tiendeliste 1736 og Holmegårds Skifteprotokol. F.Michelsen: artikel om "Fugleskydning", Historisk Samfunds Årbog 1982.